

מערכות

ירחזן המון ואיש הצבא העברי

כתביעת לשאלות צבאיות. מדיניות וכלכליות

נב"ג

תשרי תשי"ט
אוקטובר 1948

תוכן הענינים

במערכה:

- 7 המשימה עודה לפנינו
9 מלומה בחורף
9 "מערכות" — לשנת העשור
- ממורשת ההגנה העברית:
10 ה"אשיות של ארגון ההגנה"
- דברי מפקדים
11 מיור גנרל צ' א. וינגייט
12 משלב אל שלב: "הסיבוב השני" — יולי 1948 י. בן-ישראל
13 מערכת לוד-רמלה
- תכונות חיל קאוקזי
19 הערות והערות
21 עמידת סג'רה
34 מסע מערב-הגליל ונצרת
- שריון אויב ודרכי המלחמה בו
38 י. גולדראט
44 דב למד
47 זיכוי טנקים (טבלאות ונתונים)
- הצילום מן האויר
56 מרן י. שפר
62 העלמה בפני תצפית וצילום מהאויר
65 על שירות-הידיעות בחזית
- פרטים מדריכים:
68 כיבוש בית — תרגולת-קרב (תמצית תצלומית)
- הצבא האדום בראי האויב
72 מיומנו של מ. פ. גרמני
74 כמות מערכות
- טירון הופך לאיש-צבא (סיפור)
81 וירה קיטלנסקיה
93 בעולם שלאחר המלחמה
- צירור ידיעות מן המזרח התיכון
96 מדף הספרים: "דע את נשקך"
98 ח. ל
- בין העמודים 48 ל-49 שבחוברת — מוסף מיוחד המסומן בספרות VII-1
כדורים

- דברי מבוא
I השפעת סוגי התחמושת על הקליעה הטובה
II-1 טבלאות כדורים
VII-III

"לודז'ה"

חברה לטקסטיל בע"מ

חולוז

טל. 80817-8

תל-אביב

טלפון 3639

מיצרת סחורה מטיב משובח

ג ר ב י ם לבני טריקו

לבני משי בגדי תינוקות

סוף האיכות

"מכסר"

בקט אח החריפה מכסר 100 Michas
אחריות ר' 25 שנים לכרי' שולחן ביחיים סטופים כסף

ל"ם"

חברה להספקה לאניות
(תנובה — המשכיר המרכזי)

תל-אביב
ת.ד. 130
טל. 6011-6

חיפה
ת.ד. 295
טל. 4271-4

אקא

חברת אדיר בערבון מוגבל

יפו, גבעת הרצל, פסג' תעשייה
טלפון 4893, ת.ד. תל-אביב 5030

אקא

יצרני תוצרת מזון

ריבות, מיצים, שמורים, אבקת פודינג,
אבקת מאפה, ציקוריה, חרדל וכו'

מ. שטר ושות'

בע"מ
תחנת קמה

(נוסדה בשנת 1905)

תל-אביב, דרך פתח-תקוה 25, טלפון 3980

מקבלים להשחזה כל מיני
גלילי טחנות ומגרסות

הנה

בית מסחר לסחורות אנגליה וארץ-ישראל

תל-אביב, רח' נחלת בנימין 30
סניפים: חיפה ופתח-תקוה

המבחר הגדול ביותר של
סחורות לצרכי בית
לבני גברים וגברות וילדים וכו'

מ. קפלן
תל-אביב רו. הירקון 236

מצה זו חברה בע"מ

בית חרושת למצות

ת. ד. 1314

ח י פ ה

טלפון 4943

טחנת קמח

"מפרץ"

בע"מ

ח י פ ה - מפרץ

טלפון: טחנת קמח 7183

מ ש ר ד 33

ת. ד. 1530

בנק אנגלו-פלשתינה בע"מ

מברך את קהל לקוחתיו
ואת כל תושבי מדינת ישראל
בשנה טובה,
שנת ביסוס מדינתנו ושגשוגה

בנק הפועלים בע"מ ת-ל-א-ב-י-ב

טלפון 4296-4297

ת.ד. 27

הון המניות הנפרע ורזרבות
525.000 ל"א"י

מנהל עסקי בנק לכל ענפיהם

המצפה לטוב -

מצפה לשובה של המרגרינה

בלוי-בנד

מי ומה בחוברת

ציונים לקורא

סעדיה גולדברג ז"ל

אין היראהו, "מערכות" רגיל לפרסם שמותיהם של אלה העמלים על לשון העתון וגיפוייה, הצרים את צורתו הסגנונית, העברית-המקצועית, של כלי-מבטא צבאי עברי ראשון. אך המוות מסיר הרבה פרגודים; ולפני שבועות אחדים נעדר איש, אשר חלקו היה רב עם מניחי היסוד ללשון העברית הצבאית המתחדשת, זו המורכבת — שחייבת גם להיות ברורה; ואף לטיפוח, "מערכות" תרם האיש את תרומתו. סעדיה גולדברג, האיש הצנוע והמתרחק מפרסומת, אך המתמסר בדבקות לכל משימה ציבורית וחיונית אשר ראה בה תפקיד לעצמו — היה גם הראשון מבין אנשי הבלשנות העברית אשר הטח שכם לאותה מלאכה, "זעירה" ומיגעת, של טביעת המטבעות הראשונות בלשוננו הצבאית, אשר נעשתה לפני כעשור שנים בחיפה ע"י החוג הקטן של נאמני הוצאת, "לנוטר", ששימשה למעשה כהוצאתו המקצועית של ארגון-ההגנה באותם הימים. באותו חוג שקד י. דוסטובסקי (או מסקד, "מחוז חיפה") על הניב הצבאי-המקצועי העברי; ואילו סעדיה גולדברג היה המסייע המסור — שקדן ומחדש — כחיפושים אחר הביטוי העברי הקולע, והוא אשר פעל כעורך-מסגנון של ספרית, "לנוטר", שחלשה את החריש העמוק הראשון באדמת-הבור של לשון-צבא עברית. בשנות 1943-1944 היה ס. גולדברג המסגנון והמלטש של מספר חוברות "מערכות". מפעלו מוסיף לחיות אתנו, במאות המונחים וצורות-הביטוי, שהפכו לנחלתו היומ-יומית של מחנה אנשי-הצבא בישראל.

* *

הציור שבשער החוברת — "ג'פ" נושא-מקלעים, עושה דרכו בין הגבעות — מעשה ידיו של הפרופ. אלכסנדר פלוצר, צייר-קרבנות. הציור בוצע על פי צילום (שצולם ביום בו הורכבה היחידה) של יחידת הג'יפים, אשר זכתה כעבור זמן לכינוי "שועלי שמשון".

בימים אלה נתפרסמה, חוקת השיפוט — תש"ח המגלמת את מסורת המושגים והתקנות, שנטבעו מטבעות-מטבעות במסגרת, "ארגון ההגנה" בשנות קיומו והתפתחותו במחתרת ועתה הובאו לאור העולם תוך התיקון וההכרחי: "צבא הגנה לישראל", בכל מקום אשר עמדו בו המלים, "ארגון ההגנה". רב ערכם של מושגי שיפוט ומשפטים, וכבר בחוברת הקרובה של "מערכות" עומד להופיע מאמר מאת האלוף איתן אבישר (מקודם — ז. פון-פרידמן), המוקדש לליבונו מושגיו של משפט-הצבא בתוכנו. אולם ארגון-ההגנה הוריש גם ירושה יקרת-ערך אחרת: מושגי הנאמנות הלאומית, הציונית החלוצית, אשר הוצקו בתוכו. גיבושם המנוסח של מושגי-מורשת אלה — ניתן בשעתו ב"אשיות ארגון ההגנה", יצויין, כי בשל מעמד-המחתרת של "ארגון ההגנה" — מזה, והמעמד המדיני המוכר של הסוכנות היהודית — מזה, היה הכרח להישמר מפני כל הפצה ופרסום של ה"אשיות" (על הציון הברור שבהן בדבר הזיקה הישרה של ארגון-ההגנה למוסדות הלאומיים המרכזיים) שהיו עשויים, "להסתנן" כלפי חוץ; ועל כן מעטים מאוד הם האנשים אשר זכו לראותן כתובות, שחזר על גבי לבן; ותוכנן נמסר לרבבות חברי "ארגון ההגנה" רק ע"י שיחות הסברה.

מן הדין ומן הצורך הוא, כי הדורות החדשים של נושאי מגן-ישראל יכירו וילמדו את תוכן ה"אשיות", עליהן הושתת, "ארגון ההגנה" והונך דור כובשי העצמאות במולדת; תצלום ה"אשיות" ניתן בפתח חוברת זו (עמ' 10). (מצולם מהטופס שבארכיון צבא-ההגנה לישראל).

משאת נפשו המרכזית של אורד וינגייט, במאמציו להקים גרעין אנשי-צבא יהודיים, היתה לטפח רוח תנופה ולהכשירם לפעולה תוקפנית. על כן התמסר בשקידה מיוחדת לאותו פרק בהכשרת איש-הרגלים — "חיל-הרגלים בהתקפה" — אשר תמצית דעותיו בו ניתנת בחוברת זו של "מערכות" בדף "דברי מפקדים"; עם כל שינויי הפרטים שחלו בזיון ובטקטיקה של רגלים במשך העשור מאז נאמרו הדברים, שומרת לעצמה המגמה לטיפוחה של אותה רוח תוקפנית בחיל-הרגלים את מלוא האקטואליות והחיוניות, ככרגעי "מתן תורת וינגייט" בהרצאות שבעיקר-הרוח, בשדות העמק ובגבעות הגליל והגלבעה. תמונתו של "הידיד" הנתנת כאן לא היתה ידועה ביותר עד כה. ישנה בה הבעה נאמנה מימי שיתופו עם ראשית הכוח היהודי (8-1937).

מי ומה בחוברת

עמוד הסיכומים, "משלב אל שלב", שבחוברת זו (עמ' 12) מאיר, דרך ראייה כללית יותר, את הלחץ של אותו פרק הזמן. הקצר אך האינטנסיבי, אשר ממנו לקוחים תאורי פרשות הקרב שבחוברת זו. ולכמה מההערות ההנחות אשר בו ימצא הקורא סמוכין באותן פרשות-הקרב המובאות כאן ("מערכת לודרמלה", "עמידת סגרה", "מסע מערב-הגליל ונצרת").

מסע-הסער של הג'יפים, אשר הבקיע את מעגל-המגן של לוד, היה אולי התנגשות הקרב אשר ייחדה וציינה במיוחד את "מבצע דני". אף כי נתרשח על גלגלי הג'יפים, ובלא דהרת פרסות הסוסים, היה מסע-סער זה, בכל רוחו ואופן ביצועו — כהמשך ישיר למסורת התקפות פרשים נועזות. הג'יפ העובר-בכל — הוא הוא הפרשה-המסתער של ימינו הממונעים.

מאז הופיע אבק השריפה היה חיל הפרשים לחיל ההודמנות הנועות; וכל ההודמנות — סיכונה בצדה. מדת ההודמנות — כמיות ההפתעה שבה. סיכוייה של התקפה נועזת — שונים הם. נודעה, "הסתערות הבריגדה הקלה" הבריטית, ליד באלאקלאבה (1854) במלחמת קרים; היא הולכה לתוך

בקעה עטורת סוללות רוסיות — ולאבדן מרבית האנשים, ללא תכלית. ואלו ב-1870, במערכת מארס להיטור הסתערה בריגדה גרמנית בלתי שלמה, בת 6 גונדות (שהן כ-800 איש) מרגימנט-השריונים (קיראסירים) המגדבורגי ורגימנט-החניתות (אולאנים) האלטמרקי, על חילה-הצבא הצרפתי העדיף, למען עצור את התקדמותו המאיימת; היא פרצה, בזה אחר זה, דרך מערכי כמה רגימנטים רגליים, וחזרה עם מחצית אנשיה בלבד, כשהחצוצרן מנסה לתקוע את אותות ה"התכנסות" וה"נסיגה" — אך לשוא, כי החצוצרה היתה נקובה כדורים; גורל אותו יום הוכרע ע"י הסתערותה זו, שהיתה פתאומית, — מתוך שקע, בחזית פרוסה. הרי התקפת-שטף שסופה שכר; והאחרת — שסופה הפסד.

העות, "פרשי הג'יפים" ודאי הכריעה לא במעט את קצב כיבושה של לוד; אך ודאי שלא תמיד תיתכנה העזות כאלה.

ולחובבי הארכיאולוגיה והפולקלור שממן נוסף בענין זה: לוד נחשבת מאז למקום עלילתיו של אותו קדוש נוצרי אגדתי, שהוא גם מצאצאי המיתוס היווני, גאורגיוס הפרש — הלא הוא המקובל, בארצות אירופה, גם כפטרון חיל הפרשים.

ספק אם רבים הם הזוכרים כי נסיונו של קאוק'י לפרוץ דרך לצבאו מרמת הגליל, בעקפו את התבור ממורה, אל עמק-ירועאל המרכזי — איננו אלא חזרה, על מעשה שנעשה לפני 150 שנה בדיוק (וכי-23 חדשים) ע"י מצביא צרפת המהפכנית. גנרל קלאבר הנודע — הוא שפנה מדרך נצרת-טבריה (אחר התנגשות עם כוח תורכי ליד סגרה) ימינה, אל הדרך המובילה על פני החאן של סוקרא-תג'רין, אל עבר עפולה. אלא שקלאבר עבר — והתחבר עם כוחותיו של נפוליון בונפרט בקרב פולה-לאג'ון (ראה "מערכות" חוב' ט"ז-יז, במאמר "מערכת-התבור (ממסע נפוליון בארץ-ישראל)").

אכן, מעטים הם חלקי הארץ שאין זכרונות היסטוריים צבאיים כרוכים בהם. הסמיכות הגיאוגרפית שבין שטח הקרב על סגרה לבין אותם, "קרני חיטין" שהיה מקום המערכה המכריע שבין סלאח-אדין לחיילות הצלבנים לפני למעלה מ-750 שנה, הורגשה בודאי ע"י רבים. אולם גם המסע לעבר נצרת, בגליל הדרומי-מערבי, עבר על פני נקודות-יישוב והרים אשר מציינים אותם ביחוד הזכרונות של "המרד הגדול". אלא, שהפעם היה קו המסע של הגייס היהודי מקביל פחות או יותר לזה של לגיונות אספסינוס בשעתם. ועכו זו, אשר בשופטים א' נאמר עליה: "אשר לא הוריש את עכו... וישב האשור בקרב הכנעני", ושגם החשמונאים לא הצליחו לספחה אל מלכות היהודים המחודשת ואשר שמשה פעם מפקדה ובסיס לאספסינוס ולטיטוס, — היא אשר הפכה עתה לאחד מבסיסי מסעותיו של צבא ישראל.

מה שלא הושלם בימי הכבוש הראשון ובימי הבית השני — הושלם הפעם.

תותחים בריטיים — "דוילטראונים" — שבמשורייני, "האמבר" שיתפו עצמם בהרעשת עמדותיהם של מגיני סגרה. אך בפניה גלילית נשכחת זו הוכנס אל תוך המערכה, מהצד "היהודי", גם משהו הרבה יותר יקר — אמנם, גם הוא מבריטניה: אדם טהור-נפש שהתנדב ונפל, ישעיהו מוריס, ליד בריטניה וקפיטן בחיל-הרפואה המלכותי הבריטי, איש עליית-החופים שבנורמנדיה וענוך, "צלב המלחמה" בעד גבורה אישית בהוצאת פצועים משדה-הקרב; ידידים של רבים מאנשי הבריגדה היהודית בחנותה בארצות השפלה, רופא אניתי מעפילים ושותף לחיות-קפריסין — היה קצין רפואי חטיבתי, אשר תמיד אץ אל הקו הקדמי ואל המקום בו נדרשה עזרתו. נפל מפגיעה ישירה של פגז בעמדת חבישת הפצועים בסגרה.

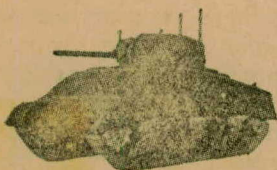
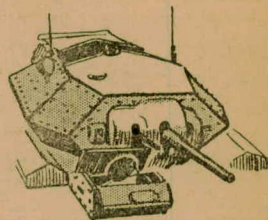
מי ומה בחוברת

בסקירה על „מסע מערב-הגליל ונצרת“ הוכנס — זו הפעם הראשונה ב„מערכות“ — ציון ה„קואורדינטות“ אגב כל הזכרת שם נקודת-ישוב או נקודה-טופוגרפית. שימוש יעיל בקואורדינטות אלה יתכן רק במפות שנקודה-המדה שלהן הוא לפחות 1:100000. ההתרגלות לקריאה ועיון, אגב התבוננות מדויקת כזאת במפה, עשויה לטפח את החוש להתמצאות במפה.

הריפת טנקים ע"י רגלים — שימשה נושא לשורת סקירות ורשימות על דפי „מערכות“. יש לציין, לתשומת-לב הקוראים המעוניינים בנושא, את החומר שבחוברות הקודמות: „הרובה האנטי-טנקי“ („מערכות“, „רשימות קצרות“); „רימונים א. ט.“ („מערכות“ ז' „רשימות קצרות“); „קוקטייל של מולוטוב“ („מערכות“ ז' „רשימות קצרות“); „חוב' „מבנה הצבא החדש“ (טבלא 1, 2, וכן תמונות); „טקטיקת חיל-הרגלים מול טנקים“ („מערכות“ י"ד-ט"ו, עמ' 26, 29, 30); „האדם עם הרובה הא. ט.“ („מערכות“, י"ד-ט"ו, עמ' 40); „אדם נגד טנק“ („מערכות“, י"ח-י"ט, עמ' 119-116); „עתונות צבאית“ („מערכות“, י"ח-י"ט, עמ' 134 עמודה שמאלית); „הפיאט“ („מערכות“, כ"כ-א); „התפתחותה של מלחמת המוקשים“ („מערכות“, כ"ח) „אדם נגד טנק“ („מערכות“, כ"ט, „בעתונות הצבאית“); „עלינו ללמוד לעצור טנקים“ „ובזוקה“ — „בעתונות הצבאית“, „מערכות“ מ"ו-מ"ז); „הצוות רגלים ושריון“ („מערכות“ מ"ח-מ"ט, עמ' 72); „כך היה המעשה“ („מערכות“ נ"א עמ' 33). לא יהיה בזה משום הפרזה אם יוגד כאן כי מי שיעבור על כל החומר הזה שבחוברות „מערכות“, וכן על מאמרו של י. גולדראט שבחוברת זו, — ירכשו לעצמו מושג ברור על התפתחות מלחמת-הרגלים-בטנקים בשנות מלחמת-העולם האחרונה, ועל דרכיה כיום. כמה פרטים ותחבולות ימצאו גם בפרקים שונים המוקדשים לפרשת „משמר הארץ“ ובתרגילים טקטיים שב„מערכות“. את כרכי חוברות „מערכות“ יש לדרוש מספריות הגדודים והבסיסים. מפקדים, סמלים וטוראים הרוצים להרחיב את אופקם הצבאי ולא ימצאו את כרכי „מערכות“ בספריות היחידות והמקומות — יכולים לרכוש מאת המערכת את אותם הכרכים שעודם מצויים בידה — אם ע"י פניה ישירה או באמצעות ספרני היחידות. לצערה אין המערכת יכולה להציע רשימה נוספת של חומר קריאה בנושא זה בעברית; לעת עתה מהווה החומר שנתפרסם ב„מערכות“ מקור הידיעה היחידי לקורא העברי בענין המלחמה בטנקים (פרט להדרכות מוסדותינו הצבאיים).

בעל המאמר „שריון אויב ודרכי המלחמה בו“ (עמ' 38) — י. גולדראט רכש נסיונו כקצין בשורות הצבא הפולני, ואח"כ שירת גם במסגרת הצבא הבריטי; ובמלחמתנו אנו — בדרום, מול המצרים.

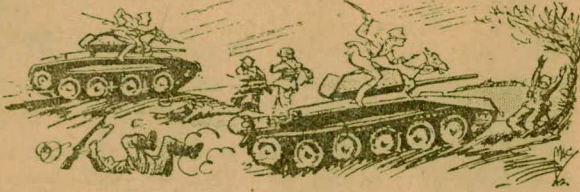
שם המושפחה העברי עודנו נמצא בדיון משפחתי — כך מודיענו בעל הרשימה על אבחנת שריונים, החותם התימה ארעית „דב למד“ (ללמדך כי למבריצקי היה השם הלועזי). מקורו: „בן 12, עם מאורעות 1936, נכנסתי לשורה בעין-גנים ובשנים שלאחר זאת שרתי כקשר וכאתת“. את נסיונו בטנקים ובזחלים רכש לו בחיל-המהנדסים ובבריגדה היהודית, במדבר המערבי ובאיטליה. „הדרגה — טרם פורסמה“, מקציני ההדרכה באה"ד.

זיהוי טנקים הוא ענין להשכלתו האלמנטרית של כל רגלי, תותחן וחיל-הנדסה בימינו. המערכת מצטערת על כך שמחמת טיב החומר שברשותה לא ניתן לה לספק לקורא טבלאות אחידות, אם בצורת תרשימים סכמטיים אם בצורת תצלומים. על הקורא לעיין היטב בשני סוגי האילוסטרציות הנ"ל הניתנים בחוברת זו (עמ' 47) ולהרגיל את עינו להבחנת האופייני והמיוחד שבמבנה כל טנק.

מי ומה בחוברת

מעשה אחי יהודה, אלעזר ההורני, אשר הסתער על פיל נושא אנשי צבא מזוינים בחשבו כי מלך הסורים נמצא ביניהם, נחרש בשנת 163 לפני ספירת הנוצרים בקרב בית זכריה, שעה שחשו צבאות יהודה המכבי לעזרת בית צור הנצורה. בית זכריה זו נמצאה במרכזו של השטח אשר בימינו היווה את שדה הקרב של גוש עציון (ראה ב"מערכות" מ"ז—מ"ז את תיאור ההתנגשות המכרעת ליד הרבת בית זכריה בפרשת ההתקפה הערבית הראשונה על גוש עציון).

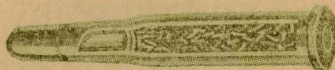
חיל הפרשים המודרני

שפע מיני הכדורים המשמשים בארצנו נובע, כמוכן, מריבוי טיפוסים הרבים המצויים בה; אך בלי התמצאות בהם — תיתכנה טעויות ותקלות קשות. הצורה, הצבע והסימנים, הכתובות והספרות — כל אלה מאפשרים את ההתמצאות בין סוג כדור למשנהו.

בקהתך כדור ביד — בדוק על איזה סוג הוא נמנה; אחרת — תחטא! — זהו חוט השני העובר את רשימתו של "רביצ'ק", המצורפת לטבלת הכדורים.

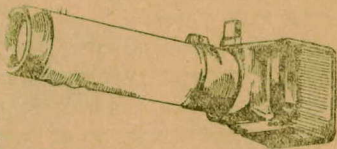
מעטים הם הצבאות בהם נדרש החייל, כמו אצלנו, להתמצא בחמש, שש או שבע מערכות תחמושת שונות, שמוצאן מארצות ומדינות קרובות ורחוקות; ולכל מערכת תחמושת נזאת שיטת סימון משלה לגבי הסוגים השונים: תחמושת קלעים, חודרת שריון, נותבת או מציתה! אין תימה כי רבה הערבוביה אצל חיילים שלא הספיקו לרכוש בקיאות שלמה בענין זה. "מערכות" עושה בחוברת זו את הנסיון להגיש טבלא מלאה ככל האפשר של כדורי ירורים שיש להם מהלכים בארצנו, תוך מיונם לפי סוגיהם ומוצאם, ציון ברור ומוגדר של צורתם, ומתן סימני היכר מספיקים. הושקעה בכך עבודה רבה, אך

"מעיים" של כדור

כל אשר יביא תוספות והשלמות — יבורך. ותצויין כאן תודת "מערכות" למדריך הצלפים הראשי ולאנשי מוסדות החינוך, על עזרתם והדרכתם הרבה, וכן לבית הדפוס של "שירות מפות וציולומים", אשר בלי עבודתם השקודה והערה על עובדיה, לא היה הדבר ניתן לביצוע ברמה טכנית זו. הטבלה ניתנת במרכז החוברת בין עמ' 48 לעמ' 49.

העובדה כי דוקא הצד הערבי הופיע במלחמה זו במלוא הזיון של טכניקה אירופאית ואמריקאית חדישה, (מתנת "בעליו"), אפשר היה לראותה מראש בשיקול הגיוני; אך בכל זאת היתה בה משום אפתעה פסיכולוגית, בשל רגילותנו המושרשת לאופנם הטכני המתקדם של מעשינו אנו בזירת המזרח התיכון. אולם העובדה — עובדה מאלמת ואויר אמריקאית בת 40" הנה, ושיכתתה עלולה לגרום לנזק בלבד, כך, מסוכן מאוד לשכוח את נשק הצילום האוירי העומד לרשות האויב. גילוי עמדותינו והכנותינו יש בו כדי להכשיל לא רק נקודה מקומית מסוימת אלא גם תכניות גדולות ונרחבות. עלינו, כמוכן, לקנות שליטה בשימוש בתצלום האוירי, אך גם לסגל עצמנו למנוע טובת האנא כזו, ככל האפשר, מן האויב. לשני נושאים שלובים אלה מוקדשות הסקירה לי. שפר "הצילום מן האויר" (עמ' 56) ורשימתו של ש. לוב "העלמה בפני תצלום ותצפית מהאויר" (עמ' 62) הראשון פעל בתוך ענף הסיור וה"חקר" של כוחות ההגנה העברית, והשני קנה לעצמו נסיון כקצין, בשנות מלחמת העולם האחרונה, ביחידות ההעלמה של חיל המהנדסים שבצבא הבריטי. ציטטה משל מאקיאבלי, שבראש הרשימה, שאולה מהחוברת "העלמה", עמ' 3, הוצאת חיל המהנדסים של צבא ההגנה לישראל.

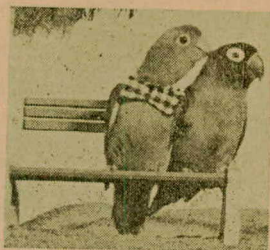
מי ומה בחוברת

בקשר לחוברת שיטת הסטריאוסקופיה, לעריכת מפות בעזרת תצלומי-אוויר, במאמרו של י. שפריר, כותב לנו ש. לוב: "שיטה זו חשובה מאוד, ומשתמשים בה בכל העולם כדי לתקן על ידה החסרונ הגדול של כל צילום אנכי: אי-היכולת של צילום זה להבליט הבדלי גובה. השיטה הסטריאוסקופית נותנת אפשרות למדוד בדיקנות את הגבהים היחסיים".

י. שפר, בעל המאמר "הצילום מן האוויר" הוא גם י. שפריר אשר סקירתו על "הסיור החדש" נתפרסמה בשעתה בחוברת כ"ט של "מערכות". תנאי המחירת הם אשר הצריכו בשעתו את השימוש באותו גלגול-שם לחתימה ב"מערכות", כי בעל הסקירה אמנם פעל אז במנגנון ארגון ההגנה וגילוי זיקתו לנושאים מסוג זה היה בלתי-רצוי.

בעל הרשימה על העלמה מפני תצפית מן האוויר התנסה הן במלאכת העלמה — והן לגבי פעולת האויב מן האוויר. ב-1941, בבית חולים צבאי בכרתים, נפל בשבי הצנחנים הגרמנים — אך נחלץ ממנו, תוך הקרב שבין הגרמנים לנירזילנדים. את רשימתו "שמונה שעות בשבי צנחנים" (בהתייחס: "סרג'נט עברי") על נסיונותיו ההם ימצא הקורא במערכות חוב' י"ב. בשנים שלאחר זאת שירת ביחידת חיל-מהנדסים עברית בצפון-אפריקה ובאיטליה והתמחה במיוחד במקצוע ההסוואה וההעלמה.

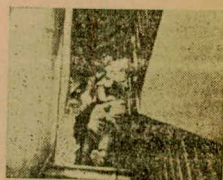
תפקידיו של קצין או סמל, העוסק בשירות השגת הידיעות וניפויין, כבר תוארו כמה פעמים מעל עמודי "מערכות". בין הציונים הקודמים לענף הצבאי החיוני הזה תופסת מקום בראש הרצאתו רבת ההשראה של הקפיטן לידל-הארט: "לתכונותיו של קצין החקר" (שפורסמה ב"מערכות" חוב' ט"ז—י"ז). כן יש לציין בפני הקורא את המאמר על סיירים ותפקידי סיירים מספרו של מיוז נ. ארמסטרונג, "תצפית-הקרב בכתת-החקר של בטליון" (ראה "מערכות" חוברת ט"ז—י"ז, עמ' 45), ואת המאמר "שרות-הידיעות במלחמה הסדירה והזעירה" לי. בר (חוברת ט"ז—י"ז). ברם, הסקירות והמאמרים שניתנו עד כה לא יכלו, כמובן, למצות את הנושא, אשר האקטואליות שלו מתחדשת בלי הרף. אף בעקבותיה של הרשימה התמציתית "על שירות הידיעות בחזית" (עמ' 65), עוד יצטרכו לבוא דברים מפורטים יותר על צדדים ממשיים שונים במלאכתו של "המרבח בידיעותינו אנו והמונע ידיעה מאויב". והלכות זהירות, ומניעת הידיעה

...אל תתנה אהבים על ידי גילוי סודות

המסוכנת מהאויב — אפשר ואותן יש להבליט ביותר, בכל נסיון להצגת בעיות אלו בפני צבורנו הצבאי מזה וסביבתו האזרחית — מזה. בעל הרשימה "על שירות הידיעות בחזית", יש לו גם נסיון מה בשרות שמעבר לקוי החזית. אברהם מיכאלי (פיינגולד), לאחר שנמלט, עם שרידי צבא-פולין שבצרפת, אל בריטניה — עבר קורסים מיוחדים להכשרת סוכנים-צנחנים במסגרת הצבא הבריטי. משהוצנח לתוך צרפת הכבושה, פעל שם כסוכן-מארגן עד לימי השחרור, בתור קצין-שילח מטעם הצבא הבריטי.

המערכת מזמינה את קהל קוראיה להמציא לה את הערותיו והצעותיו בעקבות הנסיון הראשון למתן תמציות-סרט על דפי "מערכות" (עמ' 68). המערכת מעוניינת בציון החסר בסקירה התצלומית, "כיבוש בית" הניתנת בחוברת זו — הן החסר בביאורים והן חוליות חסרות בשרשרת התצלומים — וכן בהצעות לנושאים נוספים, אשר בהם רצוי להגיש "תמצית-סרט" מעין זו לקוראנו. תודת המערכת נתונה לאנשי "יחידת הפילמים" על סיועם.

קסדה גרמנית

קסדה רוסית

אין לך כמעט אפשרות להכיר הכרה מלאה את טיבו ותכונותיו של היל-צבא מסוים מבלי שניסית להשקיף עליו גם דרך עיני אויבו, אשר התמודד עמו בקרב וביחוד, כאשר לאויב עין בוחנת ושיקול צבאי עניני, יש להודות כי אמנם יש מהתכונות האלה ברשימותיו של "מפקד פלוגה גרמני" משנות הקרבות בחזית המזרח, אשר נתפרסמו זה עתה בעתון-קצינים שויצרי, פרק מהן ניתן בחוברת "מערכות" זו (עמ' 72). ודאי שלהכרת דמותו הכללית של הצבא הסוביטי מצויים

מקורות שלמים והולמים יותר. אך דוקא אויב-מתבונן זה, הנאלץ, בשל חושו הצבאי המקצועי החזק, לגמור את ההלל על שורה של סגולות יקרות אצל לוחמי הצבא האדום — השכיל גם להבליט כמה תופעות ובעיות של מציאות-קרב אשר יש בהן ענין מאלף כל-ל, שאיננו מוגבל כלל בתיאורו של צבא מסוים אחד. מפתיע הדבר עד כמה ענינים כגון התחפרות, הסוואה, עמידה בפני טנקים, — בהזית הגדולה" ההיא, נראים מציאותיים וענייניים אף לאור נסיוננו וצרכינו אנו.

"במת מערכות" הועמדה בפני תופעה חדשה (ללא ספק בגלל ה"פרוספריטי" של עונת-המלחמה) — ריבוי מכתבים ורשימות, המותה עד קצה הגבול את יכולת הקיבול של המדור. התופעה כשלעצמה — ברכה רבה צפונה בה. אך יש צורך בהערות מספר לכותבים:

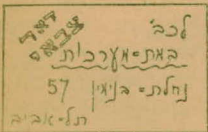
אין דין רשימה או מכתב כדון מאמר. וקודם כל — ביחס להיקפם. הכותב מאמר תחת מכתב — עליו להשלים מראש

עם כך כי רק קטע אפייני ותמציתי יתפרסם או, אם בגלל מבנהו של אותו מאמר נכתב, לא תהיה כל אפשרות להעלות מתוכו קטע גרעיני כזה — יגנו המאמר כולו. עמל רב יחסך למערכת וירבו הסיכויים בפרסומים של עקרי הדברים, אם הכותבים יחשבו מראש, בהתאם לכך, את כתיבתם, ויאפשרו ל"במה" לתת את ה"תוך" של דבריהם, בלי לטרוח בסילוק הקליפה. רק המרבה בהצגת עניינים וכאי להגיע בכתיבתו למחצית עד שלוש רבעי עמוד של "מערכות", מאמרים רחבים יותר עלולים להגיע לתיק הכל-ל של המערכת, אשר בו תכנית הנושאים מחושבת לפרקי זמן ארוכים. לצערנו רשימות ומכתבים שהגיעו למערכת אחרי ה-5.9 — מן הנמנע היה להכלילם ב"במה" שבחוברת זו; נקוה כי בחלקן יתפרסמו בחוברת הבאה. שוב הננו מבקשים לחקרים במשלוח הדברים המכוונים לחוברת הקרובה. למנוע תקלה, הננו להשיב להערות של אחד הכותבים אלינו ולציין, כי גם לבעלי רשימות המתפרסמות במסגרת ה"במה", מסלק הירחון את שכר הסופרים המתאים. כמובן, שיש צורך בצירוף הכתובת לכל רשימה ומכתב.

הסיפור, "סירון הופך לאיש צבא" (עמ' 81) משקף במידת-מה את דרך התנסותו והתהוותו של סירון "ירוק" עד להיותו איש-צבא מעורה ומוכשר ליטול לידי משימות; דברים אשר בדומה להם הכירו וחוו מבשריהם כמה וכמה מחיילי-הניכוי של צבא-הגנה-לישראל בהדשי הקרבות של קיץ זה.

הצורך הדחוף, בהכללת הוראת הדרכת בחוברת נ"א של "מערכות" גרם לדחית הדפסת החלק המסיים של סיפור "סירון הופך לאיש צבא" — והוא ניתן בחוברת זו. (עמ' 81).

רצונן של מערכות לשקוד על בחירות המפות שבירחון, לא תמיד עולה יפה; נסינו הפעם בטכניקה חדשה — והתוצאות במפות "מערכת לוד-רמלה" — ו"סגרה והגליל הדרום-מזרחי" לא מלאו את תקוותינו. כשם שלמדנו מן הנסיון בעבר — כן עתה, ותקוותנו היא כי רמת מפותינו תקויים כבעבר, — ואף יבואו שיפורים נוספים.

ירחון המגן ואישי הצבא העברי
לשאלות צבאיות מדיניות וכלכליות

מצדה

תשרי תש"ט

כרך י"ד

ב' (נ"ב - נ"ג)

ב מ ע ר כ ה

המשימה עודה לפנינו

כשאנו סוקרים לאחור את תשעת החדשים האחרונים שעברו עלינו, תשעה חדשים גדולים ומרים, עקובי דם, סבל והרס ועטורי גבורה, תפארת ונצחון — יש לנו, יש לכל יהודי באשר הוא, יסוד לסיפוק נפשי רב, כאשר לא היה לנו זה מאות שנים, אולי מאז ימי החשמונאים.

המדינה היהודית, שהוקמה ב־15 במאי ושנתקיימה עד עכשיו בידינו למרות ההתקפה המרוכזת של שש מדינות ערב, היא פרי רצונו ויכולתו של העם היהודי; את עצמאותנו לא קבלנו במתנת חסד מידי זרים אלא טיפחנו, עיצבנו וכבשנו בעוצם ידינו. בדם לוחמינו ובמאמץ העליון של האומה, אלמלא הצלחנו להקים תוך סערת המלחמה צבא הגנה לישראל — לא היתה קמה ולא היתה מתקיימת מדינת ישראל.

שניהם — גם המדינה גם הצבא — לא נבראו יש מאין. המדינה היהודית היתה קיימת, בכוח, זמן רב לפני היותה מדינה בפועל. המדינה הוקמה בזיעת אפם של שלושה דורות חלוצי ישראל. כל המפעל החלוצי, מיסוד מקוה־ישראל ופתח־תקוה עד היום, לא היה אלא בגין המדינה היהודית. וב־14 במאי לא הכרזנו אלא על עובדה קיימת. אין לקפה גם זכות ההכרזה. לא מעט תבונה, עוז רוח וראיית הנולד, נדרש מאתנו גם למעשה זה. נקל היה להחמיץ ולהפסיד הזדמנות היסטורית זו.

אולם כל שלושת הדברים גם יחד: החלטת האומות המאוחדות ב־29 לנובמבר, היכולת הממלכית תית הגבוהה בישוב ועוז התבונה אשר בהכרזת ה־14 במאי — לא היו עומדים לנו ומדינת ישראל לא היתה קמה, או אילו היתה קמה לא היתה מתקיימת עד עכשיו, אלמלא הצלחנו לכונן כמעט בן לילה צבא הגנה לישראל ביבשה, בים ובאוויר, אשר

למרות כל הקשיים והליקויים העצומים והמרובים, שבהם כרוך ארגון הצבא, אמונו וצידו, ידע להדוף כל התקפות האויב, להרחיב תחומי ממשלת ישראל, לפרוץ ולכבוש דרך לבירתנו הנצחית, לגאול רוב רובה של ירושלים החדשה ולהגן על עצמאותנו בפני כל התנקשות פנימית וחיצונית. וקשה להגיד מה הרגין והרעיד יותר את לב העם היהודי באשר הוא — בארצות הברית של אמריקה ובברית המועצות ברוסיה, במחנות הפליטים בגרמניה ובמשכנות העוני והסבל בתימן — אם בשורת המדינה היהודית שהוקמה מחדש בימינו אחרי אלפי שנים של שעבוד, נכר ותלות, או גבורת צבא ישראל שזרחה ביפעת קדומים ובתפארת נוער על הרי הגליל וערבות הנגב, במישורי פלשת ועמק אילון, בתוך ירושלים ובשדמות לוד ורמלה.

לא זכינו מן החפקר, לצבא ההגנה לישראל קדמה הגנה עברית שימיה כימי הישוב. מההגנה ירש הצבא את הגבורה, את האמונה, את המסירות ולא מעט את כושר הפעולה והיעילות המלחמתית. אלמלא ירושת ההגנה, ערכיה החלוציים, נסיונה, מפקדיה הנאמנים — לא היינו באים עד הלום.

אבל אילו סמכנו על ירושת ההגנה בלבד, היינו אבודים. כי הפעם הועמדנו בפני צבאות סדירים, בפני מערכות יזומות, בפני כוחות מצויידים בנשק כבד, בתותחים, בטנקים ובאווירונים קרב, מודרכים ומנוהגים ע"י מפקדים מקצועיים, וההגנה היתה מנוסה רק בהתגוננות בפני כנופיות, מאומנת להגנה מקומית ומצויידת בנשק קל בלבד; כי למעלה מזה לא היו אמצעים ואפשרויות להגיע תחת שלטון וכשהחלה המלחמה — והיא החלה ב־30 בנובמבר, למחרת ההחלטה ההיסטורית של האומות המאוחדות

דות — היו לנו כ־2500 חגיגי פלמ"ה, שהיה מתאמן 8–10 ימים בחודש, וכ־5000 חיל שדה, שהיה מתאמן יום וחצי לחודש, נוסף על אלפי חברי הגנה מצוידיים ברובים וב"סטנ"ים, ללא כל סימן של נשק כבד, ללא תותחים, ללא טאנקים וללא אווירונים וללא ארון צבאי בגדודים ובחטיבות.

אין בדעתי לספר כאן פרשת הקרבות והנצחונות של צבא ישראל מאז יסוד המדינה ועד ראשית ההפוגה השנייה, פרקי גבורה וגאון אלה הם כבר נחלת ההיסטוריה, ובקויהם הכלליים הם ידועים לכל. הדברים החשובים והמכריעים אשר הכשירו והבשילו את נצחונות צבאנו — עדיין לא הגיעה שעתם לצאת לרשות הרבים, ואיני רשאי לעמוד עליהם אפילו במסיבה מצומצמת ועליונה זו.

אבל אילו גם ניתנה לי הרשות לא הייתי עושה זאת — כי כל מה שאנו הוגים יותר בעבר הקרוב — אנו עלולים להשתכר ולהסתנוור בהצלחותינו וכיבושינו הקודמים ולהתעלם מהסכנה החמורה, החמורה מאין כמוה, הצפויה לנו בעתיד הקרוב. לבנו מלא על גדותיו — כמעט לבלי הכיל — משתי העלילות הכבירות, הקמת מדינת ישראל ונצחונות צבא ישראל, ואנו עלולים לשכוח שעדיין אנו רחוקים מהדבר העיקרי והחיוני המתנה את הכל: עדיין אנו רחוקים מנצחון. המלחמה טרם נסתיימה; ואין כל ערך של קיימא להישגים ולנצחונות שהיו לנו עד עכשיו באשר גורלם יוכרע בקרב האחרון, ורק הנצחון בקרב האחרון הוא הקובע והמכריע. ונצחון זה איננו בידינו עדיין, ואיננו קל ואיננו מובטח, ואסור להשלות את נפשנו בתקוה קלה, שכאשר ניצחנו בעבר — ממילא ננצח גם בעתיד. אין אשליה מסוכנת ואיומה מזו. הנצחון בות שלנו בעבר לא באו מאליהם, באפס יד, ומבלי דריכות מתמדת ומאמץ עליון: מאמץ שאין למעלה ממנו בגיוס כוח האדם, באימונו בעוד מועד, בציוודו המכסימלי, בערות בלתי פוסקת. רק באלה אנו יכולים אולי להכשיר את הנצחון הסופי. כי אל לנו לזלזל באויב. גם הוא למד משגיאות העבר ומכשלוש נותיו, וגם הוא מתכוון ועורך כוחותיו מחדש. והכוח היהודי אשר הספיק לפני ארבעה שבועות לא יספיק לנו בעוד חודש ימים, והציווד שעמד לנו בקרבות האחרונים — לא יעמוד לנו בקרבות הבאים.

ואל נתברך ואל נסמוך יותר מדי על המדינה כאילו היא כבר עומדת על תלה. המדינה הוקמה, אבל עוד לא נתייצבה — לא רק משום שעדיין לא הוכרה, ועדיין לא נחתמו גבוליה, ועדיין לא נתקבלה

כחברה באומות המאוחדות, אלא משום שעדיין לא הובטח שלומה. צבאות האויב עדיין בתחומי הארץ ובכמה נקודות גם בתחומי המדינה. החפזון שלנו לפתור את הבעיות החדשות הנובעות מהקמת המדינה ולפור את כוחותינו סביב הפתרונות האלה — עלול לערער את כוחנו להגן על קיומה של המדינה.

אם במקום לרוץ ולאמץ כל כוחות התנועה והעם בארץ ובגולה, בישראל ובעמים, להגברת כוחנו הצבאי — לע"ע המשען היחיד כמעט של בטחוננו ושל המדינה — נפורר את כוחותינו מתוך הנחה לפני זמנה שהמדינה כבר קיימת ומונחת בקופסא, אנו מתחייבים בנפשנו. טרם הגענו למנוחה ולנחלה.

הפוגה כפי שראינו בפעם הראשונה, ועוד יותר בפעם השנייה, אינה מוכרחה להביא לידי שלום. פנייתנו לממשלות ערב למשא ומתן ישיר בין ישראל וערב — נדחתה. ייתכן שהמלחמה תיגמר גם בלי עשיית שלום בינינו ובין הערבים. ייתכן שזמן רב יסרבו ממשלות ערב לשבת אתנו לשולחן אחד. בזה אנחנו יכולים לעמוד הרבה שנים, אם כי נעשה כל אשר ביכולתנו להקים ברית אמת בין ישראל ובין ערב, ואנחנו בטוחים שהם זקוקים לכך לא פחות מאשר אנו. אבל לא נוכל לסבול זמן בלתי מוגבל צבאות פולשים זרים על אדמת ארצנו. לא נוכל מתוך אמתלא של הפוגה לסבול לאורך ימים השגחה בינלאומית על מדינתנו הריבונית. ולא נוכל לסבול פיקוח והגבלה של זרים על העליה היהודית. וההפוגה הקיימת היא הרת סכנות. ועלינו להיות מוכנים קודם כל לפרוץ המלחמה מחדש, ואם תפרוץ — שנוכל לא רק לעמוד, אלא להפוך אותה לשלב האחרון, שייגמר בנצחוננו אנו.

המלחמה הוא מולך אכזרי וקנא, שאינו יודע רחם, ואינו סובל שום אליל אחר לפניו. אין אולי איש, אשר יותר ממני — המטופל מטעם התנועה בשנתיים אלו בענייני הבטחון — שונא עכשיו מלחמה. אין דבר איום, מושחת ואכזרי, לא אנושי, לא מוצדק — מן המלחמה. אין לתאר את האסון, את השחיתות שיש בהתמודדות פיסית בין עמים, אסון גם למנצח. אולם אנחנו לא רצינו במלחמה זאת, היא הוטלה עלינו, וההפוגה לא סילקה אותה, להיפך, החמירה את המצב. ועלינו לעשות מאמץ ממושך, ועלינו להביאה לידי הסוף. ואין אויב מסוכן לעם היהודי ולמדינת ישראל, לתקנתו הלאומית בשעה זו, מאשר התפרקות נפשית, מזכרית, פיסית, חמרית, מאשר אשליה של שלום, אשליה של נצחונות קליה, אשליה של נצחון, וכל נסיון להעסיק אותנו ואת התנועה

על חשבון התכונותנו לקרב האחרון והמכריע היא התנשנות בקיומנו.

במושג האחרון של הוועה"פ הציוני, אשר התקיים בתל-אביב בתחילת חודש ניסן, קם אחרי דברי אחד החברים היקרים, ד"ר סלו הירש, ואמר לי שבמקום לשמוע דו"ח של מדינאי, הוא שמע סקירה של שר-צבא. חושש אני שהפעם יוכל אולי בצדק רב יותר להטיל עלי אשמה זו. אולם זאת תהיה טעות, שכאן דיבר לפניכם שר צבא או איש צבא. כאן דיבר רק ציוני, כי ציוני הרואה חזות הכל בקיבוץ גלויות

ובבנין נשמות הארץ, היודע רק צמא תמידי אחד — צמא לעליה ולהתישבות ולבנין חיים בשלום וב- חירות, כציוני כזה אינני יכול לראות עכשיו במרכז אלא את צרכי המלחמה והבטחון.

כי רק אחרי הנצחון האמיתי, האחרון, נוכל באמת לגשת לבנין המדינה, לברר את בעיותיה, לסדר מחדש את מערכת חיינו, את מערכת התנועה, לגשת בתנופה גדולה לשיבת ציון, בכוחות גדולים. לבנין הארץ. רק אז נוכל להגיד: נשתחררנו, נלחמנו. ניצחנו.

מלחמה בחורף

ולעתים מופיע אף צורך דחוף בהכשרת דרכים נוספות; ואלו במקום לא יעבור בו רכב מסוג אחד, אפשר ויעבור רכב מסוג אחר, ואם לאו — הרגלים, רגלי בהמה, או רגלי אדם. התעלה (תעלת-הקלעים, תעלת-המגן או תעלת-החבור), המתמלאת מים תובעת את תקנתה — ובהתמך; אמת-המידה להערכת עמדות וביצורים משתנית במידה מה; אומדנות-המרחקים לתנועה (בשעות) מתארכות; השיקולים הטקטיים מושפעים מהאפשרויות החדשות (והחששות החדשים). של אפתעה (ערפל, חשכה, ממושכת יותר, רעש-הגשם המבליע צלילים). המלחמה בחורף קשה יותר, תנאיה מפרכים יותר, ההעזה משתלמת בה, לעתים, יותר, אך שכר הדריכות המתמדת, הנדרשת בה עוד יותר מאשר בימות הקיץ — הוא שכר כבד, מיגע, מדלדל; אלא שהוא הוא שכר הנצחון במלחמת-חורף. אפשרות של מלחמה בחורף מחייבת: בדיקה, חיסון והתאמנות נוספים ומוגברים. ומעל לכל — ערות דרוכה.

מערכות" - לקראת שנת העשור.

אופקו, להזרמת ידיעות ומחשבות לתוכו, להתגבשות מושגים מדריכים ותפיסות מחנכות. מסיבות המלחמה-ההפוגה, המשתנות מדי פעם, מצריכות עתה גמישות רבה והסתגלות לצרכים הצצים והמתחדשים. אנו תקוה כי קהל הקוראים יעזור לנו בתהליכי-הסתגלות הכרחיים אלה ע"י עצה ותביעה חברית, ע"י הצבעה על צרכיו הוא — ועל כך יבוא על הברכה. מי יתן ותהיה שנה עשירית זו ל"מערכות" לשנת בראשית בבנין צבא-המגן שלנו לימות השלום. את שכרה של תקוה זאת אנו מצוים לפרוע עתה.

היו זמנים, ועם בוא הסתיו היה מסתיים מסע-המלחמה, והצבאות היו עוברים ל"משכנות-חורף" — לנוח ולאגור כוח, עד בוא האביב. לא רק באקלים אירופה התיכונה, אלא אף בתנאיה של ארץ-ישראל היה מוכר חזיון זה (במלחמות הרומאים, בתקופת מסעי הצלב, ובעצם — אף במסעותיו של אלנבי). אולם, במלחמות זמננו — שאני, המלחמות — רצופות; אלא שתנאי הקרקע ומגזר-האוויר מגבילים את מסגרת המבצעים ומחמירים את מסיבותיהם.

שונה המלחמה בחורף מזו שבקיץ; ורבים הגיי-לויים של שוני זה, מקטנות — ועד גדולות. פתאום נדרש הסגין העליון, ואתו — הכובע החם, הלבנים החמים, "מדי-הקרב" המותאמים לפעולה זריזה אף בקור וברטיבות; במשנה-הכרח נדרשת הדאגה לאדם הלוחם, לאפשרות להחליף את בגדיו וללבוש כסות יבשה, לנעלים שלמות, למזון מזין וחם במועדו, לקשר עם המשלט המבודד; משתנות התביר-עות למנגנון התחבורה, בשל שיבושי הדרכים —

עם חוברת זאת נכנס הירחון לשנת קיומו העשירית. לא עת חגיגות היום. אך אנו תקוה שיום העשור ל"מערכות" יחול במסיבות, אשר תאפי-שרנה להתפנות לרגע קט מן הדאגות השוטפות ולהקיף במבט מסכם את תקופת עשר השנים, על לקחן ועל פירותיהן, על התמורות העצומות ועל הציוניים המחודשים.

בינתיים, על סף השנה העשירית, יעשה הירחון כמיטב יכולתו להמשיך במתן מלוא הסיוע לצמיחתו של צבא-ההגנה, להתאמנותו, להרחבת

ה"אשיות של ארגון ההגנה"

ה-מא
ארגון

א ש י ר ת

ארגון-ההגנה העברי בארץ-ישראל (בקיצור: "אר").

- א. ה-אר. מהו את הכח הצבאי של העם היהודי הבונה את עצמאותו המדינית בארץ-ישראל.
- ב. ה-אר. נתון למרותה של ההסתדרות הציונית העולמית כשהוא כנסת-ישראל בארץ-ישראל, עומד לרשותו וסר לפקודתו.
- ג. אלה תפקידי - ה-אר.:
 - 1) הגנה על הישוב העברי בארץ-ישראל בפני כל מתקש בנפשו, ברכושו ובכבודו;
 - 2) הגנה על מפעל הושטת הציונות ועל הזכויות המדיניות של העם היהודי בארץ-ישראל;
 - 3) הגנה על ארץ-ישראל בפני כל פעולה אויבת מבחוץ - בהתאם לאפשרויות ולמסיבות המדיניות.
- ד. ה-אר. הוא היחיד המוסמך ורשאי לפעול בכל עניני ההגנה העברית בארץ-ישראל.
- ה. ה-אר. מהו חסיבה ארצית אחידה המתנהלת ע"י פקד צבאי אחיד, פרוכו ומודרג, ולו המרות היחידה על חבריו במסגרת תפקידו.
- ו. ה-אר. משרת את כלל-האומה, את כלל-הישוב ואת כלל התנועה הציונית. אין ה-אר. מתערב בשאלות הפנימיות של הישוב והציונות.
- ז. דגלו של ה-אר. - הדגל הלאומי (תכלת-לבן). התסנון הלאומי ("התקוה") הוא הסנונו של ה-אר.
- ח. ה-אר. פתוח לפני כל יהודי (או יהודיה) הנכון והמוכשר למלא את חובת ההגנה הלאומית. החברות ב-אר. בהיותה חובה וזכות כאחד של כל איש ואשה בישראל מבוססת בטועל על כניסה אישית של היחיד מתוך התנדבות והכרה חפסית.
- ט. החברות ב-אר. קטורה במשמעת צבאית מוחלטת ובנכונות לציית לכל פקודה מוסמכת. המשמעת ב-אר. מושתתת על הכרתו הפנימית של החבר ועל משטר של יחסי-דעות, חופש-דעות ושיוויון-האדם.
- י. ה-אר. חפשי מחוקי טלטון בלתי יהודי. קיומו, החזקתו נשקו ופעולותיו מותנים בהסכאות קטניות. העובר על עיקר זה עלול להתחייב בנפשו.
- יא. ה-אר. מחנך את חבריו לנאמנות לעם ולארץ, לאהבת-החדות, לקוממיות עברית, לעזו-רוח, לעמידה בפני סבל ונצילות, לנכונות של הקרבה, להקרית חיי-אדם, ליושר-אופי, לפשטות ההורי, לתרבות אנושית ויהודית.

ניתן בתל-אביב, ל"ג בעומר תש"א

15.5.1941

דברי מפקדים

„הקפיטן“ צ'י. אורד וינגייט

חיל הרגלים בהתקפה

ראשי פרקים של הרצאה מס' 4. בקורס לסמלים עברים
(עין-חרוד, קיץ 1938)

ע ק ר ו נ ו ת

אם משתמשים בכלי-הזין הנישאים ע"י חיל הרגלים הריהם מספיקים, בדרך כלל, לטיפול בחיל-רגלי של האויב שאינו נהנה מסיועם של סוגי נשק אחרים. אולם, בין שחיל-הרגלים מקבל סיוע ארטילרי וסיוע מסוגי נשק אחרים, ובין אם לא, העקרונות הראשיים שוים תמיד. העקרון הראשון הוא: אם קיים שוויון בעצמת-האש — ההגנה חזקה תמיד מן ההתקפה. העקרון השני הוא שהמצב יהיה הפוך אם מצליחים להשיג הפתעה. היוזמה נמצאת בהכרח בידי התוקף; זאת אומרת שהוא תמיד יכול להשיג

הפתעה, ולו גם קלה. ודבר זה נותן לו יתרון מסוים — בניגוד להנחה בדבר חוזק ההגנה.

לפיכך, כשעומדים בפני אויב שווה או עדיף בכוחו, בעית ההתקפה היא כיצד לזכות בהפתעה. בין שהדבר מבוצע ע"י כוח קטן, הפועל באופן בלתי צפוי לגמרי, והנע בדרך בלתי ידועה לאויב — עובדה המנוצלת ע"י הכוח הגדול ביותר העומד מול האויב וגורם לשנוי במצב — ובין שהוא מבוצע פשוט ע"י ריכוז כוח מכריע, שלא בידיעת האויב, מול נקודה נבחרת אחת בחזיתו או כיר"ב — אחד הוא העקרון. האויב מופתע — ובמקום שבו הוא מופתע הרי כאילו הוכנס לפעולה כוח הגדול מכוחו.

ההצלחה הראשונית שנרכשה מנוצלת מיד ע"י התוקפים (לפי העקרונות של פיתוח היתרון של החזקת היוזמה, שמירת כח-התנופה של ההתקפה ועוד עקרונות מקובלים); וע"י שמירה זו על היוזמה, או כמו שאני מבכר לקרוא לה: ההתמדה בהפתעה, — נכללים עד מהרה בתחום ההתקפה גם אותם קטעי ההגנה שלא הופתעו בתחילה, אך גם הם אינם יכולים לחזות מראש, או לשיסלל, את התחבולה הבאה של הכוחות התוקפים. רבות הן הדרכים לביצוע דבר זה, והדרך הראשית היא הסתרת התנועה האיסטרטגית והטקטית של כוחותינו.

הוכח כי העקרון הגדול השני של המלחמה, החסכון בכוח, הולך יד ביד עם העקרון הראשון, ההפתעה. עיקר העיקרים בהפתעה הוא להשתמש במינימום של כוח במקום שבו נותן השימוש בו תוצאות מעטות, ולרכוז את מכסימום הכוח, במקום שבו ניתן לנצל ולפתח את ההפתעה.

העקרון השלישי, הבטחון, הוא-הוא המכריע מהם המכסימום והמינימום הבאים בחשבון, והוא המחייב החזקת רזרבה מתאימה לשעת חירום, קיום רזרבה כזו מוכיח, במובן ידוע, גם על השימוש בשני העקרונות הקודמים.

לדוגמה, בקרב מרגנו הפך נפוליון מפלה לנצחון ע"י הופעתו של דסה (DESAIX) באופן בלתי צפוי; כי ע"י כך השיג הפתעה, בטחון ויתרון גם יחד בנקודה המכריעה.

הסיבוב השני — יולי 1948

האויב

צבאו של קאוקג'י, שלאחר מכות מספר נכנס לתקופה של חוסר-ארגון כמעט מוחלט. הדוגמה של „מובלעת“ אל-ג'בע — עין-רזאל הנה בגדר יוצא מן הכלל והיתה מותנית בתנאים הגיאוגרפיים, ובמסיבות פו-ליטיות מסויימות.

כוחותינו

1. בפעם ראשונה בצענו פעולות יוזמות בקנה מידה רחב; ובפעם ראשונה השתמשנו ביחידות משורינות וממונעות: ובניגוד לאויב — רק במקרים מועטים כסיוע לחיל-רגלים, ואלו בעיקר כבנשק-תמרון-וחדירה.

2. עלתה היעילות של חיל-האוויר: גם מבחינה של סיוע לאופרציות שעל הקרקע, וגם מבחינה היכולת לפגוע במטרות אסטרטגיות בארצות האויב.

3. לעומת זאת, בשטח תכסיס-הגנה של חיל-רגלים טרם התגברנו על המגרעות בשלמותן, וב-עיקר — בשטח ההתחפרות, כמה מדרכי ההתגוננות המשוכללים בפני שריון, וכדומה, — אם כי בכמה חטיבות ניכרה התקדמות ניכרת גם באלה.

4. יש לציין התקדמות ניכרת בשטח המנהלה ובשטח פעולת השירותים השונים, וביחוד, נוכח הקשיים הגדולים שעמדו בפניהם ובשים לב למהירות בה הוקמו — אם כי רחוקים הם עדיין ממילוי הצרכים כולם.

1. בשלב זה התבטאה, עוד יותר מאשר בשלבים הקודמים, אחת החולשות הגדולות ביותר של האויב: חוסר ניהול אופרטיבי יעיל. בכמה גזרות של החזית כלל לא היה מסוגל ליטול לידו את היזמה. בגזרות אחרות המשיך, באופן סכימתי, לפעול בהתאם לתוכ-ניות-שיגרה שהיה חסר בהן כל גורם של הפתעה. בכל הגזרות היה בולט, עוד יותר משבעבר, חוסר תיאום שבין גופי-הצבא השונים, ביניהם לבין עצמם — ולעתים גם הפרעה אמצעית של צבא אחד לשני במבצע מסויים. ייתכן, שאת החולשה שבניהול אופרציות יש לרשום לפחות באותה מידה על חשבון גורמים פוליטיים כאשר על גורמים צבאיים.

2. לעומת זאת, ברוב צבאות ערב היתה מורגשת התקדמות טקטית מסויימת, למשל — בתיאום יעיל יותר בין רכב-שריון, ארטילריה וחיל-רגלים. מאידך גיסא, יש גם לציין שאף בשלב זה לא הגיעו צבאות ערב לשימוש יעיל באמת הן בטנקים והן באוירונים. השימוש ברכב-השריון היה במפוצל, בקבוצות קטנות, כבארטילריה ניידת, או לסיוע ישיר לחיל הרגלים, אך לא (אולי — לאושרם) כבנשק-חדירה-ותמרון, בשילוב עם כוחות ממונעים. חיל-האוויר לא היה מסוגל לפגוע במטרות איסטרטגיות אמתיות — ואף לא לתת תמיכה טקטית לחילות-הקרקע.

3. באופן מיוחד התבלטה אי-יעילותם של הכוחות החצי-סדירים והבלתי-סדירים אשר לערבים. כך —

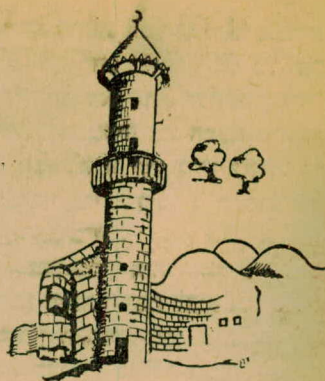
לפני שבע שנים ב„מערכות“

(מתוך „מערכות“ חוברת ח', אב תש"ח)

• על המצביא לדעת כיצד לספק לאנשיו את מנות מזונם וכל שאר הצרכים הדרושים במלחמה. עליו להיות מחונן בדמיון יוצר כדי לחולל תכניות, ומצוי בתבונה מעשית ומרץ כדי להגשים אותן. עליו להיות בעל עין פקוחה, חדל לאות, שנון, נלבב וקשה-לב, איש הפשטות והערמומיות, שומר וגולן, פזרן וכילי, נדיב וצר עין, מהיר וגם מתון. כל אלה, ועוד כמה וכמה תכונות אחרות, טבעיות ונקנות, עליו לאצור בקרב. כמו כן, מובן מאליו שעליו לדעת את הטקטיקה שלו; כי המון ללא סדר אינו צבא, כשם שגל חמרי בנייה אינו בית.

סוקרטס

מערכת לוד-רמלה

אשר מסיבות הזמן אינן מאפשרות עדיין את פרסומם. תהליך עבוד הפרשה הזו מתקדם; ובבוא השעה המתאימה תובא, בשלימותה ועל מלא עובדו תיה ולקחה, לפני קוראי „מערכות“. אולם עתה קיים הצורך להעלות לפחות את קויה הכלליים, ולציין את האופייני והמאלף שבה במידה שהתנאים מאפשרים.

„מבצע דני“ הציג בפעם הראשונה באופן ממשי את המטרה של כיתור מלא ו„חיסול“, במובנה הצבאי של המלה. של גוף ניכר החונה על פני שטח רחב יחסית, והמהווה בתנאיה של ארץ-ישראל לא רק כיכר פריסה אופרטיבי, אלא גם אובייקט ארצי ומדיני ממשי. המטרה הושגה במידה ניכרת. מבחינת כיבוש השטחים, כיתור גופי אוכלוסיה גדולים והשגת הד פוליטי מרחיק-לכת, הושגה המטרה בשלימותה. עם זאת, באשר להיקף הגופים הצבאיים המוקפים, אפשר ואין כאן דוגמה בולטת לקרב-כיתור-ההכחדה; כי לו נמצאו בתוך טבעת הכיתור כוחות אויב בעצמה גדולה יותר (כמצופה), כי אז ודאי היה מהלך קרבות-החיסול שונה בהחלט, קשה יותר, וממושך יותר, ואז אמנם היינו רואים הדגמה מובהקת יותר, כיצד פועלת ומתגשמת איסטרטגיה של כיתור והכחדה. ברם, לגבי מה שנמצא בתוך הרשת הפרושה היה ההישג קרוב מאד למאה האחוז שבביצוע האדיאלי.

בדיעבד, כפי שאמנם רגיל ברבות ממערכות הכיתור, התנהלו עיקר הקרבות בטבעת החיצונית, נגד כוחות אויב אשר ניסו להבקיעה. בהתחלה היתה זו טבעת צרה ביותר. לולא העזה טקטית ניכרת — שנסתייעה בתכנון מוקדם ובהכנה אירגונית הולמת, שעליה עוד ידובר להלן, — היה המבצע כולו עלול לשקוע בקשיים הממשיים של קרבות בתנאים כאלה — מזה, ובקושי הפסיכולוגי של שיקולים וקבלת הכרעות — מזה.

מבצע לוד-רמלה — המכונה „מבצע דני“, לזכר סגן מפקד-גדוד דניאל מס וחבריו למחלקה, — ה„35“ — פתח את „המלחמה השנייה“ (9—19 ביולי) בצבאות הפולשים. הוא גם פתח דף חדש באירגוןן וביצוען של מערכות מתוכננות ע”י כוחותינו — ועם זאת, תקופה חדשה במלחמה על גורלה של ארץ-ישראל לעתיד לבוא. פעם בפעם יודעת המלחמה הזו שלבי עליה בולטים, המסמנים מעבר משלב אירגוני ואופרטיבי מסויים לשלב אחר גבוה ממנו, של המלחמה. התפתחות חדשה כזאת — שנראתה אותו רגע כפתאום מית, אך נראית עכשיו אחרת מתוך פרספקטיבה של התפתחות ממושכת ורחבה יותר — באה עם התקפתם של כוחות פאווי אל-קאוקג’י על משמר-העמק, הדין פתם ונסוגתם (ראה „מערכות“ חוב’ מ”ח—מ”ט הרשימה: „המערכה משמר-העמק — לג’ון“). מדרגה נוספת בסולם ההתפתחות באה עם ראשית הפלישה ה„סדירה“ הגדולה, כפי שנתבטאה, למשל, במערכה לעצירת הכוחות הסוריים, העב”י והעיראקיים בעמק-הירדן (ראה „מערכות“ חוב’ נ”א). שלב משנה נוסף — אשר היה אמנם בעל תוצאות מיידיות פחות בולטות, ולא זכה עדיין לציון רב — הסתמן עם הטלת חטיבה שלימה כלפי שטח ערבי טהור ורצוף, בגזרת ג’נין. באה מערכת לוד-רמלה והוותה אף היא נקודת-מוצא חדשה לגבי היקף יוזמה ותכנון בהפעלת כוחות השדה שלנו.

בממדי ארצנו ומלחמתנו ראוי, אמנם, המבצע הזה להקרא בשם מערכה, בהיותו מורכב מספר קרבות מסויימים שנבדלו במקום, בזמן ובמסיבות. תיאור, מפורט, פחות או יותר, של מבצע זה היה מצריך הן חקירה מדוקדקת לגבי מהלכו ותכונותיו של כל אחד מן הקרבות ההם והן את העלאתם של גורמים ופרטים מרובים

אחת הבעיות העיקריות בכל מבצע מורכב פחות או יותר, היא ה"סינכרוניזציה" (תיאום זמני הפעור לות). וזוהי גם אחת מנקודות התורפה הרגילות ביותר בהוצאת התכניות לפועל, המסכלת לעתים קרובות אף את הטובה שבתכניות. המרחקים וטיב השטחים שב"מבצע דני", וכן שוני הכוחות אשר השתתפו בביצועו, הכבידו לא מעט על השגת תיאום זמנים. עם זאת, ניתן לומר שעל אף כמה וכמה סטיות מלוח הזמנים, הרי במהלכים הראשיים וברגעים המכריעים הושגה ההתאמה בין התכנית לבין זמני הגשמת שלביה, התלויים זה בזה. וזאת — על אף הבדלי גוון מהותיים שבין אופי האופרציות שבשני אגפיה הראשיים של מערכת הכיתור.

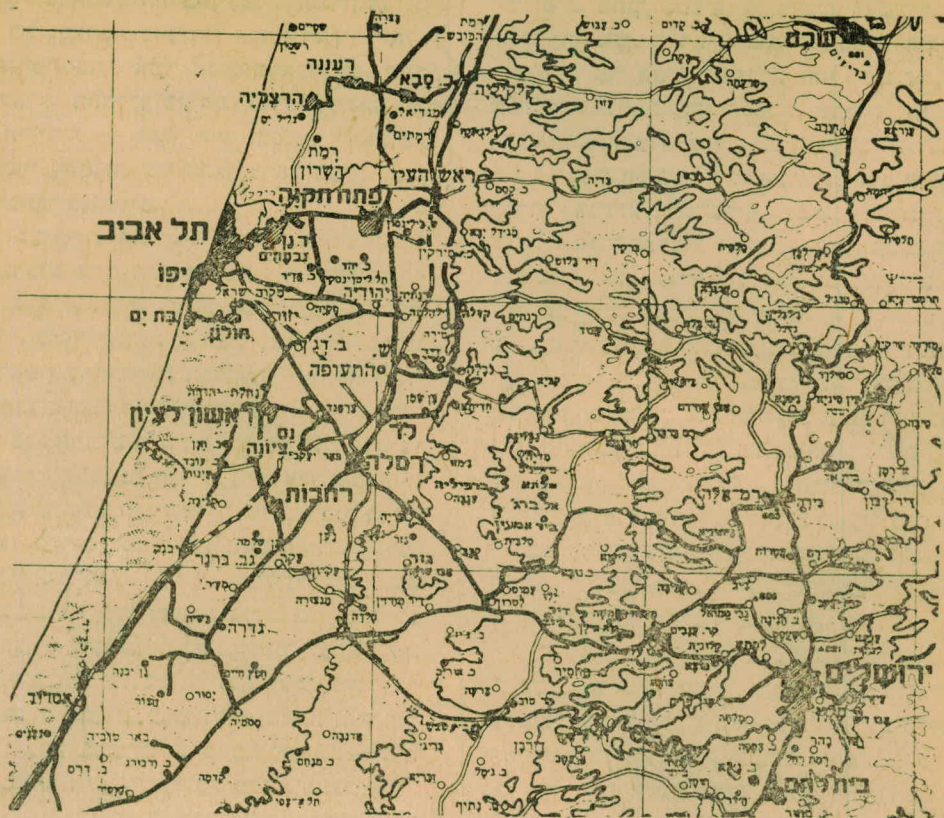
השטח רמלה-לוד — המאוכלס, הבנוי והנטוע בחלקו הגדול — היווה, זו הפעם הראשונה במלחמה הנוכחית בארץ-ישראל, מעין מערך ישובי-הגנתי אחד מן הצד הערבי. תעלה כמעט רצופה (פרט לכמה חלקות שהן קשות מעבר בלאר-הכי) הקיפה לא ישוב מקומי זה או אחר, כי אם את גושי הישובים בתור שכזה; בראש וראשונה נועדה התעלה לשמש חפירת קלעים, אם כי היה בה גם כדי לשמש מכשול לתנועה. ישובים בודדים — וכן הכפרים שבעורף קו רמלה-לוד, — היו מבוצרים אף הם, ובראש וראשונה כלפי הישובים היהודיים הסמוכים; היו גם מחסומים ומכשולי דרך במבואות הישובים מן העבר היהודי. חיל-המצב הסדיר של כוחות הלגיון הערבי אשר בשתי הערים היה, כפי שנתברר עם סיום הפעולה, לא גדול ביותר; אך הוא שימש גרעין הן למאות רבות של בדים עבר-ירדניים בלתי סדירים, שהובאו לגוש המבוצר הזה למלוי מעין "תפקידי חי"מ", והן למספרים גדולים עוד יותר של אנשי הערים והכפרים, המזוינים ומאורגנים לשמירה ולקרבת-מגן. מרכז ערבי ישובי זה, שהשתרע על עשרות רבות של קילור מטרים מרובעים, הכיל אוכלוסיית רבבות וקיים כוח מזוין לא מבוטל, היה בו לפי הכרת הערבים כדי לסכל כל נסיון התקפה וכיבוש (כפי שאמנם עלה בידם לסכל את ההתקפה על רמלה שבוצעה, בשעתה, ע"י כוחות אצ"ל בעיקר). ייתכן כי הכרה זו של הערבים, שיינקה גם מנסיונותיהם בעבר, היתה בין הגורמים שסייעו לביצוע תכנית מערכת-הכיתור. עם זאת, זכרו בודאי קובעי התכנית ומבצעה כי מרכז הגנה ערבי זה, הסמוך כל-כך הן למרכז העצבים והכח של מדינת-ישראל, והן לעורקי הקשר החיוניים והרגישים ביותר שבה (כביש ת"א-חיפה, שבטווח אש של יהודה; כביש ת"א-רחובות שבטווח הפגיעה של רמלה), עלול בכל רגע להתבסס-התק-

פה ערבי. ואמנם היקף כוחות השריון והארטילריה שבגוש רמלה-לוד לא היה רחב ביותר; אך כל תור ספת כח לסוגים אלה היתה מאפשרת העתקת ההיא-בקות על קורבתו הבלתי-אמצעית של המעוז היהודי המרכזי שבחוף הים. מבחינה זו הרי ניתן לאמר, כי מערכת רמלה-לוד נערכה כדי למנוע מערכה על גוש האיזור הבנוי תל-אביב-יפו.

את הגוש הערבי המוגן צריך היה לרתק ע"י לחץ מסוים מחזיתו. ההכרעה היתה חייבת לבוא בדרך של הקפה עמוקה משני האגפים. אכן, טיב האופרציות גופן היה שונה, כאמור, באגפי הצפון (צפון-מזרח) והדרום (דרום-מזרח) של המערכה.

הזרוע הדרום-מזרחית צריכה היתה לפעול — אמנם במסגרת של תכנית אופרטיבית נרחבה ומתואמת פי כמה, ותוך שימוש בכוחות רגליים מצויידים, מנוסים וגמישים יותר מאשר בעבר — בתנאים טופוגרפיים ובמסיבות קרב אשר עדיין היה בהם כדי להזכיר במשהו את ימי מסע "גחשון" — מזה, והקרב בות בסביבת לטרון — מזה. אלא שהפעם בוצעו הדברים ביעילות ובזריזות אשר לא יכלו לבוא אלא כפרי נסיון ואימון שנרכשו מאותם הימים. כי בושם, ביום ו' ובשבת (10.7.48) של עינבה, ג'ימזו ודניאל, היא שהיוותה, עוד טרם כיתורו המלא של הגוש, את ניתוקה של רמלה ממזרח. משהגיעו כוחות הזרוע הדרומית עד חדיאת ובן-שמן — נשלם גם כיתורו של הגוש. אכן, בנקודת פגישה זו שבין שתי הזרועות המקיפות הקדימה משהו דווקא הזרוע הדרומית, זו של חיל-הרגלים מובהק. נמצא כי בשטחים גבעתיים (ואף נטועים בחלקם הניכר), כאלה שבין עינבה לחדיאת (120-180 מטר מעל פני הים, כ-50-150 מטר מעל למישור בית-אוננו שבצפון-לוד), ניתן לעתים "להרויח" זמן דווקא ע"י הפעלת חיל-רגלים וריו. עם השגת הניתוק הנ"ל ממזרח הושגה גם עמדה חולשת, מבחינה מילוטית וטקטית, מעל רכס הגבעות כלפי רמלה ולוד, כששיפוע נוח יורד, כבאמפיתיאטרון טרעי, לעבר "זיתי לוד" ומאפשר פריסה והתקדמות יעילות יותר של חיל-רגלים, העולה על הגוש המוגן מעורפו.

בביצועו של מסע-הניתוק זה, אשר הקרבות המקומיים לכיבוש ישובים שימשו בו חוליות, יש לציין את השימוש רב-הפנים ביתרון ההפתעו (ההפתעה המקובלת אצלנו, זו של התקפת-לילה, וההפתעה הבלתי צפויה) של התקפת יום דווקא; מסע-התנופה הבלתי צפוי על שטחים אלה, מכיוון דרום-דווקא, והתקפות מכיוונים בלתי צפויים על יישובים מסיימים. כגון על עינבה), וכן את הפעלתו,

מפת איזור התיכון — למסע קרבות רמלה-לוד

תנועות חיל-הרגלים ואש הנשק-המסייע הכבד, הרי בהתבססות השלימו זה את זה מאמצי חיל-הרגלים וחיל-המהנדסים. אכן, הקו עמד בפני התקפות חיל-השריון וחיל-הרגלים של הלגיון (12.7.48), אשר כוונו בעיקר לעבר ג'ימזו וחדיתא.

לעומת פעולותיה של הזרוע הדרום-מזרחית, אשר היה בהן משום דרגת התפתחות נוספת הממשיכה את קו העליה שבקרבות הקודמים ומעלה אותה לרמה חדשה — הרי במסע הזרוע הצפונית היה משום קפיצה ומעבר לאורח-מלחמה חדש לגמרי בשביל כוחותנו. כי כאן, לראשונה, הופעל חיל-השריון, לא רק כמשתף פעולה עם הרגלים, כי אם גם כמפלס דרך, ומוחץ את התנגדות האויב הן באש תותחיו והן בתנועותיו גדולה מזו — הופיע גם השילוב של חיל-השריון, חיל-התותחנים, חיל-האוויר וחיל-הרגלים, כשכל אחד מהם ממלא תפקיד מסוימת והללו משלימות זו את זו. הכלל, הן מבחינת

בממדים שגדודי הרגלים שלנו לא ידעום לפני כן, של עקרון ריכוז עצמת האש, לשבירת ההתנגדות בהקדם ובמחיר מועט, תוך העתקה גמישה של כלי-האש ממקום למקום, מרשות לרשות ומתעודה לתעודה.

בשלב ההתבססות בגזרה מזרחית זו של טבעת הכיתור — ההתבססות, אשר לפי טבע הדברים (כשכור חותיו העקריים של הלגיון הערבי נמצאו מחוץ לטבעת: מצפון-מזרח — על הכביש המקשר בין מגדל-צדק, בית-נבאלה, בודרוס, גיעלין; ובדרום-מזרח — בשטח-המאחז לטרון-בית-נובא) היתה חייבת להיות מופנית בראש וראשונה כלפי חוץ — שימשה כגורם חיוני עצם מהירות תפיסת הקו הזה; היא שאיפשרה, מלכתחילה, להשלים את הקו והיא שנתנה את ההשחות המועטת להתבצריות, נוסף על מדרינותיהם הטבעיים, בנקודות כלפי הוודיות שממזרח. אם בכיבוש הקו נשתלבו

טיב התכנית (וכן צירוף הכוחות) והן מבחינת קצב המסע, היה כאן לפנינו הנסיון. הבולט הראשון, של „מלחמת בזק“ על אדמת ארץ-ישראל; אותה „מלחמת בזק“ אשר הגייסות הערביים, שעה שפלטו לארץ, התהללו כי הם אשר יפעילוה נגד המדינה היהודית — ואלו היא הופגנה לראשונה, באופן הראוי לשם זה, ע"י צבא-ישראל בפתח „פרק ב“ למלחמתנו בפולשים.

לאחר נקודת המוצא במסע „הזרוע הצפון-בית“ — כיבוש שדה התעופה של לוד (למעשה — שטח של $3\frac{1}{2}$ ק"מ לערך, צפונית וצפון-מערבית מלוד העיר, סמוך לתחנת הרכבת כפר-צ'נס) באותו יום ו', הראשון להתחדשות המלחמה — היתה ההתפתחות במבצע הצפוני מהירה עד מאד. כבר בשדה התעופה עצמו התבלט ההלם הפסיכולוגי בו הוכו הערבים עם הופעת השריון הישראלי וממהירות המסע של שדרות הצבא; השריון שלהם (טנק וששה משוריינים) הקדים לפנות את השטח (הטנק נפגע בינתיים ע"י פגזות תותח יהודי) וחיל-הרגלים נסוג. העובדה שכבוש שדה התעופה בוצע בלי שים לב לנקודה-הבצורה שבכפר יהודיה, הסמוך לפתח-תקוה ולכביש תל-אביב, וכי באותו זמן עצמו עקפו אף שדרות יהודיות אחרות, מצפון, את יהודיה והתקדמו לכיבוש וילהלמה והכפרים הערביים שבסביבה, — היא שהגדילה ביותר את התמתחן של פלגות-המצב הערבי ואת הפכה את כל חישובי ההגנה והתגובה של מערך הכוחות הערבי. מערך כוחות זה יותר משהוכה בחזית רצועה, הובקע ובותר לעומק שיפודים-שיפודים, ע"י חדירת השדרות היהודיות. כמובן, שמהירות הביצוע היוותה כאן לא רק כצד-של-מעלה במהלך המבצע, כי אם תנאי לו; שהרי לולא מהירות זו של החדירה, ושל הקפה לעומק של עמדות ערביות קדומות, היו אותן שדרות יהודיות נאלצות להשקיע זמן ועמל-קרב לרוב, הן בכיבוש נקודות שהיו נערכות יותר להתגוננות, והן בקרבות אגפים עם כוחות ערביים „שכנים“ אשר נשארו מעבר מזה ומעבר מזה. בדיעבד, עם כיבוש וילהלמה, רנתיה, טירה ואח"כ גם דיר-טריף, ועם התחברות הפלגות המשוריינות והממונעות הבאות מעבר דרום-מערב עם השדרות שעלו מעבר צפון-מערב, נתלכדה עד מהרה חזית יהודית חדשה בקו העובר 7—10 ק"מ מזרחית יותר מקר-המוצא והנאחו כבר במעלה הגבעות הראשון שבגבול המישור וההר; אנשי פלגת-המצב שביהודיה (גרעין לגיונרי סדיר ומאות נושאי-זשק מבני הסביבה) הסתננו אז דרך הפרצים שבין השדרות, בשטח הפרדס והמטע, אל עבר

הגבעות וריכוזי הערכים אשר בהן, והם שגרמו לצליפות, מתוך מטעים על דרכים ושבילים, במשך אותו יום. אכן, הקרב האמיתי שנתחולל תוך ביצוע משימתה של הזרוע-הצפונית החל לאחר השלב הזה של „מלחמת בזק“ מובהקת שבמישור ולמרגלות ההר, והוא התנהל, החל מיום ו' בערב ושבת בבוקר על פסגות הגבעות הראשונות: אוס-זרע, קולה, טירה, רנתיה, דיר-טריף. כאן החלה פרשת התקפת הנגד הערבית אשר לא היתה בעצם התקפת נגד אחת, אלא שורה של מבקעים ונסיונות כיבוש ופריצה, חלקם בצפון הגיזרה וחלקם בדרומה, בעיקר ע"י כוחות הלגיון שהחלו מגיעים לקו החזית החדש הזה ואחר כך, בצפון, גם ע"י העיראקים. במידה שנקודת הכובד של מסע ההתקדמות של הזרוע הצפון-בית הועתקה עתה דרומה-מזרחה (לשם הקפת לוד מצפון, ניתוקה ממזרח, שחרור בן-שמן, הצבת גיזרת-מגן מול כוחות הלגיון שבכביש בית-נבאלה — נעלין, ופגישת חלוץ הזרוע הדרומית), פחתו הכוחות שהוצבו בנקודות הכבושות, כגון קולה ודיר-טריף, וכמה מן התקפות הנגד הערביות זכו להצלחות ראשוניות. יש לציין כאן את כושר ההתקרבות בהסתר (עד טווח הטלת רימוני-יד — בדיר-טריף) אשר גילו אנשי הלגיון באחת ההודמנויות הללו, ואת השימוש, במקום אחד, צפונית יותר, בערפלי בוקר לשם השגת הסתר כמעט שלם (דבר, שעלה באבדות מרובות מאד לאחת המחלקות). המקרים המסויימים שצוינו כאן אינם אלא חוליות בודדות בשרשרת קרבות-מגן וקרבות-כיבוש מקומיים אשר נערכו משך סדרת ימים בנקודות המאחו שבמעלה ההר. בסיכומם, נשארו נקודות-מאחו אלה בידינו, אך הדבר הושג הן בעמידה עקשנית של כמה מפלגות-המצב והן בגמישות הפיקוד המרכזי, בצירופי כוחות ושימוש תכליתי (טקטי ופסיכולוגי) ברזרבות המעטות ובנשק המסייע. פרשת-משנה בפני עצמה היו כאן הקרבות השלובים על אזורי דיר-טריף ובית-נבאלה. גם כאן, כאשר צפונית יותר, עברו סלעי המחלוקת כמה פעמים מיד אל יד. תכונתם הכללית של הקרבות היתה שונה כאן מזו שבצפון, כי האויב היה בא ומגיה לא רק מעבר המשלטים ההרריים שממזרחה, כי אם גם לאורך הכביש המוליך מדרום מזרחה. מעבר נעלין ולטרון; על כן הופעל כאן השריון של הלגיון, ועוד דבר: כאן היה גם המקום בו יכול היה להעשות הנסיון הרציני ביותר ע"י הלגיון של הבקעת הטבעת לקראת מגיניה של לוד; ומשום כך חלה כאן, במשך שלושה-ארבעה ימים, המתוחות האופרטיבית הגדולה

מכונת השריון שנתפסה בקרב בית-נבאלה ויצאה מיד בראש השדרה שפרצה אל לוד (אכספרס נהלל-רבת'עמון)

ביותר שבכל מהלך „מבצע דני” עד להשלמתו. הכפר והמחנה של בית-נבאלה (שניהם, וביחוד הכפר), שבשטחי השפלה, לא הם שקבעו כאן, אלא משלטי הגבעות שמסביב, אשר שלטו גם על קטעים מסוימים של הכביש החיוני.

אם גורלה של רמלה נקבע ע”י פעולות הריתוק שמ” מערב (תנועות רגלים, ואש נשק מסיע) ומסע הניתוק שמ” מזרח (עינבה-גימזו-דניאל), שהביאו בהקדם לכניעת אותם מאוכלוסית רמלה שכבר לא יכלו לברוח מתוכה, הרי מסכת לוד היתה מורכבת ונסערת יותר. כיצד בוצעו בידודה מצפון ומצפון-מזרח והגיישה עד לטווח התקפה עליה — כבר ראינו לעיל. מפקדת הזרוע הדרום-

מזרחית, אשר מעמדת הפיקוד שבדניאל היה פרוש לפניה מישור לוד כולו, הקדימה לשלח פלגות רגלים קדומניות אל שטחי הזיתים שבמבואות לוד מדרום מזרח. הופעת השריון הערבי, שהגיע לקראת המתקד”מים, עצרה אותם לזמן מה; אך באין תמיכת הרגלים הנחוצה, לא יכול היה השריון להמשיך באש ונאלץ להסתלק. היתה זו פעולה אופיינית של פטרול לוחם של רגלים אשר הפך לפלגת מאחז. בבוא תגבורת רגלים נאחזו אנשי הטיבת יפתח אלה בפרברי העיר עצמה; אלא שמצבם היה עדיין „נועז למדי”.

ברגע זה של התפתחות הקרב על לוד החל פועל תיאום הכוחות שבין שתי ה„זרועות”. שדרת פשיטה ממונעת, מחטיבת”שדה” שפעלה שם, נקראה מה” משימות שסיימה בשטח דיר-טריף, בית-נבאלה והר פיעה בשעות אחה”צ במבואות לוד. בהתנגשות שלה עם הלגיון, בבית-נבאלה, תפסה, שעה קלה לפני כן, משורין עבר-ירדני כבד, נושא תותח דו-ליטראון בצריחו (באותה התנגשות חוסל משורין שני כזה). „הדרכה” של מספר רגעים הספיקה לאחד מאנשי היחידה כדי ליהפך לתותחן; ואכן, משהחליט מפקד השדרה לנסות ולפרוץ ללוד פנימה, נע אותו משורין כבוש בראשה, ותותחו הופעל כיאות. על כל פנים הספיקו הפגזים הראשונים כדי למוטט את המחסום שבכניסה ללוד, ומשקל הרכב סילקו אח”כ. השדרה

פרצה ועברה ברחובה הראשי של לוד, בקיימה אש רצועה בלתי פוסקת מכל הכלים הארטומטיים אשר בה (כמה מניינים במספר). אש זו בלמה כל תגובה לאורך נתיב השדרה. בשטף המחץ, לא זו בלבד שה-שדרה פרצה דרך לוד כולה, אלא אף התקדמה מרבית הדרך על פני הכביש לרמלה, בהחליפה אש עם תחנת המשטרה המבוצרת שבדרך. משפנתה ושבה, באותו נתיב-מסע עצמו, דרך לוד, נפגשה בנסיגת-מה של התנגדות בתוך העיר, אולם דיכאה אותה עד מהרה באשה. בהיותה יחידה שכל כוחה כרוך בתנועה, בדומה לחיל-הפרשים מימים עברו, לא יכלה להשאר ולשהות בתוך שטח-בנוי אויב, בלי שתאבד ניידותה. אולם מסע הפריצה הכפול מוטט לחלוטין את כל כושר העמידה והמגן שהיה עוד לערביי לוד. תושבי העיר הבינו, שלא זו בלבד שהם מוקפים אלא שגם חדירת הכוחות היהודיים פנימה תלויה רק בהחלטת המפקדה ובחישוביה. תהליך הכניעה התחיל, בדיעבד, עם התקדמות מוגברת של חיל-הרגלים היהודי מדרום מזרח. „תהליך”-כניעה, באשר לא נמצאה רשות אשר יהיה ביכולתה להשליט את משטר-הכניעה על האז-כלוסיה, ולבסוף היתה אף התפרצות מחודשת של קרב. הדבר ארע, שעה שהתרחשה ההפתעה הגדולה לצד היהודי: הופעתם הפתאומית של שני משוריינים נושאי-תותחים מחורשות הזיתים מצפון-מזרח לעיר.

לא הוצבו מקודם פלגות משמר והבטחה, ועל כן עברו רגעים יקרים בטרם אורגנה וכוונה התגובה למשוריינים המתפרצים. באותם רגעי המבוכה — נתחדשה התנגדות ערביי לוד לחיל הכיבוש, אשר אמנם עלתה להם ביוקר, משסולקו המשוריינים. ההתנגדות שות המחודשת הזו היא שהביאה גם לידי יציאת האוכלוסיה הערבית (בסיוע חיל הכיבוש) ביום ג' לפני הצהרים — דבר אשר שם קץ לפרשת הנסיונות „להבקעת הטבעת” ע”י כוחות הלגיון שמצפון וממזרח ללוד.

בזאת הושלם למעשה „מבצע דני” בהיקפו הראשון והיוזום. השטחים והישובים שבמלבן: ראש-העין, כפר-ענא, סרפנד אל-עמר, באר-יעקב ממערב; נען, גזר, אל-קובאב — מדרום; ועינבה ג'ימזו, חדיתה, בית-נבאלה, קולה — ממזרח, — נכבשו בשלימות. לאחר זאת, בימים האחרונים שלפני ההפוגה המחודשת, באה התקדמות נוספת מזרחה לתפיסת הכפרים והמשלטים שבין ואדי-נלוט מצפון — לכביש אל-קובאב — לטרון — בית-נובא, בדרום. כך נלכדו ברפליה וסלביה, אל-בורג, וביר-מעין, שילתא וחירבת כוריקור (גבעה 318), גבעות המשלט שבקו שילתא-מודיעין-חדיתא, הצופות אל ואדי-נלוט, וה„חרבות” והגבעות שבדרום מזרח, מול כביש לטרון — בית-נובא-רמאלה. אך פעולות אלה מהוות כבר מעבר לחוליה אחרת בקרבות יולי בחזית המרכז: לפעולות נגד לטרון ולהרחבת ה„פרוזדור” המוביל אל ירושלים. הדיפת התקפותיו הנמרצות של הלגיון הערבי מעבר המזרח, מכביש בית-נובא — נעלין, על המשלטים והכפרים, שבידי היהודים, החולשים על אותו כביש, היוותה את אחד הפרקים המתוחים, עקרי ביהדום ורבי-התוצאות שבמבצעי חזית המרכז. אכן, להדיפת התקפות אלה בקו ביר-מעין-שילתא, היתה גם השפעה בלתי-אמצעית למדי על גורלו של שטח בית-נבאלה: שדרות השריון והרגלים של הלגיון נעו מעבר לטרון (ששימשה, כנראה, לפני כן נקודת הכובד לריכוז כוחות ערביים להתפרצות לעבר שטח רחובות — ת”א), כלפי הצפון, לשם חילוץ בית-נבאלה מידי היהודים — אך לנוכח תפיסת קו המשלטים הנ”ל

בידי חלוץ כוחות ישראל, הן הופנו מן הכביש מערב-בה, ניסה ע”י התקפות-שריון דרך ואדיות, לבודד ולכבוש את המשלטים, סבלו אבידות רציניות — ולבסוף לא יכלו להגיע במועד הנכון לתעודתן. בקרבות קשים ורבי-קרבתנות החזיקו כוחות מעטים של גדוד פלמ”ח קדומני בחרבת כוריקור (גבעה 318), שמזרחית-צפון-מזרחית לשילתא. במקום בו הוצה הכביש את ואדי נלוט; ואם כי הגבעה נכבשה לבסוף ע”י ה„לגיון”, לאחר הסתערויות רבות שהגיעו לטוחים קצרים ביר תר, הרי מחיר הדם ששולם ע”י מגיני המשלט הבטיח למגישימי „מבצע דני”, לקראת „הפוגה ב”, קו חזית אשר כלל באגף השמאלי את שטחי דיר-טריף ובית-נבאלה וכן את כל משלטי-ההר החיוניים אשר לפניו ובאגפיו. על כן, כתוצאה מ”מבצע דני” ופעולות ההשלמה שבאו בעקבותיו, לא זו בלבד שחוסל הבסיס הערבי המאיים שברמלה-לוד, אלא אף נוצר קו מגן, בעל תכונות טופוגרפיות מתאימות, בתוך מבואות ההרים של צפון יהודה, ולראשונה נתהווה כמעין „עומק אופרטיבי” בשטח המחפה על ת”א וסביבתה ממזרח ומדרום-מזרח.

בנסיון הראשון הזה ל„סטלינגרד” קטנה משלנו הושגו בשלימות התוצאות האופרטיביות-הגיאוגרפיות אשר הוצגו. השמדת הכוח החי הלוחם של האויב הושגה במידה פחותה מכפי ששוער, בגלל עריכת כוחותיו (מתוך זהירות, או בשל רישול) במרחק מה לעורף; אולם מידה זו הספיקה כדי להחלישו ולהתישו בשדה המערכה ולא לצו לזיתור על שטחים שכבשם. המערך הכללי של חזית ארץ-ישראל התיכו נה שונה באופן בולט לטובת הצד היהודי. נוצר מצב שיש בו משום נקודת-מוצא לאיסטרטגיה רבת ייזמה, לקראת שלב נוסף אפשרי של ההיאבקות.

מערכת לוד-רמלה לא היתה מחוללת את מלוא השינוי שחוללה בחזית ארץ-ישראל התיכונה לולא פעולותיהם והישגיהם, בשטחים אשר לעבר המזרח וירושלים, של גדודי „הראל” ושל חטיבה 6. הפעולות שבשפלה, ואלה שבהרי ירושלים, השלימו אלו את אלו והתנו אלו את אלו. אולם מסע יולי בעמק האלה ובהרי ירושלים מחייב סקירה והערכה מיוחדות.

תבוסת חיל קאוקג'י

הערות והערות

מימרה צבאית מקובלת היא, שמציאות שדה־הקרב סותרת לעתים קרובות את העקרונות, שנקבעו בתקנונים ובמחשבה התיאורטית. אולם בדיקה יותר יסודית של לקח שדה־הקרב מגלה לנו, שמימרה זו הנה, בדרך כלל — מוטעית. וכאחת ההוכחות לכך יכולות לשמש הפעולות שהתנהלו בשלב השני של המלחמה, בחודש יולי 1948, בחזית הגליל הדרומי והמערבי. בפעולות אלה יש משום הדגמה למימוש למעשה של כמה עקרונות־יסוד של ההלכה הצבאית בשדה־הקטל.

להבנת הלקח של המבצעים בחזית הגליל יש לעמוד תחילה, בקצרה, על היערכות הכוחות עם חידוש המערכה בתום „ההפוגה הראשונה“. כל גוש הגליל הערבי, כלומר המרחב המרכזי של הגליל, היה תפוס ע"י הכוחות החצי־סדירים של „חיל־ההצלה הערבי“ המכונה גם צבא קאוקג'י. בצירוף פריפריה של כנופיות בלתי־סדירות בעלות עצמה שונה. כוחות אלה היו מוצבים בעיקר בספר של הגליל המערבי, המוחזק על ידינו, ובצירי ההתקדמות העיקריים, המובילים משטחי צד אחד לאלה של משנה, בכביש עכו—צפת, בכביש נהריה—תרשיה, וכביש הגבול הצפוני. פרט לכך, היתה חונה בנצרת יחידת־שריון עיראקית סדירה, בצירוף כוחות של „חיל־ההצלה“, וכן כוחות בלתי סדירים, שהיו מאורגנים להגנה, בעיקר בגישות הדרומיות לעיר.

כוחותינו היו מוצבים בכל הגזרות של הגליל המערבי והתחתון.

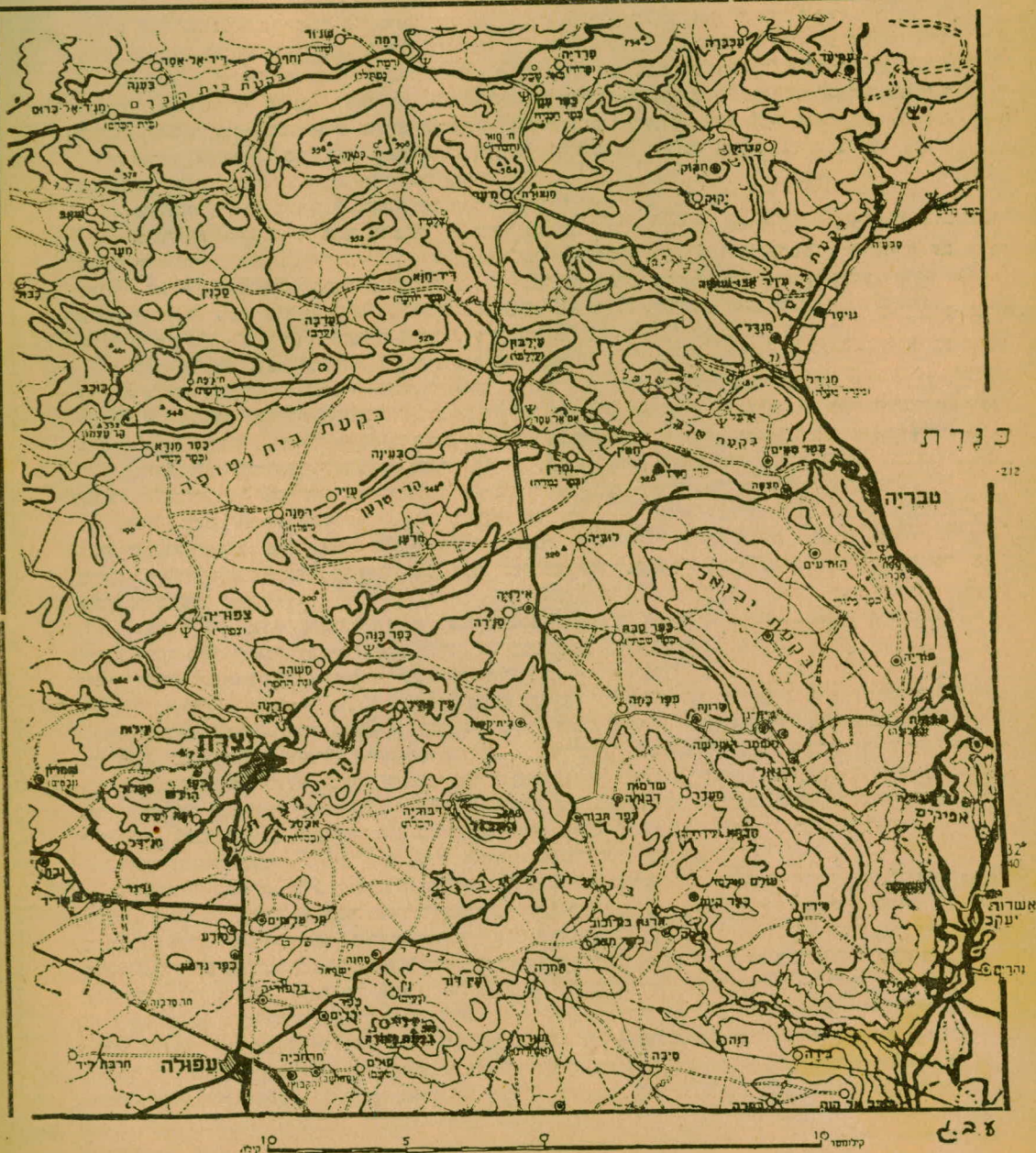
ברור היה מראש, של „צבא ההצלה“ — עפ"י עצמתו, ועל פי טבעו, שהוא בלתי־ציב ביותר — לא נועד תפקיד שיהא עצמאי לחלוטין; ערך פעולותיו האפשריות היה עשוי להתבטא בשיטות עם הכוחות האחרים. הסדירים, שפעלו במרחב הצפון, ופירושו של דבר: סיוע לכוחות עיראקיים שב „משולש“, ע"י התקפה על צפון עמק־ירעאל, במקרה שהראשונים יתקדמו מן הדרום; ומצד שני — סיוע לכוחות הסורים, אם אלה יפרצו לגליל העליון המזרחי, ע"י פעילות בספר הערבי של מרחב יהודי זה.

מצב זה של „צבא ההצלה“, כשהיערכות שלו מכוונת כלפי הגליל המערבי, כלומר כלפי האיום הרציני ביותר בשבילם מצדנו, בעוד התועלת האופרטיבית שהצד הערבי עשוי להפיק ממנו, מונחת לעומת זה, בגזרות אחרות. דהיינו: בגליל העליון והתחתון המזרחיים ובנצרת — משמעותו היתה סתירה בין חלוקת הכוחות — מזה, והתפקידים העומדים בפניו — מזה; ובו אחד השרשים למפלת. מלכתחילה עמד „צבא ההצלה“ בפני הברירה הקשה: היכן ליצור את נקודת־הכובד לפעילותו שבשלב־הפתיחה של הקרבות. אנו החליטנו אז בפעולות־גישוש, לאורך כל קו הגליל המערבי; היה זה באותה שעה עצמה, שהעיראקים ניסו לפרוץ את קונו — צפונה וצפון־מזרחה לג'נין, בגלבוע, ובדרום עמק־ירעאל. אותה שעה בחר קאוקג'י בהעדפת ההבטחה בפני האיום ממערב, ולא הגיש משום כך לעיראקים את אותה התמיכה שהם יכלו, לפי חשבונם, לצפות לה מעבר נצרת, דהיינו — תנועה לקראתם מצפון.

הפיקוד של „צבא ההצלה“ החליט בכ"ז להסתכן ולהעמיד את ענין שיתופו בתכנית אופרטיבית רחבה יותר מעל לדאגה לבטחונו הוא בלבד. עם התחדשות המלחמה, עשו הסורים, מצדם הם, מאמץ עליון לפרוץ „מראש־הגשר“ שלהם, סביב משמר־הירדן, לתוך הגליל התחתון. „צבא קאוקג'י“ ריכוז את רוב כוחותיו להתקפה על סג'רה, שהנה מפתח הכניסה לגליל התחתון. פריצה בסג'רה, לכיוון כביש עפולה—יבנאל—טבריה, היתה מאפשרת ל„צבא ההצלה“ ביצוע משימה כפולה. יחד עם פריצה טורית ממשמר־הירדן לכיוון ראש־פינה, היתה היא משיגה, בבטחון־משנה, את המטרה של ניתוק הגליל — דבר שהלוחות הערביים לא הצליחו להשיגו בשלב הראשון של המלחמה, מחמת מפלותיהם בדגניה—צמח מזה, ובמלכיה—נבי־ישוע מזה, ועקב ריתוק כוחותיהם ע"י הטרדותינו בעורפם. ואלו התקדמות כזאת מצפון, לעבר עפולה, היתה מכוונת גם לקראת התקדמותם מהדרום של הכוחות העיראקיים, — והתכוונה, כתוצאה סופית, לפגישתם אצלם, ולביתור עמק־ירעאל לשניים.

יתרונות טקטיים רבים היו בידי האויב בהתקפתו על סג'רה. הוא שלט על כמה נקודות־מפתח בשטח הסמוך ובסביבות המושבה. בעורפו הבלתי אמצעי היו כפרים, ששימשו בעבר בסיסים חזקים של הכנופיות, ומהם הצטרפו מקומיים רבים לגרעין החצי־סדיר, התוקף. הלחץ על עמדותינו, אשר גבר והלך, במשך כמה ימים, והקרבות, הרבים באופן יחסי, של המגנים בסביבה זו, נתנו יסוד להערכה חמורה של המצב. אכן, כאן הופגנה דוגמה של „אי שור עקרון ע"י המציאות של שדה־הקרב“: — העקרון, שאין ידון על פי מצב של קרב מסוים אחד, אלא יש לראות כל קרב במסגרת האופרטיבית הרחבה יותר, ולפיה להעריך את משמעותו ולהוציא — רק לפי הערכה זו — את המסקנות המסכמות. הואיל והמצב האמתי היה, שהקרבות על יד סג'רה פתחו לפנינו אפשרויות, שלא היו צפויות בתנאים אחרים, של פעולה יוזמה רחבה, הרי שאפשר לומר, כי הקרב על סג'רה „פתח את שערי נצרת“. וכאן מתאשר גם עקרון שני: שהגנה עקשנית, ואפילו נואשת, במקום אחד, יכולה לאפשר התקדמות מוצלחת — ולפעמים מכרעת — בגזרה אחרת; כך, שגם במסגרת אופרטיבית גדולה למדי, חוזרים בעצם הדפוסים היסודיים

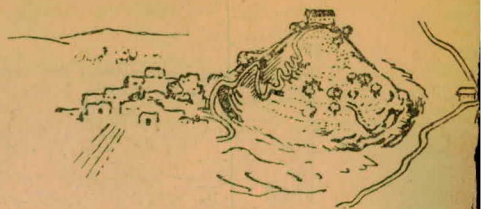
ביותר של הקרב: ריתוק והלם. אבל ההגנה על סג'רה, לא זו בלבד שריתקה את רוב כוחות "צבא ההצלה" בקצהו המזרחי של הגליל התחתון, אלא גם שיבשה, ע"י עקשנותה ויעילותה היחסית, את כוח "צבא ההצלה" ככלולו. — אשר נבצר ממנו להתארגן ולהיערך מחדש, בעוד מועד, לקראת ההתפתחויות החדשות שממערב. מה שבא אחר כך, במסע על נצרת מעבר מערב, היה ניצול רגע החולשה של האויב בגזרה מסויימת — ע"י תמרון מהיר; ואכן תמרון זה בוצע באופן יעיל, ולמועד הנכון, ללא התחשבות מופרזת בתמונה החמורה של השלבים הראשונים של ההתקפה על סג'רה; ובהתאם לכך בא ריכוז הכוחות במקום שהבטיח הצלחה להתקפה שלנו — ולא להגברת ההגנה בנקודה הנתקפת ע"י האויב. מהלכים כאלה, בניהול האופרציה על הגליל, גם מאשרים עקרונות נוספים: שיש להכות באויב במקום חולשתי מחד גיסא; וכי, מאידך, יש לשמור על דבקות בתעודה העיקרית — תוך שימוש גמיש בתזוזות ובשינויים היומיומיים החלים תוך התפתחות המצב בחזית.

סג'רה ודרום-מזרח הגליל

ע מ י ד ת ס ג' ר ה

(16.7.48 - 9.7.48)

להתגלות כאויב בעל-תחבולה, עקשני, ולעתים אף נועז. משני עברי נצרת — אך ביחוד, כאן, לעבר מזרח — הורגשה פעולתה של התנועה ה"כנופית" — החוסיינית ה"מקורית", שהפעילה את אנשי הכפרים (בסיוע "מומחים" וגרעינים מבחון, וביחוד עיראקיים וסוריים). ניכרה גם היד המכוונת של מנהיג הכנופיות הוותיק, אבו־אברהים ה"קטן".

נסיונות הפגיעה בתחבורה שבקטעי־הכביש כפר־תבור—סג'רה, וסג'רה—טבריה, הלכו ורבו, ויש שהביאו לידי קרבות ממש (כגון זה שעל הכביש מול הכפר לוביה). נסיון־ההתקפה של כוח יהודי מצורף (בעיקרו מורכב ממלחקות בעלות אימון מועט, שלא היוו גוף אחיד) על כפר־כנה — נסתיים באי־הצלחה. בינתים ידע הכפר לוביה לנצל (ללא ספק גם תוך הדרכה וסיוע ממקורות ידועים) את מצבו הטופוגרפי הטבעי, ההופכו למשלט החולש על כביש טבריה—נצרת (או טבריה—סג'רה—כפר־תבור—תל־אביב) שמצפון לו. התחבורה העברית בכביש זה נפסקה למעשה בחודש פברואר אחרי כמה התקפות קשות (לאחר שהשלטון המנדטורי התערב — לטובת הערבים התוקפים — באסרו תנועת כל־ירכב משוריינים של משמרות נוטרים בכביש זה). הפסקת התחבורה לטבריה בכביש זה הפכה את קטעי הכביש מכפר־תבור עד סג'רה למעין "תוספתן" ("מבוי סתום") צדדי, של כביש תל־אביב—יבנאל—כנרת. מעתה בודדה סג'רה עוד יותר — והישוב בכללו כמעט ולא ידע דבר על מאבקה של המושבה ועל המתרחש בסביבתה.

הכפר הערבי שג'רה, השולט על המושבה מבחינה טופוגרפית, ואשר עלה עליה הרבה במספר אוכלוסיו, נמנע מהתקיף את המושבה עד לשעה שכיחורה נראה מושלם ונפילתה ודאית. אז הותקפה המושבה במט־ראש גם מצד סג'רה הערבית וגם מצד לוביה. כאשר המושבה, על אפם של הערבים, לא נעזבה — נהפכה המלחמה על סג'רה למלחמת צלפים ממושכת, שבמרוצתה היתה המושבה לעמדה צבאית גרידא שבסיסה הכלכלי־החקלאי נשטט הימנה.

א. כיצד נתחזה "קו־סג'רה" (לפני גמר המנדט)

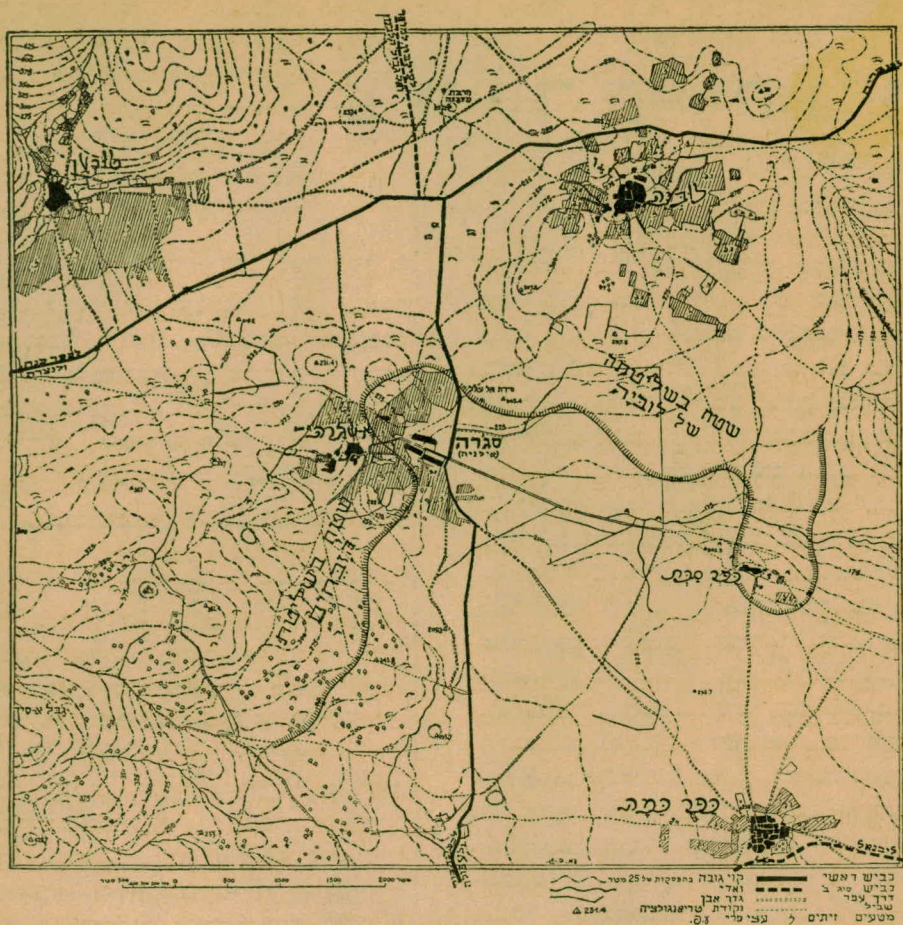
עם פרוץ המאורעות, בדצמבר 1947 — ועוד יותר מינואר־פברואר 1948 — הלכה סג'רה וקבלה, בהתאם למצבה, מעמד ותפקידים של עמדה קדומנית, כפינה הצפון־המערבית הקיצונית של הישוב היהודי שבגליל התחתון. למעשה, היתה היא מכותרת משלושת צדדיה בשטח ערבי (הכפרים: לוביה,

במאמרו של קודם. א. ד. מרשה, ב"מערכות" חוב' כ"ו—כ"ז, נאמר, כי יש ייחודה זוכה בקרב בחישה גדול — וב־עצמה אינה יודעת זאת כלל. עמידת סג'רה העקשנית והפשטנית, לא זו בלבד שמנעה את כיתורו של עמק־יזרעאל ואת ניתוקו של הגליל אלא מושבה וריתקה את עיקר כוח־המחקץ אשר לקאוקג' והכריעה בלא יודעין, אף בגור־זה של נצרת.

גדוד ידוע מבחנים, שבע קרבות ממוע־רכת עמק־הירדן, וזה לראות כיצד נגבים מהאויב, לרוחבה של חזית־הגליל, פירות עמידתו.

טורען, כפר־כנה, עין־מאהיל. בתי שבט ה"זבחים"; גם הכביש היחידי המחבר אותה עם העורף העברי, כביש סג'רה—בית־קשת—בי"ס כדורי—כפר־תבור, נמצא בטווח האש של הכפר הגדול לוביה וביתר דיוק — של משלטיו הדרומיים של כפר זה.

המאבק על העמדות היהודיות במרחב הגליל התחתון — ועל עורקי־התחבורה שביניהן לבין עצמן, ועל אלה שבין הגליל למרכזי הישוב האחרים — התנהל, מתחילתו, בתנאים קשים ביותר. לא מעטים מהכפרים הערביים היוו מכשולים רציניים בדרכי הגליל. הם שימשו עמדות־התגוננות, מבוצרות למדי מבחינה טבעית, וכנופיות קשות־עורף פשטו מהם, חבלו בדרכים והטרידו ישובים. הכפרי הערבי הגלילי, שלא כאחיו בכמה נפות אחרות שבארץ, נוהג

המצור הערבי על סג'רה (מארס—יוני 1948)

המרכזי. במערכה זאת נוצרו מעין "קוויחיות" מעוצבים, נתגלתה מציאות משלטים מוכנים אצל הערבים, וניכר היה ארגונם המרכזי של הכפרים. באמצע אפריל, בימי ההיאבקות על טבריה, נהדפו (ע"י אנשי עמק-הירדן, שהחזיקו במשלט מדרום לכביש) הערבים מלוביה, שאמרו להתקדם לעבר העיר. אח"כ, לשם ביסוס מעמדנו בגליל התחתון, נערכה פעולת תנופה ע"י כוחותינו (שוב, מחטיבת גולני), אשר הוסיפה עוד דף רוויידם במאבקנו על הגליל-התחתון — אך לכלל הכרעה לא הביאה. נסיון לתקוף את הזבחים הצליח אמנם באופן חלקי; חלק מבתי הזבחים נכבש — אך לידי גמר לא יכול היה העניין להגיע (בשל אגפים ועורף בלתי מובטחים) — ובשעת הנסיגה קיבל האויב תגבורות

במצור-התשה זה היו רק רגעים בולטים מעטים, אשר עוררו הד בישוב. כך היה, כאשר הצטרף באופן פעיל ביותר למלחמה זו שבט הזבחים (בידואים עוד לפני חצידור, ידועים עוד מימי "המצור על כפר-תבור" בראשית ימי "השומר", בשנת 1909), ששכן בשורת בתים מפוזרת וארוכה המשתרעת ממקום הקרוב לבית-קשת ועד לרגלי הר התבור. הזבחים הטרידו וריתקו את הקבוץ בית-קשת ע"י צליפה ומארבים לעובדי-השדה; שבעה מחברי הקבוץ נפלו קרבן להם (16.3.48). מארב זה היה נקודת-מוצא למערכה של ימים רבים בין מאות נושאי-הנשק משורת כפרים ארוכה (מכפר-כנה עד לוביה), — לבין אנשי-ההגנה מישובי הגליל-התחתון, עמק-הירדן ועמק-זרעאל

הכוחות היהודים שפעלו בגליל התחתון ידעו היטב — מתוך ידיעת המקום ומתוך נסיון הקרבות הקודמים — מה גדולים הם הקשיים, עקב תנאי השטח באזור סג'רה, לעריכת מלחמת־מגן במקום; והם ניסו, עוד לפני ההפוגה הראשונה, לתקוף את לוביה ולכבושה, לשם יציאה למרחב ושידוד כל מערך־המגן שלנו. הנסיון נעשה, כשהכפרים הערביים בסביבה עוד היו נתונים תחת רושם השפעת תבוסת הסורים בחזית צמח — אם כי הוא נערך כשאולי ההלם הפסיכולוגי של כשלונם החל כבר לפוג. על כל פנים, לעזרת לוביה הנתקפת ורמה תגבורת ערבית גדולה (מכוחות „צבא ההצלה“ של קאוקג'י שחנה אותו זמן ברמה ובמראה במטרה לתקוף את חקוק ומגדל ולהשתלט על כביש טבריה—ראש־פינה, וע"י כך לסייע לכוחות הסוריים שתקפו אותה שעה לכוון ראש־פינה מראש הגשר במשמר־הירדן), שהעמידה את כוחותינו (המגובלים למדי בהיקפם) מול כוח גדול הרבה מן המשווער, והכריחה אותנו לסגת תוך אבידות. תגובתם הנמרצת של הערבים על התקפת כוחותינו הוכיחה, בין השאר, כי לוביה וסביבתה אינן מוגנות על ידי כפריים בלבד, וכי מצויים בהן גם גופי־צבא. מכאן נבעה המסקנה: כי כוחות צבא ערביים בממדים כאלה רוכזו, ללא ספק, לשם בצוע משימה אסטרטגית רצינית בגזרה זו. ואכן, למחרת כניסת ההפוגה לתוקפה גילה האויב את קלפיו ואת תכניתו: בסיוע תותחים (כנראה — סוללה בת 4 תותחים של 75 מ"מ) תקף האויב את משלטינו, במגמה להשתלט על סג'רה בפרוס ההפוגה. האויב הסב לנו אבידות רציניות בפצועים ובהרוגים (במידה רבה בשל חוסר התחפרות!); אך משעבר לנסיונות־תנופה — ניכרה חולשתו האמיתית של חיל־הרגלים שלו (העדר יזמה טקטית והעזה תוקפנית); האויב אמנם ניצל את יום ההפוגה הראשון לפעולה תוקפנית, אולם אח"כ נאלץ להפסיקה בלי שהשיג את מטרותיו. הוא לא הצליח להשתלט על סג'רה ועל משלטינו, ותחת זה הסתפק בתפישת משלט משלו מול כל אחת מהגבעות התפוסות בידינו, במרחק של 150 עד 300 מטרים ממשלטינו אנו.

ד. תקופת „הפוגה א"

תקופת ההפוגה נוצלה על ידי האויב („קאוקג'יים“ ועיראקים, הנעזרים במקומיים) להתבססות במשלטינו. הובאו כפריים שעבדו, כששט של משיגה ממריצים, בהקמת חומות־אבנים, חפירת תעלות וכו'. קו־ההגנה

עוד יותר גדולות, והסב לנו אבידות רציניות. בפעולה מקבילה להתקפה על הזנבים הותקפה גם סג'רה הערבית (6.5.48) ותושביה עזבוה; אמנם, גם בקרב זה נודמן גורם־אפתעה ערבי, וחלק של יחידות המשנה היו נתונות במצב חמור ונגרמו להן אבידות. קרבות אלה הוכיחו כבר אז את מידת כוחו — וארגונו — של העורף הערבי שבסביבה זו — ובין השאר התברר, כי בלי כיבוש קודם של לוביה אין להשיג הכרעה במאבק על הגליל התחתון. סג'רה הערבית פונתה באותו יום (6.5.48) סופית מיושביה. רק כיום, במבט המופנה כלפי העבר, אפשר לראות ולהעריך מה היתה חשיבותו של הישג זה במערכות מלחמתנו בגליל.

ב. בעיות השטח

סג'רה שוכנת ב„צוואר“ הצר של אדמת־עמק, המחבר את המישור שמצפון לכביש טבריה—נצרת („שדות טורען“ — והוא שטח ערבי טהור) עם המישור מצפון־מזרח לגבעת־המורה, ממזרח לתבור, בו עובר כביש עמק־הירדן—תל־אביב. מישור שני זה כבר הפך, בסוף אפריל ובראשית מאי, שטח אשר יהודים שלטו בו, לאחר שהכפרים מעדר, עולם, חדתה וסירין נעזבו בתהליך יציאה איטי שנסתיים בסוף מאי; ואלו הכפר הצ'רקסי, כפר־כמא, הוכיחו את נויטרליותו. הישוב העברי במישור זה הנו דליל ביותר — שלושה כפרים בלבד: שעה (שדמות־דבורה) שרונה ומסחה — ובאותם התנאים לא היו עדיין גוש הגנתי מהודק. כבושה של סג'רה היה מעניק לאויב את האפשרות, — והאפשרויות שבאותה סביבה אינן רבות — לפתוח במלחמת־שריון; וכן היה דבר זה מאפשר לו להשתלט על כביש כפר־תבור—יבנאל, שהיה באותם הימים כביש החיבור היחידי של הגליל העליון ועמק־הירדן עם שאר חלקי המדינה — ולנתקו.

מאידך, שליטתנו על גבעות סג'רה איפשרה גם שליטה מסוימת באש מכונות־יריה, על כבישי לוביה—נצרת, עילבון—נצרת. כביש זה הפך במרוצת הזמן, דהיינו לאחר כיבוש טבריה ע"י היהודים, לכביש היחידי שחיבר את נצרת ללבנון. גבעות סג'רה הן גבעות סלעים, חשופות בעיקרן, ומכוסות בחלקן עצי זית דלילים. אין הקרקע נוה להתחפרות־שליד בלא עזרת קומפרסורים. השיפוע הרצוף, מעין מדרגות־סלעים זקופות, אף הוא מופנה כלפי צפון — דהיינו, כלפי שטח האויב, — והללו לא היו ניתנות, על כן, לניצול על ידי הגייסות שהגנו על סג'רה.

של האויב נבנו בתבונה צבאית רבה, תוך ניצול הנתונים הטבעיים. בצורת קו זיגזגי באורך של כמאה מטרים בכל משלט, ובמספר שורות, זו מאחורי זו (בכדי להבטיח את האפשרות של תפישת קו חדש במקרה של נסיגה). כן הוכנו מקומות רכוז לתחמושת ודרכי גישה אל העמדות מכביש טבריה—טורען.

הכנותינו אנו החלו מאוחר מאוד. הגדוד שנועד לפעול ב"חזית סג'רה" קבל את הגזרה הזאת רק ימים ספורים לפני תום ההפוגה, ומצא את המשלטים במצב שלא איפשר מהם כמעט כל פעולה. נשארו אז רק ארבעה ימים להתבצרות והיא נעשתה — בגלל העדר חיל-מהנדסים בגזרה — ללא עזרת מכונות, בטוריות ומקושים בלבד. למעשה, הוקמו למרות כל המאמצים, רק חומות-אבנים, אשר נוסף על ההגנה הבלתי מספקת שהן נותנות בפני ארטילריה, הן לוקות בחסרון החשוב שכמעט ואי אפשר להסוותן¹. (כן חפר בולדוור תעלה אנטי-טנקית מזרחה לכביש, ליד המושבה). עם זאת, נעשו נסיונות שונים מצד הערבים — ביחוד עם התקרב ההפוגה לסיומה — להסתנן לסג'רה הערבית, או לקרב את עמדותיהם לעמדותינו. נסיונות אלה סוכלו על ידי פתיחת אש מצדנו ברגע המתאים — וכן על ידי מיקוש השטחים הבאים בחשבון לנסיונות כאלה.

המצב עם סיום ההפוגה:

הכוחות היהודים התבססו ב־3 משלטים:

1. המשלט הצפוני, החולש על כביש נצרת—לוביה ועל פרשת הדרכים נצרת—לוביה ונצרת—עילבון. תפקידו היה: הטרדת התחבורה בכביש זה (ומניעת התקפה מכיוון צפוני זה — ממרכזו העיקרי של האויב, ועורקה-עורף הראשי שלו); במרחק 150 מטרים מולו נמצא משלט ערבי, המכונה "משלט המשטרה"².
2. המשלט המערבי, השולט על הכפר הערבי סג'רה ועל המושבה סג'רה כאחד. תפקידו היה שמירה על הנקודה מצד מערב. מולו היו: מצפון — במרחק 300 מטר, משלט ערבי המכונה להלן "גבעות טורען", ממערב — משלט ערבי

(1) אין אלה דברים חדשים — אך בשטחים דומים טרם נמצאה הדרך להתבצרות-שדה אחרת מאשר ע"י הקמת חומות-אבנים. גם ההגנה התורנית (והגרמנית בהרי ירושלים, בחורף 18—1917), היתה בעיקרה כזאת. בגבול הצפון-מערבי של הודו ה"סאנגארים" הללו משמשים ביצור עיקרי להגנות ומזקפים. ואין כנראה דרך אלא להקימן — ובמידת האפשרות להוסיף עליהן שוחות-קלעים הפורות. המערכ.

(2) בשל "תיבת" משטרה שנחרבה, המצויה עליו.

המכונה "משלט התירס". כלפי מערב שולט המשלט המערבי על טווח 50 מטר בלבד; ואלו משם מתחילה בקעה, המכוסה עצי-זית (ושמדדוניה אינם תלולים ביותר) — המהווה שטח מת לגבי המשלטים הצופים כלפיה.

3. המשלט הדרומי. תפקידו: מניעת כיתור המושבה מצד דרום-מערב, שליטה חלקית על הוואדי אשר מערבה למשלט המערבי, ריתוק המשלטים הקדומניים (הדרומיים) של לוביה — וכן לריתוק כל התקדמות של האויב, אל מחוץ לעמדותיו, לכיוון פתח-המושבה ממזרח.

ה. הצבת הכוחות

כוחותינו

כמצבי-קבע הוצבו במשלטים מחלקות-מחלקות, נגד התחבורה בכביש פעלו בצפון מכונות היריה; המקלעים נועדו, בראש וראשונה, לריתוק המשלט הערבי.

בחה בסג'רה, הנמצאת בין המשלט הצפוני לבין המשלט המערבי, כווננו המכ"י והמקלעים לריתוק משלט "גבעות טורען" ולחסימת המעבר (קפל-קרקע) שבין המשלט הערבי "גבעות טורען" ובין המשלט המערבי שלנו. ואלו אש המקלעים מתוך "המשלט המערבי" עצמו נועדה בראש וראשונה להגנה בלתי-אמצעית על הגישות אליו. על גבעת "המשלט הדרומי" פנו רוב העמדות לצפון-מערב, והנשק האבטומטי שלהן חיפה על פני שטחי הגישה אל הכפר סג'רה (מדרומו) ואל המושבה והמשלט; עם זאת, שלטה אש-מכ"י מצפון-מזרחו על השטח שממול לכניסה המזרחית הנ"ל למושבה.

לפיקוד היה גם דורב-אש משלו, שאפשר היה להפעילו גם מתוך המושבה. יש לציין שנשק זה, בעל מסלול-תעופה תלול, שהוא-הוא היעיל ביותר בתנאי שטח הקרקע שבסביבה זאת, לא נוצל במידה האפשרית באשר אספקת הפגזים למקום (הן של"3 והן של"2) לא פעלה עדיין כראוי.

כוחות האויב

יש להניח, שחזית סג'רה ריתקה כ־800 איש רגלים של האויב, מיעוטם כפריים מקומיים ורובם מאנשי "צבא-השחרור" של קאוקג'י. המפקד — היה כנראה בעל דרגת "בריגדיר". היו להם 8 משוריינים בעלי צריח, מהם — לפחות 3 מצויידים בתותח 2, פאונדרס ("דויליטראון") 37—39 מ"מ קוטר, ו־6 משורייני-זחל פתוחים, מסוג צרפתי (מעין ה"ברן-קרייר" הבריטי); ולצורך תחבורה עם

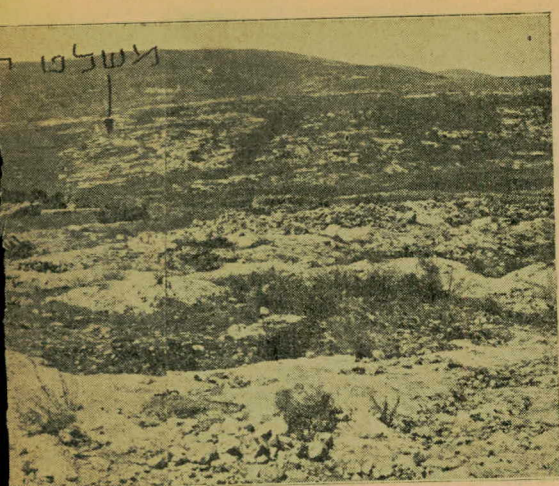
קרבות יולי על סדרה

קשת (שבית הקהק"ל נמצא עליה), וכן פעל מספר גדול מאוד של מרגמות 2" ו-60 מ"מ. בדרך כלל היה רוב הנשק — צרפתי. האויב החזיק על שלושת המשלטים לפחות 3 מכ"י מסוג הוצ'קיס, ומספר בלתי ידוע של מקלעים (מענין לציין, כי צלף האויב השתמש במקלע־ברן ביריות בודדות).

ו. המלחמה

עם חדוש הקרבות ניסה הצד היהודי ליטול לידיו את היוזמה בגזרה זו. כצעד ראשון התכונן

לוביה — משוריין עברי, בעל צריח, שהיה ניכר לפי הפס הלבן העטור סביבו (נראה, שהאויב עצמו הרכיב את הצריח). חלק מרכב־השריון הזה השתתף גם בגזרות אחרות. באשר היה מופיע, מדי פעם, בהרכב שונה. אשר לארטילריה — סוללה בת 4 תותחים בני 75 מ"מ הוצבה במרחק 5 ק"מ, על כביש עילבון. בגזרה זו פעלו בקביעות 2 תותחים, ורק במקרים מיוחדים הופעלו כל ארבעתם. מספר מרגמות (כנראה — צרפתיות, בנות 81 מ"מ) הופעלו מצדי כביש טורען—לוביה, וכן מגבעה מערבה לבית

לתפישת המשלטים הערביים: „גבעת המשטרה“ וגבעות טורען. כוח־התקפה, בעצמה לא גדולה, יצא בשעות החשיכה והגיע לעורף האויב. אחרי הפגזה במרגמות 3" כבשו אנשינו את המשלט הראשון בהסתערות. לערבים שבו נגרמו אבדות. חלק מהם נסוג ל„גבעת טורען“. מגבעות טורען אלו ניתכה אש חזקה, ומן הנמנע היה להתקדם לשם בלי הרעשה מוקדמת חזקה. נוסף על כך, היו מופיעות בלי הפסק קבוצות ערבים בטוח־רימון מהמשלט הכבוש, והן לא נתנו שהות להתחפרות. נסיונות ראשונים אלה להתקפת־נגד מצד הערבים בוצעו בידי אנשי־צבא מאומנים; בכיסי הערבים ההרוגים נמצאו תעודות־חייל סוריות. אור הבוקר מצא את אנשינו כמעט בלתי מחופרים, בשוחות־רובאים רדודות ומבודדות, כמעט ללא יכולת גישה מהאחת לשניה. עם שחר החל האויב להמטיר אש כבדה ממכ"י וכן החלה הפגזה צפופה מאוד ע"י מרגמות 81 מ"מ. בשעות הצהריים הסתער על „משלט המשטרה“, הכבוש בדינו, כוח בן 5 מחלקות שנועו בנפרד, במבנים מחלקתים אך פעלו תוך פיקוד אחיד; בחלקו היה כוח זה מורכב כפריים. בשעה 1630 היו לאנשי־המצב במשלט 2 הרוגים ו־4 פצועים. לחץ האויב גבר, ואנשי־המצב נאלצו לסגת. להחלטה הנסיגה גרמה בעיקר ההפגזה הכבדה, שהשפעתה היתה רבה בגלל חוסר־ההתחפרות. לאחר שהערבים כבשו בחזרה את „משלט המשטרה“, ניסו, בתנופה אחת, וללא שתייה, לכבוש גם את „המשלט הצפוני“ של המערך היהודי. אך הסתערותם זו נהדפה, תוך אבדות לאויב. במשלט צפוני זה נהרג אחד המגינים.

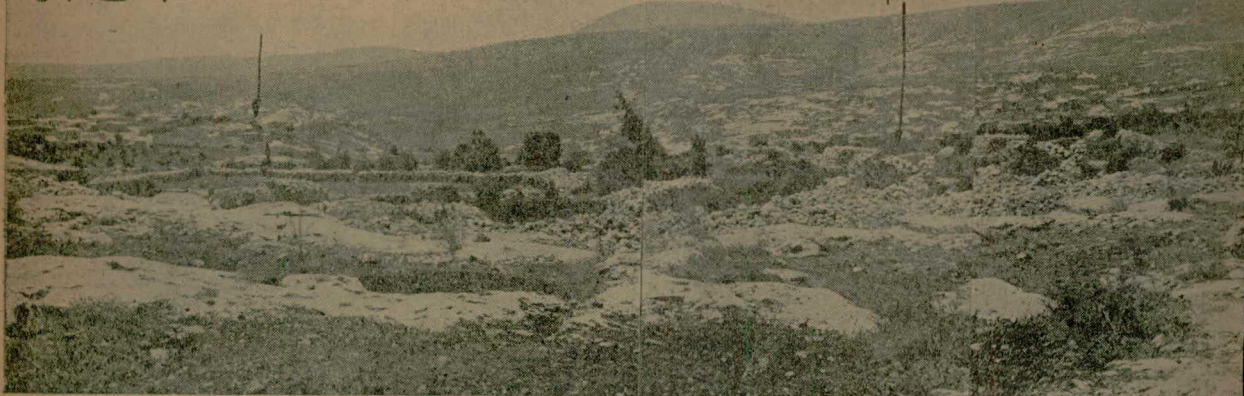
בשעה 1900 החיש האויב תגבורת נוספת, ב־4 מכוניות־משא שבאו מנצרת. הופיעו שני משוריינים, שהחלו בפגזה לעבר משלטנו מתותחים „דו־ליטראונים“.

סמוך לאותו זמן נכנסה פלגה יהודית לכפר־סבת, בגרשה את שרידי הערבים שבכפר. כל עוד ישוב ערבי זה היה עלול ליהפך למשלט־דרומי נוסף ללוביה — היתה צפונה בו סכנה ניכרת, הן לאגף של מערך־סגירה והן לעורקי־התחבורה החיוניים שלנו. בכפר הוחזק מעתה חיל־מצב למניעת פריצה מלוביה לכיוון כפר־סבת — כפר־כמא.

אכן, לוביה החלה בהטרדת התחבורה בכניסה המזרחית לסגירה היהודית. המכוניות הותקפו באש מכ"י ומרגמות. לא היו פגיעות. עד כמה הודק מצור־אש זה על התחבורה עם סגירה ניתן להיוכח מכך, שבאותו זמן תפס האויב את „סירת עג'ל“, במרחק

300 מטר בלבד מהכניסה למושב, — צפון, צפון־מזרחית ממנה. כוחותינו יצאו בלילה למען גרש את האויב ממשלט זה. משהתקרבו מצאו את „סירת עג'ל“ עזובה. הונחו בה מוקשים, וכן כוונה לשם מכ"י, למניעת חדירה מחודשת מצד האויב.

ביום 10.7, בשעה 0530, ערך האויב את הנסיון הראשון להתקיף את המשלט המערבי. ההתקפה נערכה בכוח של 300 איש לערך. תוך נצול השטח המת, הגיע האויב עד טוח של 30 מטר מעמדותינו. יתר העמדות והמשלטים שלנו רותקו על ידי אש מרגמות ותותחים (תותחי 75 מ"מ נכנסו עתה לפעולה). האויב נהדף באש מקלעים. מיד אחר כך נעו המשוריינים בכביש טבריה — כפר־כנא, לכיוון המושבה. הם הגיעו עד למחסום שנמצא כשבע מאות מטר מצפון לשער המושבה — ונהדפו, באש המרגמות והמכ"י שלנו, אל השטחים המתים שמעבר למשלטי האויב. יש לציין כאן את השימוש היעיל במכונות־יריה מסוג מתאים — עם תחמושת בוקעת שריון — נגד שריון האויב. רק חלק קטן מרכב האויב מכוסה שריון בלתי־חדרי לאש כזאת של מכ"י, שכושר־החדירה שלה גבוה בהרבה מזה של אש המקלע אף באותה תחמושת עצמה. וזאת לזכור — לשם „הגברת הרושם“ יש והאויב מגדיל את מספר כלי רכב־השריון שלו על ידי תוספת כל־ירכב בעלי שריון מפוקפק, שאינו עומד בפני אש מכונות־יריה מתאימות; ואכן, במכונות־המשוריינות שנתפסו אח"כ בנצרת ניכרו פגיעות מכונות היריה שלנו. נוסף לכך, הרי מידת הפיזור של קלעי המכ"י — המאפשרת ל„כסות“ את הרכב כולו, ושאיננה גורמת לבזבוז־סתמי של כדורים סביבו —

מבט מ"המשלט המערבי" — דרומה; שטח הסתערות הערבים.

הרוגים, ואלו השנים הנותרים חזרו למחרת למשלט. חבלנינו ניסו להעביר לקוינו את רכב הנוחלים העזוב של האויב. נשלחו למטרה זו חבלנים, לפי שמראש היו ספיקות, אם יעלה בידם להוציאו — ומתוך חשש, שמא ינסה האויב לשוב ולקחתו. עמם הלך נהג — אך לאחר שנהג את הרכב כ-10 מטר לא הצליח בכ"ז להוציאו; הטרשים סיכלו את מאמציו, ומשהוברר שלא יצליחו להעביר את הרכב אל קוינו — פוצצוהו. כל הפעולה הזו נעשתה תחת אש חזקה של האויב.

ב"11.7 המשיכו המכ"י שלנו להטריד את התחבורה בכביש נצרת. האויב שוב קבל תגבורת למען עריכת ההסתערות. בשעה 1930 הותקף שוב המשלט המערבי ואותן שלוש העמדות עברו זמנית לידי האויב. בשעה 2100 נהדפה ההתקפה, והאויב נסוג. בהסתערות זו נהרגו 3 מאנשינו; ובהפגזה האויבת, שליוותה את

מגדילה את הסיכוי לפגוע בנקודות התורפה של שריון האויב.

באותו יום, הטרידה באופן רציני אש מכ"י שלנו, שהיתה מכוונת מטווח 2 ק"מ לדרך עילבון-נצרת, את התנועה האויבת בו, אך לא יכלה, כמובן, לחסום אותה. שיירה, שהגיעה מעילבון, נעצרה ליד הצטלבות הכבישים — וחזרה לעילבון.

בשעה 1900 חודש נסיון ההסתערות של האויב על המשלט המערבי. מספר התוקפים היה הפעם כ-120. האויב הסתייע ב-4 מכוניות-זחל משורינות פתוחות, המצוידות במקלעים. כל-ירכב אלה הגיעו עד ל-70 מטר לפני המשלט. האויב הצליח לתפוש שלוש עמדות במשלט המערבי והביא מכ"י (מסוג "הוצ'קיס") עד לגבול המשלט. מחלקת "הקומנדו" שלנו הדפה את ההתקפה הזאת על ידי מכה נגדית. האויב הצליח לסגת ולקחת עמו את נשקו. נגרמו לו מספר אבידות. כל-ירכב אחד, שעלה על סלע, נשאר תקוע 30 מטר ממשלטנו. נשקו הוצא מתוכו על ידי האויב.

אבידותינו באותו יום היו: 5 הרוגים, 15 פצועים. בלילה יצאו כוחות שלנו לתקוף את משלטי האויב, לגרשו מתוכם ולמקש את עמדותיו. כוח אחד שם מארב (בשביל-הנסיגה של האויב), והשני — תקף. בגלל ההסתערות הערבית שבאותו ערב, יצאו המחלקות מאוחר מדי. נוסף לכך, חלק מאנשיהם לא היה עדיין מאומן במדה מספקת לתפקיד מורכב כגון זה. המשימה לא בוצעה. 6 מאנשינו נפצעו בעורפם, כנראה — על ידי חבריהם, שלא השכילו לשמור ולהקפיד על קו האש בשעת ההסתערות. 5 נעדרו; מהם נמצאו אח"כ שלושה

רכב הנוחלים של האויב כשהוא הפוך לאחר שפוצץ ע"י חבלנינו; צפונית מעמדות המשלט המערבי

מבט מן „המשלט המערבי“ לצפון־צפון־מערבית על שטח התקרמות שריון האויב. על הסלעים, — כ־15 מ' מן המשלט — רכב־הזחלים המפוצץ.

ההסתערות — עוד 2. בשעה 21.30 פגע פגז־מרגמה פגיעה ישירה בעמדת־פקוד במשלט הצפוני. 3 מאנשינו — וביניהם אחד המפקדים המעולים, שהיה אחראי על ביצור סג'רה לפני פרוץ הקרב, פריץ יורדן, מ.מ. — נהרגו.

בערב התחיל האויב להטריד את התחבורה מעפולה לכפר תבור, בואדי סראר (החוצה את כביש עפולה—כפר־תבור, דרומית להר תבור), באש מקלעיו. כלילה הניחו חבלנינו מוקשים על גבול השטח המת, שלפני המשלט המערבי.

ביום 12.7 קיווה, כפי הנראה, האויב להשיג הכרעה בחזית זו.

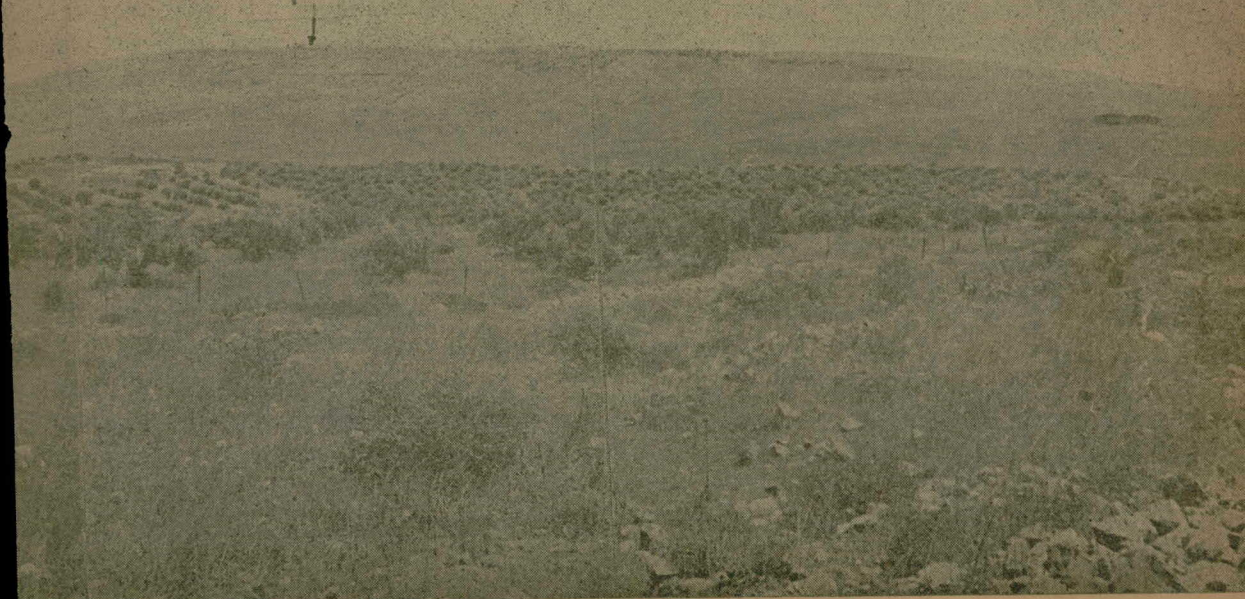
בשעות הבוקר שוב הסתער האויב בדרך „הרגילה“, על המשלט המערבי. השורה הראשונה

עלתה על ידה המוקשים ונפלה. הבאים אחריה המשיכו בהסתערות. ניתן להם סיוע כבד בהתחלה 75 מ"מ, שירו פגזי שרפנל (מקודם ירו, כרגיל, פגזים המתפוצצים עם פגיעה). מחלקת „הקומנדו“, שהוכנה מראש לקראת ההתערה ערבית בואדי, הצליחה להגיע לאגף האויב, והסתערה עליו בקרב פנים־אל־פנים. האויב סבל אבידות ושרידיו נסו.

על קו הרכסים, המשתרע מעין־מאהיל—ג'בל־סיך—גבעת הקרן־הקיימת, ועד סג'רה, נראו אותה שעה רכוזים גדולים של ערבים — כנראה, כפריים — שרוכזו לקראת נסיון הפריצה לתוך סג'רה. מספרם היה 300 לערך. נראה, שהאויב התכוון לנתק בעזרתם את סג'רה מדרום, ולכתרה. כדי למנוע את נתוק הכביש, תפסה אז פלגה — שצורפה מאנשי השירותים של הגדוד — את מטע הזיתים אשר בקרבת בית־קשת וכן את מטע הזיתים שדרומית לסג'רה. הערבים צלפו עליהם מן הגבעות, ואף הפגזו אותם ואת המכונית שהסיעה אותם. רכוזי הערבים שעל הגבעות מערבה לכביש כפר־תבור—סג'רה התקדמו במקצת, אך לא ירדו מהגבעות אל הכביש, נוכח הפלגה שנערכה שם. אכן, בבית־קשת הוצבו מכוניות־יריה, כדי למנוע את הערבים מרדת מהגבעות.

תנועת־משוריינים — על הכביש מצפון, ובשבילים המובילים מטורען אל השטח מערבה מסג'רה — היותה אף היא אותו יום, חלק מנסיון־התנופה הערבי. במהלך הפעולות באותו יום נשללה מכוחותינו תנופת־הפגיעה המלאה בשל עכובים באספקת פגזים.

לוביה

סמוך לשעה 1745 ניכרה עייפות במחנה האויב. החזית נשתתקה. רכוזי הערבים שעל הגבעות, נואשו כפי הנראה מהתקוה להשיג את ההכרעה באותו יום, ונראו חוזרים לעיז-מאהיל, בסדר מסוים: קבוצות בנות 8—10 מזוינים, בשורה עורפית.

בשעה 1900 הגיעו לצד היהודי כלי נשק ארטילריים ראשונים, והם החלו ב"נקי" הגבעות מכוחות האויב. תוצאות פעולתם לא אחרו לבוא. נכונותם של הערבים שבגבעות להגיע ולהתקדם — פחתה, וכן נעלמה כל נטיה מצדם להתכנס בריכוזים. לזמן הזה כבר גברה מאוד עייפותם של אנשי הגדוד והנספחים אליהם (בעצם, לא ישנו כולם מאז השעות האחרונות). רבים היו הפצועים מכדורי צלפים, בגלל תנועות בלתי זהירות, אשר נעשו שיחות מחמת עייפותם.

אבידותינו במשך אותו יום היו: 2 הרוגים, 15 פצועים.

ב-13.7, מהבוקר, לאחר קביעת עמדות מתאימות לתותחים והקמת רשת התצפית והאלחוט ויריות טיווח, החלו התותחנים להרעיש את משלטיהם. ב"משלטיהתירס" היו התוצאות טובות ביותר. האויב נס, ולמקלעים שבעמדות היהודיות ניתנה ההזדמנות לפגוע בבורחים. לעומת זאת לא ניכרו התוצאות ב"משלטיהמשטרה" (אשר היה מרוחק ביותר מעמדות התותחנים, ואף מוסתר). האויב ניסה פעמים אחדות להתקרב למשלטים התפוסים בידינו, ולשם כך ריכוז כל פעם חבורות בעצמת 70—100 איש.

כדי לנרדך אותן להתקפה. כל הריכוזים האלה נתגלו ע"י תצפיות של חיל הרגלים וחיל התותחנים ואחרי הטיווח על המשלטים נפתחה אש תכליתית על ריכוזים כאלה של האויב אשר פוזרו מדי פעם. נסיון מחוזש של משוריין ערבי להגיע אל המחסום שבכביש סג'רה—מסכנה (מסכנה: — הכבישים טבריה—נצרת; עילבון—עפולה) — ומשם לפתח המושבה — נהדף באש מרגמות; ואף המשוריינים שהתקברו מעבר טורען הותקפו ע"י אש ארטילרית. אכן, באותו יום הורגש שינוי כהלכה בחזית סג'רה כולה. כעבור זמן מה נאלץ האויב להכיר בכך — ולהסתפק בצליפה בלבד. רק לשעה 1730 ריכוז האויב כוחות ניכרים בכיפה ובחורשת הזיתים, צפונית מערבית לסג'רה, ואש ארטילרית יעילה מאד פיזרה את הריכוזים, ושוב נראו הערבים כשהם נסים. כן הושגו כמה פגיעות ישירות אל תוך עמדות אויב בנויות מאבנים שעל המשלטים והיה יסוד לשער שבזמנו לאויב אבידות. בדרך כלל, יש לציין את העזרה הזכירה מצד חיל האוויר הישראלי, אשר הרבה, כאן, ככל האפשר, בהפגזת מטרות האויב. ב-14.7 נעשה ע"י כוחותינו של קאזקי נסיון נואש אחרון לפרוץ בגזרת סג'רה. באותו בוקר הגיעה לאויב תגבורת. בשעות הצהריים ערך האויב הסתערות ראשונה, תוך הרעשת תותחים כבדה. הערבים ניסו הפעם להסתער משני כוונים. זו הפעם היחידה, שבקטע זה הופיעו אוירונים האויב. שני מטוסים קרב הפציצו את המשלט המערבי. בשעה

חבט מן "המשלט הצפוני" — צפונה

משלט המשטרה

תותחי האויב

כביש טבריה-סג'רה

המסכנה

1400 הוכנסה לפעולה שדרה-משורינת אויבת. 3 משורינים הצליחו לעקוף — ע"י ירידה מן הכביש מסכנה-סג'רה ותנועה על פני הקרקע — את המחסומים שעל הכביש, פרצו עד „סירת עג'ל", ומשם — עד פתח המושבה. תותחניהם לא פעלו אותה שעה, בגלל נתוק הקשר בין המטוח לבין עמדת התותחנים (עקב קלקול זמני במכשיר הקשר). כתוצאה מכך נקבעה עמדת-פקוד משנית וזמנית ליחידת התותחנים.

באותו זמן עצמו הותקף המשלט המערבי, על ידי חיל-רגלים. סג'רה נראתה, למעשה, מוקפת ע"י שתי ההתקפות. ואולם כאשר הוחלפו סידורי-הארצי ויחידת-התותחנים הופעלה מחדש, בסוג שריון האויב. אכן, חיל-הרגלים של האויב ניסה לפרוץ בהסתערויות חוזרות ונשנות, שמספרן הכללי הגיע לשמונה; ובשעה 2330 ניסה האויב לפרוץ בהתקפת-לילה. אנשיו עלו על מוקשים. נשמעו צעקות ויללות. האויב הגיע שוב עד טוח-רימון, והספיק לזרוק רמונים לעמדותינו — אך נהדף. אבידותינו היו: 1 הרוג, 2 פצועים.

בלילה יצאה מחלקת „הקומנדו" במגמה לפגוע במטרה חיונית הנמצאת בעומק ניכר בעורף האויב. אמנם, מטרה זו לא הושגה מסבות שונות. ב-1500 התברר יותר ויותר כי משלטי האויב הנם עזובים למעשה. אפשר היה להתגלות על המשלטים היהודים מבלי להפגע מכדוריו של צלף. אמנם, במשך אותו יום ערך האויב כמה פעמים את כוחותיו, כאילו לשם התקפה על המשלטים היהודים, אך האש הארטילרית פיזרה את ריכוזיו מדי היעדר-כוחם ואף שריוניו נאלצו להתרחק. בשעה 2300 החלו תותחניהם בהרעשת כפרי הסביבה: עין מאהיל, טורען, חרבת-מסכנה (אשר בה, כפי שסברו אז, היו ערוכות עמדות תותחי האויב — אך למעשה נמצאו כ-24 ק"מ צפונה לה, לעבר נימרין; אח"כ נמצאו עמדות-התותחנים כשהן מוגבהות ובנויות היטב, גדר ואבנים) ולוביה, שנמשכה עד 2400. ההרעשות היו מדויקות, ובעין-מאהיל פרצה דליקה. חיל-האוויר שלנו פעל אף הוא בלילה זה על אותן המטרות. הערבים, מצדם, הרעישו את סג'רה. העליונות הארטילרית שהלכה ונתבצרה, נבעה, בחלקה, גם מנכונותו של הפיקוד היהודי להעתיק, בגמישות, את עמדות כלי-היריה ולקרבן אל המטרות הנרצות.

ב-16, בשעה 1300, חפש האויב, זו הפעם האחרונה, מגע עם מגיני הגזרה. שני משוריניו התקרבו למחסום הכביש ופתחו בהרעשה מתותחי

„דו-ליטראונים", בהשתמשם בעצי החורש כמחפה חלקי, ובהגיתם מדי פעם קדימה, לצורך מתן האש. הם נהדפו באש מרגמות וארטילריה. יש להבית, שפעולה זו נעשתה בעיקר כדי למנוע מאתנו את האפשרות להשתלט על כביש עילבון וכדי למנוע מאתנו את חסימת דרך הנסיגה היחידה של האויב אל עבר נצרת. באותו זמן עצמו יצאה גם קביצת משורינים שניה, מטורען, להתקרבה דרך הוואדי, 3 קל"מ מערבית לסג'רה, והופיעה מול המשלט הדרומי — כאילו על מנת לחדור לתוך סג'רה הערבית. גם כאן, כאשר על הכביש שממזרח למושבה, סייע הטיווח הארטילרי המוקדם (על הכביש הנ"ל ועל הוואדי) לסילוקו המהיר של האויב. משעה 1300 החלה בכביש נצרת-עילבון תנועת-בריחה ניכרת של מכוניות, אשר הוטרה באש מכוונת-היריה של המשלט הצפוני. בשעה 1310 נפגעה, באש מכ"י מאותו משלט, מכונית שנסעה לכיוון עילבון, ולפי הסברה נפצע בה אחד מסגניו של קאוקג'י.

בכביש דבוריה, העולה להר-תבור, נראתה תנועה של כפריים שברחו מהכפרים להר תבור. הוצבה מכונית-יריה להפסקת תנועה זו. בשעה 1800 פתח האויב באש חזקה מהמשלט, נקודת-גובה 285 („משלט המשטרה"), כ-800 מטר צפונית מסג'רה, על העמדות היהודיות — אך הושתק ע"י אש-הדברה ארטילרית; כנראה, שגם התקפת-אש זאת היתה בגדר אמצעי-מניעה להתקדמות יהודית שנראתה לאויב כאפשר-רית — ולמען חיפוי על נסיגתו. האויב קבל פקודה לא לסגת מלוביה ולא מנצרת. פרט מעניין במצב שבאותם הימים היתה התענינות אשר גילה, כנראה, האויב בתוכן קשרי-האלחוט של הצד היהודי, על סוגי הקשר ומכשיריו השונים.

בלילה נערך „סיוור-אליים" על לוביה. כמה חוליות ממחלקת „הקומנדו" התקרבו עד הבתים הקיצוניים של הכפר, ופתחו באש. האויב ענה באש כבדה ממספר מכ"י ומקלעים והסתער ברמונים. אנשי „הקומנדו" חזרו לבסיסם בשלום.

עוד באותו לילה, בין 16.7 ל-17.7 — חודשה ההרעשה הארטילרית: על לוביה וחרבת-מסכנה — מזה, ועל דבוריה — מזה. גם הרעשה זאת היתה בין הגורמים למענה האש האבטומטית הכבדה שניתכה מלוביה ושעלתה לאויב באלפי כדורים של תחמושת מכ"י ומקלעים. במשך היום (של 17.7) נתברר, כי תותחי-האויב כבר נסוגו, כנראה, ממסכנה, מאחר שחדלו לפעול משם. משעה 0900 רוכזה האש הארטילרית (תוך העתקת-עמדות נוספת) על לוביה, מעברים שונים. הכפר הורעש קשות במשך

כל היום והאויב נראה נס ממנו בהמוניו. מכל יתר המשלטים הערביים שמסביב לסג'רה נפסקה האש כליל.

מקרה אחד הבליט את גורם השפעת „המאהד העשרים“ במערכה זו על ישובים ועמדות, שאך משמותיהם בלבד עולים ובוקעים זכרונות של מלחמת ברק ודבורה — מזה, ושל מפלת הצלבנים בשדה טורען וחטין — מזה. האל חוטאי היהודי התקשר עם האלחוטאי של האויב בלוביה, ומסר לו את הדרישה להכנע ללא-תנאי. תשובת האויב היתה בהתחלה שלילית. בשעות הצהרים הודיע אלחוטאי-האויב, כי החיילים מוכנים להכנע, אך הקצינים אינם מסכימים.

במשך היום חתמה דבוריה על כתב-כניעה. כן חתמה על כתב-כניעה משפחה („מטה“) אחת משבט הזבחים. כוחותינו נכנסו לדבוריה, אספו את נשק הכפריים ועלו להר התבור.

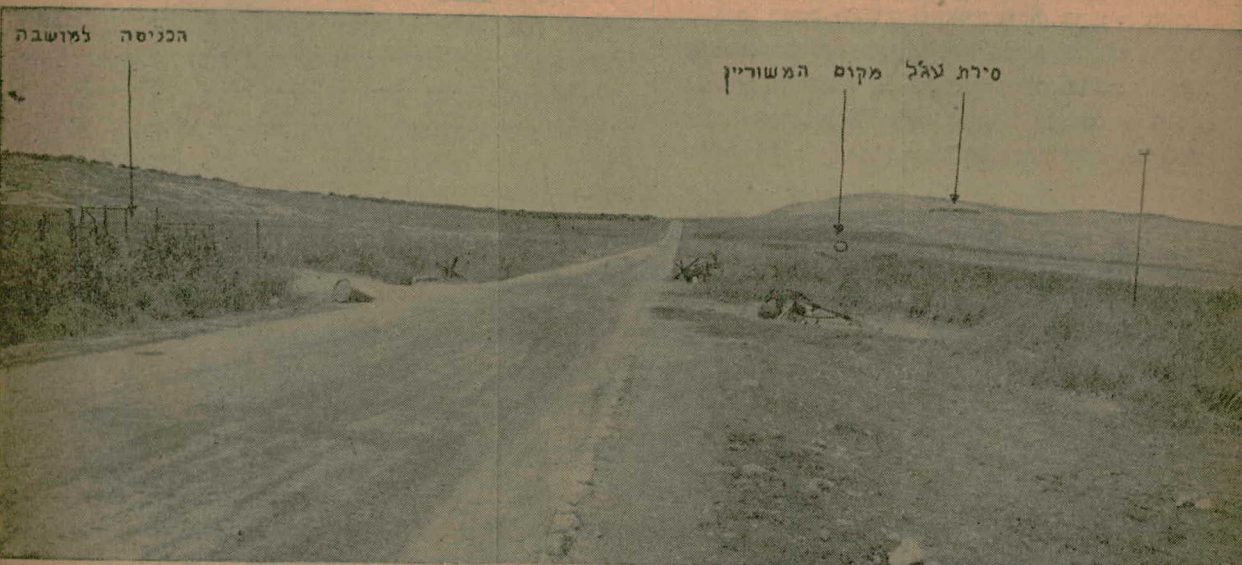
בלילה נערך „סיור-אליים“ נוסף על לוביה. הפעם כמעט ולא ענה האויב באש. תותחנינו הוסיפו — משעה 2330 ועד לשעה 0630 של בוקר 18.7 — בהרעשה כבדה על לוביה. עייפותו של חיל-הרגלים, שהתאמצו היתה למעלה מכוחות-אנוש, מנעה עריכת התקפה מוקדמת על הכפר. אף בין התותחנים, על אף תנאי פעולתם הנוחים יותר באופן יחסי, היו מקרי עייפות בולטים — וביחוד תוך הרעשת-הלילה.

כבר מבוקר 18.7 נפסקה כליל התנועה האויבת בכביש נצרת. הכפר טורען הגוף דגל לבן. הערבים

נכסו מכל המשלטים סביב לוביה, ובכפר, שכנראה נעזב ע"י תושביו, פרצו דליקות. האויב העמיד שני משוריינים על כביש עילבון, כדי למנוע רדיפה אחרי כוחותיו הנסוגים. הם הוצבו מחוץ לטוח-האש של חיל-התותחנים היהודי. המרחק הרב והעייפות הגדולה מנעו את איגופם ע"י כוחות הרגלים שלנו — שרק אותה שעה נכנסו פלגותיהם ללוביה. לוביה נכבשה בין השעות 1500 ל-1600 ללא התנגדות מאורגנת. בשעה 1730 הושלם כבוש לוביה וטוהר הכביש לוביה-נצרת. הפלגות שנעו מעבר טבריה, על פני הכביש המוביל אל לוביה ממזרח, התנגשו בשעת התקרבותם במספר צלפים שנשארו עוד בלוביה. משניתנה אש ארטילרית על המבואות המזרחיים של הכפר, נתברר כי הערבים ברחו לחורשת הזית שמצפון וממערב לו. כאשר חדר חיל-הרגלים — הועתקה האש הארטילרית לחורשת-הזיתים והבריחה את שרידי הערבים לעבר חרבת-מסכנה. כך נסתיימה הפרשה עקובת-הדם של ההשתלטות על לוביה. זמן מועט לאחר מכן נכנסו כוחותינו גם לנימרין ולטורען. אך ההבדל ביניהן היה בזה, כי נימרין ולוביה פונו ע"י יושביהן ואלו טורען נכנעה.

ב-19.7 נכנסו כוחותינו לעין-מאהיל, אשר נכנעה גם היא¹. כן הודיעו על כניעת כפרי בקעת בית נטופה: רומנה, עוזיר, בועינה.

(1) בטעות הודיעו בעתונות על כיבוש עין-מאהיל עוד מספר ימים לפני כך. יסודה של טעות זו היה בערבוב השמות של הכפרים מהלול ועין-מאהיל.

כביש טבריה-סג'רה. משמאל — שער הכניסה למושבה; מימין — שטח התקדמות משורין האויב

הערות בשוליה המערכה :

א. הרקע האופרטיבי

במשך 7 ימים התנהלה מערכת סגירה כמערכת הגנה, נוסח מלחמת-חפירות (אם גם, לעתים קרובות, ללא חפירות); השתלשלות המאיריות הייתה, עם זאת, שתיצא אתה — סיכול הכונה הערבית, יערעור מערכת הכוח הערבית — גרמה לתמורה דינמית למדי במלחמת-הגליל, כי היתה כאן התנגשות בין תכניות-התקפה ערביות מרחיקות לכת לבין התקפתנו המקומית לשיפור עמדות. התגובה הערבית הנמרצת על כבוש "משלטה-המטרה" על ידינו ביום הראשון של הקרבות, וריכוז כוחות אויב ניכרים מאוד, — הוכיחו, כי כוונת האויב היתה לכבוש את סגירה כבר ביום הראשון לחדוש הקרבות שלאחר "הפוגה א'", להבטיח על ידי כך את כביש החיבור שלו בין נצרת ללבנון (בכביש העובר את עילבון—מראר), ועם זאת לפרוץ למישור כפר-כמא ולנתק את כביש תל-אביב—הגליל. תכנית זו של האויב סוכלה בשל עמידתה של סגירה.

ב. הכוחות והאבידות

נסינו, ביום הראשון לחידוש הקרבות, ליטול לידינו את היוזמה בגזרה זו — נכשל בגלל מיעוט הכוחות שהוקצבו לגזרה זו. הנסיון לתפוש את המשלטים הערביים לא חודש, באשר לו גם הצלחנו לתפוש את כולם, לא היה הדבר, במצב הנתון, אלא מרתק כוחות נוספים שלנו להחזקה בהם, מבלי שהדבר ישחרר כוחות מהמשלטים התפוסים בידינו מקודם; ואלו כוחות נוספים כאלה, נוסף לאלה ההכרחיים למען החזקה בקו-העמדות הקיים לא היו ברשותו של הצד היהודי. כביש נצרת—מראר נשאר אמנם בתחום אש המכ"י שלנו, אך לא נחסם. לאויב היתה האפשרות להביא בכביש זה אספקה ואנשים לנצרת, וכן גם לבצע בו נסיגה מסודרת. אבידות האויב באנשים היו כבדות מאוד. לפי כל המקורות לא פחות מ-200 הרוגים וכמספר הזה פצועים. לאויב לא היה שירות-רפואי והפצועים הונחו לטורען, מקום בו טיפלו בהם הכפריים בתיבת-מעבר, בגלל התחבורה הקלוייה לא הועברו משם רבים מפצועי האויב לבתי-חולים.

אבידותינו היו: 24 הרוגים, 60 פצועים. אין ספק, כי אילו בוצרו המשלטים כראוי בחודש ההפוגה היה מספר הנפגעים והקרבות קטן בהרבה.

ג. הטקטיקה — ואורח-הקרב של האויב

המיקוש הטקטי נתגלה כאמצעי-קרב רב-ערך. גם מצד האויב נעשה נסיון אחד למקש עמדה, "במשלט המערבי", שנכבשה על ידי זמנית. הונח מוקש פרי-מיטיבי, המופעל על ידי חוט. אמנם, בגלל אופך ההנחה, שלא היה נכון, לא התפוצץ המוקש כלל. הכלים הארטילריים פעלו פעולה רבה מאוד, וחלקם היה גדול במפנה שהתחולל במערכה. יש לציין שלעיתים היה הכרח להשתמש בהם גם לטווחים קצרים למדי, המתאימים בדרך כלל יותר למרגמות "3", וזה כאשר היו עיכובים באספקת הפגזים לאותן המרגמות. את עיקר סוד-הצלחת העמידה יש לחפש ברוח האנשים. על אף העייפות הרבה, לא נתגלה בהם כל רפיון. הערבים גילו בגזרה זו רוח-קרב שלא-כרגיל (יתכן — גם תחת לחץ איומים מצד מפקדיהם); ארעו כאן הסתערויות על אף קרבנות רבים, זריקת רימונים מקרוב, וכדומה. ביחוד מעניינים המקרים של מעבר הרגלים בשדות-מוקשים, דבר שלא ציפו לו קודם.

תופעה בלתי רגילה עד כה אצל האויב היו הסתערויות-הלילה, שנערכו פעמים, (ב-11.7 — החלה ב-1930; וב-14.7 — ב-2300). אפשר, כי אחת הסיבות שנוספו על גורם-היסוד לכשלונו של האויב, — דהיינו, עקב עמידתם האיתנה של מגיני גורת-סגירה — היתה הוצאתם מקרב של רבים ממפקדיו. לפי מקורות מוסמכים נפלו בחזית זו לפחות 12 ממפקדי האויב (בכלל זה — קצינים וסמלים-קשישים).

ניתן לומר, שאע"פ שהאויב גילה, בתכנית האס-טרטגית הכללית שלו, ראייה נכונה של החשיבות בבחירת ההתקפה על נקודת סביבת סגירה — הן לחזית הצפונית של מערך-היהודי במרחב יזרעאל-הגליל, והן לכל נסיון של התלכדות כוחות הערבים שבגליל ובשהרי ה"משולש" השומרוני, — הרי בביצוע הטקטי של תכניתו הגדולה נכרו אצלו חוסר-גמישות ופרימיטיביות טקטית; פשטנות-יתר בהסתערויות-מצח החוזרות ונשנות על משלטינו והמשלט המערבי — ביחוד, ע"י ריתוק המשלטים באש ארטילרית. ניכר העדר ידיעה כיצד להשתמש ביעילות כוללת רבה יותר בצידוד הצבאי רב-הערך שעמד לרשותו — משיצא הענין מהתחום של קבוצת צלפים, של תנועת חבורות מפורזות בהסתר הגבעה והואדי, ושל שימוש נכון בכלי-אש אבטומטיים. יש לציין את השימוש הרב ברימונים בקרבי-מגע ובמרגמות הקלות וה"בינוניות", שהשטח של סגירה כל כך הולם אותם.

ד. להופעת כוחותינו בגזרת-סג'רה

אין להבין את מהלך המערכה על סג'רה — ואת תוצאתה — מבלי לזכור, כי הגנתנו היתה אקטיבית מן הרגע הראשון של הקרב. כבר כיבושו של „משלט־המשרה“ על ידי הכוחות היהודים — ואח־כ־חיפוש־המגע המתמיד עם האויב על ידי פשיטות־לילה — שיבשו, ללא־ספק, את „לוח־הזמנים“ של האויב, ועוררו אצלו רושם כי מצדנו עומד כאן כוח גדול ותוקפני. בגלל פשיטות הלילה הללו נערך האויב להסתערויותיו לרוב, רק בשעות המאוחרות יותר של היום, וזאת רק אחרי קבלת תגבורת נוספת ועריכת הכוחות מחדש — דבר שהיה בו כדי להקל על תנאי ההגנה על הגזרה. ראוי לציין, כי כוח־האש הניכר של כלי־הנשק הקלים שהופעל מצדנו בחזית זו, חילץ את מגיני־סג'רה לא פעם ממצבים לא־קלים; וביחוד — בשעה שנעדרו אמצעי־האש התקינים האחרים, משום מיעוט תחמוֹר ש־ת־פגזים עבורם. נרשמו ימים בהם הגיעה הוצאת תחמוֹר־כדורים לתחומים שהם בגדר שיאים בנס־יוגנו באש כלים־אבטומטיים ורובים. וזאת לזכור — כי הכלים הקיבוציים הוצבו, בדרך כלל, תוך חלוקה מדויקת של שדות־האש בין העמדות, ולאחר חישוב

נכון, אשר בכמה מקרים איפשר להם להגיע לעילותם המכסימלית. עם זאת, לא יכולנו להשתמש במלוא המידה הראויה בכלי־הנשק שהם היעילים ביותר בצורות השטח אלה האופייניות לסביבת־סג'רה: ז"א במרגמות קלות ובינוניות, וכן ברימונים בקרב־מגע. הסיבה לכך היתה המחסור בפגזים וברימונים, ואיחורים בהמצאתם. נתאשרה מחדש יעילותה של מכונת־היריה היורה תחמוֹשת בוקע־שריון, (ראה לעיל).

פעם נוספת הוכח הצורך בהתחפרות טובה, ובבניית עמדות בעוד מועד. האיחור בהתחפרות גרם למספר האבידות שהיה גדול באופן יחסי.

כאמור — ראויה לציין מיוחד רוח אנשינו. לא העייפות הרבה, ואף לא חוסר רזרבה בשעת צורך, לא גרמו למצבי רפיון. וכן את החי"ש הנפתי שהחזיק את כל המשלט הדרומי והוא גם שהיווה את חיל־המצב של כפרי־סבת שנכבש על ידינו.

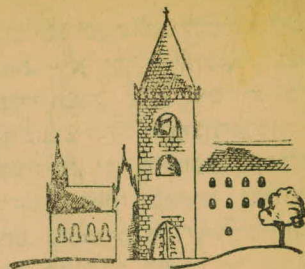
א־הופעתו של שריון יהודי בשדה־קרב זה היתה בין הגורמים אשר לא איפשרו למצות עד תום את תבוסתו של האויב, ע"י רדיפה אחריו בשעת נסיגתו. — דבר אשר מרבה את אבידותיו וכן „מעתיק“ ללא־ספק את החזית.

●...ולמרגלות ההרים מכוסות הגבעות שיחי קוצים וחלוקי אבני־סלע ומסוכנים מכל — המישורים והחריצים של אדמת הטרשים זרועת הסידריות, אשר בהם מוצאים לעצמם טכסיהם הנועזים של בני שבט מחסוד את מרחב־הפעולה הרב ביותר.

● למרגלות הגבעות תמצאו לעתים־קרובות שטחים מישוריים מבוטרים ע"י הריצים ומכוסים סובכי קוצים ואגודות עשבים. במקרה זה עליכם לכדן את רוביכם ולהיות דרוכים. הרי כבר הזהרתים: „המישורים והגאות הטרשים וזרועי הסידריות אשר בהם ימצא מרחב רב ביותר לטכסיהם הנועזים של בני שבט המחסודים“. אמנם אין להגדיר סוג כזה של שטח אפילו כשטח גבעות — ומה גם כשטח הררי, ועם זאת — הריהו סוג השטח המסוכן ביותר, כשאך ישכילו אנשי השבטים להשתמש בו כיאות. בהרים אפשר הרי תמיד לזכות בעמדת משלט, בין אם יש הכרח להלחם על תפיסתו, ובין אם לאו. ואלו כאן אפשר ולא תהיה מצויה כלל עמדה כזאת, אלא רשת בקיעים בלבד, שתבלבל את הזר אך תהיה מוכרה היטב לאנשי השבטים; ומשהוספת על כך את אגודות־השיחים הנמוכים, שנעשו עבותים מאד לאחר שהעדרים קטפו את ראשיהם, אגודות שתאפשרנה לאיש השבט להתקרב בעזרתן ולמצוא מחסה מאחריהן — תראה כי עלול אתה להתקל במצבים גרועים יותר במישורים אלו מאשר בארץ הגבעות.

לציין הגורמים הטקטיים בשטחים שלמרגלות ההרים — מתוך הספר הקלסי, לגנרל סיר א. סקין, על מלחמת שבטים בגבול הודו הצפון־מערבי.

כי תצור על עיר ימים רבים להלחם עליה
לתפסה לא תשחית את עצה לנדה עליו גרון
כי ממנו תאכל ואותו לא תכרת כי האדם עץ
השדה לבא מפניך במצור. דברים כ' י"ט

מסע מערב הגליל ונצרת

(8-18 ביולי 1948)

לפעולות, במבצע שתוכנן כהלכה, בהתקפה מן העורף ותוך הפתעה מוחלטת. הגדוד נסתייע ברכב של יחידת-שריון ובמחלקת ארטילריה, ושני אלה כאחד נתנו אש-חפוי מצוינת כלפי המטרה.

הצלחה זו בפתח הפעולות שינתה לחלוטין את המצב של הדברים לניחול פעולות באותו חבל, מאחר שהיא פתחה את השער אל שטחי הגבעות שלעבר המזרח ואיפשרה לחטיבה הפועלת — בשל-בים המאוחרים יותר של התפתחות הקרבות, — להרחיק ולהתקדם עד סחנין ועד בכלל, במזרח, ועד נצרת בדרום-מזרח.

לאחר כיבוש תל-כיסאן, התרכזה החטיבה בכיבושן של כוויכאת (קואור. 16412640), ועמק (קואור. 16602649). עיירות אלה, היושבות בנקודות בעלות ערך אסטרטגי, נפלו לידי הגדוד שצורף לה-טיבה ופלגות מיוחדת משורינת. כתוצאה מזה נכנע ב-11 ביולי גם הכפר כפר-יסיף (קואור. 16582621); וכן נכבשו הכפרים אבו-סינאן (קואור. 16652626), ג'ודיידה (קואור. 16502592) אל-מכר (קואור. 16332599).

לאחר-מכן הוצרכה החטיבה לעסוק בהתקפות הנגד של האויב באזורי מג'ד-אל-כרום (קואור. 17402585) ותרשיחא (קואור. 17552685). לאחר שגדוד הרגלים, שהחל פועל מכיוון תל-אל-כיסאן ובירות, כבש משלטים רבים שעל פני גבעות בכיוון למג'ד-אל-כרום, באו התקפות קשות מצד הערבים ועמדות עברו מספר פעמים מיד אל יד. היה בזה משום המשך למאבק על האיזור של בירנה, ועל הגבעות החולשות עליה ממזרח, אשר התנהל כבר במחציתו השנייה של חודש יוני. עתה התנהלו הקרבות הקשים ביותר על אט-טוויל (קואור. 1697279) ועל הגבעה 185.5 (קואור. 16812582).

למרות התקפות-הנגד, הצליחה החטיבה לקיים את היזמה בידיה, ע"י פטרול-יקרב מתמידים והתקפות בלתי-פוסקות לכל אורכה של החזית.

משנתחדשו הקרבות עם תום הפוגה א', הוטלה הנהלת הפעולות בגליל המערבי והדרום-מערבי על חטיבה שחנתה בחבל-ארץ אחר, ושנמצאה אז במצב של ארגון-מחדש. נוסף על יחידות הרגלים והשריון אשר כללה, הועמדו לרשותה גדוד בעל נסיון רב בשטחים שנועדו לפעולותיה ויחידות חיל-משמר

החטיבה, שראשיתה בקרבות-ההקדמה במערכת מאי-יוני סביב למרון, ואשר פילסה את "דרך-בירמה" — היא אשר נכנסה בעיקרי נצרת, ויחידת-שריונים, אשר ביצעה הסתעפות נועזת רבת-אכידות בעמק-אילון, היא שהיטלה את משעמת-השריון של קאוקג'י, הרוח, אשר הקיפו הבו לרוב בעיירות הגליל המערבי, ואשר הרף בעקשנות נואשת את הפתע-רוות הדרוזים — היא שהיה במבצעיםיהם של בעיקרי הכנופיות, מדרבי יחיעם ועד צפרי.

עמל הקרבות וההם השפוך — אף הם נכס צבאי. לא החשבון הקצר מולח את התכלית, ואת השבועו של נצחון. ובמל-המותו — לא כל שכן.

מחבל-העורף של חזית זו. במהלך מסע-המלחמה הצטרף אליה גדוד חדש נוסף, אשר עוד הספיק, אח"כ, להשתתף בקרבות, והשתתפותו זאת היתה משבעת-רצון. החטיבה, שאך זה הועברה ורוכזה בגזרתה החדשה, החזיקה בשרשרת של עמדות-הבטחה.

בפתח המסע היה צורך להכשיר את התנאים להת-פתחותו. לכוחות הערביים היתה שליטה על תל-כיסאן (קואור. 16452532), נקודה בולטת ונישאת באותו שטח, החולשת על מישור זבולון (במרחק 5 ק"מ בלבד מהכביש הראשי חיפה-עכרנה-ריה). נקודה זו, בעלת-החשיבות הטופוגרפית-הצבאית, נכבשה ע"י פלגות של גדוד-רגלים בלילה הראשון

שדרת־שריון יהודית במסע בגליל

החטיבה; שלושה גדודי רגלים, יחידת שריון, פלגות חי"מ, וכמו כן יחידות מסייעות של חיל התותחנים. יחידת שריון עשתה את מלאכת הכשרת ההתקפה ע"י שיגור פטרולים על פני הכביש הראשי לספוריה ותפיסת המבואות לאותה עיירה.

באותו הזמן הוטל על גדוד גלילי, בצרוף גדוד נוסף ועל פלגות חי"מ לערוך התקפה על עילות (קואור. 17582369), שבאגפו הדרומי של הכביש שפרעם־נצרת.

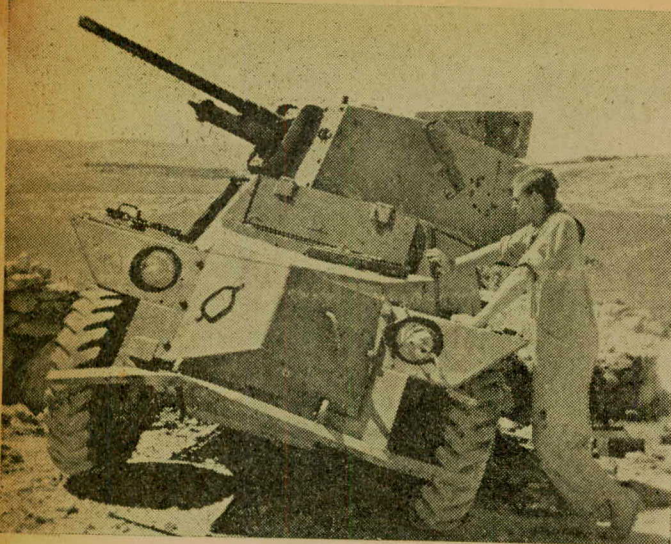
אותו גדוד־הקריות ששבילי הגליל המערבי היו נהירים לו, יצא אחרי־כן למסע קדימה, ונע בכיוון לספוריה, יחד עם יחידת שריון. היתה זו אחת האופרציות הנועזות ביותר של חיל־הרגלים שבמסע־גליל זה כולו. אכן, שדרת האוטובוסים הפתוחים נתקלה במארב על הכביש הראשי שפרעם־נצרת, דרך מית דרום־מערבית לספוריה. המארב נערך קצה לפני ביר־אל־קסטל (או עין־אל־קסטל), שבפרשת הכביש הראשי והכביש הצדדי אל ספוריה. אש פתאומית (אבטומטית, רובים ומרגמות) נפתחה הן מהחורשות שמצפון־מזרח לכביש, והן מדרומו; היה זה כבר לאחר רדת החשכה, והענין נמשך עד לאחר חצות, כשהזחלים של יחידת־השריון, שהתקדמו, נמדצו תחת אש מכוונת קרובה. פלוגה מגדוד־הקריות, שנשלחה לתפוס רמות מדרום לכביש וביצעה משימה זו בתקיפות והצלחה, הכריעה לגבי פתיחת הדרך ושיתוק המארב. בשעה 2 אחר חצות (כבר ב־16.7) נאספו הפצועים ונתאפשר המשך ההתקדמות. אפשר לסכם, שאעפ"י שהמארב הנ"ל גרם לשיבוש ניכר של סידורי המסע — הרי הכוחות שפעלו לא הרפו מההתקפה, ומלחצם קדימה: וספוריה נכבשה עד מהרה, בהתנגדות מועטת באופן יחסי (ב־5 בבוקר, 16.7.48). להבהרת המצב בזמן תגרת המארב, בשעת הלילה והבוקר המוקדם, הכרחי לציין, כי בינתיים לא הצליח הגדוד המצורף הנוסף להתקדם ולכבוש אונ עילות. וע"י כך נשאר חשוף האגף

גדוד־הרגלים, שלא נח מאז הקמתו עם המערכה בלטרון, גילה יפה את יכולתו בקרבות בשטח מגיד־אל־פרום—ברנה. הגדוד נמצא בפעולה מתמדת מאותו היום שבו הגיעה החטיבה 7 לגליל המערבי. אט־טוויל עברה, כאמור, מספר פעמים מיד אל יד. גדוד־הרגלים המצורף, ופלגות־שריון, עסקו בינתיים באורח פעיל בשיפור עמדותיהם שעל כביש תרשי־חא, צפונית ליחיעם, לאחר שהשלימו את מבצעם בשטחים אשר דרום־מערבה ודרומה משם. כוחותינו הצליחו לבסוף לכבוש את כל עמדות־המפתח שמעבר הזה לתרשיחא, וע"י כך הבטיחו את הגישה הישירה ליחיעם.

לאחר־מכן נעה החטיבה במהירות אל העבר הדרומי של גזרתה. בהשתתפותם של גדוד רגלים, יחידות־משנה מגדוד אחר, וכוחות של צידוני, אורגנה התקפת חיל־רגלים על שפרעם¹ (קואור. 16602459), על פני הגבעות שמדרום לאותה עיירה — בד בבד עם התקפת חיל־שריון לאורך הכביש הראשי. עד מהרה הודברה כל התנגדות שנתקלו בה בשפרעם, וכך נפתחו השערים אל עבר נצרת (בלילה מ־13.7 ל־14.7 והפעולה הושלמה בין 4 ל־5 בבוקר). באותו היום נערכו הקרבות לכיבושה של מעלות, שבהרים מערבית לנצרת. לאחר כיבוש שפרעם, התקדמו הפטרולים־המשוריינים שלנו — מצומת הדרכים חיפה־שפרעם ושפרעם־דמון־עכו — אל עבר איעבלין (קואור. 16832475) וכבשו אותה (סמוך ל־1400, ב־14.7).

רגלים ושריון נעו עתה קדימה, למען עצב את עמדותיהם על הגבעות המשקיפות אל מבואותיהן של ספוריה (צפורי) ונצרת, והוכנה המערכה לכיבוש נצרת. לצורך אופרציה זו נמצאו בפיקוד

(1) דהיינו, מצד רמת־יוחנן והכפרים כוסאיר ואושה — ראה „הדיפת הדרוזים” ב„מערכות” חוברת מ"ח—מ"ט. לאחד הגדודים המשתתפים — גדוד ה„קריות” והגליל המערבי — לא היה קרב על פני שטח זה דבר שבחידוש, והפעם — הוא שתקף. — המערכ.

משורין (הדומה לטיפוס מכונת השריון הדרוס-אפדיקאית "מרטין הרינגטון" של חיל-קאוקג'י — במקום בו נפגע, ליד כביש ספוריה-נצרת (גלופת "במחנה")

ובתוכם את אד-דמון (קואור. 1642537) ואל-רוויס (קואור. 16702521), — שני כפרים, החול-שים על הכביש שפרעס-בירנה-עכו — וכן את תמרה (קואור. 16972508), כבול (קואור. 17022523) וכפר-מנדא (קואור. 17482461). הכוחות שהשתתפו בפעור-לוח-כיבוש אלה היו החילות הבאים — מן החטיבה ה-7: שלשה גדודי רגלים ויחידת-שריון, פלגות צידוני וגדוד רגלים חדש, — לזה האחרון היתה זו פעולת-הקרב הראשונה שלו.

כוחות קאוקג'י ערכו, בשעות הבוקר של 18.7, התקפת-נגד מכיוון מג'ד-אל-כרום. לאחר הדיפת התקפת-הנגד הוסיפו כוחותינו להתקדם לכיוון העירה הנ"ל. כן חתמו כוחותינו סמוך לאותו זמן, על תנאי הכניעה עם המוכתרים של סכנין (קואור. 17802522). הפעולות שפורטו לעיל ארעו ב-18 ביולי. הערבים הגיבו על הצלחות אלה שלנו בחריפות רבה, והם פתחו בשורת התקפות-נגד שנמשכו ונכנסו, כניסה של ממש, אל תוך תקופת הפוגה בל-הם כבשו בחזרה את סכנין ואת הגבעות שמצפון לשאב, וכן את חלקה הצפוני של שאב עצמה.

באותו זמן עצמו התקפו "גדוד-הקריות" ויחידות-משנה מחיל-השריון עמדות החולשות על דרך תרשי-חא, והצליחו לשפר את עמדותינו שבנקודות-המפתח ולהבטיח את הדרך ליחיעם. כתוצאה מכך באה תגובה ערבית נמרצת. אולם למרות התקפות-נגד כבדות רבות לא עלה בידי האויב לסלק את כוחותינו מאף אחת מהעמדות שהחזיקו בידיהם.

הימני של גוף-הצבא העיקרי, המתקדם עם הכביש. משהאיר השחר ביום ה-16 ביולי, נמשכה צליפה ניכרת לאורך הכביש הראשי; כפי שכבר הוזכר, הועתקו יחידות-משנה מ"גדוד-הקריות" לעמדה דרומית מהכביש, על מנת להגן על האגף הימני של כוחותינו המתקדמים. בערך באותו הזמן פתחו כוחות קאוקג'י בהתקפת-נגד. תשע ממכונות-השריון שלהם הגיעו מנצרת, אולם אלה נהדפו אחור ע"י המכונות-המשוריינות של שדרתנו. בינתיים, ב-6.30 כבר התייצבה פלגה מתוך אותו גדוד-הקריות על הגבעה 258, כ-3 ק"מ צפונית לעילות, וציפתה להתקדמותו של הגדוד, שכיבושה של עילות הוטל עליו; זו החלה כעבור זמן-מה, וסמוך לשעה 10 בבוקר, נכבשה גם עילות. גובשה חזית-מוצא, כ-4 —

42 ק"מ צפון-מערבית לנצרת.

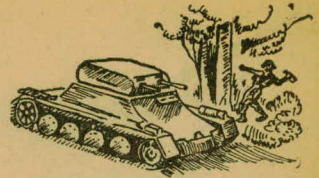
לערך בשעה 15.00, התקדמו כוחות צידוני שהיו מסופחים לגדוד הנוסף הנ"ל, אל עבר הכביש הראשי, דרומית-מזרחית מספוריה. ואז פתחה יחידת השריון בהתקפה הראשית על נצרת. היא נתקלה בצליפה ערבית רבה לאורך שנים, שנים וחצי ק"מ הראשונים של התקדמותה. המכונות-המשוריינות של קאוקג'י, שנהדפו קודם חזרה לנצרת, תפשו עתה עמדות-מגן כחצי ק"מ ומעלה צפונה-מערבה מנצרת. התפתח דו-קרב קצר וחרף, שבו הוציאה יחידת-השריון שלנו מכלל שימוש 6 מתוך 9 המכונות-המשוריינות של האויב.

מן הראוי לציין, שלרכב-השריון הערבי היה, במקרה זה, יתרון רב בעצמת-אש על רכב-השריון שלנו.

עם סיומה של התנגשות-קרב זאת, כבש חיל-השריון את הגבעות שמצפון לנצרת, נכנס לעיר (ב-16.7 בערב) ותפש עמדות-מפתח בבית-המנזר, בית-היתומים ובתחנת-המשטרה. מש-הגיעו כוחותינו ונכנסו לעיר, נתקלו בהתנגדות מועטת בלבד, מלבד צליפה פה ושם. מאוחר יותר הוחלף הגדוד, כחיל-מצב של נצרת, ע"י הגדוד המצוין רץ הנוסף. כפר יפיע, שמדרום-מערב לעיר (קואור. 17622326) נכנע כעבור יום.

במשך האופרציה לכיבוש נצרת נערכו ע"י האויב מספר התקפות מן האויר. התקפות אלה לא הוכתרו בהצלחה, והמטוסים נהדפו ע"י אש אנטי-מטוסיית של המכ"י שלנו.

משהוחלפה החטיבה בנצרת — חזרה לשטח הניתה הקודם, התארגנה מחדש — ואחרי זאת פתחה בשורת התקפות, בהן הצליחה לכבוש את מרבית הכפרים אשר מדרום-מערב ומדרום למג'ד-אל-כרום.

שריון אויב ודרכי המלחמה בו

(נחונים ושיקולים)

כן למותר הוא להדגיש כי מאמצים כבירים — אשר אף תוצאות של ממש בצדם — נעשו ונעשים כדי לשנות לטובתנו את יחסי הכוחות בכל שטח ומכל בחינה; ואלו בינתיים, חייבים אנו ללמד את לוחמינו, וכל גבר ואשה בישוב, את כל הדרכים שבהם ניתן לא רק לעמוד בפני עדיפות זיונו של האויב, אלא — אפילו לחסל את גורמי המלחמה המקנים לו עדיפות במצבים הנ"ל.

בתולדות המלחמות אירע לא פעם שהתוקף נכנס למערכה תוך עליונות גמורה בציד ובכלי-נשק — וניגף במרוצת הזמן. מחוץ למלחמת שריון בשריון, מלבד טנקים ותותחים אנטי-טנקיים למלחמה בהם, הרי שריר וקיים עוד גורם בעל עצמה כבירה ומתדת, שיש בו כדי לעצור ביעילות את שריוני האויב — והוא איתנות רוחו של איש-הרגלים ואימונו.

בשל חשיבות הבעיה בימים אלה, תנסה סקירה קצרה זו להאיר כמה עובדות ושיקולים העוסקים בצייד טנקים ע"י חיל-רגלים. לצורך הבהירות נעסוק בזאת לפי ראשי הפרקים הבאים: —

- א. ציד של האויב.
- ב. הטקטיקה של שריון בדרך-כלל, והטקטיקה של האויב במלחמה הנוכחית.
- ג. ציד טנקים — עקרונות, והשימוש בהם למעשה.

אין בכוונת מאמר זה לתאר תיאורים מפורטים את צידו של האויב (המהווים, בעצם, נושא נפרד — „זהוי טנקים“). השורות הבאות מתבססות בעיקרן על נסיון אישי וידיעות על יחידות האויב שבחזית הדרום (הצבא המצרי). אולם, אין סימנים לכך שבגזרות אחרות נמצא האויב מצויד שריון טוב יותר, או ששם הנו בעל חריצות רבה יותר בשימוש בו; ונראה כי הטקטיקה של ציד-טנקים — כפי שטופחה אגב הנסיון של המלחמה בטנקים במלחמת העולם האחרונה, — תימצא יעילה בהחלט נגד כל משוריינים שהאויב עשוי להפעיל במערכות הצפויות. ברור שהטנק והתותח האנטי-טנקי הם שימשו תמיד בגדר „תשובה שכנגד“ להתקפות שריון; אך כל אחד חייב לדעת ברורות שגם כל עוד הללו אינם מצויים בידינו בכמות מספקת, — יש ויש דרכים ואמצעים לספל בבעיה זו.

אנו לוחמים עתה את מלחמתנו הלאומית — מלחמה לחירות ולקיום. אפשר ומעולם לא היה נכון יותר להגדיר מלחמה כ„לאומית“ מאשר במקרה דנן. אין זה רק מפני שכל אדם ואדם משתתף במאמץ המלחמה ובכלכלת המלחמה; אלא שבמקרה שלנו פירושו של דבר, שכל גבר ואשה בארץ, כל נער ונערה בעיר ובכפר, אפשר שיועמדו, כמעט ללא אזוהר קודמת, בפני ההכרח להילחם-ממש בפולש הזר — כדי להביסו ולהשמידו במלחמה ישירה, תוך קרב במהודק, בכוחם של רוח-קרבות, אימון וכלי-הנשק המצויים בידם. וכיון שכך — הרי אין כלל אפשרות להפריז בחשיבות החיוניות שיש לאימונו של כל אדם ואדם ובכל אתר. וזאת לזכור: רק אומה בעלת רוח איתנה היא אומה שאין לנצחה; ורוח איתנה יונקת, בראש וראשונה, מהרגשת בטחון, — בטחון במפקד, בנשק ובכושרך האישי לשאת בתפקידים העומדים בפניך. על מנת לרכוש לעצמנו הרגשת בטחון-עצמי זה, חייבים אנו להתאמן — אימון מאומץ ומתמיד.

על כן, אין להחמיץ אף שעת הזדמנות אחת על מנת להקנות לכל אדם ואדם כל קורטוב של ידיעה אשר תלמדנה, לאור נסיונו בעבר, כיצד להלחם באויב, וכיצד להדוף את נסיונותיו להכניענו. חייבים אנו ללמוד להכיר, ללמוד את צידו ותכסיסיו, את שיגרתו ואת תחבולותיו, למען נדע להעלות דרכים ואמצעים להכותו.

מבוא

אין כל צורך להרבות דברים על עדיפותו של החייל היהודי — כאיש לוחם — בהשוואה לאויב אשר לפניו. אין הפולש מצטיין ברמה גבוהה של אומץ-לב ותקיפות. במשך כל מסע המלחמה, עד כה, גילת האויב אך לעתים רחוקות רוח-קרב רמה, אמיתית.

מאידך-גיסא, ישנם כמה וכמה דברים שבדין להקדיש להם תשומת-לב רבה ביותר, מאחר שבהם יש והאויב היה נהנה מיתרון; ואלה הם: כלי-זינו, צידו ומקורות אספקת-הקרב שלו, וכן — כשמדובר בכמה מיחידותיו הנבחרות — מידת אימונו. מוכן מאליו שאין אחידות בין הצבאות הערביים הפולשים, ויש מהם נחותים עד מאוד מכמה בחינות.

רכב-שריון של האויב

כפי שכבר צויין, אין זה ב" תחומי המאמר הנוכחי לעסוק בפרטות בתכונותיו השונות של ציוד-השריון, כגון: כלי-הזינו, מהירות המסע, כושר המעבר ויכולת הטיפול של הסוגים השונים של כלי-רכב קרב מ" שוריינים; ולא נעמד כאן אלא על אותן התכונות שחשוב לדע" תן כדי להכיר את אפשרויותיו של אותו רכב וכן את ההגברות ליכולתו — אלה ואלה מנקודת המבט של פג" עה בו והשמות.

מכונית-שריון של שלד"ד — מתוצרת ימי המלחמה של צבאות "צרפת הזוהמת" באפריקה; מצויה בצבא הסורי.

א. מכוניות משוריינות

אלו המצויות בידי צבאות הערביים הנו, בדרך כלל, מטיפוסים לא-גדולים, שריון דק, וכוח התנגדותן לחידרת קלעים מועט; הן פגיעות לתחמושת חודרת-שריון ומזויינות בתותח אנטי-טנקי של 2 ליטראות (ולפרקים — של 6 ליטראות), וכן במכ"י בינונית המזווגת לתותח (בצריח וכינן משותפים) או מוצבת ברכב באיזו שהיא צורה אחרת. מספר המכוניות-המשוריינות שהאויב הפעיל בקרבות, הנו, בעצם, מוגבל למדי, ובדין הוא שנתיחס לכל הדו"חים בדבר "טור אויב משוריין", "שריון אויב" וכו', מתוך הסתייגות שבתבונה. יש וגורמים בלבול-יוצרות על ידי אי-האבחנה בין סוגי הרכב השונים, אשר את כמה מהם, כמו למשל, "רכב-נושאים" ("נושאות הברן" וכד'), אין לראות כלל בגדר חיל-שריון.

לפי מיטב ידיעתנו ונסיוננו לא הפעיל האויב עד כה משהו בקנה-מידה גדול באמת. אף כי נראה שהוא נהנה מחירות-יחסית בשימוש בכמויות בינוניות של מכוניות-שריון; הרי שרכב השריון שעל גלגלים (מכוניות-שריון), שבידי האויב, נמצא לוקה באיכותו ומוגבל במספריו.

שימוש טקטי במכוניות-שריון

באופן כללי, בלי להכנס בפרטים, הרי בשלבים המתקדמים יותר של מלחמה — שבהם היתה אופיינית ההתפתחות הרבה של הטנקים ושל הכלים האנטי-טנקיים, — לא מילאו מכוניות-השריון

תפקיד כלשהו בהתקפות חיל-רגלים, המתוכננות וערוכות מראש, נגד עמדות-מגן חזקות (פרט לכמה תפקידים באגפים וכיוב"ז). והסיבה לכך הריהי ברורה — כי שיגורן של מכוניות-שריון נגד מערכי מגן כאלה, — כמוהו כשילוחן לאבדון. מאידך גיסא, נמצאה הדרך להשתמש בהן לשרותם של מפקדים גבוהים יותר, לסיור בטנחים בינוניים, וכן בפטרולים ובמשמרות-חזק. לפרקים השתמשו בהן בחבורות פשיטה לטנחים ארוכים ועוד בדומה לכך, — שעה שלא היה חשש להיתקל בחיל-שריון או במערכי מגן אנטי-טנקיים של הצד שכנגד.

הפעלתן הטקטית ע"י הערביים

השימוש במכוניות-שריון ע"י הצבאות הערביים, — יאמרו הדברים לאמיתם — איננו כלל בדומה לשימוש הנכון ברכב זה. הוא נראה יותר כפאראדיה של תורת מלחמת השריון. הם יכלו להרשות אותה לעצמם, כל עוד התקיימו שני התנאים שאיפשרו להם זאת:

א. העדרם של חיל-שריון וזין אנטי-טנקי ראויים לשמם, בידינו;

ב. העדרו של האימון הדרוש למלחמה ב"כלי-רכב משוריינים אצל חיל-הרגלים שלנו.

כן חייבים אנו לגשת בהסתייגות רבה גם למידת הידיעה והנסיון של מפקדי האויב וגייסותיו. עלינו לזכור שהצבאות הערביים לא לקחו, למעשה, מעולם, חלק בקרבות כלשהם; ונוכחותם של מומחים זרים (העשויה, במידת מה, לשמש משקל שכנגד לחסרון זה), איננה פותרת את הבעיה.

— גל ראשון של ההתקפה — טנק או שנים, כמה מכוניות-שריון ומספר „רכב-נושאים”. ואח”כ מנסים לחדור דרך התיל;

— במקרה שאין מצליחים להודפם ועולה בידם לפרוץ פנימה, — באות בעקבותיהם יחידות-הרגלים. ברוב המקרים היו התקפות אלה ערוכות ומנוהלות באורח לקוי מאוד והן נשכרו על נקלה שעה שנתקלו בהגנה נחושה.

2. רכב-נושאים

ציוד — „נושאי-לוידיס” ורכב-נושאים בריטי מטיפוסים אחרים.

מספרים: — נראה שבידי האויב (ביחוד המצרי) מצויים כאן מספרים ניכרים יותר של רכב-נושאים, אך מעולם לא הופיעו במקום אחד בעשרות רבות.

הטקטיקה — האויב מחטיא לחלוטין את השימוש בציוד זה. ה„נושא”, כפי ששמו מרמז, מיועד לנשיאת אנשים וציוד (כלי-נשק) בדרך-לא-דרך. הנושא אינו בחזקת רכב-קרב משוריין, והוא פגיע לרסיסים ארטילריים, בלי לדבר כבר על כלים אנטי-טנקיים. מבלי להכנס להערכות נוספות, די יהיה אם נציין שאל מול הגנה מאורגנת וחיל-רגלים מאומן אין בהופעת „נושא” משום „יצירת בעיה”. ולסיום הדיון בחלק זה של הבעיה ברצוננו לחזור

בדרך כלל משתמש עתה האויב במכוניותיו ה-משוריינות למטרות הבאות:

— הסתערות-אש (הכשרה ארטילרית) על עמדותינו וישובינו,

— תימרוני עקיפה מן האגפים,

— פגיעות-אש בחיל-הרגלים שלנו, ולבסוף

— התקפות ערוכות ומתוכננות בשותפות עם טנק, או שנים, כשחיל-רגלים נע בעקבותיהם.

3. טנקים

הציוד. יש לציין מיד, כי כפי הנראה, מצוי ברשות האויב, בדרך כלל, ציוד ישן אי מתישן, כלומר — טנקים בעלי שריון קל יחסית, הלוקים בכושר התמרון והמעבר שלהם, ופגיעים יחסית. אך מצויים אצלו גם כלי רכב חדישים יותר (אמנם במספר מוגבל מאוד), בהם הטנק הבינוני — „שרמן”, (המצויד בתותח בן 6 ליטראות, ולעתים אף בתותח 75 מ”מ). כותב השורות הללו לא יכול היה לגלות טנקים לסיוע-מהדוק-לרגלים).

מספרים: כפי שכבר יזכיר, הרי אין מספר רב כרגיל לא נראתה בחזית הדרום, בפעולה אחת, יותר ממחלקת טנקים (דהיינו 3 טנקים), ובדרך כלל בצירוף מספר משוריינים ורכב-נושאים. הטקטיקה: גם לגבי הטנקים, אין הטקטיקה של האויב מתאימה כלל לשימוש הנכון בחיל זה. היא

גושאת על פי רוב את חותם האימפרוביזציה. ללא כל מחשבה טקטית ראויה לשמה של „ראיית הנולד”, ונראה שהאויב מסתמך לחלוטין על „ההשפעה הפסיכולוגית” של עצם הופעת שריונו בשדה המערכה. הוא משתמש בטנקים שלו בדומה למה שתואר לעיל בדברנו על המכוניות-המשוריינות, והתקפתו נגד עמדות או ישובים, מתורכנת, כרגיל, במתכונת הבאה: — הכשרה ארטילרית, המסתייעת באש מעמדות הטנקים ומכוניות-השריון;

(1) מסוג הטנקים „מטילדה” הבריטיים (ובשנים האחרונות — ה-טנק „צ’רציל”) אשר מהירותם אינה רבה ביותר, אך שריונם עבה יחסית, והם נועדו לתמיכה בלתי-אמצעית בחיל-רגלים מתקדם.

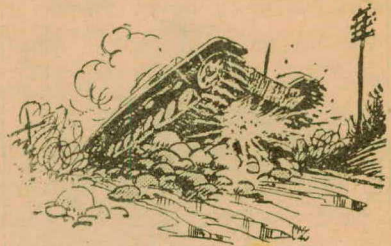

מכונית משוריינת על שלד „דודג’”, שבשירות הצבא הסורי, בצילום זה: „רכב 4” שנלקח שלל בקרב על דגניה ב’ 20 במאי.

ולהדגיש כי: האויב משתמש — אה, נכון יותר, נכשל בשימוש — בצידו, במידה רחבה מאוד, והיה נוהג להפעילו ככל אשר היה לאל ידו, כי סבור היה: א. כי גייסותינו טרם אומנו במידה מספקת לציד טנקים, וכל אורח-מחשבתם טרם סוגל לכך כראוי. ב. כי השפעתו הפסיכולוגית של שריון-אויב כלשהו עודנה מדכדכת את רוח החייל שלנו (כפי שהרעשות הארטילריות היו משפיעות במלחמות העבר). ג. כי התחום הקדמי של מערך-הגנתנו פתוח ומגולה בפני מסעות-סיוור אויבים. אך כל אלה חלפו חיש-מהר ברגע שהחייל שלנו קיבל את „זריקת-החיסון“ הנגד-טנקית שלו, ולמד במידה מספקת את העקרונות של ציד-טנקים ואת השימוש בהם. הכותב משוכנע, שהאויב יאלץ לשלם בעד התקפותיו מחיר יקר, הן בציד והן באנשים, כפי שכבר ארע במקרים לא מעטים.

ציד טנקים

א. להסברת הטכניקה של ציד-טנקים יהיה מן הצורך לומר כמה מלים נוספות על תכונותיהם (ועל הגבלותיהם) של כלי רכב-משוריינים בכלל.

1. מכוניות משוריינות. אלה כפותות, בדרך כלל, לתנועה בכבישים מחמת כושר-המעבר המועט אשר להן (אלא אם כן הן נחלות-למחצה, כגון הרקס). בשטחים סגורים מורגשות הגבלות אלה עוד יותר. הן עשויות להתלקח, באופן יחסי, בקלות. כושרן למעבר מכשולים — מועט עד מאוד. שריון קל והן עלולות-פגיעה ע"י כל הכלים האנטי-טנקיים של חיל-הרגלים, ובכלל זה מכ"י בינוניות, (שעה שהן יורות בתחמושת חודרת-שריון). משחן נאלצות להגיף את אשנביהן — הריהן עורות באותה מידה כמו הטנק. אך בשל שריון, הריהן יעילות נגד כל כלי-רכב בלתי משוריינים, עד טנחים שבין 800 ל-1200 יארד.

2. טנקים. אעפ"י שבמהלך הקרב עצמו אין תנועתם כפותה לדרכים בלבד, יש תמיד לדעת בב-הירות כי מנקודת ראות אופרטיבית (ומסעות למרחק) אין הטנקים עשויים לפעול שעה שמפרידים

בינם לבין כלי-הרכב הגלגליים, (שליוויים הכרח הוא לטנקים — לצרכי אספקה, דלק, בדק, תחמושת וכיו"ב), ודבר זה פירושו שוב — דרכים (עורקי עורף ואספקה) וכל הכרוך בכך. הנסיון העשיר שנצטבר במלחמה האחרונה הוכיח כי הטנקים כשהם לבדם, אינם מסוגלים ללחום בשטחים סגורים או בנויים. בכל המקרים של קרבות-רחוב נאלצו הטנקים לפעול בסיוע מהודק של חיל-רגלים, כשיחידות הרגלים והחפרים נעות בראש. הטנקים פגיעים עד למאוד למארבי חיל-רגלים, בתנאי שאלה מבוצעים ע"י אנשים מאומנים. פגזי מטול אנטי-טנקי יעילים כדי 100 אחוז אף נגד צדדיו של טנק כטיפוס „שר-מן“, כשהם נורים מטווח קרוב. בקבוקי-מולוטוב, ואפילו בקבוקי בנויז, עשו מלאכה לתפארת בהדיפת התקפות-טנקים חזקות עד-מאוד (למשל, בהגנת ורשה). ביחוד פגיעים הטנקים להצתה בארצות חמות; שעה שהם נאלצים להגיף את צריחיהם ואשנביהם הריהם כמעט עיוורים, והמועקה, הנפ-שית והגופנית, על צות-הטנק היא גדולה עד מאוד. ב. בזכרנו כל אלה, יהא מן התועלת לרמוז לחיל-הרגלים שלנו כמה רמזות על דרכי מלחמה בשריון אויב: —

1. כדי ללחום בהצלחה במכונות-שריון של האויב, חייבים אנו לשלול ממנה את היתרון שמקנה לה המרחק. עלינו להתיר לה להתקרב לעמדותינו כדי טנח כזה שיאפשר לנו להשמיד באש — אותה, או את הצוות שבה. מטעם זה עצמו, לעולם אל להן ליחידות-האש שלנו לגלות עצמן טרם זמנן; פיקוח אש חמור ביותר (ועמו* הסואה) הנו כאן דבר חיוני ביותר.

יצירת מצב שבו תחיה מכונות-משוריינות אויבת שרויה במרחק של, נאמר, 10 מטרים מעמדתנו — המוסוית כהלכה — פירושו: כל הסיכויים על צדנו. הרי שחייבים אנו להניח לו להתקרב — ואז להרסו.

2. תמיד יש לזכור, שמכונות-שריון שבידי האויב הנה עיוורת שעה שהיא מגיפה את אשנביה, כי תחמושתה מוגבלת וכי יש לה, סביבה, רצועת שטח-מת. על כן, חייבת האש שלנו להיות מדויקת, ועליה לאלץ את יושבי-המכונות לסגור את אשנביה. ואם משימות האש-האנטי-טנקית שלנו תערכנה כהלכה, הרי שתדחוקנה את מכונות-השריון האויבת לאפיקי תנועה המובילים לעבר עמדות-ציד-הטנקים („שוחות-השועל“) שלנו, ומטול-הרגלים האנטי-טנקי או בקבוקי-המולוטוב, — בנצלם את עוורון הרכב, ואת השטח המת — יסיימו את המלאכה.

בדרך כלל לא יעז הטנק לעשות כזאת: כי הריהו בבחינת עיור — שעה שהוא נאלץ להגיף את צריחו ואשנביו. — וכל עץ ושיח בודד משמש לגביו מסתור בכוח לאויב בעל צורר-רימונים, בקבוק-הצתה או מטול אנטי-טנקי. והרי אותו טנק הנו בבחינת יצור הנתפס לחששות אנושיים, כי על כן ארבעה או חמישה בני-חיה (הצוות) סגורים בכרס-הברזל שלו. אם ארע במלחמה שלא היתה לו לטנק ברירה אלא לנוע על פני שטחים כאלה, הרי תמיד היו אלה אנשי-הרגלים שסייעו בידו ע"י פעולת „טיתור" מוקדמת. כל השיטות של פריצת דרך בשטחים כאלה ע"י הרעשתם המוקדמת הנמרצת ע"י טנקים (לבי-עור מארבים ולפיצוץ מוקשים), — נמצאו בהמשך הזמן בלתי יעילות, והטנקים סילקו ידן מהן.

ג. מסקנות:

1. מטרתן של השורות דלעיל היתה אחת ויחידה: — לא לזלזל בהערכת חלקו של השריון במלחמה (שהוא בעצם נושא לניתוח מיוחד), אלא רק להציג, באור נכון, את התפקיד שממלא בה השריון, ובראש וראשונה, שריון האויב — וע"י כך לאפשר להגיע לידיעה ולהתמצאות מספיקה ב-ענייני טנקים — כרקע לאימון מקצועי יסודי יותר.

2. אך הואיל והבעיה הנה אחת הראשונות במעלה בשלב הנוכחי של המלחמה, הופך אימון האנשים למלחמה בטנקים — בכלי הזין המצויים בעין — למצנת-עשה דחופה. על כן, מן הראוי כי בכל רחבי הארץ יערכו קורסים קצרים של יום עד שלושה ימים, — נוסף על הקורסים לציד טנקים המיועדים ליחידות-הצבא — בכל המושבות וה-ישובים — בזכרנו תמיד שאף אם היום שרויות נקודות כאלה בבטחון, אפשר ואפשר ומחר תצ-טרכנה לכך במישרין.

3. בהזרותנו טקטיקה של „ציד טנקים" ובאמ-נו לשימוש בטקטיקה זו, רצוי להביא לידיעתו של כל אדם ואדם מינימום מסויים של עובדות וידיעות על סוג חיל זה אשר נגדו יצטרכו להלחם, — כש-תשומת לב מיוחדת תוקדש לכלי-הנשק המצויים בידי האויב, דרכי מלחמתו ותכסיסיו. והנה, מכל העובדות המובאות במאמרנו, הבולטות ביותר הן:

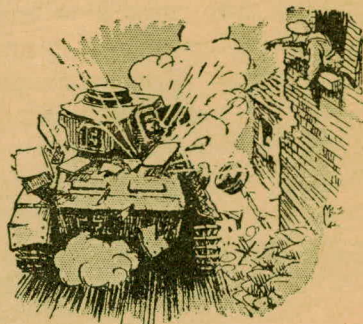
1. רכב-הקרב המשוריין של האויב, מנקודת מבט של ציוד חדיש באמת, הנה, בדרך כלל, מטיפר-סים ישנים או מתישנים.

2. מספר כלי-הרכב המשוריינים של האויב הוא מועט בדרך כלל, ואפשר להניח כמעט בודאות, שאין לחשוש לכך שלאחר שהוכה גל אחד יבואו

כל מה שנאמר לעיל על המשוריינים חל כמובן גם על טנקים — אם כי, בשעת הנסיון לכוון את אלה לאפיק הרצוי, יש לזכור כי לטנק יש ברירות-תנועה רבות יותר מאשר למכונות-השריון.

3. שטח עירוני (או בנוי) אפשר לראותו, פחות או יותר, חסום לטנקים, באם דרכי-הגישה האפשריים של הטנקים לעיר, בוררו היטב וחילפו עליהן כראוי במכשולים הערוכים לעומק, — כמובן בתנאי שהללו עצמם נתונים לפיקוח יחידות צייד-הטנקים שלנו (ותחבולות-מלכודת מסוגים שונים).

4. שעה שמניחים מכושול אנטי-טנקי⁽²⁾, יש

לשים-לב מראש לסטיות האפשריות בדרך של הטנק, ולהתקין בהתאם לכך סידורי-מגן משניים. הדרך ההולמת עריכת רשת-מכשולים אנטי-טנקי קית היא: ראייה מציאותית של תפקיד כל מכושול ומכושול, עומק ניכר של הרשת, ותכנית-אש ותכנית ציד-טנקים משולבות זו בזו.

5. עמדת ציד-טנקים המוסווית כראוי (ולה דרך גישה נאותה ומחופה מקויה-עמדות שלנו) המוצבת במקום הנאות, בסמוך למכושול, תסייע תמיד להר-גשת בטחוננו העצמי של החייל שבה — בתנאי שאין הוא חסר את האימון הדרוש.

6. ככל שקרה-היקף החיצוני של עיר או כפר רווי יותר עמדות מוכנות-מראש לציד טנקים — כן רב יותר הבטחון שהטנקים לא יעברו. מאליו מובן ש תו תח אנטי-טנקי, אחד או שנים, בתפקיד „נודד ופגע", פעם פה ופעם שם — וביחוד כשהם מגיחים ופועלים מאחרי פינות בניינים, (כפי שנהגו הגרמנים בכמה קרבות-עיר באיטליה, באורטונה ועוד) — ודאי שיש בהם כדי לחזק מערך-הגנה עירוני כזה.

7. קיימת ללא ספק אי-הבנה בקשר לטנקים הנעים דרך מטעים ומחסות-צמחיה; ודאי שאין כלל שאלה בדבר יכולתם למחות מכשולים אלה, — אך

(2) תעלות, בורות-מלכודת, סלעים, תלי-אבנים, עמודי בטון, פסי-ברזל וקופים, „חמורים ספרדיים", מוקשים, פחירוקשים, „תיל-קונצרטנה" וכל כיוצא בזה.

אחריו השני והשלישי; עם זאת, מובן מאליו כי צפויים כאן גם יוצאים מן הכלל.

3. עד עכשיו השתמש האויב בטקטיקה לקויה „עד להחריד“; התקפותיו אינן ערוכות ומנוהלות כהלכה — ואין הן מתואמות. נראה שעודנו חסר נסיון־קרב.

4. נגד חיל־רגלים מאומן כהלכה, — וכן נגד אוכלוסיה מאומנת — אפילו כשאין לרשותם כלים אנטי־טנקיים כבדי־מחץ באמת, — לרוב לא צלח האויב הזה ותמיד ישלם מחיר כבד על התקפותיו, אלא אם כן צידו ישתפר הרבה ואנשיו ישתמשו בו כהלכה.

5. בכל המערכות ובכל הסתערויות השריון נגד ישובינו בעבר, נעצרו התקפות האויב ונהדפו בהצלחה, — ואפילו לאחר שהצליח לחדור לתוך תחום המגן שלנו — פרט למקרים שעליונותו המספרית לא הותירה למגינים סיכוי כל שהוא; ודאי שמצבים אלה תבעו מן הישוב הנתקף רמה גבוהה ביותר של איתנות־הרוח. רק במקרים של נקודות מבודדות לחלוטין אולי יש לו לאויב סיכוי להכריע מערכת הגנה מאומנת כהלכה, — וכאן, שוב, לא בזכות שריונו בלבד, אלא ביתרון כוח.

קיימים כמה עקרונות שיש לזכרם כציוויים וכדברות, ואשר יש להגישם ולהחדירם משך הקורס לציד־טנקים. תמיד זכור כי:

1. גם בכל איום רציני של מסע־שריון, כפות האויב לדרכים, בגלל „רכב־הרגלים הנלווה“ שלו, אל לך להבהל — הקם את מכשולך לעומק, דבק בהם, והוא לא יעבור!

2. בכל מקרה שטנק־האויב יתכן להסתער עליך, הוא ישתדל להימנע ממעבר בשטחים סגורים; הערך את נתיב התקדמותו, בחר את עמדתך, המתן לו תוך בטחון עצמי, — ושלך יהיה!

3. עמדה שנבחרה כראוי בנתיב־גישה של טנק, אם תוסווה כהלכה, לטנק יקשה עד מאוד להבחין בה; — ברור לך היטב את עמדתך, הסווה אותה, הכן אליה דרכי־גישה מחופים והרגש תרגיש עצמך בה „בסדר“.

4. כל רכב־קרב משורין, — ובדאי זה המצוי בידי האויב, — הנו תמיד עלול־פגיעה ע"י כלי־הנשק האנטי־טנקיים של הרגלים, אם הללו נתונים בידיים חרוצות. כלי־נשק אלה מצויים עתה בידיך!

למד להשתמש בהם, — למד להשתמש במטול האנטי־טנקי שלך, בבקבוק־המולוטוב, בצרור הרי־מונים, ואפילו בבקבוק הבנזין!

5. תמיד תהיה עמדתך משולבת יפה בתכנית א־המגן שלך. האויב, שעה שיחיה קרוב אליך, ודאי יאלץ להגיף את אשנביו. לעולם אל תגלה את „שוחת־השועל“ שלך, היינו — לעולם אל תטיח בטרם־זמן, ואל תפקיר את עמדתך.

6. „שוחת־השועל“ שלך משמשת לך מגן בפני טנק אויב; אם הוסיף כהלכה, הרי לא יבחין בנוכחותך. הנח לו לאויב להתקרב אליך — עדיך ממש! ככל שיקרב אליך, כן ירבו סיכוייך להתגבר עליו.

7. סיסמתך צריכה תמיד להיות: פגז מטול אחד, צרור רימונים אחד, בקבוק אחד — וטנק אויב אחד ברשימת הישגייך!

8. טנק אויב, אפילו הצליח לחדור לפניך גדר־ההיקף, אך כל זמן שלא עקר אותך מעמדתך, — עודו עשוי להיות קרבנך. דבק בעמדתך, אל תאבד את בטחונך העצמי, אל תאמר נואש, כל עוד פגז או בקבוק־הצתה בידך!

9. טנק־אויב אינו מוכשר לכבוש את עמדתך בלי שחיל־הרגלים שלו הצליח לבוא בעקבותיו; השתדל תמיד לבודד ולהפריד את גל חיל־הרגלים שלו מן הטנקים — וחזקה עליו שיכשל!

10. תפיסתך ואומץ־לבך — הם הכלי האנטי־טנקי היעיל ביותר שברשותך. השתמש בכלי זה שימוש נכון ולא תכשל!

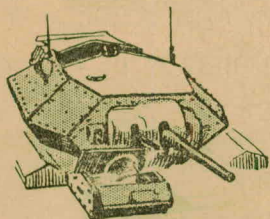
5. הערות סיום:

עוד ישתוללו קרבות בארצנו, ושוב ינסה האויב הערום, עם כל הסיוע של מעצמות זרות שמעבר לפרגוד, לשבור את התנגדותנו. הוא עדיין מקוה להשיג זאת בדמותו כי עדיף הוא בכלי־נשק, ניחא יקוה לו. אולם עליונות כוח במידה שהיתה, הגה בת־חלוף. אומרים עלינו שהננו מהירים ללמוד — ואכן, הרבה למדנו, אך עוד הרבה נותר לנו ללמוד. אל־נא נחסוך מאמץ בכל רחבי ארצנו על מנת ללמוד ולאמן את עצמנו. נלמד כיצד לבנות את עמדותינו שתעמודנה בפני אש תותח־האויב, כל עוד בידינו אין תותחים רבי־מחץ יותר משלו. את פני הטנקים שלו יקביל החייל הרגלי המאומן שלנו וכל גבר ואשה בארצנו. כי מעל לכל יש לנו היתרון הגדול ביותר המזכה בנצחונות: אומץ־הלב והחלטה נחושה.

ועל כן, בשיטת אימונו של הלוחם-בשריונים, יתפשו את מקומם, מצד אחד, טבלה של טיפוסים השריון, דיאגרמות של סימניה-היכר שלהם, רשימות ופירוטים של כלי-הנשק בהם הם מצוידים, מהירותם, ממדיהם, וכדומה; אך יש בה גם מקום לתצוגות של תבניות כללי-רכב-שריון, שנעשו בידי פרטים או חוגי-הדרכה, לצורך השימוש בהן להבחנה בטיפוסים, ולקליעה ברובי "22", אל תבניות-עץ גדולות למדי של רכב-שריון, כשבתבניות מסומנים חלקיהם החיוניים השונים, והקליעה נערכת לפי "שיטת-הנקודות" המחשבת את הפגיעות המוצלחות ביותר, ועל יסוד תחרות. למעשה, יכול האחראי להדרכתה המקצועית של כתת צידי-טנקים להיות גם היוזם והמארגן המתאים ביותר לפעולות מהסוג הנ"ל במסגרת פלוגה או גדוד של רגלים.

בדרך כלל, ניתן להכליל ולמייך, פחות או יותר, את סימניה-היכר של סוגי רכב-השריון לפי השתייכותם לצבאה של מדינה זאת או אחרת (המדובר — בעיקר במדינות הגדולות או התעשיות, המיצרות טיפוסים רכב-שריון מיוחדים משלהן). שתי סיבות לאפשרות זו, המצויה ברוב המקרים, לקבוע את השתייכותו של טנק או משורין לאוצר-נשקה של מדינה מסוימת. האחת קשורה בעובדה, שרכב-השריון נבנה לפי דרישת המטה-הכללי של אותה המדינה הבונה אותו; ולמטה כללי זה מושגים ותביעות משלו, שלעתים גם נובעים בהכרח מצרכיו של אותו צבא מסוים. הסבה השניה היא, שהאופי התעשייתי של המדינה ותכונות חרושתה מטביעים את חותמם גם על בנין מכונות-המלחמה (ולעתים אף משפיעים השפעה כעין זאת על השגותיה וחושיה האסטרטגיים והמסורתיים — כך היה ביפאן, לגבי כלי-נשק שונים). אפשר לומר, למשל, שהטנקים של הטנקים שהשתתפו בקרבות המדבר בצפון-אפריקה הדגישו יפה את הנגודים בדעות ששררו בין המומחים הגרמניים מזה, והבריטיים — מזה. בה בשעה שהגרמנים טיפחו בטנקים שלהם שריון כבד ועצמת-אש רבה על חשבון המהירות, טיפחו האנגלים את מהירות-המסע ומהירות-האש על חשבון השריון והחימוש; וברור הדבר, שהתפיסות השונות הללו השתקפו בבנין הטנקים של כל אחת מהמדינות הנ"ל, — במשקלם, גלגליה-המרכוב שלהם, החימוש וכו' — וכן נבדלו ביותר צורות-הצריחים שבהם.

הבה נבהיר לעצמנו, מה הם החלקים להם נקדיש בראש וראשונה את תשומת-לבנו בשעת זהוי טנק ושהם העשויים ביותר לשמש כסימניה-היכר לטיפוסים השונים. בין אלה נמנים קודם כל: צורת הזחלים ומערכת הנעתם — גלגלי-מרכוב קטנים — מזה, המאפשרים טפוס על גבי סלעים ותנועה נוחה בקרקע מבותרת; גלגלים גדולים — מזה, המאפשרים לפתח מהירות רבה יותר; צורת המרכוב, ומספר הגלגלים; רוחב הזחלים, אשר כושר-המעבר כה תלוי בו; ועם זאת, סוגיה אחרת: — בנין-הגוף על מידת השיפוע של דפני העילית וצורתם, היחס שבין אורכו, רוחבו וגובהו של הגוף, ואף עובי השריון (אם כי אין העובי מהווה בעצם, סימן-היכר לזיהוי ממרחק) וטיבו של זה (יצוק, רקוע), ועוד — כל אלה הנם דברים הבולטים למדי לעין, וסוגיה נוספת: הצריח. צורת-בנינו הנה, לרוב, אופינית לתעשיית הארץ המיצרת את הרכב-המשורין, כך — צורת הצריח הבריטית, בו אופיניות כמה צורות יסודיות; אחת מהן — "צורת היהלום" כב, קובננטר"וב, "קרוסיידר"; לטנקים כ, "קרומוול" ו, "צ'צ'יל"; ואלו צורת הצריח שהנה בעלת קוים אנכיים ישרים והיא אופינית מאוחר יותר נחשדה צורת הצריח הרקוע שהנה בעלת קוים עגולים והיא אופינית והוא בנוי בקוים מעוגלים במקצת, אולם חזיתו — ישרה. לאמתו של דבר, בהכנסתה של צורת צריח זו לטנקים בריטיים היה משום השפעת הדוגמה הגרמנית שיעילותה הוכחה כנראה אף לבריטים.

"צריח היהלום" האפייני של טנקי-סיוור בריטיים ("קרוסיידר", מהטיפוס) הישן יותר, בעל תותח בן 2 ליטראות. התר- ניט — על הצריח ועל תאן האחורי.

שני התרנים, האורך והקצר של טנקים בריטיים, כל אחד על הרכוב האפייני שלו.

גם מקומם של תרני האלחוט מהווה, לעתים קרובות, אמצעי נוח לזיהוי. וזאת — מסבה פשוטה: רוב הטנקים הבריטיים בנויים בצורה כזו, שתרני האלחוט בולטים מעל לצריח. יאלו רוב הטנקים של יבשת-אירופה (חוץ מאלה המיוצרים ברוסיה, שהם נוהגים עפ"י הדוגמה הבריטית), בנויים בצורה אשר בה האלחוטאי יושב על יד הנהג ולכן גם תרני האלחוט, או לפחות אחד מהם, נמצאים על ידו, או במקום די קרוב אליו, ס. לחזיתו של גוף הטנק. הסיבה להבדל בולט זה היתה נעוצה בסידורי המיוחד של "תא-הקרבות" ("fighting chamber") הבריטי — יחידה הצריח, על כלי-נשק ואנשיה אשר יופיער גם הכללת האלחוטן

בצריח (ועל כן, גם את הקשר המהודק ביותר בין מפקד־הטנק, הנמצא בצריח, לבין פיקודי היחידה); "תא קרב" כזה שולב אח"כ גם במבנה של כמה טנקים אמריקאיים וקנדיים. הצורך להתאים את הציוד האלחוטי של הטנק לרשתות־קשר שונות גרם, בין השאר, גם לכך כי בכמה טנקים בריטיים שונה אחד התרנים וקצר ממשנהו; ולכ"א מהם צורה מיוחדת של "רכוב"־התורן. החימוש מהווה יסוד נוסף — חמישי למנין — ברשימת סימני־ההיכר לזיהוי. כאמור וכמובן מאליו, מצויים כמעט בכל טנק כלי־נשק כאלה, שהם אופייניים לתוצרת המדינה הבונה אותו; ומקום התותח, צורתו וצורת מתקנו (שהם גם הקובעים לעתים־קרובות את מקומו), מכונת־היריה שעל ידו, וכ"י — יעזרו לנו בזיהוי של הטפוס אליו מתיחס אותו הטנין המסוים, ובקביעה הסופית של זיהויו השלם.

תשומת־לב מיוחדת נדרשת במצבים בהם אין הפרדה ברורה, בין שני הצדדים הלוחמים, לפי טיפוס טנקים מסוימים ואופייניים, באשר חסר אותו הבטחון שבהפרדה, הניתן ע"י מערכת של סימני־ההיכר של כלי־הרכב המצויים בידי צד אחד שיהיו שונים בהחלט מאלו אשר משמשים את האויב. ביחוד רחב הפתח לאי־הבנות וטעויות — וביניהן אף טרגיות — כשיש וטנקים מאותו הסוג משמשים את שני הצדדים; ודרושה זהירות כפולה ומכופלת בזיהוי מהיר ונכון, — למנוע מישגים ואסונות חמורים; אכן, אימון יעיל ואינטנסיבי עשוי להועיל גם כאן.

צרוף לסקירת־מבוא זאת מתפרסמת טבלה שימושית הכוללת מספר סוגי־טנקים, מהם אשר כבר נראו בשדות־הקרב של ארץ־ישראל ומהם כאלה העשויים ביותר להופיע בהם. היא בנויה לפי השיטה הקלה והמתאימה ביותר לזיהוי מהיר של טנקים, המושתת על אותם חמשת היסודות של סימני־היכר אשר פורשו בסקירה זו (אם גם לא באותו סדר־הסעיפים): — מערכת־הזחלים; חימוש הטנק; הצריח; בנין גוף הטנק; תרני האלחוט. סדר־סעיפים זה, ונקיבת שמות אלה דוקא, מכוונים להוות, ע"י צרוף ראשי־התבות של שמות כל סעיף וסעיף, מלה הנוחה לזכרון, שתשמש שלד לקשור בו את ידיעת הפרטים השונים: "מ-ח-צ-ב-ת". כן כוללת הטבלה, נוסף לתמצית תיאורו של כל טנק וטנק, מספר ידיעות חיוניות המוסבות על תכונותיו, ואשר להן השפעה על יכולתו בתנועה ובקרב.

הנך חייב לבחון ולזהות לפחות שני סימני היכר אובהקים של הטנק

מבין החמשה:

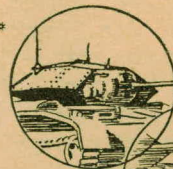
מערכת זחלים, חימוש, צריח, בנין הגוף, תרני אלחוט —
ואח"כ לבדוק את התאמתם של הנותרים.

תצפית-משקפת א'

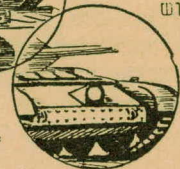
סימני ההיכר שליד שמור
היהם מסומן * — נראו בתצ'
פית; האחרים לא הובחנו.

* תרני אלחוט

* צריח

חימוש

* בנין הגוף

מערכת זחלים

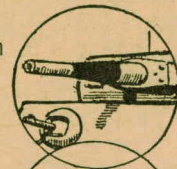
ועליך לבחון במבטך את רכב־השריון לפחות משתי
זויות־מבט כדי שייראו כל סימני ההיכר שלו.

תצפית-משקפת ב'

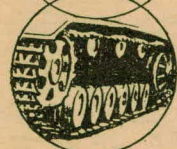
במבט השני הובחנו סימני
ההיכר הנותרים — אלה
שליד שמותיהם מסומן *.

תרני אלחוט

צריח

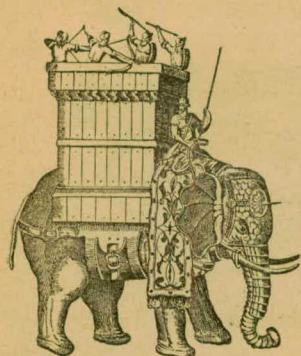
* חימוש

בנין הגוף

* מערכת זחלים

„ויבא אל תחת הפיל ויתקט בו וימיתיהו ויפול על הארץ עליו וימות שם.“ (ספר מקבים א', ו' מ"ז).
מעשה אלעזר החורני, אחי יהודה, במערכת בית-יצור.

„כבר היה לעולמים“.

זיהוי

טנקים*

התצלומים והשרטוטים של טיפוסים השונים הניתנים כאן — בחירתם נקבעה אם מתוך ידיעה מפורשת כי טיפוסים אלה מצויים בידי האויב, או מתוך ההנחה ההגיונית כי עשויים הם להמצא בידיו (בין משום שהם נמנים על זיונו של הצבא הבריטי, ובין בגלל היותם מצויים ב„בתי-הקברות“ של זין מלחה"ע השניה, כגון אלה שהיו במדבר המערבי של מצרים וכיו"ב).

בראשית תיאורו של כל רכב-שריון יצוינו כאן תכונותיו וממדיה, לאחר זאת, ציונם של סימני-ההיכר האופיינים שלו, שכמפתח להם תשמש המלה „מחצבת“, לפי פירוט-הסימנים דלקמן:

מ — מערכת הזחלים (או הגלגלים)

ח — חימוש

צ — צריח

ב — בנין-הגוף

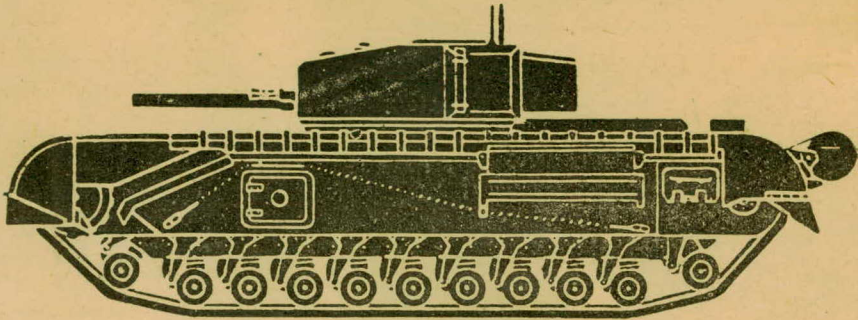
ת — תרני-אלחוט

בכמה מטיפוסי-הרכב, ינתן גם ציון מראהו הכללי.

במחצמה המתנהלת בארץ-ישראל יש זאותו טיפוס-רכב עשוי להופיע אצל כל אחד מן הצדדים הלוחמים! ועל הצופה והמוזהה לזכור אילו טיפוסים הם שלנו, ורק שלנו, אילו הם אשר לאויב בלבד, ואילו הם ה„מסופקים“.

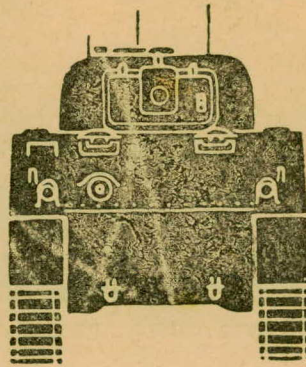
* טבלת טיפוסים מכוניות השריון תנתן בחוברת הבאה — המערכת.

טנקים בריטי כבד „צ'רציל”

מבט מהצד

משקל — 38.5 טון
מהירות — 25–30 קל"ש
טוח הפעולה — 200 ק"מ
כוישר מעבר על פני תעלות — עד 3.60 מ'
צות — 5 אנשים
אורך — 7.14 מ'
רוחב בדוגמאות שניות — בין 2.90 ל-3.27 מ'
גובה — 2.44 מ'

מבט מלפנים

זיון: תותח בן 6 ליטראות (בדוגמאות ישנות יותר — בן 2 ליטראות). שתי מכ"י "בוזה" 7.92 מ"מ (או רק מכ"י אחת, 7.72 מ"מ, ובמקום השניה — הוביצר "3").

סימני היכר

מערכת הזחלים: 11 גלגלי-מרכוב, קטנים מאוד, שהקצוניים בהם — גבוהים יותר; הוצמעים, במרחקים שווים זה מזה, תלויים כ"א במתלה מיוחדת. משני צדי הטנק, מעל המרכובים, עד מחציתם — מגיני שריון. במגיני-שריון אלה בולטות ארובות-אוויר. מערכת-הזחלים — בנויה ארוך עם הגוף.

חימוש: בצריח — תותח, ומימין לו — המכ"י. המכ"י השנייה בת 7.92 מ"מ (או במקומה, בכמה דוגמאות, הוביצר בן 3 אינצ'ים) בגוף, משמאל לתא ההגה.

צריח: שנייה נגיד; מאחוריו תא-החסנה קטן; הדפנות — בשיפוע קל כלפי מטה. הצריח היעוק, שצלעותיו מעוגלות, נמצא במרכז הגוף.

בנין הגוף: דבוי ע"י זחלים; חרטום הטנק, שמלמטה, מתבלט הרבה קדימה לעומת לוח הית'ה-הצריח; תא ההגה והמכ"י ע"י-ההסגה ונבאים נמיד, בין שני הזחלים. משני צדי הגוף — ארובות-אוויר גדולות ובולטות (המשמשות גם ליציאת-דחק בשביל אנשי-הציה), המוגנות להצאין ע"י שריון.

תרני האלחוט: שני תרנים בחלק האחורי של הצריח, מימין ומשמאל.

1

חודרת-
שריון

תחמושת

נ.פ.מ.

תחמושת-קלעים

נ.פ.מ.

נקודת מכוון

נ.פ.מ.

תחמושת נותבת

גודל טבעי

קליבר 6.5 מ"מ לרובה האימלקי הקצר

תחמושת קלעים

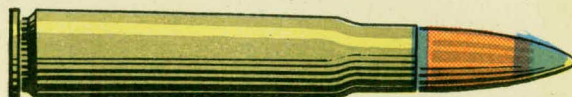
קליבר 7.5 מ"מ לרובים הצרפתיים מתוצרת שאחרי
1936 ולמקלע הצרפתי. שאמו

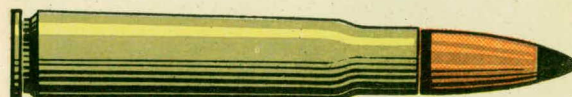
תחמושת קלעים

הודר-שריון (ראש הקלע - ברונזה)

הודר-שריון וכצית (ראש הקלע, ולעיתים גם צוארו - ירוקים)

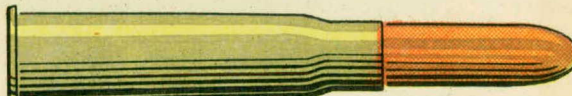
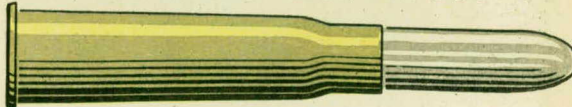
הודר-שריון ונותב (ראש הקלע ולעיתים גם צוארו - שחורים)

נותב (ראש הקלע וציארו - כחולים)

סימני-הזהרה של הכדורים הצרפתיים - רק על הקלע, צבע הסימנים אינו כפי-הזהרה, יש לשים לב
לכך כי בתוצרת האכספורט של הכדורים הצרפתיים סימני-הזהרה אינם שונים תמיד, ופזב יקשה
הנשק אם יבדוק על-הדרך הקלע כל כשלוה כפי-הזהרה אם לא אז שיהיה בסימני-הזהרה.

8 מ"מ לרובה האוסטרי ולמכונת-הידרה. שורצלחה

תחמושת קלעים

7.7 מ"מ (303). תוצרת אימלקית
מתאימים לכל הרובים והמקלעים בעלי קליבר 303

רובים האנגליים. למקלעים
ולמכ"י ויקרס

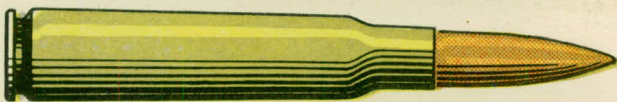
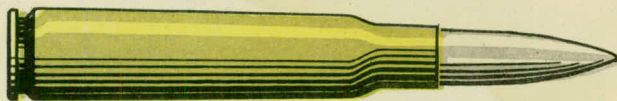

חודר-שריון (ראש הקלע - כחול)

חודר-שריון ומצית (ראש הקלע - כחול, וזו 4 תורים כחומים)

קליבר 7.92 מ"מ לרובים הגרמניים, הצ'כים, הפולניים, למקלע מ.ג. 34 ולמכ"י "בזה"

תחמושת קלעים

חודר-שריון ונוגת (ראש הקלע - שחור)

חודר-שריון ומצית (על הפיקה צבע שחור ואדום זה כצד זה, או זה על גבי זה)

G - וסקנל אדום
 נוגת -
 מ 200 מ'
 אחרי קצבו
 הלוע

303. סימן
 תחמושת
 קלעים
 (תוצרת ארה"ב)

W - וסקנל
 ירוק
 חודר-שריון

נוגת, מיר עם קצבו את הלוע

חודר-שריון

תחמושת-קלעים
 תוצרת
 צרפתית

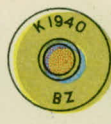
תחמושת קלעים
 (סקנל ירוק או שחור)

חודר-שריון
 ונוגת
 ראש הקלע -
 שחור

יצור מחממי
 אותיות S&
 מצינות תרמיל
 פלדת המכסה
 לאק

קליבר מורג לרוב, וראשו כחול

סרס ובתרמיל 4 שקעים אדומים

שנה לפני 1918 - כמעט
 יש לשימוש

פולנים

תחמושת קלעים

חודר-שריון

צ'כים

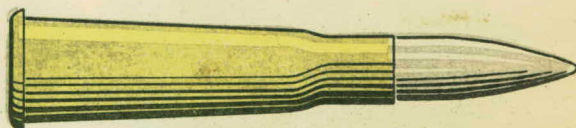

תחמושת קלעים

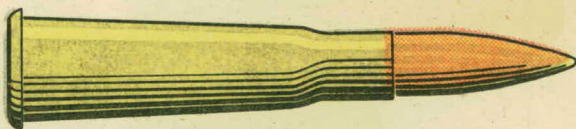

עצב שעל הכרטיס - הפיזותה לכל
 ת מסמן ניטורצולות
 מרכובים-מטענים קורדיט

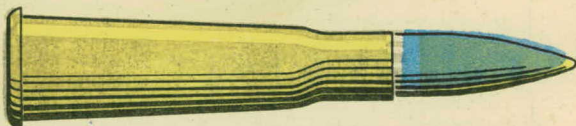
קליבר 8 מ"מ לרובים הצרפתיים מתוצרת שלפני 1936
ולמקלע הוצ'קיס

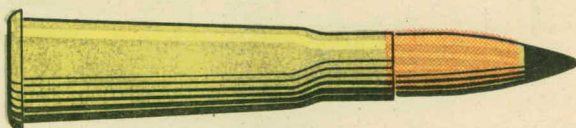
תחבובת קלעים

תחבובת-קלעים (בסגן מוגבר)

גורת

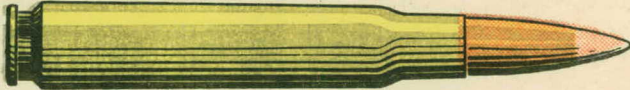
הודר-שריון

סימני-הזהרה - לפי ראש הקלע, הצבעים על הכרובים אינם סימני זהרה.

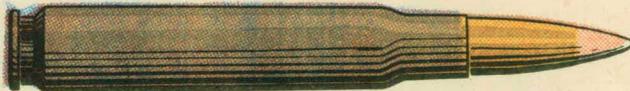
8 מ"מ איטלקיים למכ"י, ברדה' או למכ"י
פיאם ריבלי'

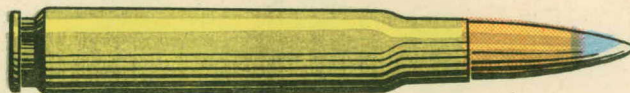
תחבובת קלעים

הודר-שריון (ראש הקלע - ורוד)

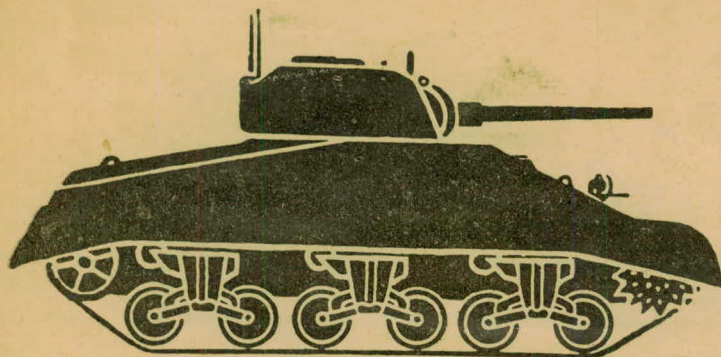
הודר-שריון (תורביל - צבע לאק, ראש הקלע - ורוד)

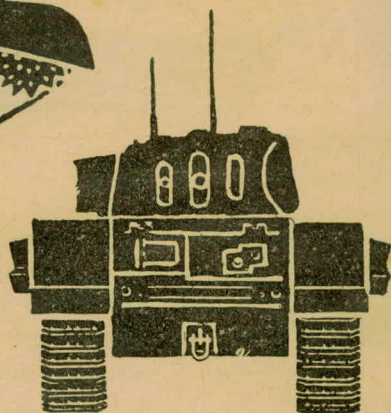
כצית וראש הקלע - כחול

סימני הזהרה - לפי ראש הקלע - ולא לפי הכרובים.

טנה אמריקאי בינוני "שרמן"

מבט מהצד

מבט מלפנים

משקל — 34—30 טון
מהירות — 45—40 קמ"ש
טוח פעולה * — 250 ק"מ
צות — 5 אנשים
אורך (בדוגמאות שונות) — מ' 5.64 — עד 5.92 מ'
רוחב — 2.65 מטר
גובה — 2.8 מ'

הזיון: תותח 75 מ"מ ושתי מכונות-ידיה "בראוננג" 0.300. לעתים מוצבת על הצריח גם מכ"י אנטי-מטוסית, בקוטר 0.500 אינטש. טיפוסים מאוחרים יותר מצוידים, במקום התותח בן 75 מ"מ, בתותחים בעלי מהירות-לוע גבוהה, בני 76 או 105 מ"מ.

סימני היכר

מערכת הזחלים: מכל צד 3 מרכובים בעלי זיזים אנכיים, המחזיקים זוג גלגלים. הזחל רחב למדי. בדוגמאות מאוחרות יותר מכוסים בחלקם הסבבת (**)(שצורתה כוכבית), הגלגל המכוון וכן החלק העליון של הזחל, ע"י שריונה של העלית.

הימוש: תותח בן 75 מ"מ במרכז הצריח, ולשמאלו מכונת-ידיה. מכ"י שניה — בחזית גוף הטנק, מימין למושב הנהג.

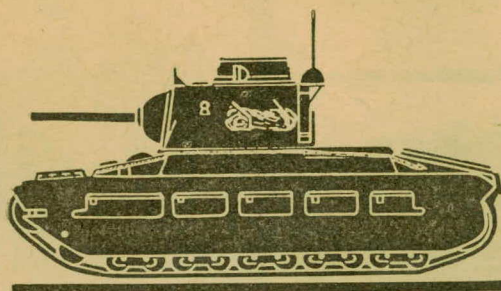
צריח: חזית משופעת. פינות עגולות ומכסה שטוח לגמרי. מכסה פתח-הצריח סגור ובולט. הצריחים יצוקים.

בנין הגוף: חזית הטנק משופעת והולכת כלפי מטה. הגוף — יש שהוא יצוק, ויש שהוא רקוע. במבט מלפנים נראה הטנק רחב לעומת גובהו, והצריח מעוגל-הפינות מתרומם במרכז. במבט מהצד יש לכלירכב זה צורה כללית "סילונית".

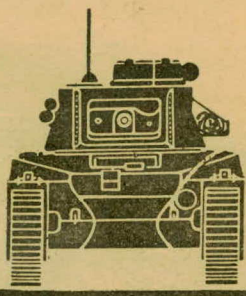
תרני אלוט: שני תרנים קבועים בחלק האחורי של הצריח, אחד לצד חברו. הערה: לטנק "שרמן" הדיש אין מגן-דפס, וכפי שבויק שריינה של העלית משני הצדדים עד כדי העלמה-למחצה של הסבבת והגלגל-המכוון.

* טוח הפעולה — היינה איזה מרחק, בכיוון אחד, יכול הרכב לעביר ולהחזיר ממנו לבסיסו (בלי להצטייד מחדש בדלק, שמן וכו').
** גלגל-השנים, המסובב את הזחלים.

טנק־רגלים בריטי „מטילדה“ סימן II

מבט מהצד

מבט מלפנים

צות — 4 אנשים	משקל — 26.5 טון
אורך — 5.70 מ'	מהירות — מכסימום — 25 קמ"ש.
(או, עם מיכל דלק נוסף — 6.00 מ').	טוח הפעולה — כ־265 ק"מ.
רוחב — 8.60 מ'	כושר־מעבר על פני תעלות — עד 2.10 מ'.
גובה — 2.39 מ'	

זיון: תותח 2 ליטראות (39 מ"מ). מכ"י 7.92 מ"מ. פריסקופים לנהג, לתותחן ולמפקד — לראיה מוגנת בקרב. בדוגמאות מאוחרות יותר — שתי מדוכות עשן. דוגמה אחת — שנועדה לסיוע־מהודק לרגלים — נושאת בצריח הוביצר בן 3" במקום התותח של 2 ליטראות.

עובי השריון: בצריח עד 85 מ"מ.

סימני היכר

מערכת זחלים: 11 גלגלי־מרכוב קטנים מאוד ערוכים בזוגות על זיזים. הזחלים והגלגלים מכוסים כמעט לגמרי על ידי מגיני־שריון; בכל אחד מן המגינים (זה שבצד ימין וזה שבצד שמאל) חמשה חורים מרובעים ליציאת הבוץ.

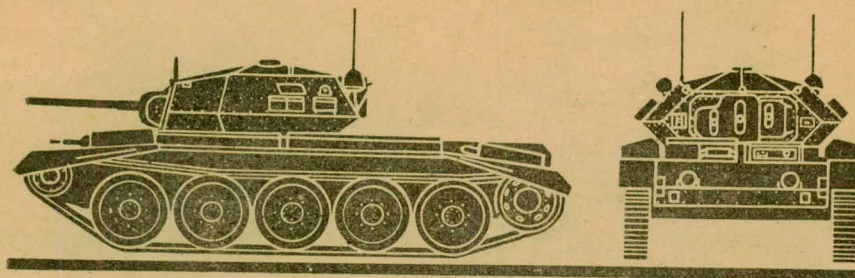
חימוש: התותח במרכז הצריח (מזדקר מתוך כסות־תותח תפוחית בולטת מאד). המכ"י — בצריח מימין לתותח. מדוכות־העשן מזונגות — מצדו הימני של הצריח.

צריח: עגול ושטוח, גבוה למדי. חזיתו וצדדיו משופעים, וחלקו האחורי — אנכי. כיפה עגולה בחלק האחורי של ראש הצריח, משמאלו.

בנין הגוף: עילית נמוכה. בחזית ובירכתיים — שיפוע קל כלפי הקרקע. תא הנהג במרכז חזית הגוף.

תרני אל חוט: שני תרנים קצרים בחלק האחורי של הצריח, אחד במרכז והשני מימינו.

טנק בריטי מהיר „קרוסידר“ (טנק-סיור סימן vi)

מבט מהצד

מבט מלפנים

צות — 4 אנשים	משקל — 19 טון
אורך — 6.30 מ'	מהירות — 40–50 קמ"ש.
רוחב — 2.64 מ'	טוח פעולה — כ-250 ק"מ (140)
גובה — 2.20 מ'	גלון גזולין — או עם מיכל
כושר מעבר על פני תעלות —	נוסף, שניתן לסלקו, כ-330
עד 2.10 מ'.	ק"מ).

זיוון: תותח בן 2 או 6 ליטרות; שתי מכ"י 7.92 מ"מ; מדוכת-עשן.

סימני היכר

מערכת הזחלים: חמשה גלגלי-מרכוב גדולים, במרחקים שווים זה מזה; הגלגלים נוגעים בחלקו התחתון והעליון של הזחל; גלגל-מכוון קדמי קטן מאוד, סבבת גדולה מאחור.

חימוש: התותח (אשר, במקרים של תותחי 2 ליטרות, מזדקר מתוך כסות תפוחית בולטת) במרכז הצריח; בצריח — גם מכ"י אחת. המכ"י השנייה — בגוף הטנק — לפנים משמאל; בדוגמאות ישנות נמצאת מכונת-ירייה זאת בצריח קטן נוסף.

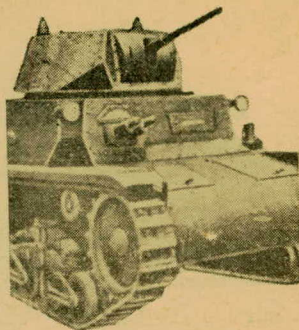
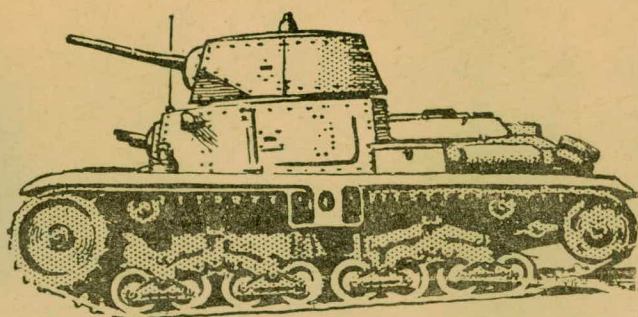
צריח: צורת „הלום“ קטוע.

בנין הגוף: גבוה מאוד מעל הקרקע, ונקל להבחין בתא הנהג שבחזיתו, מימין.

תרני אלוט: שנים — אחד בחלק האחורי של הצריח, מימין; והשני — במרכז, בצד שמאל. אפשר להטות את התרנים.

מראה כללי: לעומת מבנה הטנק נראים הזחלים מלפנים כצרים מאוד, והצריח ה„הלומי“ כנמוך ורחב. צורה זו היתה אופיינית לכמה גלגולים של „טנקי-סיור“ בריטיים, שבאו בזה אחר זה.

טנק איטלקי "בינוני" M 13/40

מבט מהצד

מבט מלפנים

משקל — 14—12½ טון.	אורך — 4.90 מ'
מהירות — 32—30 קמ"ש.	רוחב — 2.20 מ'
טוח'פעולה — כ־200 ק"מ	גובה — 2.35 מ'
(33 גלון דלק)	צות — 4 אנשים.

הזיון: תותח 47 מ"מ, 2 מכ"י, מקלע המוצב הצבת־קבע, ובטיפוסים מאוחרים, לעתים גם מכ"י אנטי־מטוסי על הצריח (104 פגזים בשביל התותח בן 47 מ"מ, ו־3048 כדורי מכ"י), פריסקופ היקפי למפקד־הטנק בצריח. יש יסוד לחשוב, כי התותח (שבצריח) מסוגל לסיבוב היקפי מלא, להנמכה של 13 מעלות ולהגבהה של 23 מעלות; ואלו המכ"י (שבגוף־הטנק מימין) מסוגלת לצידוד של 30 מעלות לעברים, להנמכה של 10 מעלות ולהגבהה של 20 מעלות.

עובי השריון: 15 מ"מ ועד 40 מ"מ, לפי מקומם של לוחות השריון, כשהעבים ביותר בחזית־הטנק, הבינוניים באגפיו, והדקים שבהם בעורפו. דוגמה מאוחרת (משנת 1941), הקרויים כרגיל "14/41". היתה אותו טנק M 13/40, שהוסיפו עליו שריון כבד יותר בחזית; הטנק נעשה כבד ואטי יותר.

סימני היכר

מערכת־הזחלים: מכל צד ארבעה מרכובים (כל זוג מרכובים מוחזק על קפיץ חצי־אליפטי), וכל מרכוב נושא שני גלגלים לא־גדולים. כסרת נגים.

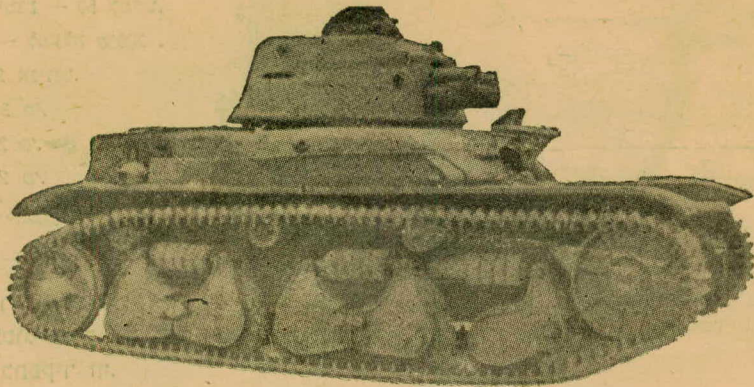
חימוש: התותח בן 47 המ"מ — בצריח, בחריץ הגדול המרכזי משלושת החריצים שבבליטה התפוחית שבחזית הצריח. שתי מכ"י בנווגות — בגוף הטנק, לפנים מימין, מקלע (או מכ"י) — כרגיל בימין שני החריצים האנכיים אשר בבליטה התפוחית של הצריח, לצדי התותח. למכ"י הא.א. שעל הצריח באם ישנה — לוחות־הבטחה אגפיים אנכיים.

צריח: צורתו הכללית מעוגלת, רחבה ולא־גבוהה. אייכותי דבליטה התפוחית שבחזית, הנכרת מאוד, על שלושת החריצים שבה, צדי הצריח — משופעים במדהימה, אל על ופנימה. הצריח רקוע.

בניין־הגוף: עילית גבוהה מאוד, שמצורף אליה תא של המנוע־העורפי; בולט הריקוע של העילית. הגוף בחזית העילית מתבלט, מימין, תא מכונות־היריה. הגוף — שהצריח מעל לאמצעיתו — יורד, במשופע, קדימה; רקוע אף הוא. תרני אלוט: תורן מעל לתא־המכ"י שמימין החזית.

מראה כללי: במבט מלפנים — גוף עילית רחבים מאוד; העילית (יחד עם הצריח) נראית גבוהה ביותר. במבט מהצד: — הטנק נראה כיוור, החל מהצריח, במשופע כלפי האחור.

טנק צרפתי הל "ראנו" 35

משקל — 12.5—13 טון.	צוה — 2 אנשים.
מהירות — 20—25 קמ"ש.	אורך — 4 מ'.
כושר מעבר על פני תעלות —	רוחב — 1.82 מ'.
עד 1.50 מ'.	גובה — 2.16 מ'.

זיונו: תותח קצר, בן 37 מ"מ ומקלע "שטלאר".
עובי השריון בחזית הטנק — 36 מ"מ עד 45 מ"מ.

סימני היכר

מערכת הזחלים: חמשה גלגלי מרכוב קטנים, הערוכים כך: שני זוגות — על זיזים בצורת משולשים, והחמישי — על זיז של חצי-משולש; מעל המשולשים — קפיצים אפקיים גדולים. סבבת גדולה מלפנים, הגלגל-המכוון נמוך מאוד, מאחור.

חימוש: התותח — במרכז הצריח; קנהו קצר מאוד, ולועו חתוך בשיפוע אלכסוני. המקלע — גם הוא בצריח, ליד התותח.

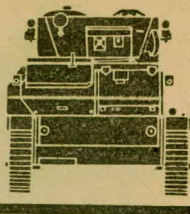
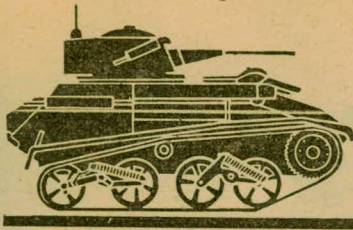
צריח: מעוגל ובנוי בצורה משופעת, הדפנות יצוקים. בחלקו האחורי משמאל — כיפה, שצורתה כדורית.

בנין הגוף: עילית גבוהה ומתבלטת, בחלקו האחורי של הטנק.

תרני אלחוט: שני תרנים בחלק האחורי של הצריח, אחד בצד השני.

* מראה הכללי: אופיינית כאן ביותר צורתו המעוגלת של הצריח וכיפתו.

טנה בריטי הל "סימן VI"

מהירות מכסימום — 50 קמ"ש.

טוח פעולה — למעלה מ-200 .

צות — 2-3 אנשים.

אורך — 3.94 מ'.

רוחב — 2.06 מ'.

גובה — 2.23 מ'.

זיון — מכ"י אחת 0.303 אינטש, ואחת — 0.500 אינטש.

סימני היכר

מערכת הזחלים: 4 גלגלי-מרכוב מסודרים בזוגות. במרכובים קפיצים אלכסוניים. סבבת גדולה מלפנים. אין כל גלגל עזר מכוון. הגלגל האחורי פועל גם בתפקיד זה.

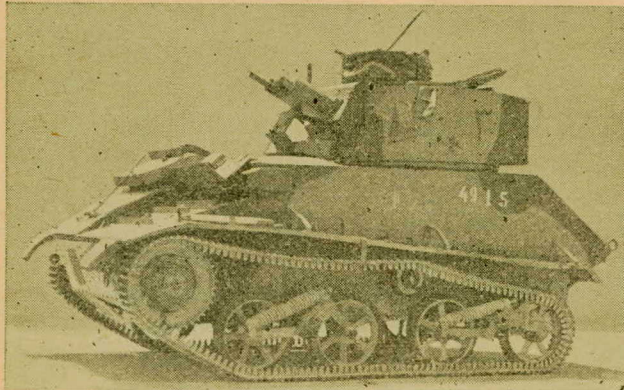
חימוש: מכונת-היריה הכבדה — בצריח בחלקו הימני — על "רכוב כדורי"; לידה מכ"י שניה.

צריח: הצריח עגול; עליו — בחלק הימני של מרכז הצריח — כיפה עגולה. בנין הגוף: עילית גבוהה, בחלק האחורי של הטנק.

תרני אלחוט: תורן אחד בחלק האחורי של הצריח, מימין.

המראה הכללי: במבט מן הצד, בולט מראה-החץ של חלק הגוף הקדמי.

טנה בריטי הל "סימן V"

מהירות מכסימום — 50 קמ"ש.

טוח פעולה — למעלה מ-200 ק"מ.

צוות — 2-3 אנשים.

אורך — 3.94 מ'.

רוחב — 2.06 מ'.

גובה — 1.98 מ'.

זיון: מכ"י אחת (קירווימים)

של 0.500 אינטש, ואחת של

0.303

סימני היכר

מערכת הזחלים: 4 גלגלי-מרכוב מסודרים בזוגות. במרכובים קפיצים אלכסוניים. סבבת גדולה מלפנים. האחורי שבארבעת הגלגלים פועל גם בתפקיד גלגל-מכוון.

חימוש: 2 מכונות-היריה, הכבדה והבינונית, מזווגות במרכז הצריח.

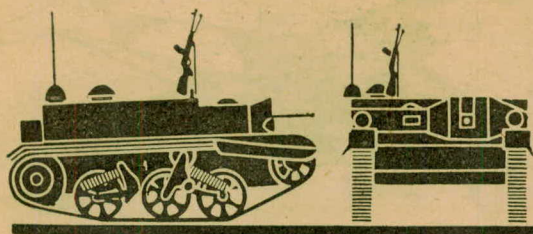
צריח: שטוח, מעוגל בפינותיו הקדמיות, תתון מאחור ובגגו שני פתחים בעלי מכסאות.

בנין הגוף: נמוך מלפנים. הולך וגבוה אל עבר אחורי הטנק, מכונת המוטור קדימה מימין, ותא הנהג משמאל.

תרני אלחוט: תורן אחד בחלק האחורי של הצריח.

מראה כללי: מערכת הזחלים נמוכה וארוכה, גבוהה יותר לפנים ועל כן גוף הטנק נראה כמורם קדימה.

„נושא הברן“ הבריטי

משקל — 3 טון בערך.
מהירות — כ־50 קמ"ש בשטח;
כ־80 קמ"ש בכבישים
טוח הפעולה —
צות — 3 אנשים.
אורך — 3.5 מ'
רוחב — 20.8 מ'. גובה — 1.32 מ'.
זיון: מקלע-ברן (או רובה אנטי-טנקי; או מכ"י „ויקס" 0.303; או מרגמת 2 אינטש).

סימני היכר

מערכת זחלים: הסבבת מאחור. שלושה גלגלי-מרכוב. הזוג הקדמי שבהם — על זיו משולש משותף.
חימוש: כלי-היריה — בחזית-הרכב, משמאל. בולט מעל לחלק הקדמי של הזחלים.
בנין הגוף: ללא גג.
המראה הכללי: נמוך מאוד.

לפני שרע שנים ב„מערכות“

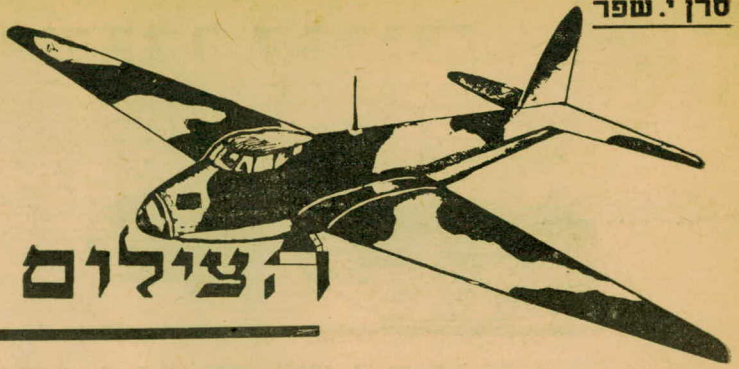
(„מערכות“ חוברת ח', אב תש"א)

● כדי להצליח בהריסת טנקים המתקדמים להתקפה — לא בשעת חנייתם בלילה — יש לזכור, ראשית כל, שהטנק איננו מכונה אוטומטית. כוחו ככוח האנשים אשר בתוכו, ולא יותר מזה. מפקד פלוגה בפלנדריה קיבל פקודה לסגת עם יחידתו מתוך כפר. היתה שם כמות הגונה של חמרים מועילים, וכדי להוציאם מן המקום נחוצה היתה שהות של חמשה-עשר עד עשרים רגע. אבל לקראתם התקדמו טנקים של האויב, שנמצאו רק במרחק של כמה מאות מטרים מן המקום והם נישאו במהירות של ששים קילומטר לשעה. המפקד חש למטבח ולקה מן המדף חמש צלחות לבנות של מרק. את הצלחות האלה הניח בצורה סימטרית לרחבה של הדרך. משראה הטנק הראשון את חמשת הכלים הלבנים האלה נעצר ברעם של מעצורים וזחלים, והחליק חציו מן הכביש.

הנהג של הטנק נאלץ היה לשקול בדעתו, אם אין הצלחות האלה מוקשים, שהוטלו במהירות יתרה עד כי לא היתה שהות להסוותם. אפשר שאחרי כן הבין כי לא יתכן שמוקש יהיה צבוע לבן; אולם מכיון שהכלים האלה בולטים כל כך, הרי ודאי יש איזו כוונה בדבר. אל נכון נצנצה בו פתאום מחשבה, שהכלים הללו מוטלים פה כדי לשמש סימן לארטילריה — מי יודע, אפשר שבה בשעה שיגיע לנקודה זו עתיד הוא להתכבד בריכוז ארטילרי איום ביותר, המכוון כנגד שורת הטנקים שלו. על כל פנים בדבר אחד בטוח היה, שאין זה כדאי לו להסתכן ולהוסיף להתקדם. והוא זו לאחור. הטנקים הבאים בעקבותיו קיבלו פקודה לעשות כמוהו. הם פנו בתנועת-עקיפין רחבה מסביב לצלחות המרק שבדרך, ולבסוף עברו את העמדה בפיגור של מחצית השעה. בינתיים הוצאנו את כל החמרים שאמרנו להציל והזמן היה מספיק לכך למדי.

אם כי יש אשר תחבולות פסיכולוגיות כוחן יפה מאוד, יהא זה משגה לסמוך על כל שיטה פסיבית בהתנגדות לטנקים. כלי הנשק האפקטיביים ביותר הם התותחים האנטי-טנקיים הכבדים והבינוניים, ואולם הדבר המעשי ביותר בשביל משר הארץ הוא ללמוד בעיקר להשתמש בפצצות אנטי-טנקיות שליד, שאפשר להשליכן אל הטנק מתוך חפירה צרה של איש אחד, בשעה שהטנק עובר על פניה וממנה והלאה.

מתוך: „ציד טנקים“ — ה. סליטר

הצילום מן האויר

לשהות יעל למטרה, הוא לרוב מוגבל מאוד בגלל אמצעי-ההגנה הנגדיים, ועל כן אין זמן התצפית מספיק לבדיקה יסודית ופענוח של כל דבר הנראה מלמעלה.

חסרונות אלה של התצפית מתוך-מטוס גרמו לכך שכבר בשלהי מלחמת-העולם הראשונה עסקו כמעט כל הצבאות בפיתוח ענף הצילום-מהאוויר.

יתרונות הצילום מן האוויר

בהשוואה לחסרונות שהזכרנו לגבי התצפית מן האוויר, ניכרים מיד יתרונותיו של התצלום. ראשית, מתצלום מוצלח אפשר לעשות העתקות במספר רב, ככל הדרוש, ולספקן לכל מפקד מעוניין. שנית, המשתמש יכול לעיין בתצלום וללמוד אותו ללא הגבלת-זמן, ומה גם שהזמן הדרוש לצילום עצמו הוא קצר בהרבה מהזמן הדרוש לתצפית. נוסף על כך, אין אפילו הכרח לאמן כל מפקד בקריאה יסודית בתצלומי-אוויר, היות והמחלקה המטפלת בעשיתם, או קצין-המודיעין, יכולים לספק לו את הידיעות הנשאבות מהן, ובלוית הסברות והשלמות, באם רק ניתנת להם שהות-מה לכך.

השיטות השונות בצילום מן האוויר

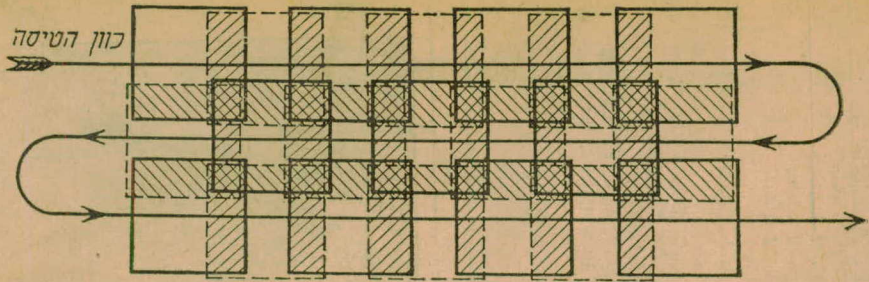
בצילום מהאוויר משתמשים בשיטות שונות, בהתאם למטרות שלשמן הוא נערך. צילום לשם התקנת מפות חדשות: למטרה זו משתמשים במצלמה אבטומטית, אשר מהירות הצילום שלה מתואמת כך עם מהירות הטיסה של המטוס והגובה מעל פני הקרקע, שכל שני תצלומים רצופים חופפים לפחות ב-60%. הטייס עובר את השטח ע"י טיסות הלך וחזור, במסלולים מקבילים לחלוטין, אשר הרנחים ביניהם הם כאלה, שלא רק כל שני תצלומים רצופים שבקרטיסה אחד, אלא גם כל שני "מסלולים" שכנים יימצאו חופפים. כתוצאה מזה מקבלים בבטחון תצלום אף יותר מ-

השאיפה להתרומם לגובה רב לשם תצפית על מטרות הנמצאות על פני הקרקע אינה חדשה; וגם אינה המצאת דורנו אנו, ואף לא המצאת האדם. ידועות למדי ציפורי-הטרף הממריאות לגובה רב כדי לגלות משם את טרפן הנמצא על הארץ. כבר בימי קדם בנה לו האדם מגדלים בביצורים, אשר אחד מתפקידיהם החשובים היה — לאפשר תצפית מגובה. יתרונותיה של התצפית מהגובה, לגבי זו הנעשית מעל פני הקרקע, הם: א. הרחבת האופק הגיאוגרפי. ב. הקטנתם, או ביטולם, של "השטחים המתים".

הצעדים הראשונים בפיתוח התצפית מן האוויר נעשו כבר בסוף המאה הי"ח, במלחמותיה של המה"פכה הצרפתית, ואח"כ — באמצע המאה שעברה, במלחמת-האזרחים באמריקה ובמלחמת גרמניה-צרפת. השתמשו בה בכדורים-פורחים ממולאים מימן. סל שהיה מחובר לכדור כזה, שימש מושב לצופים. הכדור נשאר כבול לקרקע, מפני שלא היתה כל אפשרות לכוון את מעופו, וזה הגביל כמובן את שטח התצפית שלו. גם בראשית מלחמת-הראשונה עוד השתמשו למטרה זו בכדורים-פורחים; אך במהרה דחק את רגליהם המטוס קל-התנועה, היכול לעבור במהירות על פני שטחים נרחבים וכן לשנות את מעופו בהתאם לתנאי וצרכי התצפית.

חסרונותיה של התצפית מן האוויר

התצפית מהאוויר לא סיפקה למדי את דרישות הצבא לאינפורמציה מהנעשה בשטח, וזה מכמה סיבות. ראשית, אי-אפשר להטיס את כל אחד מה מפקדים הצריכים לבצע את הפעולות, ועל כן תלויים היו הללו באינפורמציה מפי צופים מיוחדים; שנית, לו גם אפשר היה להטיס חלק חשוב מהמפקדים, לא היה בזה משום פתרון: כי לא כל המתרומם במטוס הופך כבר ע"י כך גם צופה-אווירי טוב, כי הדבר דורש אימון ונסיון רב. גם הזמן שהמטוס יכול

„כפול“, ללא „סדקים“ כל שהם, של השטח הדרוש כולו.

עיבוד חומר-הצילום נעשה בשתי צורות: א. פסיפס של תצלומים, המודפסים בקנה מידה מסוים (לא קטן מ-1:10,000); ב. מפות טופוגרפיות רגילות, לכל קנה מידה רצוי. במקרה השני, מכינים את המפה בעזרת שיטת הסטריאוסקופיה. שיטה זו מבוססת על כך, שכל עצם המופיע בשני תצלומים רצופים — מצולם בשתי זוויות שונות (בגלל התקדמות המטוס בין חישוף לחישוף), והוא יראה כבולט למסתכל דרך הסטריאוסקופ^{*)}. כלומר כאילו בשלושה מימדים. מובן מאילו, שבהתאם לצורך אפשר להוציא מתוך מערכת תצלומים כזו תצלום אחד של נושא או איזור רצוי איזה שהוא, בלי קשר לעריכת מפות. תצלומי נושאים בודדים: לשם קבלת ידיעות על נושאים בודדים בלבד, כגון: ישוב, ביצור קטע-חזית, מפעל-תעשייתי וכדומה — משתמשים באחת משתי השיטות: א. צילום אנכי. ב. צילום אלכסוני. ולכל שיטה יתרונותיה וחסרונותיה.

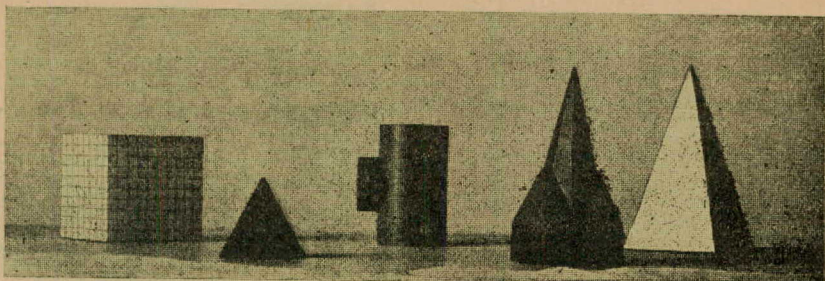
יתרונן של התצלולים האנכיים הוא בדמיונו למפה טופוגרפית, ועל כן הוא מאפשר נוחיות רבה כשבאים להשוותו אתה, ומקל לעשות בה לפיו תיקור נים, אך אין נראים בו כמעט כל שטחים מתיים, וכמעט ואין ניכרת בו השפעת הפרספקטיבה. חסרונותיו הם: — א. עצמים רבים נראים מתצולם אנכיים כה שונים מכפי שהם נראים מעל פני

^{*)} ראה בסעיף: „כיצד לקרוא בתצלום-אוויר“, שב-רשימה זו.

הקרקע, עד שלפעמים אי אפשר לזהותם כלל. ב. במקרים רבים אין כלל אפשרות להבחין בגובהם היחסי של עצמים והם נראים כ„כתמים“ שטוחים, ללא הבלטה של גובה — דבר המקשה מאוד על זהוים. חסרון זה מורגש בעיקר בהבלטת מבנה-השטח.

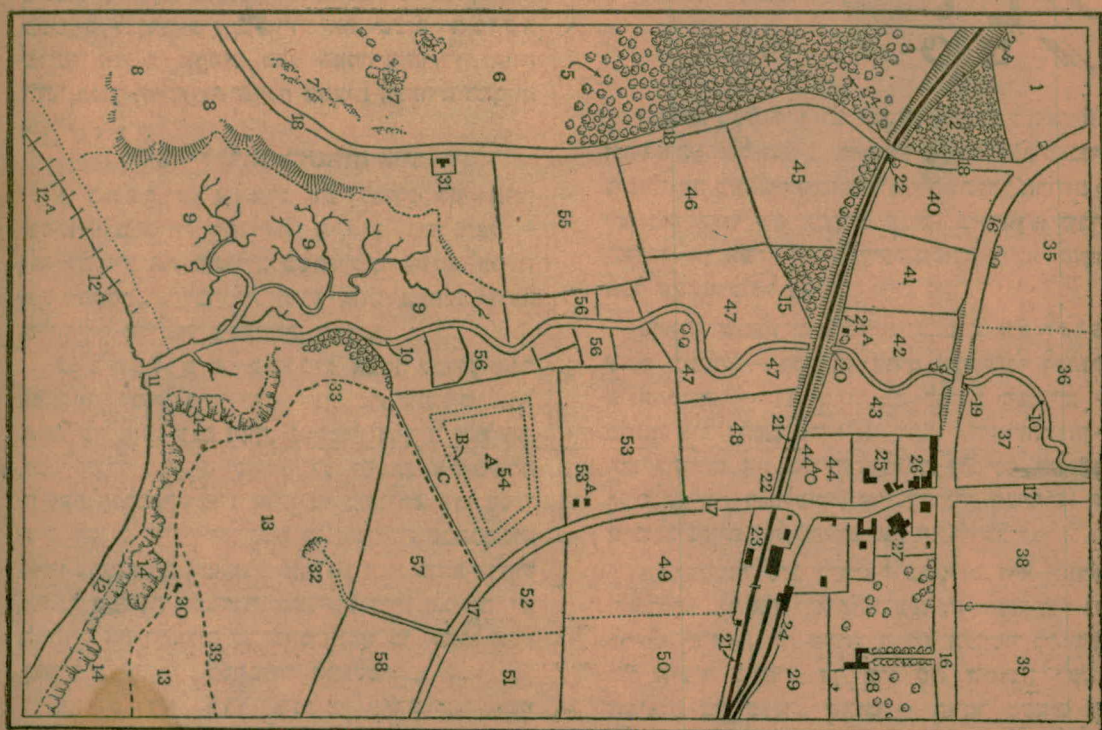
התצלום האלכסוני יתרונו בזה, שהוא מראה את העצמים בצורתם „המקובלת“ יותר, הקרר בה יותר לתמונה הנראית לצופה מהקרקע. כן מבליש הוא את גובהם היחסי של העצמים ואת מבני השטח. חסרונותיו הם: — א. בגלל הפרספקטיבה, המתבלטת בו מאוד, אין הוא נוח לעיבוד למפה, ונדרשת לשם כך עבודת „יישור“ רבה במכשירים מורכבים; וגם אז אין מידת הדיוק של מפה כזו משתווה עם מידת דיוקה של מפה העשויה לפי תצלום אנכי. ב. רבים בו „השטחים המתיים“.

מהאמור לעיל על שני סוגי התצלומים ברור, שהצילום האנכי טוב יותר לעיבוד מפה ושרטוט תכניות, ואלו לאלכסוני מעלות לגבי התמצאות רגילה וזהו עצמים. יש ונוקטים בדרך מיוזג: כדי להשיג את היתרונות של התצלום האלכסוני מספיקה סטייה של מספר מעלות קטן בלבד מזווית-הצילום האנכית — ותצלום כזה שומר עדיין על חלק ניכר מתכונותיו של זה האחרון. הצילומים להתקנת מפות נעשים תמיד אנכית. בדרך כלל רצויים תצלומים של אותו שטח בשתי השיטות גם יחד, כי הם משלימים זה את זה ומאפשרים גם בקורת הדדית של הנתונים.

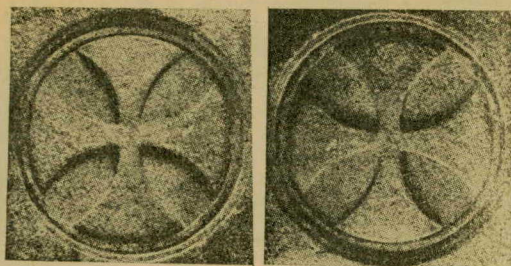

צילום כשציר המצלמה מקורב ומאריך — מב'ט את העצמים, על הצללים שבאחד מצדיהם.

זיהוי העצמים שבחצלום אנכי

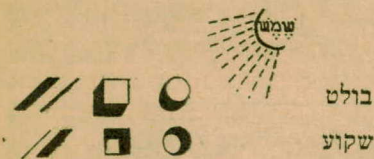

וע"י צלו, עוד לא תמיד יובחן, במבט ראשון, אם אותו עצם הנו בולט או שקוע; ולפעמים יקשה

טיבוב התמונה בזווית של 180 מעלות, באותו מישור גיאומטרי, גורם לרושם אופטי הפוך של השקיעות והבליטות מחמת השינויים בנפילת הצללים.

כאן שלא לבוא לכלל טעות. השימוש בכלל פשוט יפתור את רוב הבעיות מסוג זה; וזה הכלל: אם העצם בולט, הרי צלו הוא מחוץ לאותו „כתם” שמציין בתצלום, ומופנה לאותו הכיוון שאליו נופל לים יתר הצללים. ואלו אם העצם שקוע, יהיה הצל בתוך תחומי ה„כתם”. לדוגמה:

ביקורת הצל היא גם אמצעי חשוב לחשיפת הסואתו של האויב. בהסואה מקובל לצבוע בניינים בצורה כזו, שבתצפית מלמעלה יתקבל הרושם כי יש כאן ענין עם קבוצת עצים, צוק-סלע שבור, וכדומה. אך אפילו את הצביעה הטובה ביותר יחשוף הצל שאותו מטיל העצם.

במקרה שמעוניינים בגילוי עצמים המתנועעים בשטח, — מכונות, טנקים וכו', אשר הסואתם אינה קשה, — יצולם השטח לפחות פעמיים, — בתנאי אור דומים פחות או יותר, אך ברוחב-זמן — ויש להשוות את שני התצלומים ולבדוק, אם כמה מן ה„עצים”, ה„סלעים”, או „קבוצות השיחים” לא שינו בינתיים את מקומם, או נעלמו כליל.

אמצעי-עזר טיב לקריאה בתצלום היא העדשה המגדלת; אך אין להשתמש בעדשה חזקה מדי (לא למעלה מ-4x), כי אחרת תגדיל העדשה כל שטח, ולי הזעיר ביותר, עד כדי כך, שיקשה לעשות השיאות בין עצמים שונים — באשר מעטים מדי מהם יכנסו אל תוך השטח ה„מוגדל”.

העצם מהצד, מאשר לזה הנכון. (כך, למשל, בעצים גבוהים, בבניינים). נוסף על כך, אין לך עצם בולט שלא יטיל, בתנאי אור מתאימים, את צלו ואורך שונה של צל מוכיח על גובה שונה של עצמים. לעתים קרובות הצל הוא המגלה היחיד של העצמים, שכשלעצמם מתמזגים יפה עם הרקע.

כדי לקבל את תנאי האור והצל המתאימים בחרים לצילום (אם רק מאפשרים זאת התנאים) את שעות-הביתנים שבין זריחה לצהרי-יום (שעות 9-10) ובין צהרים לשקיעה (שעות 3-4). בשעות אלה הצל הוא בעל אורך בינוני, ונוח מאוד לתכלית הצילום. כי בצל קצר מדי — לא תהיה הבולטה מספיקה; ואם יעשה הצילום מצד השמש — יתכן, והעצמים יסתירו את צלם הם; וכן יהיו יחסי האורך והרוחב של צל-העצם שבתצלום רחוקים מאוד מיחס ממדים אלה בעצם עצמו. ואלו בצל ארוך מדי — יחפה לפעמים צל של עצם אחד על זה של עצמים אחרים, קטנים ונמוכים יותר, הנמצאים בקרבתו. גם במקרה זה, כבקודם, לא היו יחסי האורך והרוחב הנראים בתצלום היחסים הנכונים, אלא שהפעם יהיה זה ביחס הפוך. מהאמור יובן, עד כמה קשה לפרש פירוש נכון תצלום שנעשה ביום מעונן או בשעות צהרים, כאשר הצללים נמוגים. בדרך כלל מבכרים לצורך צילום אוירי את שעות הבוקר על פני אלו של אחה"צ, מפני שאח"צ הראות לקויה יותר בגלל ההתאדות שחלה בשעות הצהרים החמות.

כיצד לקרוא בתצלום-אוויר

1. בתצלום אנכי: יש לבדוק לפי איזה שהוא עצם ברור, לאיזה כיוון נופל הצל — ואז להחזיק את התצלום כשהצללים נופלים בכיוון אל המסתכל. דבר זה ימנע אותו במידה ידועה מלהחליף בליטות בשקיעות, ולהיפך.

2. בתצלום אלכסוני: אפשר לבדוק מאי-זה כיוון נעשה התצלום — ע"כ, שמגלים כותל אנכי של איזה עצם זקוף. באם אין דרך זו מצליחה, מפני העדר בניינים וכדומה, יש לעשות זאת בעזרת תופעת הפרספקטיבה: אותו צד בתצלום, שבו העצמים קטנים ביותר יהדרכים או השדרות המתמשכות אליו צרים יותר מבאמצעות, זהו הצד שהיה הרחוק ביותר מעדשת המצלמה. משנקבע כיוון הצילום, יש להחזיק את התצלום כך שהמשתמש בו יסתכל עליו באותו כיוון „הסתכלה” המצלמה.

3. הבחנה בין בולט לשקוע. אחרי שהובחן העצם, ע"י ה„כתם” שהוא מהווה בתצלום

התיאום בין התצלום והמפה

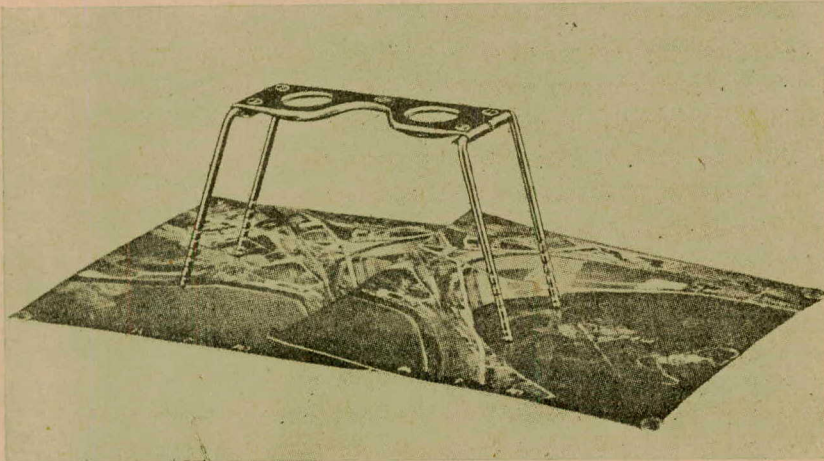
כאשר הזמן אינו דוחק מדי, תספק מחלקת המפות והצילומים את התצלומים בלוית הסברים וציורים, שיאפשרו בנקל השוואה עם מפה טופוגרפית, והקושי לא יהיה גדול. אך בתנאי חזית המשתנים במהירות, יסופקו התצלומים לכוחות הקרקע הפועלים זמן קצר ככל האפשר לאחר החישוף — ואז, לרוב, לא יהיו בהם כל הסברים, פרט אולי לציון הצפון. כדי שתהיה אז אפשרות להשוואה עם המפה, מן הצורך הוא לדעת ולזכור כמה כללים.

אמצעי העזר הטובים ביותר לקביעת כיוונו של התצלום הם קוים: — ז.א. דרכים, שבילים, נחלים, קווי-חוף וכיו"ב — המצוינים לרוב בדיוק רב גם במפות, ועל כן יקל לזהותם, לפי פיתוליהם — או בעזרת עצמים בולטים שבקרבתם (כמובן, רק אם ידוע באיזו סביבה בכלל צולם אותו תצלום). אחרי שנקבע מקום התצלום על המפה, וזהו בשניהם כמה עצמים מרכזיים, לא יהיה עוד קושי ניכר בוודאי העצמים האחרים, ובקביעת מקומם היחסי של אלה המופיעים בתצלום, ושאינם מסומנים במפה. במקרה של תצלום אלכסוני, יש לזכור שבחלק הרחוק שעל השטח המצולם יהיו העצמים קרובים זה לזה יותר מאשר בחלק הקרוב. וכי ככל שנתרחק על גבי התצלום מנקודת הצילום — כן ירחב השטח המצולם: ז.א. תצלום-רבועי, שנעשה באלכסון, גבולותיו האמיתיים על המפה יהיו צרים יותר בקרבת נקודת התצלום ויתרחבו יותר ככל שנתרחק ממנה. את קנה-המידה של תצלום אנכי —

בהחלט אפשר לחשב ע"י השוואת יחסי מרחקן של שתי נקודות, שזוהו הן במפה והן בתצלום, — עם קנה המידה של אותה המפה. בתצלום אלכסוני אין לדבר בכלל על קנה-מידה של התצלום, כי הוא יהיה שונה בכל חלק מחלקו, מלבד לאורך קוים מסויימים, המחברים זה עם זה את נקודות האנך של כל שני תצלומים אלכסוניים חופפים. (בתחום רשימה זו — לא יהיה כל ערך ממשי לגסיון להרחיב על כך את הדיבור). יצוין רק, כי לעתים אפשר להגיע לתוצאות כלשהן ע"י מציאת קנה-המידה עפ"י יחסי אורך הקו המחבר שתי נקודות קרובות למדי והנמצאות פחות או יותר על אותה רמת-גובה ושזוהו הן בתצלום והן במפה — כוונה בתצלום האנכי, — אך מותר להשתמש בקנה-מידה זה רק לגבי נקודות הקרובות מאוד לאותו קו; וגם אז יש להתיחס אל הנתונים המתקבלים לפי קנה-מידה זה יותר כלאומדנה מאשר למדידה.

*

ככל שיגדל חלקם של תצלומי-האוויר באימון המוקדם של גייסותינו, וככל שירבה השימוש בהם למעשה ע"י מפקדים, אנשי-מטה וסיירים — כן תתגבש ותלך אצלנו גם השיגרה המעשית של כושר-האבחנה והקריאה בהם, וגם אותה מסורת מקצועית-שימושית הנמסרת מבעל-הנסיון למתחיל. למען נדע לנהל את מלחמתנו במלוא כושר-הראיה האפשרי — הכרח הוא כי כל אלה יוכנסו אצלנו לשימוש רחב בהקדם ובאורח שיטתי ותכליתי.

סטראוסקופ: מכשיר בעל שתי עדשות הממזג את הראיה של עצם בשתי זוויות-ראיה שונות ועוזר לראותו כבולט (ראה הסבר נוסף ביום' 57 טור א' למעלה)

העלמה בפני תצפית וצילום מהאוויר

„המוצלחות שבפעולות הן אלו שאפשר להסתירן עד הגע ביצוען“
מ ק י א ל י

שהעלמתם נראית בלתי אפשרית, כביכול. מטרת ההעלמה היא, איפוא, להטעות את האויב בטווח 5—7 ק"מ ולעכב את זהוי המטרות, כך שלא יוכל להפח ציצן בטיסה ראשונה מעליהן.

לעומת התצפית האוירית הרי אוצר הידיעות המפורטות שאפשר להסיק מתוך תצלום אוירי, מגובה של 10.000 מ', מפתיע כל איש בלתי מנוסה. אמנם הצילום האנכי נותן השלכה ° בלתי רגילה של הנוף, על עצמיו, ואינו משקף הבדלי גובה — אולם כמות הידיעות שאפשר להפיק ממנו, גדולה בהרבה מזו של תצלום אלכסוני. לכן, כמעט כל צילומי האוויר להשגת ידיעות צבאיות, — הגם צילומים אנכיים. מטרת ההעלמה היא, על כן, בראש וראשונה, הכשלת הצילום האנכי של האויב.

כל ימינו רגילים אנו להסתכל בעצמים מעל פני הקרקע. קל לנו על כן, בדרך כלל, לתאר לעצמנו, כיצד נראים לאויב תותח, טנק או עמדה, ממרחק של 500 מ', או יותר מזה. מעל פני הקרקע, אך הרבה יותר קשה לתאר, כיצד ייראה אותו העצם בתצלום מגובה 5000 מ'. דבר זה אינו נרכש אלא אחר נסיון רב.

להלן סיכום קצר של הגורמים העיקריים, שיש לקחתם בחשבון בשעת תכנון העלמה בפני צילום אוירי.

העצם והרקע: בתצלום אנכי נראה לנו העצם בשטחיו העליונים — אותם השטחים, שלרוב אינם נראים מפני הקרקע. השלכה בלתי רגילה זו מכבידה את הכרת הצורות הטיפוסיות של עצמים צבאיים ודורשת נסיון בפענוח. העצם נראה כאן על פני הרקע של השטח שמסביבו, ולא — כרגיל — על רקע שמים ונוף מרוחק. הבדלי-גובה מטושטשים לגמרי. לדוג' מא: עץ קשור אל גג, שגובהו 15 מ', ייראה בצילום בדיוק כאותו עץ הצומח על הקרקע, בסמוך לבית. סככה העשויה מרשתות העלמה והפרושה מעל לאוירון גדול, תעלים אותו בצילום — אם צבע הרשתות וגווניו נכונים — בתוך שדה הנמוך יותר בששה מטרים מגובה הסככה.

צבע וגוון: בצילום אין הצבעים חשוד

במלחמה החדשה משמשים התצפית מהאוויר והצילום האוירי אמצעים חשובים ביותר לקבלת ידיעות על כוחו, נשקו, ביצוריו, ואפילו תכניותיו האיסטרטגיות, של הצד שכנגד. מטרת ההעלמה היא — למנוע מהאויב את קבלת הידיעות הללו, ולהטעות אותו — ע"י נתינת ידיעות כוזבות על עריכתם הנוכחית של כוחותינו, ועל תכניותינו להגנה ולהתקפה בעתיד.

מטרת ההעלמה היא להטעות את האויב. לתת לו ידיעות כוזבות על עריכתם הנוכחית של כוחותינו ועל מגמותינו האיסטרטגיות לעתיד. ההעלמה היא מקצוע חדש בצבאנו, ויש להתאימה לתנאים ולסביבה בה אנו פועלים. אין היא נלמדת מספר בלבד, כדי להשתלם בה יש לפתח כלפיה חוש טבעי, ולרכוש נסיון מעשי רב — נוסף על לימוד עקרונותיה.

האויב מקבל את ידיעותיו ע"י תצפית הטיס או ע"י צילום אוירי. אפשרויות התצפית של הטיס מוגבלות מאוד מחמת מהירות האוירון ואש הנשק האנטי-מטוסי. גורמים אלה מקטינים במידה רבה מאוד את כמות הידיעות אשר אפשר לקבל בדרך זו. היילינו מפרושים לרוב בהערכת כושר התצפית של טייסי האויב. הם מפקחים להיגלות, להיראות ולהיות מטרה לפצצותיו. לאמתיו של דבר, הרי הם, וסביבתם, נראים בעיני הטיס ככתמים מטושטשים ונוף שוטף, ועל כן ההעלמה בפני תצפית הטיס פשוטה היא באופן יחסי.

על העלמתם של גופים בפני הפצצה מגובה רב, משפיע עוד גורם נוסף: כדי לכוון את פצצותיו בהצלחה, על הטיס להבחין במטרה ממרחק של 5—7 ק"מ. דבר זה הוא המאפשר את העלמתן אף של מטרות נרחבות, כגון מחנות או מפעלים גדולים. ° ההשלכה — הדמות המתקבלת מהעקתו של עצם המצוי על פני מישור מסוים — למישור אחר.

נים כלל. כל העצמים מצולמים בגווניים שונים של שחור ולבן; והבדלי הצבע אינם חשובים באותה המידה שחשובים הבדלי הגוון. גוון העצם, או השטח בתצלום האווירי תלוי במידת חיספוסם ולא במידת בהירותם או כהותם של הצבעים הטבעיים שלו. במלה "חיספוס" אנו מתכוונים לתכונת השטח להחזיר קרני האור, או להכיל צל. שטח חלק (בלתי מחוספס) יחזיר קרני-אור רבים ויופיע בצילום בגוון בהיר. ככל שהשטח יהיה מחוספס יותר, הוא יופיע בתצלום בגוון כהה יותר. מים, שטחי מתכת, קירות, כבישים, אדמה ללא-עשב, יופיעו בתצלום תמיד בהירים, אפילו אם צבעם האמיתי הוא שחור. מאידך גיסא, הרי עשב, שדות, אדמה חרושה וכו' יופיעו בגווניים שונים של אפור, ויהיה צבעם האמיתי אשר יהיה. עצים ושיחים נראים בתצלום כמעט תמיד כשחורים.

כל העצמים הצבאיים, שאנו מוסיפים לגוף, כגון: צריפים, אהלים, מכוניות, טנקים וכו' הם חסרי חיספוס, חלקים ומבריקים. לרוב, הברק הבהיר הוא שיבליט אותם בכל תצלום. במקרים מסויימים מספיק לצבוע אותם בצבע הכהה בכמה גוונים מזה של סביבתם המחוספסת, אך לעתים קרובות יותר עלינו להוסיף להם חיספוס מלאכותי.

כל הטבעת עקבות על פני הקרקע, הנגרמת ע"י הולכי רגל או מכוניות הנוסעות בשדה, תשנה את חיספוס השטח, והשארת סימנים ועקבות במ תיראה בתצלום האווירי, אף אם אין אפשרות להבחין בקווי סימנים כאלה מפני הקרקע. ע"י שבילים כאלה, שנוצרו ע"י אנשים או מכוניות, יכול מפענח תצלומי אויר לגלות. עמדות או עצמים מעולים. שבילים אלה, כמעט אי אפשר להסתירם, והם מופיעים בתצלום כפסים לבנים, המגלים את המטרה. לכן עלינו להקטין את מספרם או לתכנן אותם כך, שיוליכו לאורך הקוים האופייניים הקיימים ממילא בשטח, כגון: דרכים, גדרות, גבולות-שדה, או להמשיכם, מהמטרה האמיתית והלאה, ל"מטרה" כוזבת.

צל: הצל הוא עוזר חשוב למפענח תצלומי האויר. ברוב שעות היום, "מצייר" הצל על פני השטח צללית ברורה ומפורטת של העצם. צללית זו היא אותה ההשלכה, שאנו רגילים בה בחיי יום-יום; והיא מגלה לעתים קרובות את מהותו של העצם יותר מאשר עושה זאת צורת שטחיו העליונים. הצל הוא המספק ידיעות על גובה העצם; ביחוד, הצל המוטל בחפירות. חפירות נראות בתצלום כפסים חדים ושחורים, וחולית-העפר מסביבן נראית בגוונים

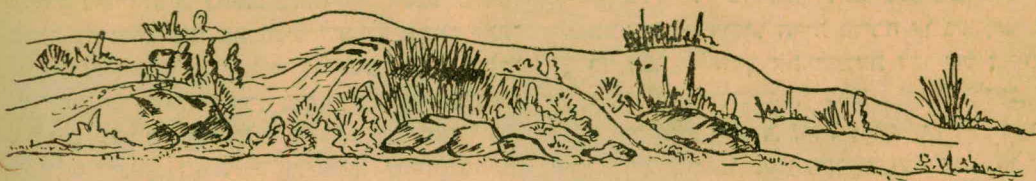
בהירים. אפשר להעלים צל זה בשיטות שונות: ע"י מיקום במקום בו לא יתבלט הצל, ע"י בניה נמוכה מאוד, ע"י שבירת הצל או כיסויו בשטחים משופעים, התופסים את אור השמש.

צורה: כל עצם שאנו מוסיפים לגוף יתבלט במיוחד אם צורתו תהיה סדירה או גיאומטרית. ואין לך דבר שימשוך את תשומת לבו של האויב יותר מעיגולים, ריבועים או קוים ישרים שלמים. תצלום אוירי מראה תמיד שטח נוסף, גדול מזה שאנו רגילים לראותו מפני הקרקע, ועל כן נוטה להדגיש באופן מיוחד את הסדירות שבעצמים וסימני גוף. קו ישר, ואפילו דק ביותר, כגון: חוט-טלפון הקבור באדמה — יופיע בתצלום וימשוך את תשומת לבו של המפענח. כדי להעלים עצם יש לשנות או לשבור את צורתו הסדירה. עצמים רבים מתגלים בתצלום ע"י צורתם הטיפוסית. עינינו ומוחותנו התרגלו לטיפוס-צורות קבועים, שאנו מבחינים בהם מיד, גם אם נראה אותם מטושטשים או באופן חלקי. צורות כאלו יש לטנקים, תותחים, מכוניות וכו'. על כן מספיק לפעמים להעלים רק את החלק הטיפוסי, כגון קנה התותח, כדי שהעצם יהיה בלתי מוכר או בלתי מורגש בתצלום האווירי.

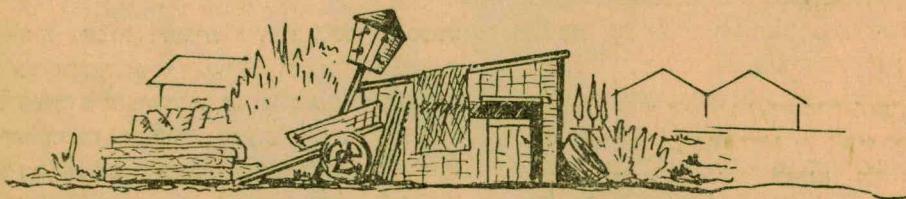
מערכת סדירה של מספר עצמים מבלטיה עצמים אלה מאוד. בשעה שאוהל אחד לא יהיה לגמרי מורגש בתצלום, הרי חמשה אוהלים נטויים בשורה, במרחקים שווים זה מזה — יהיו בולטים מאוד. עובדה זו חשובה ביותר לתכנונם של סוללות-תותחים, מחנות, מחסנים או חניית מכוניות. "דוגמא": "דוגמא" אנו קוראים למשחק הגורם נים בגוף. כלומר: הכתמים הכהים של עצים ושיחים על רקע האדמה הבהירה; שורות סדירות של עצים בפרדסים; מלבני השדות; פסיפס (מוזאיקה) של אור וצל; בתים ורחובות בערים ובכפרים. אם ברצוננו להעלים עצם, עלינו לנצל את דוגמת הגוף. עצמים קטנים, כגון: חפירות, אוהלים, כלי רכב — אפשר להעלימם ע"י עריכתם בשטח בהתאם לדוגמא, כך שיראו כחלק ממנה. עצמים גדולים יותר, כגון: בתים, מפעלים וכו' מעלימים ע"י המ"שכת דוגמת הסביבה מעליהם.

סימני-לואי: רוב העצמים הצבאיים מתגלים בתצלום אוירי ע"י סימני הלואי שלהם. מכוניות וטנקים — ע"י שביליהם, תותחים — ע"י סימני הרתיעה בקרקע, ביצורים — לפי אדמת עפר וגדרות-החיל, ומטות — לפי ריכוז מכוניות לידם. אם ברצוננו להעלים את העצם, עלינו להעלים גם את סימני-הלואי שלו.

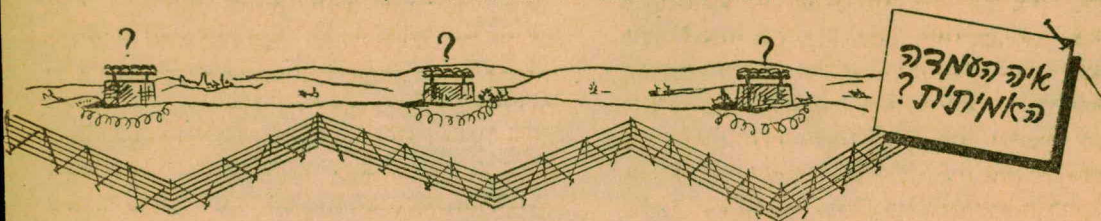
בהעלמה מפני תצפיות-אוויר וצילום אוירי עלינו להשתמש ב־4 הדרכים הבאות:
ה ב ל ע ה: לעשות את העצם בלתי-מוכר ובלתי-נראה מן האוויר, על ידי התאמתו — בצורתו, בצבעיו
ובגווניו — לסביבתו, שיהא „נבלע בה“.

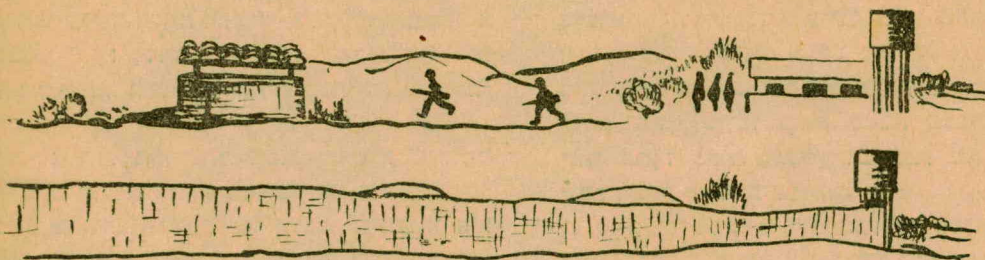
ה ס ו א ה: שינוי המראה החיצוני של העצם בצורה כזו, שלמרות היותו גלוי לעיני האויב אינו מעורר
את חשדיו ועניינו. למשל: - טנק מופיע כאוטר-משא רגיל, בית-חרושת — כשיכון אזרחי רגיל, וכיו"ב.

ה ו נ א ה: השימוש בדחלילים כדי להטות את תשומת-לב האויב ואשו ממטרות אמיתיות ומעולמות,
וכדי ליצור רושם כוזב של כוח המצוי במקום אחר.

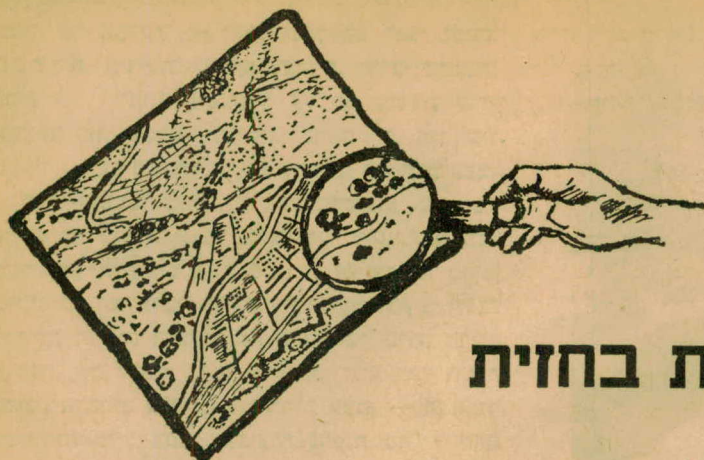

ה ס ת ר ה: כיסוי שטחים ע"י מסכים אופקיים, המסתירים עצמים או פעולות שמאחוריהם. מסכים
אלו יכולים הם עצמם להיות עצמים מעולמים ונבלעים בסביבתם, או גלויים לאויב.

זה, ובעזרתה אפשר אפילו לנצל את התצפית
והצילום האווירי של האויב, לטובתנו. דבר זה יהיה
אפשרי, אם חיילים ומפקדים מכל הדרגות והתפקידים
יבינו את הצורך, ואת האפשרויות
שבהעלמה — וינצלוה מתוך רגש-אחריות והבנה.

תצפית וצילום אוירי הם נשק חשוב בידי האויב.
הם יכולים לספק לו ידיעות מלאות על כוחותינו,
הכנותינו ותכניותינו. הם עלולים לשלול מאתנו את
אחד הגורמים המכריעים במלחמה: — את ההפתעה.
אולם העלמה טובה יכולה להכשיל נשק-אויב

על

שרות־הידיעות בחזית

מראשית תולדות המלחמות הוותה הכרת־כוונות האויב את אחד מחשובי־הגורמים הצרים את צורתה של מדיניות־המלחמה הכללית, של התכנית האסטרטגית ושל הדרכים הטקטיות לבצועה. יחד עם תוספת ידיעות על עצמתו, רוחו, היערכותו וכיו"ב של האויב, יש בהן כדי לקבוע — ולעתים קרובות הנן אף הקובעות בפועל — את הנצחון או את התבוסה.

כיצד משיגים, בצבאות בני־זמננו, הכרה וידיעה כזו? אין היא עשויה לבוא ב"חטיפה" אחת. היא עולה ומבצבצת כפרי עבודה מיגעת של אנשים רבים, מתוך סדרה של מסקנות שהוסקו, בדרך ההגיון, מאלפי פירווי ידיעות אשר נקבצו ממקורות שונים ומשונים. וחייב כל איש־צבא, תהא דרגתו אשר תהיה, לשתף עצמו במלאכה זו. ידיעותיו חייבות להיות מדויקות; עליו לטרוח, למען ידע את העובדות — ולציין בהודעותיו עובדות בלבד; עליו להשמר מפני הגזמות. הבה ונבדוק נא — מבחינה זאת — מה הנה המציאות הצבאית שלנו. אין בארצנו איש, אשר בזכות יקרא לו "אזרח". יש בין אוכלוסינו — בישובים המרוחקים ביותר — אשר כבר היו לליחמים; האחרים, בכל אתר, עשויים ליהפך לליחמים בכל רגע; ועלינו, על כן, לתפוש את המונח "איש־צבא" במשמעותו הרחבה ביותר: כל אדם המגין על הארץ הזאת. החובות הכרוכות בעבודת השגת־הידיעות הלזות, איפוא, על כל אחד בתוכנו. בין אם הוא נמנה ממש על הכוחות המזוינים המפורשים — ובין אם לאו. ישובינו

הקדומניים, למשל, הם־הם עמדות־התצפית הקדמיות של כוחותינו והכרח הוא להכשירם — בדרך הקרובה אל המציאות — להשגת כל הידיעות אשר יהיה לאלידי אנשיהם להשיג. האנשים, האחראים לשירות־הידיעות במקומות אלה, חייבים לעשות כמיטב יכולתם למען למוד את הטקטיקה של סיוור, כיצד לעורר את האויב למתן־אש לשם גילוי מקומו, כיצד להכיר את כלי־הנשק, לסוגיהם, לפי צלילם, בשלהבת הלוע שלהם, ולבסוף — כיצד לקבוע ולערוך עמדות־תשמוע ועמדות־תצפית. קציני־חקר, אשר בתוך אזורי פעולתם מצויים ישובים כאלה, צריכים להדריך כלל הענינים מכאן אלה, וכן להביא אליהם, אם אפשר, אנשים בעלי האימון הדרוש, כדי להכשירם ולהדריך.

חשוב הדבר, כי יהיה זה ידוע ומובן שמקור ידיעות יחיד — ספק, אם יש לו ערך כלשהו; וכי על כן כל נסיון לסמוך, למשל, על מספר ממציאי ידיעות ערביים, בלבד, לא יהיה בו כלל כדי פתרון הבעיה. והרי מה שיש לקלאוזביץ לאמר בנידון זה: "חלק גדול של הידיעות שמשיגים במלחמה, סותרות זו את זו, וחלק עוד יותר גדול הנן כוזבות, ואילו החלק הגדול ביותר — טיבן מוטל בספק. הדבר אשר נדרש כאן מקצין, היא יכולת מסוימת של הבחנה — הנרכשת רק בזכות הכרת טבעם של אנשים ודברים וע"י כושר־שיפוט טוב". מאז ימיו

הידיעה על האויב עולה ומבצבצת כפרי עבודה מיגעת של אנשים רבים, מתוך סדרה של מסקנות שהוסקו, בדרך ההגיון, מאלפי פירווי ידיעות, אשר נקבצו ממקורות שונים ומשונים. וחייב כל איש, תהא דרגתו אשר תהא, לשתף עצמו במלאכה זו. ידיעותיו חייבות להיות מדויקות; עליו לטרוח למען ידע את העובדות — ולציין בהודעותיו ידיעות בלבד; עליו להשמר מפני הגזמות.

תמונה נאה, אולם לא הדרך הנכונה לתצפית.
לעולם אל תגלה עצמך.

שינוי, אשר לעתים רק עינו של מומחה מבחינה בו — אפשר כי יהיה בו כדי לשמש בסיס למסקנות מרחיקות-לכת. כל דבר אשר ימצא: — ציוד, תעודות, או אפילו פיסות-נייר, — יש להמציא מיד לידי של קצין-חקר. הוא אשר ישגר את כל התעודות לבעלי סמכות הגבוהה משלו וידאג לכך שהחומר והציוד יבדקו ע"י מומחים. עלינו לזכור וזכור היטב כי לעתים קרובות יש ופתקה שנרשמה בחופזה ע"י קצין אויב, או יומן, עשויים להיות בעלי חשיבות העולה על זו של ערימת תעודות רשמיות. מקרה אחר של קלקול מקור-ידיעות עלול להתהוות, שעה שאנשים שאינם מוסמכים לכך, פותחים בחקירתו של שבוי. כרגיל, אינם משיגים אלא ידיעה מועטת בלבד, ונמצא, כי הם רק מזהירים אותו מראש לגבי סוג השאלות שהוא עשוי להשאל. והרי הדבר מאפשר לו להכין מבעוד מועד סיפורי-הטעיה — וע"י כך מאבדים אנו את האפשרות להציל מפיו את תיאורי-האמת.

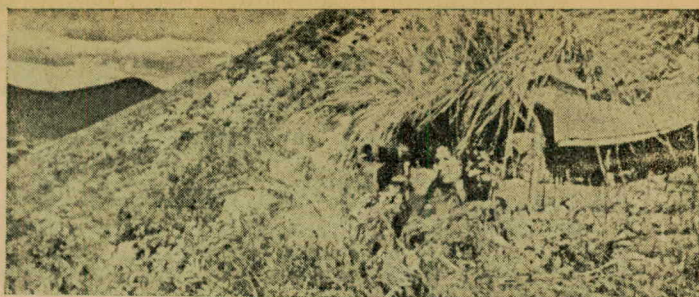
רוחו של האויב, אף היא נמנית על מקורות הידיעה. שעה שהוא מכין התקפה, או כשהוא מקבל תגבורות, הרי, משיפול בשבי, הוא יהיה בדרך כלל בוטה בעצמו הרבה יותר, והרבה פחות נכנע, מאשר לאחר שסבל אבידות, או כשהוא סבור, שהצד שלו נתון במצב בלתי-נוח.

המהירות חיונית-לעבודת-החקר בכל המצ-

של קלאוזוביץ, נשתפרו ורבו אמצעי השגת-הידיעות ממש עד אי-יָקֵץ — והוא הדין גם לגבי אמצעי הסתרת הידיעות האמיתיות ודרכי הטמנתן, כפה, של ידיעות מוטעות; על כן, עומדת עדיין אוהרתו זו במלוא תוקפה. והסגולות הנדרשות מקצין — מוסיפות אף הן להיות אותן הסגולות עצמן. ככל שהדבר עלול להראות כמשונה, הרי יכול קצין-חקר לראות עצמי כבעל-מזל דוקא, אם כמה מהדברים המגיעים אליו סותרים זה את זה באופן חלקי. כי יש בדבר זה כדי להניעו לבקש ולנצל מקורות חדשים ולשקול את ערכה של עדות חדשה ונוספת, ויש לשער כי בדרך זו אף יגיע לידי השגת תמונת-הדברים הנכונה. הסתירות עצמן — הן אשר תשמרנה עליו בפני "קפיצה" נחפזת מדי לקראת הסקת מסקנות. הסכנות האורבות לו הנן גדולות פי כמה, שעה שדו"חים, הבאים בזה אחר זה, נראים כמאשרים מסקנה שהוסקה בחפז. הרי זו נטיית תורפה אנושית נפוצה למדי, לסגל, באורח תת-הכרתי, את העדות המצויה, באופן שתאשר דבר אשר בעצם כבר קבע לגביו האדם את דרך מחשבתו. כי על כן הכרח הוא שקצין-החקר יהיה בעל גישה בקורתית וכי ישמור היטב בהכרתו את כל המסקנות האפשריות — ולא מסקנה יחידה בלבד — הכרוכות בכל קטע ופרור של ידיעות; וכן, כי יהיה נתון תמיד לחפוש אחרי ידיעות נוספות, שיהיה בהן כדי לאפשר לו להשלים את ביסוס מחשבתו והנמקתו. והרי זאת הסיבה, שבגללה כה חיוני השוני והריבוי של מקורות הידיעה. הסיור והתצפית שעל פני שטח הסיור והצילום האווירי, חקירת שבויה-המלחמה והאזרחים שבשטח-כיבוש, וכן תפישת תשדורותיו של האויב — אלה הן הדרכים שהשמוש בהן נפוץ ביותר. וזאת לזכור: הדו"חים של סיורים צריכים להיות לענין, על כן חייב קצין, הפוקד על ביצוע של סיור, לציין ברורות את תכליות הסיור. עליו לספק למסייר ידיעה שלמה ככל האפשר, כי ישנה אמת בעקרון: ככל שרבה יותר ידיעתך, כן תרבה לגלות ידיעה נוספת.

אין להשמיד שום מקור של ידיעות! יש להצטער על כך, כי כדבר הזה יקרה לעתים קרובות — למשל, כשציוד אויב שנלכד, נמשך לו ע"י אנשי-הצבא בתורת מזכרות; וזאת, בשעה שכל שנוי בציודו או בכלי-נשקו של האויב —

ישוּבֵינו הקדומניים הם-הם עמדות התצפית הקדמוניות של כוחותינו והכרח הוא להכשירם — בדרך הקרובה אל המציאות — להשגת כל הידיעות אשר לא ידו אנשיהם להשיג.

עמדת תצפית בהרים — מחופה ומוסווית

מקרה מתוך נסיוני אני, יכול לשמש דוגמא מאלפת לדברים דלעיל. היה זה באנגליה, בשנת 1942, כאשר ה"קומנדו" היו עדיין בבחינת סוד.

הגעתי לעיירה קטנה בסקוטלנד, מקום שם היה צריך לפגשני קצין קומנדו, שמתפקידו היה להביאני למחנה. סוד מקום-המצאן של המחנה נשמר היטב — ואפ"י שנשלחתי בתפקיד רשמי, לא ניתנה לי הכתובת. כתוצאה מאי-הבנה לא הופיע הקצין. פניתי, על כן, למנהל התחנה בתקווה שיורני את הדרך. אפ"י שהייתי במדים העמיד הלה פנים כאילו אינו יודע על מה אני שם, אם כי הייתי בטוח שהדבר לא היה בגדר סוד לגביו. אחר הדברים האלה נכנסתי לעיירה כשהשעה היתה כבר קרובה לחצות. הבחנתי במנורתה של תחנת המשטרה המקומית, נגשתי ודפקתי על הדלת. לאשה שפתחה את הדלת, בארתי שמשום מה לא באו להסיעני למחנה הקומנדו, שבקרת מקום. האשה שרגזה בגלל השעה המאוחרת, צרחה: „לא היה בכלל צורך לבוא ולהסיעך — אתה יכול לעבור בקלות את מרחק מאות הירדים הספורים, הן כמעט ואפשר לראות את המחנה מכאן", ובשעת דבור הורתה באצבעה בכיוון שמאלה אל מאחורי הבית.

הרי זו דוגמה לדבור בלתי זהיר הבא מתוך רוגז, המוכיח שמבלעדך אין אדם מסוגל לשמור סוד. מתפקידו של קצין-החקר לעמוד על מניעת ידיעות מהאויב, אנו רואים, איפוא, שתפקידיו רב גוונים הם ועל כן הוא צריך להיות מוכשר להשתלט על כלם.

מהירות ללא פזיזות, ערנות מתמדת ביחס לאויב הכשרון לספק את כל הידיעות הדרושות בנוגע ליחידתו ועל אודות השטח שעליו מתנהלות פעולות ולבסוף מחשבה ברורה והגיונית — כל אלה הן תכונות הכרחיות לצוות-החקר.

בים. ידיעות, בכדי שיהיה להן ערך, הכרח שתמסרנה מבעוד מועד, כדי שעוד אפשר יהיה להשתמש בהן. על כן מהוה שירות-הקשר, המעביר את הידיעות, נושא לדאגתו המיוחדת של קצין-חקר בחזית. הוא קצין-מטה למפקד-הגדוד שלו, ועליו להיות מסוגל לייעץ לו במה שנוגע לקשרי-הבינים שבינו לבין יחידות שונות ומפקדות, ולספק לו כל ידיעה אשר תידרש לו.

ממש, כשם שידיעה על האויב הנה בעלת חשיבות מכרעת בשבילנו, כן הידיעה על כוחותינו אנו הנה בעלת חשיבות מכרעת בשבילו. אנו, כמובן, נעשה כל אשר ביכולתנו בכדי לשלול ממנו ידיעה כזו. אולם יכולה היא להגיע אליו בדרכים רבות. המסוכן שב־דרכים אלה הוא הדיבור — הדיבור ללא־כוונה. „פשוט" דיבור ללא־מחשבה וללא־זהירות. בטבע האדם — וביחוד בתקופות של „הרית־סייגים", כשהוא בחופשה, וכיוצא בזה — לשוחח, ללכת־רכיל, ולשער השערות בעסקי צבא במלחמה. עושים כזאת אנשי כל הדרגות. בדרך כלל, הרי אין כרוכות בכך כוונות להרע; אין בשורשו של דבר זה, לעתים קרובות, אלא ההתרברבות לשמה; ויותר מכל, ומעל לכל — בורות ואי-הבנה; די רבים הם אלה, אשר אינם תופשים ומשיגים כי שיחות החסרות למראית־עין כל „עוקץ", על נושאים שניים־במעלה — אפשר ותהינה בעלות ערך עצום לאויב, אם תשמענה ותמסרנה לו. חייב כל אחד להבין ולדעת, כי כל ידיעה אשר באה לידי, בין בתוקף תפקידו ובין בדרך מקרה, אין לשוחח עליה בצבור. ואין גם למסרה ללובש־מדים אחר כמון, בתור „שיחה בין חיילים לבין עצמם" — ואף לא לאנשים העובדים במחיצתך, אם אין הדבר נוגע אליהם במישרין. הזהרו מדיבור או כתיבה, לבני משפחתכם או לידידיכם, תוך שימת אמונכם בהם; אין ביכולתם לשמור סוד. האיש היחידי, שיש ביכולתו לשמור סוד — הנך אתה.

כיבוש בית - תרגולת־קרב

(תמצית תצלומית של סרט הדרכה)

הסרט הפך לאמצעי עזר גמיש ורב־שימוש בהדרכה ובהשתלמות של אנשי־צבא. החל מההדגמה, בפני טירון מתחיל, של תנועות־היסוד לאחיזה בנשק ולהפעלתו, וגמור בהצגת תנועות אופרטיביות עדינות ומורכבות ביותר. בפרק היסטורי־מנתח לקציני־מטה ותיקים — בא הסרט להראות את אשר אין לעתים (או כלל) הודמנות או אפשרות לראות „בטבע“; והוא מקנה למנגנון ההדרכה הצבאי את היכולת המשולשת: — להרבות באימון בזמן הקצוב; לזרז ולקצר את הדרכת־היסוד ההכרחית; ולהרחיב את אופקי של המתאמן ע"י הדגמות שלא היו אפשריות בכל צורת הדרכה אחרת. השימוש בסרטים מוצא ענה מהלכים גם בקרב הצבא העברי המוקדם והולך, הזקוק ביותר לאמצעי זה של הדרכה מזורזת ואינטנסיבית. „יחידת הפילמים“ שליד אגף ההדרכה של צבא ההגנה, אשר החלה מקטנות ומרהיבה והולכת את פעולתה, כבר מספקת סרטי־הדרכה על עשרות נושאים, לרשותם של יחידות, קורסים, בתי־ספר וכיו"ב. היקפו של ענף זה במלאכת האימון הרב־צדדית שהיא תעודתו העקרת של צבאנו יגדל וילך, במידה שהיחידות מתחילות לעמוד על הברכה שבו. אך לא כל איש־צבא מספיק לראות את כל סרטי־ההדרכה, שאפשר וצריך היה להיות בהם ענין בשבילו; ועצם הטכניקה של סרטי־קולנוע מביאה אמנם לידי אופי חי ורצוף של התרשמות — אך גם גורמת לרגעיות של ההסתכלות. ומצמצמת את האפשרות לאותו מבט שני אשר יש בו, לפרקים, כדי להעמיד הן על פרטים חיוניים שבתמונה והן על מלוא משמעותה ועל המסקנות הנובעות ממנה.

„כיבוש בית — תרגולת־קרב“ הוא הנסיון להציג בפני קהל קוראינו כולו, סקירה תצלומית של המצבים העיקריים שבסרטי־ההדרכה מסויים. הפרק „כיבוש בית“ הנסקר כאן, הוא חלק מסרטי־ההדרכה הבריטי „קרבנות בית־אל־בית“. תוכנו מקביל בעיקרו לתרגולת־הקרב לכיבוש בתיים, אשר נתנה במערכות „חוברת נ"א (עמ' 63).

נוסח תרגולת־הקרב ההיא מודפס כאן בשנית. פרשת הדירה לבית מן הגג, אשר בנוסח התרגולת מציינים אותה בחלק המבוא, באה בסרט כ„גירסה ב"“ בציון אופני החדיירה. תורת המערכת נתונה ל„יחידת־הפילמים“ על העזרה החברית בהכנת הסקירה.

מערך תרגולת־קרב לכיבוש בית

(שלב ב' של התרגולת)

הכלל הראשון:

1. הכיתה הנה צות; לכל איש יהיה תפקיד משלו — שעליו לדעת (תמ' 1, 2, 10, 11, IV).

יש להסביר לכיתה את הגישה הנכונה:

2. טוב ביותר להיכנס לבית דרך הגג, ולהתקדם מלמעלה למטה. קל לדרדר רימונים למטה, לעומת זאת קשה לזרוק כלפי מעלה; וכמעט אין לעשות זאת בפנים בית (תמ' 1, IV, V, VII, 12).
3. המטרה היא להרוג את האויב או לגרום אל הרחוב או לצר האזורית, אשר שם תהרגנה אותו הקברי־צח המתפזות.

4. אם לא תוכל להיכנס דרך הגג — נסה לחדור מהחצר האחורית.

5. המנע מחזית הבנין; אולם התרגולת לא תשתנה אם עליך להסתער מחזית־הבית (תמ' 3, 4).

6. תרגיל לקראת המקרה הקשה: פריצה מהחזית (תמ' 1—8).

מש הסברת כל אלה, וסיימת הכנותיך כמפקד־הכיתה, תעבור לביום והדגמת ההתקפה על שלביה:

7. מפקד הכיתה מחליט להסתער ממחסה או מבית הרום (תמ' 1—3).

8. מפקד הכיתה עם תת־מקלע. ורמן (רובאי מס' 1) הנושא 2 רימונים. קופצים הנוצח: כל אחד זורק רימון ללילות קומת־הקרקע של הבית הנתקף, ומיר נופלים על הארץ. כמוד לקיר הבית (תמ' 3—7).

9. עם ההתפצצת קופצים מפקד הכיתה והרמן דרך החלון אל פינה בחדר, ויורים צור אחד לחדר (תמ' 8—11).

10. אגב השלב הקודם — מסבירים לאנשי הכיתה כי התפקיד הראשון של הפוצצים לבית הוא להרוג אלה מהאויב שנמצאו בו חיים ומוכשרים לפעולה.

11. מס' 2 ו־3 מצטרפים למפקד הכיתה ומס' 1, כשמספרים 4 ו־5 מהפנים על הכניסה.

12. מספר 1, פותח את הדלת ע"י בעיטה — וקופץ הצידה (תמ' 13—16).

13. התת־מקלע (המ. כ.) יורה צור אחד, בגובה הבטן, לחדר הסמוך או למסדרון שמאחורי הדלת אשר נפרצה (תמ' 13, 15).

14. התת־מקלע (המ. כ.) ורמן נכנסים בריצה לאותו מסדרון או חדר (תמ' 12).

15. מפקד הכיתה והרמן רצים במדרגות אל הגג. מס' 2 ו־3 מהזיקים את המדרגות ומס' 4—5 מהזיקים את החדר או המסדרון שלפניהם (תמ' 12).

16. טהור הקומה השניה (תמ' 10, 11, 13—16).

17. טהור קומת הקרקע.

הקניות העיקריים:

18. זכור שהמפתחות לבית הנם: (א) המדרגות; (ב) הגג. אל לבד את אלה — חרי הבית שלך הוא (תמ' I—VII, 12).

19. זכור את הנקודות הבאות: פתח את הדלת ע"י בעיטה — וקפץ הצידה (תמ' 6, 13, 16); שלח צור של תת־מקלע לכל חדר (תמ' 10, 11, 15); קפץ פנימה ועמד ע"י הקיר, כשבגן אליו (ומ.) 9, 10, III, IV; על המ. כ. לארגן את החרים כך שהרמן־המחפה יהיה אתו ועליו להקצות אנשים להחזיק בשטח שלכד (כלומר במסדרונים ובמדרגות) (תמ' 5—8, 10, 12, IV).

20. ספור את הכדורים שאתה יורה.

ולבסוף:

21. בהתקפה אמיצה, וללא היסוס משתקלים באויב, תלכד המטרה — ולי ע"י שימוש בכידונים אי נשק (IIA IKA ZI 8' P' 8A) 8A 8A

2. רימוני עשן על חזית הבית המטרה.

1. חיפוי אש. במקלע „ברן” ורובה. מבית הרוס, לזונקים לבית שיש לכבשו.

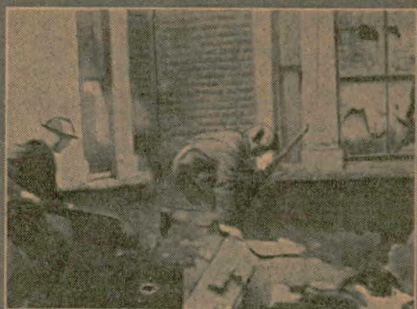
4. הנגיפה לעבר הבית המטרה, תוך התחפרות בבליטות בנין.

3. צמד הפורצים מתכוננים לזניקה בצד הרחוב שסמוך לעמדת המחפיים.

6. פריצת חלון בקת'רובת.

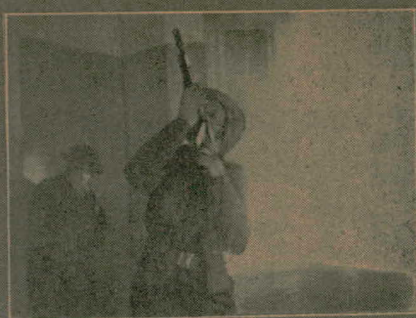
5. גישה אל חלון קומת הקרקע: השני מחפה.

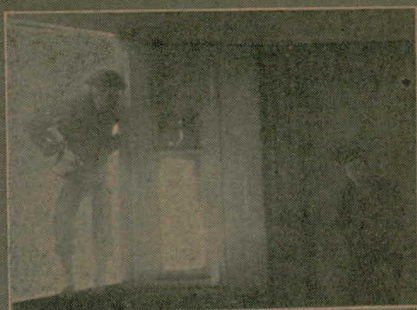
8. משטרת החזק ע"י רימון חזירה דרך החלון הפרוץ.

7. רימון הוטל דרך החלון הפרוץ. כריעה בצד קיר לשם מחסה מרסיסים.

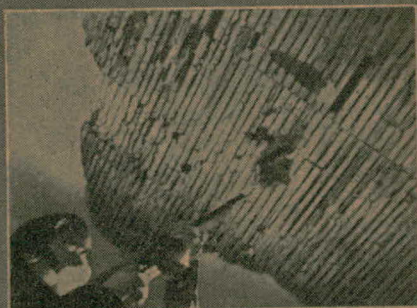
10. עם הכניסה, הבטחת התקרה, ע"י מתן צדוד חזק מקלט דרכה: בפניה — המחפה.

9. הראשון שנכנס — נשען אל הקיר בפניה ומחפה השני נכנס דרך החלון.

12. השתלטות על חדר המדרגות, עליה במדרגות חזק ח"פוי

11. פשוט הצדוד על התקרה.

14. בקומה השניה, לאחר מתן שני צדודים דרך הדלת — פויצתה בבעיטה

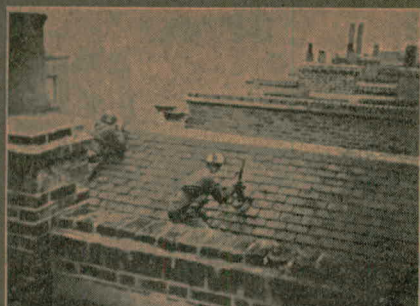
15. תנועה בפרוזדור הקומה השניה — לקראת דלת החדר שאליה מתכוננים לפרוץ

16. תוך השענות על הדלת שנפרצה הבטחת הכניסה

15. הכניסה לחדר. בדלת שנפרצה סמני שני צדודים

I. תפיסת עמדה על הגג השמאלי מחפץ, הימני פורץ חור

הגירסה הרצויה יותר בשביל חדירה לבית אינה לא מן החזית ואפילו לא מן העורף כי אם, מעל לכל, מהגג וכפי שמצייתת ההדרכה לתרגולת הקרב). כל הטכניקה של השתלטות על חדרים תוקפה יפה גם כשהחדירה החלה מן הגג.

III. הראשון שפרץ פנימה מחפה כשגבו לפינה

II. הימני המיל רימון לעלית הגג דרך החור: השמאלי מחפה

V. בירידה מן הקומה העליונה

IV. השני חוזר דרך החור בתקרה, בחפזו של הראשון

III. והרי לפניך ותחבולת ערסה פשוטה: להטיל אל תוך החדר שהך נותחון לפרוץ אליו, לבנה וכד' במקום רימון

VI. אויב פורץ מול היורד בטדרגות, בעיטה מהירה

הצבא האדום בראי האויב

(קטעים מתוך יומנו של מפקד פלוגה גרמני ב„מסע המזרח“)

25.8.41. — היום הראו לנו הרוסים מה פירוש המונח „ניצול השטח“ פתאום ובמפתיע הם פרצו תוך צעקה פראית, אל תוך מערך העמדות שלנו. שלוש שעות נמשך הקרב והיה לנו „על מה להתגרד בפדחת“. דרך כל קמט קרקע מסתננים הם וקרבים. התהליך של הבאת כוחותיהם אל עמדות המוצא נמשך שעות על שעות. אולם הדבר גם השתלם להם: ההפתעה היא הטובה שבבעלי הברית.

10.9.41. — ההתקפות שלנו עודן נערכות באורח יותר מדי סכמטי-נוקשה: — עריכת מוצא נוסח טריז'יחד או טריז'קה, מגע קרב ראשון ומסע תנופה, לכל רוחב הגזרה, דרך חלקת-ההתקפה אשר צווה עליה בפקודה. כתירגול למתחילים — אין זה כלל רע, אך עבור תרגילי-מתחילים, כשהירות הן „חיות“, נאלצים לשלם תשלום ניכר מדי. השיגרה צריכה היתה לשמש לנו אמצעי-עזר, נקודת-משען כללית — ואלו ההדירה צריכה להיערך, במלים פשוטות, עפ"י „חוש הריח“ של המפקד הנמוך לדרך הנכונה במקרה הבודד הנוכחי. וחשיבותו של דבר זה עולה על ידיעה למודת-מתורגלת.

8.11.41. — איש הצבא-האדום מבקש את הקרב במהודק; אנשינו אנו חוששים במקצת מפני כגון זה. שעות ההדרכה הרבות בזמן הכשרת הטירון ב„זיארוזיצו, התגוננות אישית וקרב-כידונים, היו — פרט אולי להכשרתו הספורטיבית של הגוף — חסרי טעם למדי. הפלוגה נדרשה לעמוד במשך מחצית שנה זו בכמה קרבות במהודק, וכמה רחוקות היו ההזדמנויות להפעיל את הכידון בקרב-כידונים; ועל מיני האבקיות-זירה „בנוסח החפשי“, אין לדבר כלל. הקרב-במהודק של היום מוכרע בטווחים של 5 עד 10 מטר. או שאתה נהדף ונסוג או שהאויב נשבר. כל-י-הנשק, היעילים ביותר, הם התת-מקלע; הקרבי, אשר לעתים קרובות מופעל בירות מהמות, והמקלע אשר אף הוא מופעל לעתים קרובות מהמות. „הפורצים“ המנוסים שלנו יורים באופן גאוני. רימון היד הוא דבר שאי-אפשר בלעדיו. גם כשאנחנו פוגע במטרה הריהו מקים רעש כדבעי. קליעה בטוחה תוך תנועה, מהירות-אש גדולה ככל האפשר — אלה צריכים להיות את מטרת הכשרתו של החייל. זה אשר מתיך את הברד הגדול ביותר של אש ורעש, ידלדל ויועזע את אויבו במידה כזאת

11.7.41. — העמדה של הרוסים ערוכה מעשה אמן; בסעיפים „הסואה“ ו„התחפרות“ יהיה עלינו ללמוד מהם הרבה. החייל הגרמני הנו יותר מדי איש העיר. רק כנגד רצונו — ורק כאשר הופך הדבר הכרח מוחלט אוזח הוא באת, ואלי את אנשי הצבא-האדום אין לתאר כלל בדמיון ללא האת. תוך מספר רגעים נעלמים הם כבר כהתפרפרות בתוך האדמה. הנטיה לקדוח באדמה הפכה עד כדי כך טבועה בדמם, שהם אפילו מתחילים להפור מיד משמוז דמן להם להגיע, זמנית, לידי שכיבה תוך פעולות קרב-של-תנועה. באר פן זה חוסכים הם הרבה דם. במלחמה של זמננו עם עצמת-האש שלה, שלא היתה דוגמתה, הפכה האת לאחד מכלי-הנשק, ולא לקל-הערך שבהם.

15.8.41. — כילדותית ממש נראית הסוואתם החד-גונית של אנשינו, משמשים אותה עם עושר האמ-צאה, ועם הבטחון האינסטינקטיבי בבחירת האמ-צעים, מצד הרוסים. שוב ושוב שוכבים אנו מרותקים למקום אחד במשך שעות, בזמן של התקפות, משום שמכונת-ירייה בודדת, או צלפים מבודדים, גורמים לנו אבידות גדולות במידה מופרזת — ואין אנו מצליחים לגלותם ולאתרם על אף התצפית המדויקת. 21.8.41. — שוחות-היחיד הרוסיות התחילו הופכות אצלנו ענין שלומדים ממנו. צורתן עגולה, קטרן — כרוחב הכתפיים של האיש, עמקן — כגובה אדם, והן משמשות מחפה אידיאלי נגד פעולת האש. כשהסואתן טובה אין לגלותן, לעתים קרובות, אפילו ממרחק של עשרה מטרים.

22.8.41. — לא קל יהיה להשתוות בדרך של הדרכה והתאמנות מתמדת עם סגולות הטבע של האדמה. אין להשיג דבר זה ע"י התחפרות, נוסח ב"ס לעתים מזומנות, וע"י הסואה דלת-דמיון במתכונת שלוש-ארבע דוגמאות למופת. בל יערך תרגיל בשירות-שדה ללא שימוש מתמיד באת! נרבה בתרגילי התגנבות, התקרבות בהסתר, ותח-רויות בגילוי ההסתר — הערוכים נוסח אספורט למען עורר את חוש ההתחרות של אותו החייל, ויהא עדיף ובעל יתרון על יריבו, למען יאחד את היכולת הטכנית, נאמר — את „החוש לנשק“, עם „הקירבה לטבע“ („החוש לקרקע“). וכססימא: תערובת של מסגר-מכוניות ואינדיאני — זהו האידיאל!

מבטחים, כי אם בתוך כלוב השולל ממנו את כושר הראיה והיכול להתבקע בכל רגע מכוח מחצו של רימון. או אז יהיה אותו חייל מחוסן, בשעת מבחן, ממת "הלם-שריון".

והרי שני מקרים טיפוסיים מנוגדים: בימים הראשונים של מסע המלחמה, לאחר יום קרבות "חס", פרץ מן דהוא בקו הקדומני בצעקה: "שריונים לפנינו". רעש הקרב, החלש אמנם, אך המתמיד, שלל מהאוזן כל אפשרות של הבחנה. צריך היה, על כן, לסמוך על עינו של בעל האזהרה. הליטנטנט שבקטע-המחלקה המתאים ירה, איפוא, את הויקוקין דיגור לאות "אזעקת שריון". כאש מתפשטת עברה הקריאה דרך הגזרה. תוך דקות כבר התחולל התהור ובוהו העצום ביותר. קבוצות שלמות של חיילים פרצו מתוך המערך. תותחנים, נחפזים מדי, ניסו להתרחק; עגלות-כבדות, עמוסות תחמושת ומזון לשעות הערב, פנו-אחור בדרך צרה ואצו אחורה. סוסים דהרו ושטפו בבהלה מבישת! לאחר זמן הוברר כי היתה זו אזעקת-שוא. כל שריון אויב לא נראה. עייפות-יתר לאחר יום קרבות מייגע, פסיכוזה המונית, ורק השם בלבד של סוג-נשק זר מטיל רושם מופרז על איש-הרגלים, — הוא אשר גרם למערבולת-טרון זאת.

אך עד כמה שונה היה זה אתמול. הרוסים הת-קיפו בגזרת הבטליון עם 25 רכב קרב מהטיפוס T 34 ובערך ב-600 רגלים. פלוגתנו שמשמאל — כנראה תחת לחץ יצורי-גיהנום אלה, המרעשים בוחליהם ויורקים אש — נסוגה מתוך עמדתה. היא סבלה אבידות כבדות. האנשים הנסוגים, חסרי ישע וכבולים בשלג הדליל, שמשו מטרות קליעה למופת לקלעי השריון של הצבא-האדום. בפלוגה שמימין נשארו האנשים צמודים בתוך שוחות החיפוי שלהם ונתנו לשריון לעבור בוחליו מעל לראשם. שנים משריוני האויב הוצאו מהקרב באמצעות מוקשי H A F T; חיל-הרגלים הרוסי, שהתקדם בעקבות השריון, הוצמת אל הקרקע ע"י אש נמרצת של קלעים, מתוך השוחות, ממרחק של 300 מטר. באופן זה הצליחו להחזיק בעמדתם במשך שלוש שעות עד אשר הגיעו שריונים שלנו והדפו אחורה את האויב. הדבר המכריע כאן היא הידיעה הבטוחה שאפשר לסמוך על שוחות המחפה. כאשר היא נחפרת בהקפדה וכראוי, יש בה בטחון של כמעט מאה אחוזים, ואלו הבריחה מתוכה — פירושה כמעט מות ודאי. הפלוגה אשר נתנה לשריון "להת-גלגל מעליה", סבלה רק חלק זעום ממספר האבידות שהיו מנת חלקה של הפלוגה שנסוגה. (סוף בעמ' 80)

שהקרב יוכרע לכל היותר במרחק 5 מטרים, וכאן ממלאכת הלמות-הרעש תפקיד גדול. נהימת ה"אורא" טרופת-הגרונ היא ממש כמשור לעצבים. נחוץ כוח התנגדות פנימי רב כדי להשאר שקט ולשמור על היכולת לשקול שיקולים, — וביחוד בלילה, כאשר יש ופתאום קורעת את דמי-הליל הצעקה המאיימת הפראית. בשברעות הראשונים תמיד היו אנשינו צריכים להתגבר תחילה על רגש-פחד שקונן בלבם לפני שהיו מחזירים לעצמם את הליכוד שאבד להם ע"י קריאות "הורא" מצדם הם. צעקת-הנגד היא האמצעי הנגדי היחידי. אמנם חיים אנו במאה ה-20, אולם אמצעי הקרב-הפרימיטיבי של מחנות השבטים מימים קדומים לא איבד דבר מערכו אף במלחמה זאת.

25.6.42. — הרוסי הוא לוחם שאין לשער מראש את התנהגותו. הנה זה רק עתה התעקש להיהרג בתוך בור החיפוי שלו מבלי להכנע, וכבר זורם הוא שוב חבורות-חבורות משדה המערכה ומסתלק מתוך הקרב, אשר לגביו הרי גם בעצמנו עוד לא היינו בטוחים כל כך כי אכן הוכרע לטובתנו. בקרב נגד אנשי הצבא-האדום אל לך לעולם לחזור על השגיאה ולנסות לחשב מראש מה תהא תגובתו הנפשית הבאה. לגבי כל אויב אחר אפשר וייתכן לקבוע הערכות כאלו מראש — אך לא לגבי הרוסים. 21.9.42. — תסגולת השריון של אנשי הרגלים שלנו הנה לקויה. לא מספיקים כאן תרגילים משולבים בהזדמנות, כפי שהנם נערכים בתקופת הכשרתו של הטירון. עוד הרבה פחות מזה משמשת ההוראה, באמצעות טבלאות ותמונות והסברות תיאורטיות, כאמצעי מתאים לתסגולת. כוחו העיקרי של השריון כלפי איש הרגלים טמון בחויה הנפשית. מראהו של הענק הכבד, נהימתו וטר-טורו, רעש כלי-זינו, ריח הבנוזין והגזים של אבק-השריפה — כל אלה מגניבים לתוך הכרת בן-האדם הקטן, האומלל, התקוע לו מצויד בקרבין או במקלע בתוך בור אדמה, — את המחשבה כי טנק זה אין לנצחו. המראה והרעש צריכים, איפוא, ליהפך לאמצעיה גם של תסגולת השריון. הצב לך במקום מסוים את איש-הרגלים, ותן ליצורים הללו לטרטר ולחלוף על פניו הלון ותזור, עד אשר יהפכו לו השריונים לתופעה יום-יומית. תן לו לחפור לעצמו בור באדמה, והושב אותו ב"שוחות שריון" כזאת, אשר על פניה יסע ויעבור אחר כך השריון, כך שהוא יוכל לראות את לוחות תחתיתו של הרכב זוחלים מעל ראשו. נוסף לכך, הבהר לו היטב כי הקלע שבתוך רכב השריון אינו יושב בתוך מבצר-

באת מערכות

אגרות קוראים

הכלח העברי העלום בהתחלה נקלף להבהרת ממשלות,
לגיון הצלות, להקלת ארכים.
"באת מערכות" נאצה להקלת ארכים להבהרת הרהורי
אחיזתיו של קול הקוראים אלהי = האל. אלה באתו זו
אלה הקורא העל, החרף אמת הכוח אלהי אלהי אלהי,
להגיה על אלהים אלהים, לערער על הנחות מקובלות
אלהות יצא להצלות ממשלות ואתקלות.

אימון גופני צבאי — כיצד?

מהווים בהם דבר שלם ואחיד; וכושר הפעולה
הגופנית מהווה את תנאי היסוד להקמת צבא עממי.
להשגת תכלית זאת מוכרח החינוך הגופני לשים
מטרה זו נגד עיניו כבר בשלבי הראשונים, פירושו
של דבר — הוא חייב להתחיל כבר בביה"ס.
יש לתכנן (ולממשו) תכנון אחיד. לכן, אל להם,
לחינוך הגופני והחינוך הטרנס-צבאי (הג"ס) להיות
נפרדים זה מזה. עליהם להיות תכנית בעלת שני
צדדים המשתלבים ומשלמים אחדדי, אחד את
השני. והרי גם יסודות החנוך הגופני ב"סוקול",
בצ'כיה, מבוססים על תשלובת דומה: חינוך גופני
יסודי, חינוך הכושר הגופני והעצבים, אימון
לקרב, הרגל בקורת עצמית ומשמעת הנובעת מתוך
הכרה.

מתוך שלוש הדוגמאות שצינו לעיל: — גרמניה,
רוסיה המועצתית וצ'כיה — רואים אנו תופעה
אחידה, והיא: תנועה כוללת ומפותחת של החינוך
הגופני, המקיפה את שכבות העם והנוער הרחבות
ביותר, מבוססת על אידיאולוגיה מסוימת, ולה מטרה
ברורה — לחנך את הנוער של אותה ארץ לפעולות
משותפות; ואם לבטא באופן מפורש יותר —
לעילות מלחמתיות, והבדל רב קיים בין התנועות
האלו לבין התנועות לחינוך גופני בארצות כגון:
אנגליה וצרפת, שמטרתן היו רק הפעולות הספור-
טיביות עצמן, ושהביטויים: Fair Play ו"לדעת
להפסיד בכבוד" מוכיחים על אופן ואיפוזיהן.
המכוונים לככר-המשחקים הרבה יותר מאשר לשדה-
הקרב.

חנוך גופני כשהוא משולב באמצעים חנוכיים
והיגייניים אחרים, מהווה תכנית רהביליטציה לכל
אלה שדרגת התפתחותם הגופנית היא נמוכה מן
הרמה הממוצעת.

פרופ' ג'. ארסקין מאוניברסיטת "קולומביה" שבניו
יורק, פרסם גילוי-ידעת מענין בו הוא מציין, כי מאמצים
חנוכיים מאורגנים, שהוצאו לפועל ע"י צבא ארה"ב,
הראו שאפשר לפתח את הפוטנציאל העשיר האצור
בכוח-האדם של האומה. בהמשך דבריו הוא מדגיש
כיצד הושפעו אנשים צעירים ע"י חיים תקינים
מסודרים, וחינוך גופני מבוסס על גישה מדעית, ואיך
הגיעו לכושר פעולה ולמצב-בריאות תקין; ובזמן
קצר, באופן יחסי, אפשר היה להכשירם להיותם
חיילים ולוחמים יעילים.

וזו קריאתו של פרופ' ארסקין אל האומה האמרי-
קאית: "עלינו לרכז את האנשים ולאמנם בהגנה
כללית על בתיהם נגד אויבים משוערים מהים או
מהיבשה, נגד מחלות, בערות וחוסר יכולת. מאמץ
כזה לא רק יהפוך אותנו לבלתי מנוצחים במלחמה,
אלא יחזק לאי-ערור ויעשיר את אומתנו בזמן שלום.
זוהי ההזדמנות הגדולה ביותר בדורנו: אל-נא
נזניחה!"

כבר לפני אלפי שנים ידעו את הסוד, שע"י אימון
גופני שיטתי אפשר להשיג רמה גבוהה יותר של
כושר פעולה יעיל ושל כוח צבאי. כבר בתנ"ך מצויות
דוגמאות, שמהן ניתן להסיק, שכבר בתקופה התנ"כית
אומן הצבא בקפדנות ובשיטתיות בהתאם לתביעות
אומנות המלחמה של אותם הימים.

הארץ הראשונה, בזמן החדש שנהגה בתכניתיות
וישיטתיות בהקמת ארגונה הצבאי — היתה פרוסיה.
חינוך גופני — וטיפוח משמעת — כתסגולת לצרכים
הצבאיים, היוו את אבני היסוד לכוחה הצבאי
שנשתייר לה. אמר ביסמרק: "במערכת קניגסגרץ
הגדולה, ניצח מורה ביה"ס העממי הפרוסי".

כדוגמה שניה — ושאנה נופלת במדרגת יעיל-
ותה מהנ"ל — יכולה לשמש לנו רוסיה הסוביי-
טית. החינוך הגופני הטרנס-צבאי והכשרת החיילים

צבא ששומה עליו למצות את כל אוצר כוח־האדם של מאומה — אין באפשרותו לוותר על חלק מהנוער בגלל לקויים כאלה בכושרו הגופני, אשר ניתן לתקנם.

באפריקה הדרומית, ועל יסוד נסיונה — גם באמריקה ובאנגליה, הוקמו בטליונים מיוחדים ש־אליהם הוכנסו טוראים שמלכתחילה לא נמצאו מוכשרים לשירות־צבאי, אלא שבדיקתם ע"י הרופא־אים ויועצי־הפקוח על כוח־האדם הראתה, כי קיימת התקוה להכשיר לשירות צבאי, תוך זמן מסוים ומגבול. התוצאות היו מדהימות, כמעט 90% של הטוראים הוכשרו בגדודים הנ"ל לשירות יעיל. מתוך חקירות מדעיות, שהתבססו על תוצאות בדיקות ונסיונות, עובדה שיטה מקיפה לרהביליטציה שהוכחה כייעילה וחסכונית.

נדמה לי שכבר הגיעה השעה, שגם אצלנו תתחיל פעולה באמצעים דומים. את הרהביליטציה, מבחינה גופנית ורוחנית, יש להעלות עד לדרגה הגבוהה ביותר שאמצעי־המדע מאפשרים כיום. הכרח הוא לנו, כי נעצב את כוח האדם שלנו ונביאו לייעילות מכסימלית. אין לנו הרשות לוותר אפילו על אדם אחד, אם רק קיימת האפשרות לעשותו למועיל במאמץ המלחמתי שלנו. לכך דרושים הבנה ותכנון.

וכן לימוד מתוך הנסיון העצמי, ודבר זה יכול לבוא רק על יסוד תפישה שיטתית ובחינה אובייקטיבית של המסקנות שהושגו.

כיום נמצא בידינו חומר מדעי מקיף המוכיח, שהכשרה גופנית ופסיכית מכוונת גורמת להגדלה ניכרת של תוצרת כוח האדם. הפתרון האמתי לבעיה זו של כוח האדם צפון בטכניקה המודרנית ובמדע, לא פחות מאשר באמצעים אדמיניסטרטיביים.

לחינוך הגופני הצבאי מוכרח להיות מטרה מוגדרת וברורה; ובתנאים של עמנו עליה להתבטא בחנוך להגנה ולעבודה, — וזה מתוך נקודת־מבט של חנוך רצוף גם לתקופת שנים ארוכה.

ובסכום: — מן הדין שהחינוך הגופני והטרום־צבאי ישתייכו למסגרת תכניתית אחידה ואחת, ועליה להקיף את כל הנוער.

את התוצאות של כל הבדיקות הגופניות ובחינות־היכולת במסגרת החינוך הגופני הצבאי יש להעריך הערכה מקצועית מסכמת ועליהן להוות את היסוד לשיטה מקיפה של החנוך הגופני.

וכדברי פרופ' ארסקין:

„מאמץ כזה לא רק יהפוך אותנו לבלתי־מנוצחים במלחמה, אלא גם יחזק אותנו לאין ערוך, ויעשיר את אומתנו, בזמן שלום...“
ד"ר ע. סימון

בעקבות הסקירה על מערכת עמק־הירדן

כוחות בהסתר. הגנת האיוור הוא בהכרח הגנה היקפית, אבל לאחר שנתבררו באופן בטוח מגמות ההתקפה של האויב, ניתנת אפשרות של הגברת הכוח שבקטעים המותקפים לא רק על ידי הרזרבה האיוורית בלבד, אלא גם ע"י העתקת חלק מהכוח הנמצא בקטעים שב"עורף". בקרב על דגניה ב' לחמה התגבורת, שנשלחה ע"י הגדוד, מתוך התעלה. מדי התקרב האויב היה חלק מהלוחמים נע לאורך התעלה לעבר נקודת־הכובד של ההתקפה הצפויה — כך שבמקום התורפה היה תמיד ריכוז־אש מכסימלי. במשך היום רצו, בודאי, הבחורים מספר קילומטרים לאורך תעלה של 300—400 מטר, אבל הם השיגו את המבוקש: בכל מקום נתקל האויב בריכוז של אש חזקה מאוד.

(ב) התמרון. קיים עקרון יסודי בהגנת האיוור רים, והוא: אין עוזבים את העמדה בכל מצב שהוא. אכן, בתנאים של עמדות בנויות, בלי תעלות־פעולה המחברות ביניהן, הביא הדבר להקפאת הכוח־המגין שבאיוורים ולפיצולו. התמרון היחידי האפשרי היה סיוע־אש משתי עמדות סמוכות — אשר מצב גזרותיהן איפשר זאת לרוב — אבל בתנאים של התקפה בחזית רחבה היה הסיוע מסוג זה מועט מאוד, כי מספר כלי־היריה בכל עמדה ועמדה היה מצומצם. הפעלת הפל"ם, בלי תעלות, תחת אש מרוכזת של

בחדשים מרס־אפריל ותחילת מאי 1948, עסקו כל משקי עמק־הירדן במלאכת ביצורים, אשר היה בה משום גמר תקופה בתפיסה הצבאית שלנו לגבי בעיות ההגנה על איוורים מיושבים. אלפי לירות ומאות ימי עבודה הושקעו בסידור תאורת גדר, רשת טלפונים פנימיים על עמודים גבוהים, עמדות גבוהות, גדר שניה, שלישית ובמקומות בודדים — גם רביעית. עם התחלת פעולות־הקרב הונהגה האפלה חמורה; אך גם רשת התאורה, על חוטיה, וגם הטלפון, שחוטיו נמתחו על עמודים, ממילא התרסקו כבר עם הפגזים הראשונים; והעמדות הגבוהות נעזבו, בהיותן מטרות מצוינות לאש האויב. תעלות הקשר השטחיות הפכו לתעלות פעולה עמוקות. הותקנו תאי יריה לרוב ועמדות־קרב לעומק, מקומות להצבת נשק מוחץ; ובמקומות שנדרש הדבר, בגלל גורמים ושיי־קולים של טקטיקה ונשק — נפרצו הגדרות בכלל; חוטי הטלפון הונחו על הקרקע ובתוך התעלות. בעקבות השינויים האלה הוכנסו למושגי־הגנת־האיוור שני עקרונות טקטיים יסודיים, אשר העדרם במחשבת המגינים, או חוסר האפשרות להפעילם, היו תמיד בעוכרי הכוח המתגונן:

א. הניידות. התעלה ההיקפית, המחברת בין כל הקטעים והעמדות, ואת כולם — למטה האיוור והרזרבה האיוורית, מאפשרת העברה מהירה של

האויב, גם היא היתה הופכת דבר, שאפשרויותיו מוגבלות וכרוך בבעיות לרוב.

עם הופעת העמדה החפורה לעומק ותעלות הפעולה השתנה גם המושג הזה. אנשי העמדה אחראים, בעצם לא לעמדה בלבד, אלא לגזרת חזית מסוימת. במידה שהאויב גילה את עמדתם וממטיר עליהם אש מרוכזת, חופשים הם להתנועע לאורך התעלה, לתפוס עמדות משנה משני צדיה, ולפי השיקולים של מפקדם ניתן לפזרם, ושוב לכנסם, הכל לפי המצב. העברת הפל"ם לכל מקום פעולה, כדורש, נעשתה אפשרית בכל מסיבות הקרב תודות לדרכי התנועה ותעלות הגישה המוסתרות. הערך של הרזרבה שלרשות המפקדים, נעשה איפוא מוחשי וברור עד כדי כך, שמופיע הצורך (והחשבון) להפריש לא רק רזרבה איזורית, אלא גם קטעית; ובידי מפקד האיזור ניתנת

בסוף, ברצוני להעיר עוד שתי הערות:

א. מחדש מתיצבת לפנינו בעית אימון האנשים. הכשרנו את אנשינו להגנה סטטית בעמדות, דבר שחייב שליטה טכנית בכלי הנשק, ותו לא. עלינו לאמן את האנשים מחדש לתנועה, להתמצאות מהירה. בעיקר חשוב הדבר לגבי המפקדים לכל דרגותיהם.

ב. בעית הציוד. האיזור, בהיותו אי-התגור נגות, החייב לעמוד בכל לחץ שהוא ובכל מצב שהוא, חייב להיות גם מצויד באופן מתאים, עם רזרבה מספיקה של תחמושת, כך שיוכל למלא את תפקידו כראוי גם בתנאי ניתוק והקפה.

ב. אביזריהו

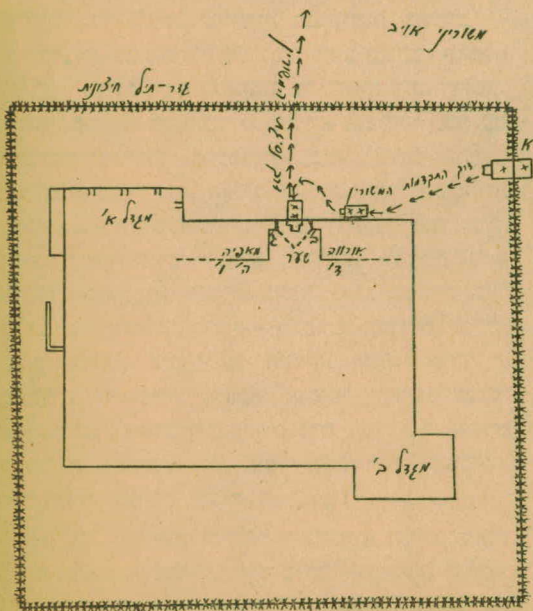
על פריצת שער משטרת גשר (17.5.1948)

פנימה. הטלנו את הבקבוקים וקפצנו לעבר הפינות של האורווה (מסומן במרשם ע"י הציון ד') ושל המאפיה (מסומן במרשם ע"י הסימן ה'). המשורין נסוג כ-100 מטר דרומית-מזרחית במלוא ההמירות בלי שים לב לגדר התיל הסובבת את התחנה ועד למקום בו נמצאו כמה משוריני אויב אחרים. במסעו המהיר חזרה ניתז ממנו חומר ההצת הבוער; האש כובתה על נקלה בעזרת משורינים אחרים שחיפו עליו. תפסנו מחדש את עמדותינו בפינות וציפינו

תיאור פרשת "הגנת גשר נחלים" ניתן ב"מער" כות' חוברת נ"א. בעמ' 39, טור ב', מתואר נסיון משוריין אויב לפרוץ את השער ולחדור לחצר המשטרה פנימה.

ג. נ. אחד משני "בעלי הבקבוקים" שהדפו את המשוריין, מציין במכתבו למערכת, שתיאור המקרה הנ"ל, כפי שהוא ב"מערכות" לוקה באי-דיוקים המצויים, לדעתו, באותו תיאור. והרי מכתבו על התרשמות הפרט שבו:

בשעה 2300, לערך, הבחנתי ממגדל א' של תחנת משטרת גשר שמשורין פורץ את הגדר החיצונית בנקודה א' ומתקדם לעבר האורווה. הודעתי לש" שחיכה למטה עם הבקבוקים, על תנועת המשורין. הוא הלך אל השער להטיל את הבקבוקים, אם יהיה צורך בכך. לאחר זמן, כשלא ארע דבר, יצאתי לחצר לנקודה ב', והתחלתי להטיל רימונים אל המשורין, שהתקרב אל הבנין, מעל גג האורווה (מצב ב' של המשורין המסומן ב'X), עד שעצרני ש, שהיה בתוך האורווה וסיפר לי על מקום המצאם של עוד שני בקבוקים. הצטיידתי בהם. מזויינים בארבעה בקבוקים תפסנו עמדות בנקודות ב' ו'ג'. וחקינו לכניסת המשורין. בינתיים חלפו בינינו, מזמן לזמן, מבעד לשער, פגזים של שתי ליטראות; כפי הנראה חששו המשורינים שהשער ממוקש. כעבור זמן-מה התקדם המשורין הנ"ל (מסומן ב'X) ונגח את השער; שני אגפי השער נפתחו לחצאין (מסומנים בשרטוט בקוים שבורים) והמשורין חדר עד מחציתו

במקום שנמצאו בו. המשוריינים, שנמצאו בחזית הדרום-מזרחית של תחנת המשטרה, ניסו לנסר את הציר שעליו נתלה אגף השער ע"י ריכוז אש של מכוניות-יריה — אך ללא כל תוצאות. בינתיים קבלנו בקבוקים נוספים — ואכן רגש בטחונו גבר. הערבים, שמנסיונם הקודם למדו לפחד תמיד מן הבלתי-נראה, שוב לא העזו לחזור על נסיון פריצת השער ע"י משורין. זו היתה, כפי הנראה, גם סיבת הנסיון לפוצץ ולמוטט את השער, באמצעות חומר נפץ.

ה. ב.

עם סטנים ורימונים להתקפה נוספת. שמענו דיבור ערבי מעבר לשער וראינו שלהבת-אש; אך היות והיינו לחוצים לקירות מחמת אש מכוניות-היריה — לא ראינו דבר. לפתע שמענו צעקה „הניחו חומר“. שוב נסוגנו מהפינות ונלחצנו לקיר בנקודה ו, וחיכינו להתפוצצות שאמנם לא אחרה לבוא. הפשפש שהיה קבוע באחד מאגפי השער הוטל למרכז החצר והחלק התחתון של השער התקפל כלפי מעלה; ואלו האגף השני נפתח לגמרי מחמת ההדף. לא יכולנו לחזור למקומנו הקודם ותפסנו עמדות

רשת כהגנה בפני רימונים

(עוד על „הבית מעבר לגשר רושמייה“)

החיצוניים. באם אין אפשרות להביא רשת של תיל, הלא אפשר להשתמש ברשתות-חבלים: רשת-הסוואה, ערסל („ג'מק“), רשת-דייגים וכו'. חבילת רשת כזאת שמשקלה פשוט, תגן על פנים החדר בפני חדירת רימונים. הרי אמצעי פשוט להגנה רבת-ערך.

2. מובן מאליו שמטרת הערותי, שנתפרסמו בחוב' נ"ב, היא לנתח את האמצעים הטכניים, שרצוי להשתמש בהם במקרים דומים לזה של הבית הנ"ל — מבלי לגרוע אף במלוא הנימה מההערכה לגבורת היחידה, שבגורלה נפל לכבוש את הבית ובדמה לפתוח פתח לכיבוש חיפה.

ה. בירג

1. הערת המערכת בשולי מכתבי ב, במת מער-כות, בחוברת נ"א של „מערכות“, נתנה לי את ההודמנות לחזור לנושא הנתון ולעיין בו; והגעתי למחשבה הבאה:

כבר בזמן המאורעות 1936-39 למדנו לרשת את חלונות האבטובוס כדי למנוע זריקת אבנים לתוכו. אחר-כך שימשה הרשת כהגנה בפני רימוני-יד, הנזרקים על אבטובוס ועל גג של משורין.

והנה, במקרה של בית פרוץ-דלתות וחלונות, כגון זה שמעבר לוואדי רושמייה, אפשר להביא רשתות ולמתוח אותן במהירות על החלונות ועל הפתחים

לענין שילוב פעולות המרגמות והרגלים

במפה כדי לכוון את האש לפיה? ייתכן, כי הכותב נקט כאן לשון הפרזה, לנוחות הסברתו הוא. על כל פנים מקובל אצלנו, כי אחת הדרכים העיקריות להנחתת אש מרגמות יעילה היא „היריה המחושבת“, כלומר היריה לפי מפה — וביחוד ביריות לילה. לעומת זאת הרי בהמשך אותה פסקא נאמר: „יריה שכוונה בדיוק תשיג פגיעות אף במטרות של חוד מחט, אם סומנו במדוקדק בהתאם למפה“ — ולא היא. ראשית, יריה לפי מפה אינה יכולה להיות מדויקת בגלל סיבות אלו: 1. אי-דיוק במפות; 2. הקושי באיתורן המדויק של מטרות המרגמה ועמדותיה. ולא זו בלבד, אלא שבכלל אין המרגמה יכולה להשיג פגיעות מדויקות על מטרות „חוד מחט“.

ולבסוף — ספק אם שמו של אותו קטע הולם את תכנון: הלא בכלל מחלקת המרגמות בנות 81 מ"מ נמנית על חיל-הרגלים, המדובר יכול היה להיות על שיתוף בינם ובין מחלקות רובאיות ולא למחלקות רגלים בתור שכאלה.

רגם, רביסון

בעקבות הקטע „מלקח השיתוף בין מרגמות לרגלים“ (במדור „בעתונות הצבאית“ בחוברת „מערכות“ נ"א, עמ' 77) השאוב מנסיון הצבא האמריקאי ברצוני להעיר הערות מספר:

באותו קטע נאמר: „הצופה המצוייד במכשיר אלחוט, שהוצב במקום ממנו הוא יכול לראות את ההתקדמות, או הנע עם יחידות הרובאים — יכול לעשות מלאכה הראויה להתכבד (אלא שהליכתו עם יחידות הרובאים תהיה ברירה שניה ולא ראשונה, האיש הנו צופה ולא רובאי. חשוב שיוכל להשתמש באנטנה הארוכה שלו ולצפות בלי שיאלץ לבקש לעצמו מחסה ומסתור מפני אש הנשק הקל)“, והנה, נסיונו אנו אומר שממציאותו של בקר-אש נייד (הלא הוא „צופה הנע עם יחידות הרובאים“ שב-רשימה האמריקאית) אנו עשויים להפיק יתרונות גדולים לאין ערוך. כי למעשה, רק בעזרתו תיתכן „תמיכה מיידית מקרוב“ ביחידות הרובאים המת-קדמות. ועוד הפרש, כנראה, בינינו ובין צבא ארצות-הברית. „אך החשב מישוהו אצלנו להשתמש

כלי התחפרות — כציוד אישי

במקום שנכבש על-ידה.

צרכים אלה מחייבים כלי-התחפרות מיוחדים. לחייל המתקדם, תוך קרב אש ותנועה, אין אפשרות לשאת כלי-התחפרות כבד. הוא זקוק לכלי קל הצמוד היטב לחגור, באופן שלא יכביד על התקדמותו וישאיר את ידיו פנויות להפעלת הנשק. כלי ההתחפרות חייב להיות ציוד אישי, כרובה וככובע-הפלדה.

מאיר ד., טרן

הפג טעמו של השימוש בכידון?

את רוחם ומפוררת את מערכת הגנתם. ולכידון — אפילו כשאינו מספיק להגיע להפעלה — ערך רב בכך. כן רב ערכו בחנוך החייל לאומץ, לצרות וזריזות בגוף ובמחשבה. ונשאלת השאלה: הנדע להרבות יותר באימון — ובשימוש — בכידונים, ואף בהופעה ברובה-מכודן?

א. ב., טרן

אכן — שימוש בכידונים

פשט את נעליו וברח במהירות. במקום אחר באותה פקודת-החטיבה צוין כי „פלוגה ב' של גדוד X גמרה את תפקידה באופן טוב ומהיר“. משפטיה הקצרים של פקודת-החטיבה מדברים בעד עצמם. יש בהם משום ראשית מענה לשאלתו של הסרן א. כ. (ראה לעיל) — ומשום סימן לבאות. המערכת

צלפים — אימונם והפעלתם

(ממכתבו של מפקד פלוגה)

צלפים לכל מחלקה. בפעם הראשונה יצאתי אתם בעצמי. ראינו ערבי זוחל אל עבר החורשה במרחק של 300 מטר מאתנו. הצבעתי עליו ואחד הצלפים, חמום מזה, ירה. נדמה לי שפצע את הערבי לפי שראיתיו מסתלק לחורשה כשהוא צולע. ברור היה לי שלא הקליעה הטובה היא הקובעת. זוהי רק חצי הדרך להצלחה. אחרי הרבה התלבטויות מצאתי דרך להסביר לצלפים איך לבחור את צידם; הסברתי להם כיצד להבחין בין אנשי האויב; חפשתי ומצאתי משהו על סימני הדרגות של האויב ולבושם, שהספיק רק כדי להסביר נתונים כלליים; „מצאתי“ משקפת מיותרת אצל אחד המפקדים והטלתי על הצלפים לצפות במשקפת. כדי להבחין באויב ולזהותו מרחוק. כדי לפתח אצל אנשי את „חוש הציד“ התחלתי לאמנם אימון נוסף בשדאות ובהעלמה. בחירת עמדות ובעוד נושאים „חשובים“ אשר משום מה היו לגביהם קודם לכן חסרי משמעות. לאט לאט קבלו הצלפים שלי רגש בטחון — וכעת הם יכולים לשלוט

ההתחפרות, שפעם היתה מצות-קורסים מלומדה בלבד, נתקבלה כיום על כל היחידות כדבר ראשון לחשיבות.

בדרך כלל נחשבת ההתחפרות לנחלת יחידה מתגוננת, — ולא כן הדבר. כל יחידה תוקפת עלולה להיתקל בצורך להתעכב זמן מה תוך התקפתה, תחת אש; ולא-כל-שכן כל יחידה תוקפת, שמשימתה עולה בידה, — והיא חייבת להתבסס ולהתחפר

הפסק השימוש בכידון? — שאלה זו שאלו רבים מהמפקדים אייפם, שעה שנתקבלו, ללא כידונים, הרובים החדשים. בויכוחים שהתנהלו נשמעו דעות בעד ונגד השימוש הטקטי בכידונים, אולם אחת נשמע מפי כל הדוברים: במלחמה עם האויב הנוכחי יש ערך רב לקרב-המגע ולמידת התוקפנות שאנו מגלים בו בשעת ההסתערות. הופעה תוקפנית שוברת

באחת מפקודות-החטיבה, המוקדשת למבצעים מטוימים בשטח ההררי של הגליל המרכזי אנו מוצאים את השורות המאלפות הבאות, אשר בהן משתקף המרובה מתוך המועט: „...פלוגה ב' של גדוד X של חטיבה Z הסתערה על האויב בכידונים לפי מיטב ידיעתנו, זוהי הסתערות כידונים מסודרת ראשונה בצבא-ההגנה לישראל. החיילים הראו את יכולתם הרבה ואת רצונם להשתמש בנשק זה. בזמן ההסתערות בכידונים נפגע אחד מחיילינו. האויב

...אני מוכרח להודות שהצלפים הערביים בסביבתנו פעילים מאד ומפקדיהם מיטיבים לנצלם. שילמנו קצת ביוקר בפעולה האחרונה, בכפר X. מסופקני אם הם מצויידים בטלסקופים של צלפים, אולם הם מתקרבים אלינו ומיטיבים לפגוע. יש ואצל אנשינו מתקבל הרושם שאויב רב מקיף אותם. כדי לא לאבד יותר בעלי דרגות, לכולנו רובים, והקצינים חדלו להאמין שמותר להם להיות בולטים בין אנשיהם. לאחר שקבלתי את הפלוגה התחלתי בקורס מקומי לצליפה ולאט לאט החלו אנשי להשיג מקבץ ממוצע של 8 אינש, בהשוואה ל-12 בעבר. אך זו רעה חולה שמפקד הגדוד דורש ממני דו"ח יומי על הוצאת תחמושת וחסרים לי כמה מאות כדורים שהוצאתי על אימונים. שעה שקבלתי את הפיקוד על הפלוגה לא מצאתי אף רובה מאופס, נעזרתי בנשק הגדודי וכעת רובינו מאופסים כהלכה. בכלל, הנשק הוא אדם שאפשר להסתייע בו הרבה. במשך המנוחות הקצרות שהיו לי אימנתי כמה

להחזיק שטח ברוחב שתי פלוגות. וכשידי עמדות מוכנות אני מרגיש כ"מלך".

יש לי רצון לציין את הצלפים האלה בסמל כלשהו. בפלוגתי חייל ששירת בבריגדה במלחמה האחרונה והוא מספר שלצלפים שלהם היו סמלים. אולי נעשה אנחנו משהו דומה?

מה דעתך, אולי תנסה לאמן כמה צלפים לכל מחלקה? אני מוכן לשלוח אליך את תכנית האימונים שלי, שהוכיחה את יעילותה. קצין המודיעין הגדודי מקבל את מרבית הידיעות שלו מפלוגתי והוא מתייעץ אתי בכל מיני דברים. בפעם האחרונה שלח פטרול נייד לסביבת החורשה ועמו שנים מהצלפים שלי והדו"ח שהביאו מענין מאד. האויב משתמש בחורשה כבסיס קדמי לחבורותיו המסיירות בשטח. בשעת החשכה טמנו כמה מוקשים עם חוטי מכשול והתר צאות משיביות רצון. אינני חושב שהאויב יוסיף להשתמש בחורשה..."

יבחק נ.

אות לעבר — סימן לבאות

אילו הוענק לחבריה בעבר של ההגנה אות מיוחד, שיצוין בו שירותם להגנת "המדינה בדרך" בימי המחתרת. יתכן, שכדאי אף להרחיב ולקבוע אות כללי של חברות בהגנה — מזה, ואותות ציון לאלה שנשאו בתפקידים מיוחדים — מזה; כגון: חי"ש, S.N.S., פו"ש, לחברים ששירתו במפעל ההעפלה, לאנשי התעש והחימוש שבמחתרת, ואות של ותק בהגנה לחברים שהקדישו כך וכך שנים רצופות לתפקידים ההגנתיים.

זו איננה רק חובת-ההערכה של המדינה לאנשים אלה, אלא יהיה בכך גם גורם מעודד לחייל הלוחם עתה: לאמר, שפעולותיו אינן נשכחות עם עבור הזמן — וגורם חינוכי רב ערך לדור הצעיר, שנושאי האות יוכלו לספר לו על מלחמת-השחרור, על ההתגברות על קשיים ורדיפות, על נאמנות צנועה וחתימה עקשנית להגשמת המטרה.

על עולים בצבא

מהן עבד ארבע שנים כמכונאי "סוג א" באיריה. על סמך נסיוני הגעתי למחשבו אלה:
א. על הקלט למיין את האנשים לפי השכלתם, כושרם ונסיונם הצבאי — למען התאמה יעילה לתפקידם בעתיד.

ב. אני מבין שיש הצדקה לצרוף אנשים דוברי שפות שונות ליחידה אחת, כדי לזרז את לימוד העברית. אבל אין לצרף בודדים, הדוברים רק שפה אחת לקבוצה המדברת שפה אחת (כגון דובר אנגלית

במשך שעות האור על שטח של מחלקה. אגב, הם ששברו את התקפת הנגד שכתבתי לך עליה. פשוט שלחתי אותם כ-400 מטר בכוון הכפר על דרך הגישה שעוברת סמוך לחורשה. הם שהו בשטח ללא מעשה ופתאום הרגישו באויב שהחל מתרכז. בשעה שהאויב החל מתארגן, הרגו 5 מאנשיו והם סוברים ששלושה אחרים נפגעו. בשעת המבוכה הצליחו להת-ליף עמדה ולפגוע בעוד כמה מאנשי האויב ולהסתלק אל הבסיס, דרך הערוץ. את החורשה הרעשנו במר-גמות והאויב עזב את המקום.

בכלל מצאתי שאחרי אימון מעשי במשלטים אפשר להגיע לכך שזוג צלפים יקבל תפקיד ויוכל לבחור לעצמו, בלי הדרכת המפקד, את המקום ממנו יפעל ואת דרך הגישה אליו. בכלל הגעתי למסקנה שטובים השנים מן האחד, האחד צופה במשקפת ומתרכז במטרה, בשעה שהשני צופה על כל הסביבה. הצלפים האלה מאפשרים לי לארגן את המנוחה בפלוגה. סידרתי שתי מערכות של עמדות מחלקתיות לכל מחלקה ואני יכול בעזרת מסך של צלפים

זכורני, כי קראתי בזמנו מעל דפי "מערכות" משאלה, כי מעפילי "יצאת-אירופה" יקבלו, בבוא היום, אות המציין את השתתפותם במסע ובמאבק לפריצת הנתיב לארץ-ישראל. אני מניח שהצעה זו לא נשכחה מלב, וודאי תוגשם בהגיע עתה.

רצוני להעלות כאן משאלה דומה: זכינו להגיע ליום בו קם צבא-הגנה-לישראל הפועל קוממיות ובגלוי. ברור לי כי זכר שנות פעולת ההגנה העברית בא"י — גרעין הצבא העברי — לא ימוש מלב האומה ומתולדותיה. רוב חברי ההגנה שבגיל השירות הפעיל משרתים כיום בצבאנו, ומסורת ההגנה טבועה עמוק בלבם ומשמשת נר להגלם, והם מטביעים במידה רבה את חותמה על ההווי הצבאי המתהווה והולך. בלי לעורר כלל שאלות, האם פטורים אנו מלדאוג, לעתיד, לארגון הממלא בצורה זו או אחרת תפקידי הגנה מקומית — דומני כי רצוי מאוד היה,

בשבועות שלפני "הפוגה א'", ואח"כ בתקופת הקרבות ביולי, הגיעו לארץ קבוצות ניכרות של עולים שנצטרפו לצבא. מתוך נסיוני בעבודה עם עולים חדשים כאלה הנני מרשה לעצמי להציע כמה הצעות ביחס למיונם ואופן העברתם ליחידות.

בזמן האחרון קבלתי למחלקתי 20 איש כאלה — 18 מהם דוברי צרפתית, 1 דובר ספרדית (דרום אמריקאי) ואחד — אנגלית. כולם — בלי שום נסיון צבאי פרט לאחד שהיה 6 שנים בצבא הצרפתי,

בין דוברי צרפתית), כי פרט לכך שהדבר גורם קשיים למדריך הריהו מבודד, מבחינה חברתית, את האדם הנ"ל.

ג. אנשים כנ"ל זקוקים לטפול מיוחד (הסברה, עברית, ציונות וכו'). אני מבין שקשה עתה, בזמן המלחמה, להכין קלט שידריכו וילמדו בו מדריכים ומורים טובים שהם גם בלשנים. אבל נוסף על כך, יש להקנות להם ידיעה אלמנטרית בשפה העברית כדי להכניסם למסגרת שלנו ואשר תהא עשויה לשמש יסוד בריא ללמוד נוסף לעתיד לבוא; כל זאת ניתן להשיג ע"י קורס בן 4 שבועות ויותר. לדעתי מתאים המערך שהופיע ב"מערכות" חוברת נ"א, תחת הכותרת "אימון מזורז", בתוספת 8-16 שעות לב"ב. כ"כ יש להקצות כל יום 2 שעות ללמוד עברית על חשבון תכנית האימונים. הדבר יקל על החיילים להסתגל לתנאי הארץ, החדשים להם, וכן גם ליחידות שהם נמנים עליהן.

ד. יש לנצל את ידיעותיהם המקצועיות של החיילים ולכוונים (עוד בהיותם בקלט) ליחידות

מתאימות. אכן, אין הקלט צריך בשום פנים להבטיח לחייל דבר שלא יקיימו אותו, כי דבר זה מעורר אי-אמון ומתנשם בסופו של דבר. כך, למשל, הבטיחו לכמה מהאנשים האלה העברה ליחידה מתאימה וכו' ואח"כ לא עמדו בהבטחות אלה, ושעה שאין בטוחים שאפשר יהיה לקיים הבטחה כל שהיא — מוטב שלא להבטיח. אך מיון האנשים בעוד מועד יאפשר גם להבטיח משלוח תכליתי וגם לקיימו.

ה. לגבי אנשים כאלה — עוד בהיותם בקלט — חשובה מאוד הדאגה החברתית לכל דבר קטן, החסר להם, בהיותם עולים חדשים, ואפילו יהיו אלה מגבת או מברשת שנים בלבד.

ו. לבדיקת ההשכלה והכושר יש לדעתי לנצל את המוסדות הקיימים בארץ בשביל עריכת בדיקות פסיכוטכניות ובחינות-כושר.

לדעתי נודעת לדברים אלה חשיבות מרובה. ואם אנו רוצים חיילים טובים, בדין הוא שנתחשב בהם. יוסף ל—ן, מ.מ.

הערות קריטיות למונחים קריטיים

הרובה האנגלי ביארדים; ויתכן כי בכך אחת הסיבות העיקריות להמשכת השימוש באמת-מידה בריטית זאת. ואלו משחק הקריקט, על אף היותו המשחק הלאומי בה"א הידיעה באיים הבריטיים ובמקצת מה"דומיניונים (ביחוד — באוסטרליה ובניר-זלנד), והדי-רתו להודו — כמוהו כספר החתום לא רק בשביל "מכיס" בצבא-ישראל, אלא בשביל כל שאר מדינות העולם, ארצות הברית של אמריקה בכלל זה. וראוי היה — לתוספת בהירות ושכנוע — כי את תמונות התיאור האלו ש"בלענום" יחד עם חומר ההדרכה הבריטי המאלף, תוחלפנה בדוגמאות חיות אחרות — ולו אפילו מעולמו של כדור-הרגל, הבריטי אף הוא במוצאו, או מכל שטח-פעולות או משטח אחר, אשר ניתן למצוא בו דוגמה מתאימה.

מדריך

אגב עיון בחומר-הדרכה נתקלתי פעמים רבות בשימוש במושגים שהם זרים במידה רבה לאיש בתוכנו. בחוברת-עזר למכ"ם יש, למשל, ציון האומר: המ.כ. צריך לשמש כראש קבוצת-קריקט — ואדרבא, יאמר-נא, כמה מהמכ"ם שלנו ראו מימיהם משחק קריקט, ויכולים לתאר לעצמם את מהלך המשחק ותפקיד ראש הקבוצה בו? ודבר אחר: — השימוש במידות של יארדים. בדרך כלל אנו חושבים במושגי המידה המטרית, ואומדת-המרחקים השונים, וההש-ואה ליחסי מרחק של דרך, עמודי-חשמל וכו', מחר שבות אצלנו, בד"כ, במטרים. למה לא להשקיע עבודת-עריכה נוספת מעטה — ולהעביר את המידות למטרים?

לגבי השימוש ב"יארדים" או ב"מטרים" — יש לזכור, כי הטוחים מסומנים על לוח המגבהים של

הצבא האדום בראי האויב

(המשך מעמוד 73)

הריהם מפנים את השדה במהירות משמופיע יריב עדיף, ויצויין כי באופן חוזר ונשנה נחשבים כאן, כנראה, ארבעה-חמשה כל-י-רכב שלנו כעדיפים על עשרה, ולעתים אפילו 20, משריוני האויב. כי לאחר חילופי-אש קצרים — אשר בהם, אמנם, לרוב "מת" חסלים אחדים מהרוסים ולעתים קרובות גם אחד משלנו — פונים הם אחורה ונעלמים. אולם אחר הכל מצויים בידיהם הרבה מאוד מהיצורים הללו, וביחוד מהטיפוס הנפוץ 34 ט — בה בשעה ששלנו הופכים, כנראה, בהדרגה לסוג שריון הכלה וההולך.

23.9.42. — השריונים הרוסיים אינם רעים. טנקים חזקים הבנויים בצורה לא מורכבת, מהירים למדי, ושחולשתם היא בסידורי הראיה שאינם עומדים על הגובה. שוב ושוב אפשר להיווכח כי בטחון הקליעה הוא מוגבל. בקרב-אש נחותים הם באופן ברור משריונינו אנו. מפקדי-השריון האדומים יודעים זאת בעצמם, אפילו משהם מופיעים במבנים מרוכזים,

טירון הופך לאיש צבא / (סיפור)

(המשך)

— ראו, חבריא, הנה עם בן-חיל זה התארחנו אצל הגרמנים, שנים עשרה יממות טיילנו... הזוכר אתה?! ואתה השמנת, אחי, המזונות של הצבא האדום ממשיים יותר משל האויב, — נכון?

בוברישוב סיפר על היציאה מן הכיתור, כאילו לא היתה זו אלא מעשיה מבדחת, נטולת מוראות. הוקל ללבו של מיטיה: בחברותו של בוברישוב לא ידע מורך ונעים היה לו שבוברישוב שמח לו בכל לבו:

— משמע, ששוב אנו לוחמים בצוותא? הנה זה יפה, טוב אחד כמוך משלושה טירונים. איך הממת או מן המקלע, „התקפה פסיכולוגית“, א?

הפגזים הגרמנים נחו סביב הסוללה ופתאום ראה מיטיה מכונית קלה שעצרה ועמדה ליד החממות. איש צבא נמוך-קומה, מוצק, לבוש פרקס עם „כוכבים“ גדולים על דשיו האדומים, פנה בצעדים בטוחים אל מכונית-היריה, וצעד בשביל שבין מסגרות החממות. אחריו הלך שלישי, הלך והפוך פניו לעבר הפגזים המתפוצצים.

הבין מיטיה כי זוהי אישיות גבוהה מן המפקדה, ועמד דום ליד המקלע שלו, כולו נבון מהרעיון שאיש-המפקדה יכול לפנות אליו ועליו יהיה לענות לפי התקנון — וכיצד לענות, לא זכר...

בוברישוב, שישב על האדמה ליד מכונית-היריה, קפץ בתנועה אחת והזדקף בפרוה דרוכה, מלאת כבוד וחשיבות כאחת. משום שההידור הצבאי היה לדידו טבעי וגם נעים. הוא מסר את הודעתו בבטחון ושמחה:

— חבר המצביא על החזית...

ובכן, זהו האיש! מיטיה הסתכל בפנים הפשוטים שעניינם הכחולות טובות, ממוצממות במבט של עיון ועטורות בזוויתיהן רשת של קמטים זעירים. בוברישוב הודיע בחרדה, כי הגרמנים זורקים אש על הסוללה, עיני המצביא הבריקו בגיחוך רענן.

— בשלוש מלחמות הייתי, חבר סרג'נט, ותמיד נוכחתי לדעת כי האויב יורה; הרי לכך הריחו אויב — אמר המצביא-על-החזית — נו, אינם אצלכם הגרמנים?

בוברישוב הסביר הסבר היטב, הצביע בידו על מקום חנייתו של פאת האגף הקדמי שלנו ועל המקום לשם נעלמו הסוללות הגרמניות. המצביא ניגש אל כלי היריה, פתח את הנצרה, בדק את הכיוון ואת מדהזויות. אף פגם הקל שבקלים, אף גרגיר לא נעלם ממבטו המהיר והבוהן. אכן, הכלי היה מסודר למופת. והמצביא אמר:

עם דמדומי שחר יצאה מחלקת המקלעים אל עמדת סוללת השדה, סמוך לסובחוז. לפני שלוש שנים התארח כאן מיטיה בקייטנה של מריה סמולינה. נתעצב עליו לבו כשנתקל, סמוך לסוללת השדה, בגזעי עצים שרופים ונרותים ונוכח לדעת כי אלה הם שיירי חורשה עבותה, שהיתה חביבה במיוחד על מריה.

— כל רגב מוכר לי כאן... — אמר אל ליבון קוצ'אריאן, ידידו ושכנו בשורה.

— ובעיני נראית כעת כל האדמה כסימן תוכחה — אמר קוצ'אריאן — את המוות אבקש, מיטיה...

אתמול קיבל ליבון מכתב המודיע על מות אשתו, וסטאסיק שלו נמחצו רגליו ונשלח לבית התינוקות. לא הויל אף דמעה ולא הוציא הנה, רק התכווץ כולו, פניו האפילו וכל הזמן היה מקשיב לשיחות על ענייני-קרב הבאים ומתרגשים, בהחלטה למצוא פורקן לזעם האיום שמחץ את לבו.

הם קרבו אל הסובחוז בשעה שהגרמנים החלו לפגוע בו בפגזים כבדים. הלוחמים רצו ריצות קצרות, הגיעו עד הסוללה והסתתרו במחפרה. המחפרה היתה נאמנה, בהסתירה מרסיסים. מיטיה כבר למד להבין משהו בעניינים אלה, ואף פעם לא התעצל להתחפר יפה: תעבוד שעה בוספת, אבל אחר כך ירווח לך!

התותחנים סיפרו כי היתה זו התקפת-אש שלישית; שתי התקפות היו בלילה — וגראה, שהגרמנים מכינים משהו... עד כה לא היו הרבה קרבנות בסוללה, אבל ארבעה כבר נפצעו ואחד נהרג בו במקום. וגם המקלענים לא נשלחו סתם: אין ספק, יש לצפות לקרב עז.

אך נשתתקו הגרמנים, פתחה הסוללה פיה. זו הפעם הראשונה נמצא מיטיה ליד התותחים, יורקי האש, ושכנות זו לא נראתה לו נעימה ביותר, אבל עבודתם הסדירה והזריזה של התותחנים מצאה חן בעיניו — נעמה לו מויגת החישוב הדק, המפיה רוח חיים בפעולת המנגנון המורכב, עם ביתיות התנועות של מגיש הפגזים והטוען, והפשטות הגמורה של היריה עצמה — משכת בחוט והפגז עף, מעיף באויר מחפורות, כלירידיה, טנקים...

עם תום היריות, הלך מיטיה להכיר את התותחנים. המפקד הפך אליו את ראשו ופניו המסבירים, הקרובים, שנחרתו בלבו של מיטיה לכל ימי חייו, העלו חיוך ומיטיה קרא בעליצות:

— חבר בוברישוב!

בוברישוב חיבק אותו והורה אל חבריו:

המצביא אמר: "יפה. שמרו על כליכם, הברים... שמרו עליהם! העם הפקיד אותם בידים..."

מיטיה שלח אותו אל הסניטר שבנקודת הפיקוד וקוצ'אריאן הלך וחזר אחרי שעה קלה, כולו מחותל בתחבושות. — עמדת הפיקוד איננה כבר — אמר חרש למיטיה — המפקד נהרג, לא נותרו לו ידי ורגליו, סגנו גוסס, הפיקוד בידי המדריך הפוליטי, וגם הוא פצוע. תותח אחד איננו, הופצץ כולו. אבידות רבות!

לפי התלקחויות האש וקולות הקרב הבין מיטיה כי הגרמנים מתקיפים משני כיוונים — מימין, מן הסוכחות אל תחנות הרכבת, כדי לנתק את מסילת הברזל, וההתקפה השנייה מרחוק, משמאל, לעבר הרמה אשר חלשה על גורה זו של החזית, — היא הרמה האחרונה בדרך ללנינגרד. הוא הבין כי הגרמנים הצליחו לפרוץ את החזית; וכעבור זמן־מה ראה טנקים ומכוניות־משא טעונות אנשי־צבא שאצו על פני הכביש. אלה היו טנקים גרמניים וצבא גרמני.

הסוללה הפצועה המשיכה להמטיר אש בלתי פוסקת. המדריך הפוליטי, כולו שותת דם, פקד על האש — והיה מעביר אותה תחילה לפי הוראות עמדת הפיקוד, ואחר כך, משנתק הקשר — היה מכוון את האש לפי ראות עיניו.

כל־יהירה של בוברישוב פגע בכינון ישיר בכביש. מיטיה היה מעמיק להסתכל בשטח שמקלעו היה מכסהו, מוכן בכל רגע לפתוח באש. אבל הגרמנים לא הלכו לעבר הקוללה. יסודות של מיטיה גברה כי הוטל עליו לשכב מתחת למטר האש ולא לעשות מאומה; להיות

— יפה. שמרו על כליכם, הברים... שמרו עליהם! העם הפקיד אותם בידים...

המלים שיצאו מפיו נשמעו בפשטות ולבביות ותוגה חלפה על פניו. פתאום חש מיטיה רגש רבי־בושה וענויים, כי נזכר במקלע אחד אשר השאיר איזו בעת הנסיגה.

— נשמור, חבר מצביא — אמר בוברישוב בקול גרגש — בחיים שלנו... נשמור!

פגז התפוצץ סמוך לכל־יהירה. המצביא פקד על האנשים שיסתתרו והוא עצמו נגש בצעדים מדודים אל גללים האחרים, כאילו בו לא יכלו לפגוע לא פגזים ולא רסיסים.

המצביא שהה בסוללה כחצי שעה, והכל נשמו לרווחה אחרי שנסתלק — ולא כדרך שנשמים לרווחה בעת פרישתו של איש המפקדה, עת שמחים כי הכל עבר בשלום ואיש לא "זכה בהערה"; — כאן הכל היו מלאים רחשי אהבה והוקרה, משום שהמצביא לא שמר על עצמו ותוך חרדה לחייו הנה הסיחו אנשי הסוללה גם דאגה מעצמם.

סמוך לעשר פתחו הגרמנים בסופת־אש לאורך כל החזית. לשטח הסוללה ניתכו הפגזים ברציפות כזו, עד כי מיטיה, ששכב במחפורת ליד המקלע, היה מתכסה מדי פעם באדמה ושברי זכוכית מן החממות שניתצו והועפו באוויר. שברי זכוכית חדים נתזו על פניו של ליבון שהפנה את ראשו ברגע מסוכן. הוא נאנק, הדק שיניו ובצפרצן עקר את השברירים מעורו. הדם שתת מבעד לאצבעותיו.

כי הוא שמח מאוד להיות ברגע זה יחד עם בוברישוב:
עמו לא נאבד!

בוברישוב ערך מחדש את האנשים ששרדו, שלח סיירים, קבע מארב בכל העברים, וישב ליד המפה עם הסרג'נט קומוב. עם דמדומי ערב, אחרי שחזרו הסיירים, קרא למיטיה.

— המכיר אתה את המקומות הללו?

— מכיר.

— לא תחוס על חיך? לא תרתע?

מיטיה התאמץ לדבר בשקט גמור וענה, כי לא ירתע. במרופף נזכר בפניו של המצביא, עת הלז ביקש לשמור על כלי-היריה, נזכר במצעדו האטי בתוך התפוצצויות ושריקות הפגזים ובהבטחתו של בוברישוב: „בחיינו... נשמור!“ — ראה נא — אמר בוברישוב בפרשו את המפה — הנה אנו. כאן פאת-העמדות הקדומנית שלנו, היתה ואיננה עוד. הנה מסילת-הברזל ותחנת-הרכבת, אשר עכשיו נמצאים שם כעשרים תת-מקלענים ולא יותר. הגרמנים עברו קדימה, פגעו באגף-הרמה ובבטליון של הקולונל קמנסקי. משמאל לרמה — הגרמנים, ובגבנו מאחורי הביצה — גם שם גרמנים, כנראה שהם מתרכזים לשם מהלומה לעבר קמנסקי ולשם כיבוש הגבעה. המבין אתה את המצב?

הכל היה פשוט, אבל זו לו הפעם הראשונה שמיטיה עקב אחרי המצב לפי המפה ובפעם הראשונה הוטלה עליו משימה שלשם ביצועה הבטיח לא לחוס על חייו. הוא התרגש ולא ידע מהו הדבר החשוב ביותר שיש להבינו במצב זה.

— ועכשיו הבט. אם נטלטל את כלי-היריה אחורנית, ימינה או שמאלה, הרי נתקל בגרמנים ממש. משום כך, עם רדת החשכה מוציא אני את כלי-היריה קדימה, אל הנגר. לא יעלה על דעתי של אדם לחפשנו שם. ואחר-כך, — על שפת הנגר עד מסילת הברזל, ובדרך ישירה לפי המסילה, לעבור על פני התחנות ולהיכנס ליער, ומשם — קצרה הדרך עד הקולונל קמנסקי. דרך אחרת איננה, רק לפי המסילה; משני הצדדים — בביצה, נשקע שם. בנח לתכנית?

— בנתי. — אמר מיטיה. התכנית נראתה לו נועזת, כאינה ניתנת לביצוע, אבל לא הרהיב בנפשו להביע זאת במלים.

בוברישוב גיחך:

— סבור אתה, אי אפשר לבצע? ואילו אצלי כל החישוב בנוי על כך כי דבר מעין זה לא יעלה על הדעת בכלל. ונוסף לכך, אין לנו ברירה. נו, אם היום אין לבם נתון לנו, הרי מחר עלולים הם לתקפנו. להיכנס לקרב — לא יספיקו לנו כוחותינו. וגם כלי היריה דרושים לנו עכשיו...

בלב הכבשן ולא להשתתף ב... ערכה. מה התרחש שם בבטליון השני היקר? העודם חיים שם חבריו, מפקד המחלקה ששלחם הבוקר אל הסוללה, ומקלעני המחלקה השניה, שהוטלה עליהם ההגנה ליד הכביש ועל הגשר שמעל לנהר?

הוא חש צמאון בפה ושפתיו נצרבו. אחרי כל התפוצצות בקרבת המקום היה בוחן מבעד לאבק השוקע — הנמצא בוברישוב במקומו. בוברישוב נשאר קבוע במקומו וכלי-היריה שלו פעל. ונדמה למיטיה כי כלי היריה שינה את קולו, כי נצרך כקולו של אדם. רסיס פגע והרג את הטוען, שמתנועתיו נהנה מיטיה לפני שעה קלה, ובו בזמן נפצע מגיש הפגזים. אבל התותח המשיך לירות. כגוף חי, כן היה כלי-היריה מלא הודיה על הטיפול המתמיד והנאמן, אימץ את כל כוחותיו ולא מעל באמונם של בני-האדם, שנפחו בו רוח חיים.

הקרב נסוג אחורנית, ימינה ושמאלה מן הסובחון, עקף את הסוללה הבודדה כאילו שכח על קיומה. עתה נגש בוב-רישוב אל שאר כלי-היריה ופניו נתעוותו מכאב. בהתקלו בדרכו בשבר של קנה-תותח שקצהו נתרסק. אחר כך ראה את השקע שבקע פגז במקום המחפורה של נקודת-הפיקוד, את הפצועים ששכבו על אלונקות ועל קש ואת גופות המתים המסודרות בשורה, סמוך לחממות.

המדריך-הפוליטי — שהיה פצוע בראשו, רגלו ובטנו — קרא לבוברישוב. הוא נטה למות, זה היה ברור לו לעצמו כלבוברישוב. צינת מוות כבר הקפיאה את מצחו ואת אצבעותיו הנעות.

— אני הולך למות — אמר הוא.

בוברישוב רצה לנחמה. אבל לא יכול היה לשקר בנפשו. — אנו מכותרים, בוברישוב — אמר המדריך הפוליטי. — אין קשר. האנשים שרדו פחות מחיילים. כלי-היריה — רק שניים אצלנו. עליך להחליט מה לעשות. אני כבר איני מסוגל. אתה — הראש וגם קומנד. עליך ליטול את הענין לידך. קומניסט אתה. החלט בעצמך. אם תשאר בחיים, תספר.

ולא סיים את משפטו.

— טוב — אמר בוברישוב. — אם אשאר בחיים, אספר, כיצד לחמת... וכיצד נפתח נשמתך, ידיד... לכולם אספר... — תספר... — לחש המדריך הפוליטי.

— אל סטלין ישלח הדו"ח. — אמר בוברישוב ונשק

לגוסס. — נו, שלום לך, ידיד!

* * *

מיטיה היה מזועזע מהאבידות הרבות באנשים, אבל הוא נתאושש כשנודע לו שבוברישוב מפקד עליהם. לא ידע מה יעשה כעת, כשהסוללה נותקה מן הצבא והגרמנים פרצו את החזית ועברו קדימה, אבל הוא אמר לחבריו,

לרגע שקע בוברישוב בהרהורים, אולי גם הוא נזכר בהבטחה שנתן למצביא, או פשוט תיאר לעצמו את הביצוע הממשי של תכניתו הנועזת.

— ובכן כך הוא, מיטיושה — אמר בהנידו בראשו — אנו נעבור על פני התחנות — ושם יושבים הגרמנים עם תת-המקלעים. לנו, עמוסי הצידוד הלוה, לא נוח יהיה לנו להכנס לקרב. יש, איפוא, לטהר את התחנות לפני שניגש. אתה — הוא הסתכל במיטיה במבט חד — אתה לוקח אנשים, עובר דרך הביצה ומכה בתחנות מכאן, מן הביצה, מקום אשר אין איש מצפה לך שם. עמך ילך פחזמוב, סייר, הוא כבר היה שם ויודע היכן צריך לנתק את קווי-הקשר שלהם. והוא בעצמו ינתקם, מומחה הוא לעניינים שכאלה. המובן לך הכל?

מיטיה ענה קצרות:

— כן.

— מהרהר אתה: „מעולם לא כבשתי תחנות?“ — שאל בוברישוב בחבוק את מיטיה. — סומך אני עליך כעל ידיד ותיק. אז נהגת כהלכה. ואין אדם אחר שאפשר למסור את הענין לידי. ואשר לספק שלא כבשת מעולם — הרי גם אני, ידידי, לא כבשתי מעולם וגם לא חשבתי כי אגיע לכך...

עלו לבו של מיטיה והוא תהה על קנקנר-הוא, התאזהר לנסות את כוחותיו ושאל:

— מתי עלינו לצאת?

ב.

אחרי שיחת-לילה עם הטנקאי סמולין, החריף רצונו של הקפיטן קמנסקי להתחיל בפעולות. הצפייה נראתה בעיניו כפשע. עד לנינגרד לא נשאר אלא קילומטרים אחדים. שרידי היחידות שנחלו תבוסה, ולוחמים בודדים שפיגרו אחרי יחידותיהם, נסוגו מדוכאים ורצוצים. לקראתם צעדו יחידות אחרות שהתאוששו קמעה אחרי הקרבות שנערכו זה מקרוב, סודרו מחדש בחפזון, והלכו להגן על הגבול האחרון, אשר הגרמנים לחצו לכל אורכו. לאט הידקו את הטבעת סביב העיר. גם הגרמנים היו שבורים ורצוצים אחרי הקרבות שנערכו שלושה חדשים בדרךם לנינגרד, אבל הם לא האמינו בריצונותה של ההתנגדות. עוד יום, אולי יומים או שלושה, והם יכנסו אל לנינגרד במצעד חגיגי ויקבלו את כל מה שהובטח להם בנדיבות-לבה של מפקדתם: צלבי-ברזל, מסיכות במלון „אסטוריה“, שלל רב וחופשה ארוכה.

על הבטליון של קמנסקי הוטל לעכבם באזור הגבעה. מימינו ומשמאלו של קמנסקי הגנו שני בטליונים אחרים מאותו רגימנט. קמנסקי לא צפה למהלומה ישירה כלפי הבטליון שלו; התקבל יותר על הדעת, כי הגרמנים ינסו לפרוץ מן האגפים לשטח הבטליון השלישי, ובעיקר לזה של הבטליון השני, — כדי להסתער עליו ובמהלומה

קצרה לכבוש את הגבעה. הנה כבר שתי יממות שהיחידות הגרמניות הקדומניות מדשדשות על מקומן לפני עמדות הרגימנט וטרם פתחו בפעולות זולת סיורים והתקפות-אש. לפי כל הידיעות, מגיעה ההפוגה לקצה.

ההתקפה הגרמנית העומדת להתרחש נסכה מורא בלבו של קמנסקי. כושר הקרב של הבטליון השני עורר בו ספקות רבים; הבטליון השני טרם הספיק „לעכל“ את תגבורת-המילואים שלו. תנאי הקרב טרם ליכדו את האנשים, והמפקד, לפי דעתו של קמנסקי, לא היתה בו יוומה במידה מספקת, ולא הבנה מספיקה בתנאי המלחמה הנוכחית. וגם כל מערך ההגנה של הרגימנט נראה לקמנסקי בלתי יציב, מתוח לאורכו ואינו מובטח בעומק.

בדמיונו הציג קמנסקי את עצמו במקומו של מפקד הרגימנט, וארגן מחדש באופן יסודי את כל רשת ההגנה: באזור זה יפתח בפעולות קרב נמרצות ומפתיעות את האויב... אבל בתור מפקדו של אחד משלושת הבטליונים, שהגנו על גזרה אחראית זו של החזית, לא יכול היה קמנסקי אלא להתקשר עם מטה-הרגימנט, להציע עצות ידידותיות למפקדים השכנים ולנקוט באמצעים התלויים בו לשם חיזוק אזור ההגנה שלו. הוא הגביר את האגף הימני שלו בנקודת הצומת עם הבטליון השני, בהשכינו שם פלוגה שלמה ובראשו סמולין, מפקד הפלוגה הטוב ביותר שלו, והוסיף לו מחלקת מקלענים. חישוב ושינה את מערך כלי-האש שלו. התאנה לחברים ותיקן את אמצעי הקשר... אבל במלאו את כל העבודה הזאת, התענה מתחושת חוסר-היעילות שבדבר.

„אנו יושבים ומחכים להתקפה“, הרהר. „אנו מזניחים את ההזדמנות, אולי ההזדמנות האחרונה! הרי מאחורינו כבר פרברי הכרך, וקרבות מתרסים ברחובות... כוחותינו דלים? נכון! אבל הרי גם הגרמני אינו אדיר גבורה כמו שהיה בפרצו את גבולותינו ביוני. עכשיו מהלומותיו זעירות יותר ופחדניות יותר. כל פצע טרי הריהו מרפא באיטיות גדולה יותר. הוא רחוק מבסיסיו. בעורפו — פרטיונים. אמנם, הוא עודנו חזק, אבל גם אנו, הכל הרוחות, אין אנו חלשים כל כך! ולבסוף, הרי עומדים אנו על טיבו ויודעים כי באזור זה הוא מכנס כוחות. ובכן, מדוע לא נהלום אותו אנחנו, בטרם קפץ את אגרופו למהלומה? כיצד נרשה אנו שהאויב יאסור קרב לפי תכניתו, שעה שנוח לו ביותר?

אי-אפשר היה לחשוב עכשיו על התקפה נגדית. על פעולות גדולות. אבל אפילו בעזרת כוחות מעטים, בארגון מדויק ובתמיכת ארטילריה כבדה, אפשר, אם לא להדוף את הגרמנים מפרברי לנינגרד, הרי לפחות להפוך את סדר תנועתם אל עבר לנינגרד, לפורר את היחידות שלהם, להכריחם לעמוד ולצפות לתגבורת. והרי דוקא עכשיו, יותר מאשר בכל זמן אחר, זקוקה לנינגרד לריוח של זמן!“

שוב מן הכיתור? — שאל הקפיטן בקמטו את פניו

עם עינים אדומות ומבע גיחוך בלתי ידידותי.
— שוב מן הכיתור? — שאל הקפיטן בקמטו את פניו.
— כדברייך, חבר קפיטן. פרצנו דרך המערך הגרמני.
הגענו בקרונות ממלקוח הקרב עם עשרה תת-מקלעים,
גם הם מן השלל! — הודיע בוברישוב בקול ספוג אושר,
ולא נבוכ כלל מקדרות פניו של הקפיטן. — כבשנו חוד
קרב את תחנת-הרכבת והוצאנו שני תותחים למקום
מבטחים. אני מבקש פקודות כיצד לנהוג בתותחים
ובלוחמים. רוצים אנו להכניס לקרב, חבר קפיטן!

קמנסקי קרב, נגש לבוברישוב והציץ לתוך עיניו
האומרות אושר ואומץ. אחר כך סקר בעין בוחנת את
קוצ'אריאן ומיטיה. — והנה אומרים — מכותרים —
אמר בכעס. — הרי עם אנשים שכאלה...

קמנסקי שיסע את דבריו עצמו וקירב את בוברישוב אל
המפה: — הראה, איך ומאין הלכתם? וכלי-היריה אינם?
בוברישוב הראה את הדרך שעברו בה וסיפר בהתאפקות
רבה כיצד הצליח להוציא את התותחים. קמנסקי שמע
בעיון, וסימן על המפה את דרכו של בוברישוב. אחר-כך
הרתיע עצמו אחורנית ושקע בהרהורים. בוברישוב נשתתק.
— ברור! — אמר הקפיטן וניער ראשו בעליצות —
נו, תודה לכם, חברים. פטרונו, חברנו עם המטה! — קרא
לטלפוניסט — ובכן, חבר בוברישוב, לכו לסעוד ולהינפש.
בקרוב איוקק לכם.

בצאתם חיבק בוברישוב את מיטיה ולחש לו:

— מיטישוה, ידידי... ביצענו, הא?

מיטיה נגע לרגע בתנועה ילדותית בלחיו בלתי
בוברישוב והביע מה שהסעיר את שלושתם:

קמנסקי ערך על דעת עצמו סיור-קרב אחדים וסיוריו
אלה אישרו את אפשרות הביצוע המדויק של מזימתו.
התקדמות-המסע הגרמנית החלה:

במחצית הראשונה של היום הדף קמנסקי בקלות את
ההתקפות שערכו הגרמנים רק לשם ריתוק הכוחות של
הבטליון שלו — והמהלומה העיקרית של הגרמנים הוטלה
ימינה, לתחומי של הבטליון השכן. אבל בצהרי היום
נוצר מצב מסוכן באזור הגבעה. הבקעת הגרמנים באזור
הבטליון השני אילצה להטיל לאגף הימני את כל הכוחות
הנראים בעין ואת כל אמצעי האש, ואפילו אם דבר זה גרם
להחלשת המרכז והאגף השמאלי. והגרמנים כבר החלו
לוחצים על המרכז וגם על האגף השמאלי.

ובשלהי היום החזיק הבטליון של קמנסקי מעמד בגבול.
רק מימין, בצומת התחום הקודם של הבטליון השני, נאלץ
סמוחין להסיג אחורנית את מערך „הפרסה“, כדי שלא
יהלמו הגרמנים מן האגף. אבל קמנסקי הבין כי הכוחות
אינם שווים כלל. אולי יוכל להדוף התקפה אחרי התקפה
במשך יום-יומיים — ואחר כך... לא יהיה לו עם מי להילחם
על הגבעה.

בשלהי היום ביקר מפקד הגרימנט אצל הבטליון, ולפני
שנפצע הבטיח שישלח מחר לקמנסקי פלגת מתנדבים
ומרגמות אחדות. אבל קמנסקי פחד מפני היום, וגם
התגבורת המעטה לא פתרה את הבעיה העיקרית של
גורל הגבעה. וכאשר שכך הקרב באפלת הלילה, התייחד
הקפיטן במחפורת שלו ושקע בהרהורים באותו ענין...

המפה היתה מונחת לפניו כשהיא זרועה כולה סמנים
חדשים. ימינה מן הגבעה, במקום שעוד בבוקר הסתדר
הבטליון השני, נתקעו הגרמנים כטריו, וכוונתם לעקוף את
הגבעה. קמנסקי הסתכל בטריו מסוכן זה, ובמידה שהסתכל
יותר, כן נתחורר לו יותר ויותר, שהיום לא תצמח להם,
לגרמנים, תועלת רבה מהטריו. אמנם, מחר עלולים הם
לפתח את הצלחתם ולהפוך את הטריו לנשק יעיל כנגד
הבטליון המגן על הגבעה. אבל היום אין הטריו יציב
כל עיקר וקל לפגוע בו מהאגפים, ביחוד מעבר לגבעה,
אם... אם הגרימנט יפעל ולא יחכה להתקדמות המסע
הגרמני.

קמנסקי היה כולו נרגש בחשבו את מהלומת-הנגד
כלפי הטריו הגרמני, שעה שהודיעו לו כי סרג'נט
ושני חיילים פרצו בקרונות את הכיתור והסרג'נט ביקש
להודיע על כך לקפיטן קמנסקי.

— כיתור! כיתור! — רטן קמנסקי. המלה עצמה
היתה שנואה עליו וכל המעשה של תבוסת הבטליון השני
עורר בו רוגז והתנגדות. — הביאום הנה — הוסיף
בלי חמדה.

כאשר נכנסו בוברישוב, מיטיה וקוצ'אריאן אל המחפורת,
ראו, באורה הקלוש של מנורת הנפט, פנים פקחות, עיפות

— העיקר, לא סתם פעלנו...

ואחר־כך כרעו נפלו לישון. באותם הרגעים הספורים שעברו עד שנרדם מיטיה וישן שנת ישרים, חשב ותהה בזכרונו, ברכו את מאורעות היום **שחלף**.

הנה הוא זוחל בביצה עם פחומוב וקוצ'אריצ'אן, נאחו ברגבים וכל רגע שוקע במי־דממה השחורים והמבעבעים. הנה קוצ'אריצ'אן „מסיר” ביריה קולעת את הזקיף הצועד על פני הרציף ומיטיה זורק צרור רימונים בחלון המואר של סוכת הנוטרים, מתפרץ לתוכה ומחסל בשני רימונים בוספים את הגרמנים שנותרו בה. הנה הוא מהלך על פני התחנה הכבושה, אינו מאמין לעצמו, שזה הוא שלכד אותה במהירות ובקלות שכזו. סופר את התת־מקלעים שנפלו בחלקו כמלקוח קרב, ויחד עם קוצ'אריצ'אן הריהו בודק את כושר פעילותה של הקרונית, וחרד מאד על כי בוברישוב מאחר לבוא עם התותחים... ואחר כך — הפגישתו, עת הכל שבעים רצון, אבל בוברישוב ולוחמיו רצוצים ומודאגים כל־כך עד כי לא נשמעה אף הבעת־גיל אחת. הלוחמים נושמים בכבדות מרוב עיפות ומיטיה עוזר על ידם להוריד את התותחים מן הסוללה והולך יחד עם בוברישוב לסייר את הדרך עד היער. החילונית של הפגישתו עוררה התרגשות בלבו של מיטיה, העדר התהילות כאילו הציג אותו בשורה אחת עם בוברישוב ואנשי־צבא אמיתיים אחרים — הרי גם בוברישוב לא חיפה לדברי תהילה משום אדם ולא תהרר אלא בענין שנטל על עצמו מרצונו הטוב... ואחר־כך אמר בוברישוב כי יש לפרוץ אל קמנסקי, אחרת אין כל טעם בהצלת התותחים. בהתקרב לקרונית הגרמנית, תהרר בקול: „אולי בקרונית זו נגיע יותר מהר? העזה גוררת העזה, ומיטיה לא התפלא לתכניתו של בוברישוב, כי עתה — וזו לו הפעם הראשונה — האמין בכוחות עצמו לחלוטין.

מיטיה לא יכול היה להבחין, אם החמיץ את השעה בשנתו הארוכה או רק נמנם קמעה — עת הרגיש כי המקשר של קמנסקי מנער אותו וחוזר ואומר: — קמנסקי דורש אותך באופן דחוף! הקפיטן דורש באופן דחוף!

כל השלושה קפצו על רגליהם. המקשר הוסיף בלחש: — סדרו את בגדיכם... המציאי על החזית...

* * *

הופעתו של בוברישוב אישרה באופן מוחשי את אמונתו של קמנסקי כי ברגע זה יש צורך בעזרתו, אמצאה ותקיפות. הוא שמח לבואו של בוברישוב. זה היה איש אשר פעל בדיוק כך, כפי שרצה קמנסקי עצמו לפעול. אחר־כך שמח לאותה עזרה ממשית שיכלו להחיש שני התותחים ומחלקת המקלענים — אנשים למודי־קרב, בעלי־יזמה, שרוח ההצלחה פועמת בקרבם. אבל כיצד לנצל עזרה זו? התותחים הכבדים ביער במרכז הטריז: —

אם יתחיל להלום משם, ודאי יעורר הדבר בהלה בקרב הגרמנים. אבל התימשך הבהלה זמן רב? גם מלאי הפגזים של כלי־היריה קרב כבר לקצו, ולטלטל את התותחים מן היער לתוך מערך הבטליון אפשר רק ממש סמוך לחטמם של הגרמנים, ואף זאת יש לעשות בעיקר המקום והדבר ימשך כיממה שלמה.

אחרי ששלח את בוברישוב לנות הודיע לראש מטה הרגימנט בקוים כלליים על תכניתו, כפי שאפשר למסור בטלפון. וראש המטה ענה תוך רוגזה:

— איזו עקשנות של חמור! אין לי במה לסתום את החורים, ואתה...

קמנסקי אפילו לא נתכעס. הוא הרכין ראשו על זרועותיו ומיד הרגיש ליאות. כאב בלב ואדישות אטומה כלפי המוות. והרי שום דבר אחר, זולת המוות, לא היה צפון בחוסר היוזמה. להציל את המצב יכולה רק גיחה נועזת, מחושבת לכל פרטיה, גיחה עזה ואמיצה. המוות? נמות כמות חיילים, המוכרים את חייהם במחיר יקר. אבל לשם מה, לשם מה המוות? הן אפשר לפעול, ללחום, לנצח?

פתאום נצטיירה לנגד עיניו בבהירות זאת הפעולה האסורה והנכספת. נצטיירה לא בקוים כלליים, אלא על כל פרטיה, בתנועתם ופעולתם של האנשים, בציד הקרב... אילו הופיע עכשיו מפקד איש־תבונה, בעל כוח־החלטה, יכול היה קמנסקי למסור לו את תכניתו באופן משכנע ומדויק. בדמיונו העביר את תכניתו על פני המפה, וחישב את כל הכוחות הדרושים לביצועה. כמובן, על סמוחין תוטל משימה הדרושת סבילות ותבונה... גם בוברישוב זה... הנה איזה אנשי צבא גדלו אצלנו במשך פחות משלושה חדשי מלחמה!

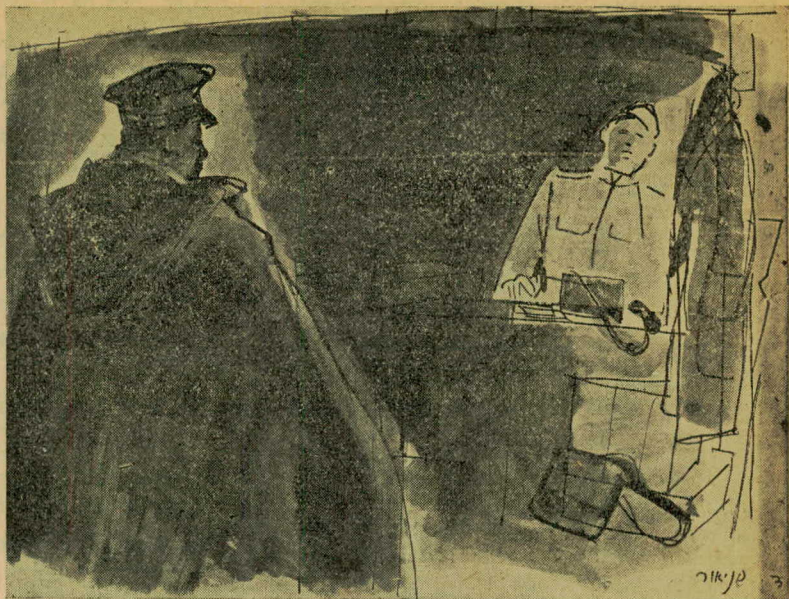
קמנסקי אהב את אנשיו ושמר עליהם. אבל לא היה מהסס, ושולח אותם אפילו לענין שיש בו הסתכנות — כי הרי זוהי מלחמה שלשמה יש ללחום ובעת הצורך להקריב את החיים. הוא ידע, כי רבים לא יחזרו מפעולה זו. אבל אלה יהיו קרבנות שהנצחון יצדיקם. וכעת דאבה עליו נפשו בחשבו על המפקדים הלוחמים מהבטליון שלו שנגזר עליהם — מחמת הפסיביות של מטה־הרגימנט — להשמידה אטית חסרת־טעם.

הוא כתב מכתב תמציתי, נמרץ, ושלחו בידי שליחו אל מפקד הדיביתיה — הקולונל קלגנוב. הוא לא הכירו, אבל האמין, כי קלגנוב חייב להבין ולהתעניין בדבר. הרי המדובר בלנינגרד!

כעבור שעה צלצל מפקד הרגימנט, וקמנסקי ענה לו, אבל בו ברגע, נתמתח כולו ויישר לאורך גופו את ידו המאומצת. ידו השניה זרקה את השפופרת, נמתחה אף היא. גם פניו נמתחו וקפאו: בפתח המחפורת עמד מצביא־החזית.

המצביא ליכסן מבטו לעבר הקפיטן, שהיה נרגש עד מאוד מן המפנה שקיבל הענין, ופקד לקרוא לטלפון את מפקד הדיביזיה. פניו היו קשוחים וזעופים.

— מפקד הדיביזיה, למי הודעת על התכנית המוצעת בידי קמנסקי? לא על כך שואל אני אותך. רע מאוד, שלא חקרת אותה. ובכן, מצביא החזית צריך לברר במקומך את הנעשה בתחומיך? תכנית טר-בה, באה בזמנה. יפקד על הפעולה קמנסקי. חשב מה הם הכוחות שיכול אתה למסור לרשותו. לא, אתה יכול למצוא ותמצא. ולא לעת בוקר, אלא בשתים אחרי חצות הם צריכים להיות כאן. את פרטי הפקודה תקבל ממני.

גם פניו נמתחו וקפאו: בפתח המחפירות עמד מצביא החזית

הוא הסתכל בפני קמנסקי בעינים צוחקות, עירות מאוד וטובות: — תכניתך באה בזמנה, קפיטן. עם שחר פותחים אנו במהלומת-נגד, הנה כאן... — הוא תקע עפרונו באזור הסמוך לחזית. — פעולתך תבלבל את הגרמנים ותעודד את השכנים. יומה והעזה — הנה מה שדרוש עכשיו! אילו היינו...

הוא הפסיק לטוות את מחשבתו ושאל תוך הנאה: — והיכן הם הבחורים שלך, שהצילו את התותחים? קרא להם ויבואו הנה.

והחל להכתוב לשלישו את הפקודות. שוב קפצה דאגה על פניו. עתים היה משתק וממצמץ בעיניו, כמחשב מהי מידת הסכנה הכרוכה בהעברת הכוחות המעטים שרצה לתתם לקמנסקי.

— שלושה טנקים — אמר בעצבון — ומצורפת להם פלוגת הבלטיקאים. אך זה הגיעו לכאן! עס-זהב, עשוי לבלי חת... מלחים!

הוא שתק קמעו, כמהסס, וצר היה לו לשלוח לקרב את אלה אשר חשב עליהם.

— ועוד נוסף להם פלגת פועלים קומוניסטים. פועלים-בולשביקים, אנשי פיטר... שמור עליהם — אמר בקול נמוך, ולא פקודה היתה זו אלא בקשה.

הסרג'נט בוברישוב, עם הלוחמים מיטיה קורדריאצבוב וקוצ'אר'אין נכנסו למחפירות וניצבו דום על הסף. מבטו של המצביא ננעץ בוברישוב. — אני מכיר אותך, סרג'נט.

המצביא דחה בתנועת יד את ההודעה הרשמית, ישב אל השולחן ומשך אליו את המפה.

— כך — אמר בצודו במבטו את המצב — השכן הכשיל? טריו לא נעים נתקבל... מה הצעתך?

קמנסקי נטל עפרון אדום וסימן קוים-קוים את הדרך שעשה אותה לפני שעתיים בוברישוב.

— הערב יצאה בדרך זו קבוצת לוחמים עם שני תותחים מן הבטליון השני בפיקודו של הסרג'נט בוברישוב. בתחנת-הרכבת השמידה עשרה תת-מקלענים וכבשה זמנית את התחנה למען הבטחת מעבר כלי-היריה. את התותחים הסתירו כאן, להביאם אלי אי אפשר, ואין גם כל טעם בדבר — אם נתקבל תכניתי. בסיוע הארטילריה ותגבורת קלה של אנשים וטנקים (לפחות שנים-שלושה — הוסיף בקול-תחנונים) הריני משגר קבוצת-מחץ עם תת-מקלעים ומקלעים לעורף האויב, בדרך זו...

הוא העביר קו אדום עבה, סמוך לקו שרשם לפני כן בכיוון הפוך. בקצה הקו סימן קשת לאורך הנהר וציין בחרצים את מקומות המהלומה, והוסיף: אם ברגע חדירתה של קבוצת המחץ תפתח הארטילריה שלנו אש ברבועי-המפה הללו, ומכאן... — העפרון נתקע בחזית הבטליון השלישי ורשם חץ מעוקם — ומכאן יסתערו הטנקים עם קבוצת-נחיתה של תת-מקלעים...

המצביא הסתכל בשעונו, ובהסתגלו לנעימת קולו של קמנסקי, הוסיף:

— וזה צריך להתרחש הלילה עם עלות השחר...

זכרון הראיה המופלג שלו לחש לו את מקום הפגישה, ועדנה אבהית האירה את פניו.

— מיהרת למלא הבטחתך, חבר בוברישוב. יפה פעלת...

* * *

אלכסיי ישן שינה מתוקה בשעה שבאו להעירו וקראוהו אל מפקד הבטליון. פניו של יקובנקו היו נרגשים ומלאי קנאה. בלי אומר הושיט את הפקודה. לפי פקודת מצביא החזית... שלושה שריונים עם צוותות מגוסים, הבקיאים בפעולות-התקפה... מיד לרשותו של מפקד הבטליון, הקפיטן קמנסקי.

— כמו בחלום — גמגם אלכסיי — הרי זה אותו קפיטן...

— כנראה, קפיטן הראוי לשמו! לפי פקודת מצביא החזית...

— חי אלוהים, כמו בחלום — חזר אלכסיי ואץ להעיר את הצוות.

שלושה טנקים כבירים הגיעו לרשותו של הבטליון הראשון, חמשה רגעים לפני הזמן הנועד. באפלה השיגו ועברו על-פני הרגלים הנחפזים. אלכסיי הוציא פניו מתוך האשנב ושאל:

— מי שם?

— פלגת הפועלים הקומוניסטית — ענה בגאווה קול נמוך.

לוחם עם דגל הגיה מתוך האפלה:

— חבר מפקד, פנה הצידה אחרי, מתחת לעצים. הקפיטן ציווה להסוות את המכוניות ועליך להופיע אצלו. בנקודת-הפיקוד שררה אורירה מיוחדת של התאפקות, קפדנות ורוממות עצבנית. היו פונים איש לרעהו במשפטים מקוטעים, עישנו סיגריה אחרי סיגריה. אבל לא היתה אנדרלמוסיה, לא היו גידופים. הקומיסר קידם את פני המפקדים.

— שבו, חברים, אבהיר לפניכם את המצב.

קמנסקי נכנס בשעה שהקומיסר כבר השמיע את הודעתו. פניו עטו אורה בראותו את פניו המוכרים של הטנקאי ובהתקרבו אל אלכסיי, לחץ את ידו, אבל לא אמר מאומה ואזנו קלטה את דברי הסיום של הקומיסר: „זהו המצב“.

— וכעת המשימה...

והחל לספר באופן תמציתי את התכנית הכללית של הפעולה. אותה שעה בא מפקד פלוגת „חיל-הרגלים הימי“ סטיצ'נקו. הוא לבוש מדי צבא, אבל משהו בלתי נתפס בהתנהגותו, ובמצעדו בלט שיטור אחר, לא של הצבא.

— טוב מאוד — אמר קמנסקי בראותו אותו — עכשיו מקבלים הלוחמים שלנו ארוחת ערב, ואחר כך תלכו לנקודת הגיחה, הנה לכאן — הוא הצביע על הנקודה המסומנת במפה, שמאלה מן הגבעה. יהיו אתכם שלושה

טנקים... בארבע ארבעים-וחמש פתחו הארטילריה של אנייה-המערכה הבלטית באש שלה כלפי מרובע-המפה הזה, ובו בזמן מתחיל בפעולתו גם חיל-התותחנים שלנו. אתם מתרכזים קדימה ובחמש אפס-אפס, ובחסות מחסום-האש הנע, אתם יוצאים להתקפה נמרצת — הוא הדגיש את המלה האחרונה. — כאן פורצים טנקים ומפנים לכם את הדרך. כיצד עליכם להלחם היום, חברים, לא אשמיע לקח. הפעולה צריכה להיות נמרצת ונמהרת. על התחלת ההתקפה אודיעכם בעזרת שני זיקוקין אדומים, הנה מכאן — עפרוננו נתקע בבטחון בעורף גייסות הגרמנים — עיקבו אחריהם. אבל אפילו אם לא יהיו הזיקוקין, עליכם לפעול ממילא. אבל, עליכם לזכור, כי אז הכל תלוי בכם בלבד. אני מזהירכם על כל צרה שלא תבוא, — כי הזיקוקין יהיו יהיו.

הוא הסתכל עמוקות בוואסיליאב מפקד הפלגה הקומיר ניסטית, מראהו של ואסיליאב היה אורחי, וכנראה שכת לגמרי שלא מקובל כאן לשבת מגובן ובלחי נשענות על היד. אבל מבטו העמוק והמהורהר של קמנסקי אליץ אותו להתנער.

— לא נכשיל אותך — הפטיר ואסיליאב בתוקף.

— אסור לכם להכשיל — אמר קמנסקי — פירפצ'נקו, הבא הנה את הלוחמים שבאו עם בוברישוב! — קרא וחזר להרהר בתפקיד הפלגה הקומוניסטית בליל קרבות זה. עד הבוקר אנו מחלישים במידה ניכרת את פאת האגף הקדומנית שלנו. את הכוחות העיקריים אני שולח למהלומת-העורף ולהתקפה מימין, אשר שם פועלים הימאים והטנקים. את הגנת הגבעה עורכת הפלגה הקומוניסטית כל הזמן עד להצלחת הפעולה. אם יעלה בדעתם של הגרמנים להקדימנו ולפעול משהו, הרי אז יהיה מצבכם קשה. הפלוגה טרם השתתפה בקרבות, אבל לעומת זה הרי אלה הם אנשי לנינגרד, פועלים, קומוניסטים...

— נחזיק מעמד — אמר ואסיליאב — ועד הפעולה עצמה, כלום לא נשתתף? שאל בארשת עלבון, וקמנסקי נזכר בבקשתו החרישית של המצביא וענה בחמקמקות, משתדל שלא לפגוע במפקד הפלוגה: — בידכם, אנשי לנינגרד, הופקדה הגבעה, המפתח ללנינגרד. ואיפה יהיה חם ביותר — קשה לומר לעת כזאת. כאן, בנקודת-הפיקוד, יפקד הקומיסר שלי. תחליטו לפי תנאי המצב.

— ואתה גמרת אומר ללכת בעצמך? — שאל הקומיסר בחפזה ובכעס.

— כן! — הפטיר קמנסקי חריפות, ופנה אל הלוחמים הנכנסים.

בתוך פלאי הלילה הזה לא התפלא אלכסיי כלל לפגישתו עם מיסיה. ומיסיה — שטוף שמחה כמעט והתנפל לחבק את האיש היקר לו, אבל עצר בעצמו. — אתה תהיה מורה הדרך שלנו, חבר קודריאצוב —

אמר לו קמנסקי בבת-צחוק. — הרי אתה גרת כאן בקייטנה, בכון ?

— כדברייך, חבר קפיטן — ענה מיטיה.

— ואתה, חבר קוצ'אריאן... — קמנסקי עצר בלשונו, נגע בתנועה נמהרת בשכמו הלוחם — שמעת, כי לך חשבונות מיוחדים עם הגרמנים. אני מוסר בידך משימה אחראית וקשה: עליך ללכת באותה דרך שבה הגעת הלום. קח עמך כדורי-הבער. לא יהיה כל קושי לאדם אחד לחזור לקולחוז בלילה. עם שחר יחזור ידיך בוברישוב בעזרת כוחות מועטים ויכבוש את הקולחוז. משימתך... המיטיב אתה לקלוע ?

— צייד אני — ענה קוצ'אריאן קצרות.

— ובכן אתה תגיע לקולחוז. לפי ידיעות התצפית האוירית, סידרו הגרמנים בחצר-הטרקטורים את הבסיס הקדומי לחמרי דלק. המשימה ברורה לך ?

— ברורה, חבר קפיטן. להשמיד!

— להשמיד. — חזר אחריו קמנסקי — פעולה רבה תעשה. חבר קוצ'אריאן. אם יעלה בידך, תתחבא אי שם ותחכה לסרז'נט בוברישוב. ואם לא תצליח — אל תמסור חיך חנינם.

— במחיר רב ימסרו — אמר קוצ'אריאן ועיניו הבריקו. — התרשה לצאת לביצוע ?

קמנסקי לחץ את ידו והשהה אותה בכפו לרגע קט. הוא אהב חיילים טובים, וקשה היה לו לשלחם לפעולה הרת-סכנות.

קוצ'אריאן הצדיע, הניד ראשו לכולם לאות-פרידה ויצא בצעדים אטיים.

— כעבור חמשה רגעים אנו זזים — אמר קמנסקי למיטיה, בהבליגו על האנחה — אולי נציל אותו... מיטיה נצמד אל אלכסיי ולחץ את מרפקיו.

— אלישה — לחש באזנו — לא הספקתי לכתוב למרינה... למריה ניקולייבנה... היום, יחד עם הארמני הזה, תפסנו תחנת-רכבת. ועכשיו אני הולך שמה כמורה-דרך בעורף. ואם יקרה משהו, אלישה, ספר לה. לא לשם התפארות, אך לה חשוב מאוד לדעת. היא תבין מדוע... — ידידים ? — קרא קמנסקי בהתקרב. — נו, הפרדו, איפוא, כי זמננו הגיע. אני מאחל לך הצלחה רבה, טנקאי!

הוא התרחק מהם, ומשך אליו את הקומיסר:

— אל תכעס, ידיד... חי נפשי, עלי ללכת בעצמי. ואתה יודע זאת לא פחות ממני.

* * *

מיטיה שכב ליד הקפיטן קמנסקי על תל תלול באותה חורשה שפגזים פגעו בה ואשר לפניו אהבה מריה את צלה הקריר ואת הנוף היפה הנשקף ממנה אל עבר השדה ופאת היער.

המעבר הקשה והחרושי ביער ובביצה כבר היה מאחורי גבם, רק הרגלים העייפות מאוד, הרפושות והרטובות, הזכירו את המעבר הזה. כאן — בחיק הדממה — המגובשה, והספוגה צלילים בלתי נתפסים, רשרשו צעדים זהירים, הנשימה העצורה היתה מתפרצת אצל אימי בקול אנחה קצרה וניחרת, רצועות הרובים רשרשו — ותורלא. והרי צעדו כאן מאות אחדות של אנשים ואתם מקלעים ומרגמות קלות.

בוברישוב נתעכב ליד התחנה עם קבוצת לוחמים, על מנת להוציא מן היער את התותחים, וברגע הכושר להלום בתחנה, אשר שם שרצו הגרמנים הבהולים. על בוברישוב הוטלה המשימה — לכבוש את התחנה, להשאיר שם מקלענים ורובאים לשם הבטחת מסילת הברזל, ואילו שאר הכוחות יסתערו על הקולחוז — בסיוע אש כלי-היריה.

מאוד רצה מיטיה לומר לבוברישוב דברי פרידה, אבל בוברישוב ניגש ברגע האחרון, שוחח עם הקפיטן קצרות על תכנית-הפעולות ובלי להיפרד נעלם בחשכה. מיטיה הוביל את עיקר-הפלגה בשדות העוקפים את הקולחוז. כבר האיר הבוקר, והם צעדו כפופי-גב ואחר כך זחלו.

— עמוד! — פקד קמנסקי חרש — שכב!

קמנסקי שלח סיירים לסירור והם חזרו מיד. שתי סוללות גרמניות היו לפניהם, במרחק מאות מטרים אחדות. כלי היריה מכוונים בכיוון הפוך, כלפי החזית.

קמנסקי שלח לקרוא לסמוחין.

— לך — הסוללה השמאלית. העיקר — המהירות. בדוק את רגליהם של הלוחמים. לפחות ינקו את הרפש, כי קשה יהיה לרוץ.

— כבר פקדתי על כך — ענה סמוחין חרש ונאנח — מי יתן ונצא כבר!

— נשהה חצי שעה. להנפש.

סמוחין חזר וזחל אל הפלגה שלו.

קמנסקי שכב, בהסתכלו עמוקות בשדה האפל אשר שומה עליהם לעברו בריצה בעת ההתקפה.

— קודריאצוב! — קרא הקפיטן — זחל אל סמוחין.

ואמור שיפנה קצת שמאלה, אחרי החל.

כאשר חזר מיטיה, המשיך קמנסקי להסתכל עמוקות לפניו. מיטיה הודיע על הביצוע ושכב לידו.

— סטודנט ? — שאל פתאום קמנסקי בלחש.

מיטיה הגיע ראשו. הוא הרחרח כי כעת לא נשאר בו מאומה מן הסטודנט שבו, וכל כך משונה היה אילו נצטרך לחזור לאולם ההרצאות, אל ספרי הלמוד, ואל ידידיו העליונים. עכשיו אינם עוד הידידים הללו! זה נהרג, זה נפצע וזה אבד בדרכי המלחמה. קוליה גריגורצ'יק, הידיד הטוב ביותר... דמו שותת מתחת למרפק ולא היה זמן לדחוף

את הגויה הצדה, וריח הדם היה מבחיל... קוליה, סטודנט מוכשר מאוד, שחלם להשאר באוניברסיטה ולעבוד על בעיות צבירת האנרגיה, ליצור מצבר אבטומטי לשרות אנויות...

— הלייטננט סמולין הוא ידידך? — שאלו חרש קמנסקי שוב.

מיטיה לא ידע מה לענות. מעולם לא היו ידידים וגם לא נפגשו בלתי אם מעט מאוד. אבל היום נראה לו אליושה סמולין כה קרוב ויקר, וגם נעים היה לו לבטא ולשמוע את שמו!

— הוא בן-דודה של מריה סמולינה... היא אדריכלית... קמנסקי לא המשיך את השיחה ואולי גם לא הקשיב לדבריו. חשכת הלילה נמוגה והלכה, גלשה לתוך הבקעה. — מסור לאגף הימני לסרג'נט עמוסוב: נדמה לי כי מאחורי השיח יש מקלע. יכון כלפיו שלושה אנשים. שוב וחל מיטיה להעביר את הפקודה; חזר ומצא את קמנסקי מאחורי התל. הקפטן הדליק את המקטרת וחיפה עליה בכנף סגיני.

— ומה היא עושה עכשיו, האדריכלית? הבין מיטיה כי הקפיטן הקשיב לסיפורו. נענה בשמחה: — בונה מתרסים, בפרברים.

מיטיה נשתתק. כשפתח בשיחה שוב, אמר את הכתובת — שם הרחוב, מספר הבית, הדירה. — שם היא גרה, מריה ניקולאייבנה סמולינה... אני קורא לה מרינה... אם יקרה לי משהו, שם היא גרה... ואז תודיע לה, כיצד נהגתי בקרב... זה חשוב לה לדעת... הקפיטן חזר ואמר: „מריה סמולינה... מריה סמולינה“. בקולו היתה נעימת כבוד ורוך, כאילו ידע את כל מה שמיטיה יכול היה לספר לו. ומיטיה לא חשש עוד והחל לספר, כיצד בא מן הכיתור, רצוף, כעוס, כשהוא כבר איבד את האמונה בעצמו.

— היא לקחה את הסמרטוטים שלי, המזוהמים הרוחשים כינים... הביאה אגן מים, כדי שאחמם את רגלי... ערכה לי אמבטיה וארוחת ערב... ואז שאלה מתי עלי להתיצב. מלמתי לה משהו... בחילה תקפה אותי כשהרהרתי על כל מה שעבר עלי, המבין אתה? הייתי כמו בתוך דמדום, בדמדום רע. היא התוודעה, ופחד היה להסתכל בעיניה. שאלתיה מה היא עושה והיא הטיחה כלפי בבוז שכוה, בנעימה שכוז: „בונה מתרסים!“... כמו בפרגול הצליפה. עם שחר התעוררתי — ואותו הקול נשמע באוני... הלכתי להתייצב. היא ליוותה אותי עד המפקדה. לא טוב היה אז... ואחר כך פגשתי, כשהלכנו לחזית, ברחוב, ליד המתרס. פניה היו טובים כל כך והידיים מלוכלכות באדמה. היא הניפה ידה וכך עמדה זמן רב, ליוותה אותנו. לא הייתי מספר לך כל זאת, אבל אתה כבר מכירני ללוחם, כן? ואז נשבעתי בלבי לחזור רק

כשאוכל להביט בפניה בלי בושה. אמור לה זאת. הקפיטן שתק. מראהו היה אטום ועיניו הביטו קדימה בלי הפוגה, למקום אשר כעבור רגעים מספר צריכה הארטילריה, הפותחת בקרב, לפצוח פיה.

— ובכן מה — אמר לאט בלכסנו מבטו אל השעון — משמע, לשמה נצא היום לקרב, לשם האשה הלנינגרדית, אשר בונה מתרסים, לשם הידים המלוכלכות באדמה... הקפיטן קם בתנועה נמהרת ונטל את הזיקוקית. הוא טען את האקדוח. ונדמה למיטיה כי דמעות עמדו בעיניו של הקפיטן. לא התפלא, כבר ידע את מצב הרגשות המחודדות והשלמות הנפשית לפני הקרב, כאשר ברגע של התבהרות נצבים כל החיים בפני האדם. — לו ידעה היא! — לחש מיטיה.

— ואנו נספר לה? — נענה הקפיטן בעליצות — הראשון משנינו שיגיע לשם — זה יספר. כלום מתכווננים אנו למות? נחיה עוד, עוד נכה את הגרמנים! רעם-תותחים רב-קולות פלח את האויר. קמנסקי ומיטיה גלשו אהורנית ונצמדו לאדמה. מיטיה עצם עיניו ופער פיו כדי שלא תחרשנה אזניו.

עמוד עשן מסמא העיף לשמים שברי תותחים, שכבות אדמה עקורה ואילן שלם. ואחר כך שוב הרעים הבלטי...

* * *

— שכב, שטיא, תהרג! — קרא קמנסקי אל מיטיה שהתרומם מרוב סקרנות, ובידו לחץ את ראשו אל האדמה. — יופי! — צעק לאזנו בקול מאושר — אש כהלכה! אינני מכיר את הבחורים שלנו! איזה דיוק, א? ברגע הראשון לא הבין מיטיה מהי הדייקנות שממנה מתפעל הקפיטן, וכאשר עמד על טיבו של דבר, עבר בגופו גל של חום מעצם הרעיון שאי-משם מרחוק, מאגית המערכה הסמויה מן העין, נישאים לכאן פגזים שמשקלם מאות קילוגרמים, והם נשלחים בידי אנשי הארטילריה למטרה שאין הם רואים אותה ועושים את מלאכתם על סמך חישובים מתמטיים גרידא. ידע מיטיה כי חישוב זה מסובך ומגוון. הכל בא בחשבון, החל ממשקל הפגז וחום המרתף שבו הוא נשמר וכלה בשינויים שהלגים בגלל סיבוב כדור הארץ וסיבובו של הפגז עצמו... ואפילו הטעות הפחותה ביותר, אי דיוק הקל שבקלים דיים כדי שהפגז יסטה בדרכו ומאות הקילוגרמים הללו יפלו קצת ימינה או שמאלה, לא לתוך רצועת האדמה הצרה אשר שם מרוכזים הגרמנים, אלא לכאן, לחורשה הזאת, לתל הרטוב מטל, אשר שם שוכבים מיטיה והקפיטן קמנסקי...

אבל הבלטיקאים שיגרו את המוות לגרמנים, ללא כל תקלה. אי-שם בתוך מעמקי השקטים של האניה, בעמדה המרכזית החולשת על אש הארטילריה, הדומה למעבדה מדעית, עשו את חישוביהם המורכבים המתמטיקאים

הלבישים מדי ימאים. אי שם בקו החזית, בנקודות תצפית המוסוות מעיני האויב, ציפו הימאים ה"מגינים" לנפילתו של הפגז הראשון, העלול להרוג אותם עצמם, אם ההישוב המתמטי לא יהיה מדויק. האלחוטאים הנודדים שידרו לאניה הוראות, כיצד לנהל את האש. הוראות אלה היו נקלטות במהירות הבזק בהנהגה המרכזית, נמסרות באלחוט אל כל־היריה ופגזים חדשים, כיצורים חיים המהוננים בחוש ראיה, היו מגלים את מקום הסוללה הפשיסטית, את המטה שהתהפר באדמה ואת הטנקים הגרמניים שהסתתרו.

מיטיה שכב במרחק מאות מטרים אחדים מן המקום אשר בו היה ידיד בלטי, סמוי מן העין, מעורר סופות אש. עוד עשרה רגעים תפעל הסופה הבלטית ואחר כך יגיע תורו של מיטיה והוא יסתער יחד עם חבריו בהתקפה, יהמום, ימית, יהדוף, יבריה מלנינגרד את הפולשים הארורים, ובהתקפה יסתערו אליושה סמולין וחבריו עם טנקים כבירים, הדורסים את כל העומד על דרכם... לשם מריה סמולינה, לשם האשה הלנינגרדית הבונה מתרסים ברחובות העיר היקרה!

דומית פתע הפתיעה את האוזן יותר מרעם התותחתים. בדומיה זו נקשו שתי יריות ושני זיקוקין אדומים עפו מצל לחורשה. באותו רגע קם מיטיה, התכופף ורץ קדימה וכל שרשרת ההיילים האדומים, שרק לפני רגע היתה סמויה מן העין, כמו גם הם ורצו כפופי גב והקפיטן קמנסקי קרא בקול צלול מרוב מתהיות: "בעד לנינגרד, בעד סטלין, קדימה!" ומיטיה צעק "הידד!" וכל השרשרת רעמה ורצה לקראת היריות שנורו ללא הבחנה.

ראשו של מיטיה היה שרוי בערפל, אבל העיניים ראו בבחירות את כל הסכנות העומדות להתרחש והרגלים, שאך זה היו כבדות מעיפות, נעשו קלות וגמישות. מיטיה רץ, יחד עם החברים, אל עמדת הסוללה הגרמנית, שאנשיה נהפזו לכונן את התותחתים לעבר ההיילים האדומים שהופיעו במפתיע ולא הגיחו לגרמנים לכונן את תותחתיהם. מיטיה צעק משהו, ראה שהגרמנים נסים והוא רדף אחריהם. ולפתע־פתאום חדרה להכרתו העובדה שכל אלה הם גרמנים, אותם הגרמנים שלפני חודש הוא ברח מפניהם...

— היידד! — צעק מיטיה ונדמה לו כי הכל שומעים את קולו, אם כי הקריאה, חנוקת נשימה תכופה, היתה נטולת קול. דחיפת חזקה בחזהו העיפה אותו, אבל הכוח שדחף אותו היה כה נמרץ שהוא רץ עוד צעדים אחדים ובנפלו הדקו ידיו את התת...

בשמונה בבוקר חזר קמנסקי לנקודת־הפיקוד הבטליונית. באזור המבריק של הסתיו העלתה האדמה עשן אחרי הקרב שהתרחש זה מקרוב. בשבתו ב"סירת"־האופנוע הסתכל הקפיטן בקספדותו כיצד מתחפרים הלוחמים בקו הגבול החדש. במבט תוגה ליוות את האלונקות שעליהן נשאו את

הפצועים, נפנף בידו, הסביר פניו לסטיצ'נקו — מפקד פלוגת הימאים, שעמד בקצה השקע הגדול, על אם הדרך. בעת שהאופנוע עקף בזהירות את השקע, פקד הקפיטן לסתום אותו ולפתוח את הדרך לתנועה.

בנקודת הפיקוד חיכו לו הדו"חים של המפקדים. הוא ידע שהתקפת הבלטיקאים הצליחה, הטנקים של סמולין פרצו לעומק העורף של האויב, השמידו את חיל הרגלים הגרמני, הממונע, שחש לעזרה, ובעזרת ה"זהל" רמסו מרגמות אחדות, מקלעים ושני תותחים. הוא ידע כי תותחי בוברישוב פתחו אש נגד הגרמנים, שמע את צורות היריות שלהם וקרא בהרגשת שמוחה שתחנת הרכבת הועפה ע"י פגזים אחדים ואחר כך נכבשה, וכי פלוגת הגרמנים שהתבצרה בסוכהוזה הושמדה, מספר מלקוח־הקרב גמיע... בוברישוב הודיע כי רב מספר האבידות בפלוגת הסרג'נט קומוב נפצע קשה, נהרג הסייר פחומוב, אבל מצב רוחם של הלוחמים מצויין, אבידותיהם של הגרמנים רבות יותר והנצחון הצמיח לכולם כנפים. וביטוי זה "הצמיח כנפים" בדו"ח צבאי יבש, נעם לקמנסקי במיוחד.

לתוך המחפורת התפרץ אלכסיי סמולין. הגיף את ידו השחורה אל הקובע, הודיע בקול צוהל והצטחק מעורף רגשות: — כדבעי, חבר קפיטן!

קמנסקי שמח לקראתו, אבל חולשתו ההולכת וגוברת לא הניחה לו לגשת ולחבק את הלייטננט: הוא שפשף את מצחו בפיזור נפש, התאמץ להיזכר במשהו אבל לא יכול. הקומיסר הרגיש במצב רוחו הבלתי רגיל של הקפיטן ושאל בחרדה:

— מה לך, ליאוניד?

— הלב קצת... אך יודע אתה את הפתגם: "לא רק לב בריא הוא זה, אלא אפילו רחב קצת יותר מן הרגיל" — קמנסקי ניסה להתלוצץ, אבל לא יכול היה לחייך, ואחר שנמלך בדעתו קרא לטנקאי: חבר סמולין, גש הנה, יש לי משימה עבורך.

הוא הורה לפרפצ'קו לצאת מן המחפורת, הוציא מתחת לכת תחבושת־אישית ואמר בבת צחוק עקומה:

— גזור לי את חולצת־הצבא, וחבוש את הכתף, רק דע — בלי פטפוטים, שריטה, אחרת — הקומיסר יתחיל ופרפצ'קו יוציא את הנשמה... ואיני אוהב זאת.

ופרפצ'קו נאנח מאחורי הדלת:

— חבר מפקד, שם הביציה... תשרף, חי נפשי!

קמנסקי קמט פניו, בהבליגו על האנחה אלכסיי — ידיו הבלתי מאומנות נסתבכו בסרט התחבושת שנשתרבב, מתח בזהירות יתר את הכתף הפצועה.

— חבר קפיטן — צעק פרפצ'קו בקול הגיגי — קוראים

לך לטלפון ממטה הדיביזיה!

בכוסיות. שתי והתשקו. פרפצ'קו הגיש את הביציה בחפזה:
— לא, לא, רק לא לי — אמר אלכסיי — הלכתי.
הוא כבר התרחק מרחק־מה, ואז נזכר קמנסקי בדבר
שהתאמץ להיזכר בו בנוכחותו של אלכסיי ולא עלה
בידו. הוא ביקש נייר ועפרון, רשם בידו השמאלית
כתובת בכתב מקושקש. אבל האותיות נתמזגו לנגד עיניו
והוא נאלץ לשכב, כדי שלא לאבד את ההכרה.

— כתוב, פרפצ'קו: „למריה סמולינה. הקפיטן קמנסקי
מבקש אותך לבקר אצל הלוחם הפצוע דמיטריי
קודריאצביץ, שהצטיין בקרב...” כתבת? ועתה — מהר
אל הבטליון המדיציני־סניטרי, מצא את הפצוע קודריאצביץ.
יש לשלחו לבית־החולים, ואמור להם שיצרפו את המכתב
אל תעודותיו, ובלנינגרד ישגרוהו מיד לפי הכתובת.
בנת? ממש באותו יום ישלחוהו. רון!

— סוף —

— יגש הקומיסר. סמולין ידידי, אל תשתהה, מהר
קצת, באמת!

פרפצ'קו עמד על שלו:

— הקומיסר יצא אל הפצועים, חבר קפיטן! ממטה
הדיביזיה דורשים באופן דחוף!
התחבשות לא היתה גמורה, ומרוב כאב עלה בגרונו
דגש של בחילה.
— אמור להם: המפקד יצא ויחזור בעוד חמשה רגעים.
רגעים.

כאשר סיים אלכסיי לחתול את התחבשות, תחב
קמנסקי את חולצת החיילים מתחת למיטה ולבש בעזרתו
של סמולין 'סוודר' בתי רך. הצוארון הכחול הרחב שלפף
את הלחיים הבלטים את חיורונן ביתר שאת.
— פרפצ'קו, יי"ש!

פרפצ'קו מזג שתי כוסיות. קמנסקי ואלכסיי הקישו

ב. מערכות - לפני שבע שנים

(מתוך „מערכות" חוברת ח', אב תש"א)

● אם כי לכאורה דמיון רב בין איש ההרים העלווי ובין השודד הסורי המוסלמי הרגיל
יש להבדיל ביניהם הבדלה קפדנית.

ובהאבקות העלוויים של עצמאותם גילו סגולות למלחמה שאין מוצאים אותן במקום אחר
בסוריה, והן ראויות לעמוד עליהן.

א. מסוגלים הם לפעולות התקפה. דוגמה: הדבר היה במאי 1921. המשמר הצרפתי של קרפיס,
שזה עתה כונן מושבו במסעד של אחת ממצודות הרכסים של ההר שרעה, כלומר בפאה
החיצונית של ארץ העלוויים, הותקף בצורה קשה מאד בשחר היום על־ידי חבורה חזקה של
אנשי ההר שקרבו עד לגדרות התיל ממש. חיל המצב, שהיה מורכב בעיקר מקלעים בני טונקין,
עמד בפניהם בחמת זעם. תותח הנקודה בן 65 מ"מ, היה נאלץ לירות מתוך מגע בלתי אמצעי
כמעט עם התוקפים. אחרי קרב שארך כל אותו היום מצאו התוקפים כי אין בכוחם לגרש את
המשמר והם נסוגו. הם עשו לא רק נסיונות להתנפלות־פתע, כי אם גם ערכו התקפות ממש.
חוזרות וממושכות, תחת אש התותח ואש מכונות־יריה. עד כמה שידוע לנו לא עשו כזאת
שום שבטים סורים אחרים מעולם.

אכן העלווי מעיז להתקיף מקרוב במקום להסתפק ביריות סתם כסורי. והוא מתקיף מתוך כוונה
מחושבת כל יחידת צבא שהוא יודע עליה כי מבודדת היא וכי יש תקוה למגרה מפני בדירותה.

ב. כאמור, אין העלוויים תופסים אלא את ההגנה הלוקלית (כל אחד במקומו) בה הוכיחו כוח
עקשנות גדול בהרבה משל שאר הסורים. ראינו אותם עומדים במערכה עד למגע בלתי אמצעי,
נותנים עצמם ליהרג במקום. כך, למשל, היה מעשה ב־12 ביוני 1921, שעה שארבעה
מאנשי ההר שהיו שרויים במארב בין סלעים חזקים לבטליון הראשון של גדוד הקלעים ה־21,
עד גשתו ממש, כדי מגע רובה, ונהרגו מתוך מגע קרוב זה, בלי שניסו לבקש חנינה.

אף כי העלוויים עולים על המוסלמים הסורים באומץ־הלב, ברוח תוקפנית ובכוח עמידה, הרי
הם שונים להם, אך לפחות דומים להם, מבחינת מנהגי הקרב המקובלים. חוץ מבהתקפות מן
הסוג האמור לעיל שאינן קורות לעתים תכופות ביותר, נוהגים הם לירות מרחוק, פועלים
באגפים, מנסים לתפוס יחידות מאסף ושיירות אספקה. הם מנצלים היטב את פני הקרקע, וביחוד
הם מצטיינים במהירות הליכתם, היוצאת מן הכלל בארץ זו של קושי מיוחד במינו, המעלה
על דעתך את אזורי האלפים אשר לחוף הים, הקשים ביותר למעבר. כדי להחיש את פעמיהם
בין גלי אבנים הרי הם הולכים את סנדליהם ועושים מהלך של שמונה קילומטר לשעה, לכל הפחות.
בדומה לשאר הסורים מתרשלים הם בסידור השמירה. אפשר להפתיעם ביחוד בשחר היום,
וכמו שאר עמי המזרח אינם יודעים להתנגד לתנועות כיתור, באין להם רוברות, באין הנהלה
בקרב, באין עמם מושג התמרון.

(מתוך: „איש ההרים העלווי", לקול. קלרמן גרנקור)

בעולם שלאחר המלחמה

ארה"ב — חובת אימונים ושירות בימי שלום

עם תום מלחמת העולם השנייה עשתה אמריקה כפי שעשתה עם תום מלחמת העולם הראשונה: — היא פיזרה את צבא-המיליונים המגויס וחזרה לשיטת צבא-השכירים המקצועי המצומצם, בן כמה מאות אלפים. כתוצאה מכך — ומהצורך לקיים "חילות-מצב משטריים" בגרמניה וביפן הכבושות — נדלדל כליכך ה"מלאי" של כוחות הצבא שבארה"ב, עד אשר בקושי הצליחו לקיים, במשך השנה האחרונה, דיבזיה אחת לפי המבנה המקובל — וגם היא היתה בלתי שלמה. מבחינה זאת היה ממש בטענה על אי-היכולת של אמריקה לשגר כוח צבאי פעיל לשם הבטחת ביצוען של החלטות או"ם בארץ-ישראל. אולם, מה שנגע בודאי יותר ללבם של אנשי המטה-הראשי בצבא ארה"ב, היתה אי-ההאמתה המפתיעה בין היקף כוחות היבשה המוכנים לפעולה שברשות צבא ארה"ב, לבין הופעת ארה"ב בזירת המדינות הבין-לאומית, מול מעצמות בעלות צבאות-יבשה אדירים פי כמה. עם זאת נתגלה כי חיל מתנדבים שכירים אינו מספק את מכסות המתחילים אשר היו דרושות בשביל לקיים, בהיקף ראוי, צבא-יבשה בימות השלום. מכאן — המפנה להנהגת גיוס חובה חלקי אף בימות השלום. עם זאת, לא הניחו אנשי המטה-הראשי את ידם גם מהתכנית — שקדמה בזמן למפנה הנ"ל — של הנהגת חובה כללית של אימון צבאי לבני-הנוער, (להבדיל מחובת שירות מפורשת) לתקופה של, נאמר, חצי שנה או שנה. (ראה "מערכות", חוברת כ"ט, עמ' 54-59).

באביב ש. ז. קיבל הסינאט האמריקאי הצעת חוק אשר לפיה תונהג חובת השירות לבני אמריקה בגיל מ"ט עד 25. הכוחות המזוינים יקבלו את היתר העולות את מצבת האדם שלהם מ"1446.000 עד ל-1795.000; ול-161.000 בני 18, יאופשר שירות במשך שנה בהתנדבות (דבר העשוי להגדיל את מצבת האדם עד ל-1956.000). שירות החובה, שאפשר להטילו על בני 19-25 כנ"ל, הוא במסגרת של "שירות ברירה" Selective Service אשר הונהג באמריקה בשנות 1940-1946; לפיה גויס

רק חלק מכו-האדם שבגילים הבאים בחשבון — בהתאם למצב המשפחתי, רמת הכריאות וטיב העבודה — הכל לפי החלטות "ועדות ברירה" מיוחדות, ולעתים, אף בעזרת הפול. תקופת השירות המוצעת היא לשנתיים; הצעה להעמיד את תקופת השירות על שנה וחצי בלבד, נדחתה ע"י 66 קולות נגד 22. משהועברה בחודש יוני הצעת החוק אל בית-הנבחרים, דחה זה — בהצבעה מוקדמת — את שירות השנתיים והסתפק בשירות "ב חדשים. אך, לעומת זאת, הביע בית-הנבחרים דעתו בעד חובת שירות כללית לבני 19-25. לאחר תיאום הבדלי הדעות הגיעו הסנט ובית-הנבחרים לעמק השוה בדבר תקופת שירות בת 21 חודש, והיא, כנראה, אשר תקבל תוקף לגבי הצבא האמריקאי כולו. האפשרות להתחיל כמתנדבים לשירות שנה כבר בגיל של 18 מכוונת, ביחוד, לאלה הרוצים להבטיח לעצמם אפשרות של כניסת-קבע ללימודים או למשלוח יד מסויים. לאחר שיפרעו בהקדם את חובם למדינה, לשאלת חובת האימון הכללית, כנ"ל, עוד יוקדש בקונגרס האמריקאי דיון מיוחד.

אין ספק כי לתמורה זאת תהיה השפעה מרחיקת-לכת על מעמדן הצבא והמדיני הכללי של ארה"ב בעולם. הדבר יאפשר קיום מספר דיבזיות, העומדות כרובה מרוכות לרשות הפיקוד העליון, אך תהיינה גם השפעות אחרות. העשויות גם לגעת באופן לגמרי בלתי-אמצעי בנו. גיוס רחב מאוד של כוח-האדם הצעיר שבארה"ב (או מניעת יציאתו מהמדינה) עלולים להכביד על תהליכי העליה מאמריקה וההצטרפות אל מחננו בארץ. לעומת זאת, הרי האוירה הכללית של חובת-שירות — ואף ההרגשה שהדבר עשוי לחול על כל אחד — יש בהם דוקא כדי להתריב את זרם העולים לארץ.

אריצות הברית — מחירי חיל האוויר

את המגמות של טיפוסים מטוסי-מלחמה שלעית-לבוא אפשר להכיר מתוך אחת הידירות שנתפרסמו בזמן האחרון על טיפוס חיל האוויר בארה"ב. אחת ההזמנות הגדולות של חיל-האוויר הכילה 675 יחידות-מטוס. מטוסים חדשים אלה, המגיעים למחיריות, "שמעבר-למהירות הקול", ישאו כ"א 6 מכוונות-יריה כבדות, שתי פצצות של $\frac{1}{2}$ טון כל אחת, מיתקני נשק-רקטות ואף פצצות קלות.

צרפת — צבא מוגדל והארמת תקופת השירות

בשטחי הודו-סין; 3. שליטה צבאית — וטיפוח הרורב האיטרטגי העיקרי של "האחדות הצרפתית" בעלת ההיקף העולמי — במרחביה של אפריקה הצפונית; 4. שמירה על גרעין צבאי מספיק, צבא-היפוי על הגבולות, ומנגנון להכשרת כוחות מילואים גדולים, בתוך צרפת עצמה. המציאות היתה, כי הכוחות המצויים לא הספיקו למילוי התפקידים. על כן מעלים עתה את מצבת האדם עד ל-660.000 איש. מאלה יימנו 465.000 איש על צבא המטרד

צבא הרפובליקה הצרפתית הועמד, במשך השנה האחרונה, בפני תפקיד מרובע — אשר כמעט ונשללה ממנו היכולת לקיימו כראוי בממדיו הנוכחיים. ארבעת התפקידים-הצרכים היו: 1. קיום חיל-מצב ראוי באיוורי הכיר בוש שבגרמניה ובאוסטריה; 2. החזקה, תוך קרבות ומשמר דרוך,

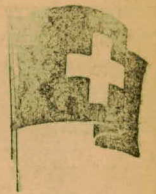
פולין ואילו 110.000 יהיו את הצבא שבצפון אפריקה. לחילות המצב שבגרמניה ובאוסטריה נועדו 60.000 איש. חלק ניכר של חיל המצב שבהודו וסין יהיה שאוב, למעשה, מהכוחות החזנים להלכה בצרפת ובאפריקה. הרחבת תקן הצבא והגדלתו הצריכו את הארכת תקופת

ה"קנה ללא-רתע" האמריקאי — מופגן בפני צבא צרפת

המפגן של הקנה-ללא-רתע החדש והנודע של צבא ארה"ב (עיין הרשימה תחת אינר-רתע, "מערכות", חוב' מ' עמ' 64). מחוץ למאות אנשי הצבא הנבחרים מן החטיבות שבצבא הכיבוש הצרפתי, נוכחו במפגן 100 תלמידים-שליחים מאולפני הקצינים של הצבא הצרפתי. כידוע נותן הקנה ללא-רתע לחיל-הרגלים כוח אש בדומה לזה של הארטרי-לריה, ויחד עם זה אינו מפחית מגידות חיל-הרגלים.

באמצע אבגוסט נערכו — לראשונה מאז מלחמת העולם — תמרונים משותפים של צבאות אמריקה וצרפת. באירור הכיבוש הצרפתי בגרמניה, כשפלגות אמריקאיות השתתפו בתמרוני הקיץ של חטיבות-המצב הצרפתיות. במיוחד יש לציין את השתתפותן של גונדות (סקוורדונים) של הג'נדרמריה הצבאית האמריקאית. את נקודת-הכובד שבשיתוף אמריקאי-צרפתי זה היווה

הרהורים של חשבון-נפש בהנהגת הצבא השוויצרי

שיטתו ומבנהו של הצבא המיליציוני של שוויצריה עומדים עכשיו בפני בדיקה יסודית. השינויים היסודיים שהלו במושגי הזיון וצורות הקרב בעולם הייבות עתה למצוא את השתקפותן גם בתוך המערך של צבא-אזרחים זה; והן הציבור והעתונות, והן אנשי המטות והפיקוד מוגיעים עתה מוחותיהם בבקשת הדרך הנכונה. במחשבות המובעות עתה במאמרים, בהרצאות ובדוחים יש לעתים כדי לזעזע לא במעט את השאננות של סיפוק אשר אפפה אולי את הכרתו הצבאית-המדינית של העם השוויצרי. בתזכיר של ראש המטה-הכללי של צבא-שוויצריה (בשולי סיכומה של ועדת ההגנה הארצית) נאמר ברורות, שעל יסוד הודעותיהם של כל מצביאי הראשיים, בתקופת גיוס-הכללי, היה מערך-המגן השוויצרי לקוי באופן יסודי, הן בשעת הגיוס הכללי שבשנת 1914 והן בזה שבשנת 1939; ולא זו בלבד, אלא שאותו תזכיר אומר מפורשות: "בתנאים אלה אין לצפות להטבה גם בעתיד". מובנה, איפוא, מאלה ההתרגשות אשר התעוררה עתה בציבוריות השוויצרית, שבימים כתיקונם איננה מצטיינת ברגשנות מיוחדת.

הסיפוק המסורתי במעמדו, מסורתו ותהילת-עברו של צבא-האזרחים — מפנה עתה מקום לדאגה, אי-בטחון, ובקשת דרכים חדשות. אכן, סיסמת התזכיר היתה: "תנאי לפתרון משיב-עצבון הוא כי מעתה נקבע לעצמנו עמדה ויחס אחרים לגבי כמה שאלות חשובות של הגנתנו הארצית. מחשבתיים של עמנו ושל שלטונותינו חייבת להסתגל למסיבות הזמן החדש". דברים אלה חלים, ללא ספק, על מערכת הזיון, ומערכת כוח האדם, אימונו וארגונו — מזה, ועל מושגי ההפעלה הטקטית והאופרטיבית — מזה. בסיכום אחד המאמרים המכונים בעתונות השוויצרית הצבאית נאמר: "החינוך הרוחני, ההשפעה המחנכת על העם לקראת כושר-מגן מלא, מבלי שזה יתכוון לטיפוח צבאיות — הם הם העתודה הגדולה, שטרם נפתרה וטרם הוחל כראוי בפתרונה". ועוד: "המטרה הנה להקים צבא אשר כל תוקף-שבכוה יצטרך לנהוג בו כבוד, ואשר יהיה בו כדי לעורר את הרושם שההתקפה על שוויצריה איננה כדאית — אלא כדל לומר להם במלוא גילוי-הלב כי אין עוד להפסיק זמן כל שהוא בהשגתה של מטרה זו".

הפרטים רבי ענין בבקורת — ובהצעות-מחדשות — המנסרות עתה בכלל הציבוריות הצבאית והכללית של שוויצריה, עוד יובאו לציון מיוחד מעל דפי "מערכות".

דנייה — כינון חיל-המגן מקומי

גל הדאגה לכוננות ההגנתית, העובר עתה על המדינות הקטנות של אירופה, ועל הארצות הסקנדר-נביות במיוחד — נותן אותותיו גם בדנייה, זו המדינה הקטנטנת ואהבת השלום שמסורתה לפגור בענייני צבא והודיינות לעומת שכנותיה בצפון, שבדיה ונור-בגיה. בישיבות הפולקטינג (בית-הנבחרים), בחודש יוני ש.ז., נדונה הצעת החוק בדבר הקמת ארגון צבא-למחצה של "חיל-המגן מקומי" בעצמת 100.000 איש (כלל תושביה של דנייה עולה על 4 מיליון). חיל זה נועד — במקרה מלחמה — ליטול על עצמו את השמירה על מס"ב וכבישים, מפעלי השמל ומתקנים היוניים אחרים, וכן את האופרציות בעלות האופי המקומי, ובין השאר גם את המלחמה בצנחנים. תחום-הגליל לחיל-המגן הוא 50 שנה (לעומת

36 שנה, לגבי חיל-המילואים של הצבא והצי). תקופת האימונים — 3 שנים. במשך השנה הראשונה — מאה שעות הדרכה (מחולק, מדי חודש, ל-4 פעולות ערב, שעתיים כ"א ח"א ואל בשתי השנים הבאות — 50 שעה לשנה. נוסף על כך מקדישים כמה "ימי ראשון" בשנה למסעות ואימוני שדה. הנשק הקל נשמר ע"י אנשי חיל-המגן בבתיהם, כך שבכל רגע של צורך ניתן להפעילו מיד. הכשרת הסמלים נעשית בקורסים מיוחדים הנמשכים מספר שבועות. הקצינים נלקחים מתוך חיל-המילואים של הצבא. את ההוצאות להקמת הארגון החדש הזה מעריכים ב-50 מיליון קרונה, ואילו את ההוצאה בשנתיים שלאחר כך — ב-12 מיליון קרונה כל אחת.

כל המפלגות שבבית-הנבחרים הדני (פרט לקומוניסטים

לבצרון נכונות-המגן הדנית, אשר הוצאותיה תעלינה כנראה על מיליארד קרונר. לשם כך כבר מוציאים מלווה פנימי בסך 200 מיליון קרונר, שעליהם לאפשר את הרכישה והאגירה המיידית של מלאי-הירוס בחמרי-גלם וחמרים אחרים בעלי ערך מלחמתי חיוני.

ולמפלגת-הרדיקאלים הפציפסטית הקטנה) תמכו בביצועה המהיר ביותר של תכנית חיל-מגן זו. הודגש כי אין להניח מקום לספק כל שהוא מצד המדינות הסקנדינביות האחרות לגבי עמדתה הברורה של דניה בדבר כינון מערכת-ההגנה שלה.

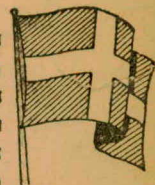
הקמת חיל-המגן אינה מהווה אלא חלק בתכנית הכוללת

ההגנה של שבדיה — במערבולת הבין-לאומית

הצבאית ע"י צעדים מידיים. יצויין, כי בתור צעד מידי כזה הציע מיניסטר ההגנה את הגברתו המידית של חיל האוויר. עם זאת כבר מתנהל גם תהליך מוגבל יותר של חידוש פני מערך-המגן — ובראש וראשונה לגבי הפחתת הריכוז בכל סידורי קריאת היחידות, על אנשיהן וציוודן, אל הדגל, בשעת סכנת מלחמה ("מובילי זציה"), וכן לגבי הסידורים בשטח ההגנה המקומית. יצויין, כי שתי המגמות הללו משקפות את הערכת סכנת ההפרעות מן האוויר לתהליך הקריאה-אל-הדגל ופריסת הכוחות, ואת האפשרות של התקפות, על פני שטח הארץ כולו, על ידי כוחות מסתננים או כוחות נחיתה-אווירית. על כל אלה, ועל המסקנות הכלליות הנובעות ממעמדה הגיאוגרפי של שוודיה בקרבה בלתי אמצעית כמעט לרוסיה וכמדינה השותפה לשליטה על מוצרי הים הבלטי ממערב. בכל הנ"ל יש, ללא ספק, גם כדי לקדם את מלאכת שידוד המערכות תוך ראית הנו"ל. על נטיה זו מעידה גם ההחלטה השבדיית להקים לשכה משותפת לשלושת השירותים המזוינים לטיפול "זינרובוטס".

אפיינית מאוד למצב הדברים בעולם

היא אותה התפתחות שחלה בזמן האחרון, בדיונים על שינוי ארגון הכוחות המזוינים בשבדיה. על הדו"ח של ועדת ההגנה השבדית, מלפני 4-5 חדשים בלבד, אשר עמד על הבעיה — מכריזים עתה כי כבר אבד עלי כל:

וזאת מפני שלא הביא בחשבון במידה מספקת את ההתרפה אשר חלה בינתיים במצב הבין-לאומי. יש ענין כללי בביררה שהוצגה בפני שבדיה: תמורה גמורה במבנה כוחות המגן, המצריכה מלאכת שנים, — מזה; ושיפורים הדרגיים, עקב צד אגודל, במערך הכוחות הקיים — מזה. ההתפתחות הצבאית-הפוליטית מוכיחה עתה, כי מצד אחד אי-אפשר במצב הדברים הקיים לנסות "הפיכה" כללית, מן היסוד, אשר היתה גוורת על המדינה בהכרח תקופת חולשה של שנים (מבלי לדבר על כך שבשבדיה טרם הבשיל בשלימות המסד הטכני לתמורה כוללת כזאת); ואלו, מהצד השני, הרי בכל זאת רואה שבדיה את עצמה אנוסה לנסות ולשפר את מידת נכונותה

נירלנדרים: שריון — והאמצעים נדרו

במערך-המגן ההולנדי מדגישים עתה מאוד את ערך אמצעי חיל-הרגלים להדיפת השריון. כך מציע אחד המאמרים בעתון-הצבא המקצועי של הולנד את מערכת האמצעים הבאה: 1. הנהגת רימון-רובה בוקעי שריון בדומה ל"רימון ההטלה לשריון" השוויצרי; 2. הנהגת ה"בווקה" האמריקאית כנשק פלוגתי; 3. הכנסת יחידת תותחים אנטי-טנקים לכל בטליון רגלים; 4. הקצאת תותח-רגלים קלים הן לפלוגות והן לבטליון. מצינים את הקוטר של 57 מ"מ כמספיק לתותחים האנטי-טנקים אשר ישמשו עם הרגלים.

אף בהולנד הקטנה מתיצבת השאלה:

עם חיל שריון או בלעדיו. ההנהגה הכללית הנה כי אין ביכולתה של המדינה לקיים חיל-שריון גדול; ועם זאת הכרח לה לקיים יחידות-שריון; ובראש וראשונה — לשם סיכול חטיבת שריון של האויב.

ויכוח זה, שאינו מיוחד להולנד אלא חל על רוב המדינות הקטנות והבינוניות בזמננו, מביא כנראה כמעט בכל מקום לאותן המסקנות הכלליות.

יוגוסלביה — הכשרה חוץ-צבאית¹

גם ההכשרה הנוספת, שלאחר השירות הצבאי, על הסטודנטים בגילים עד ל-27 — ובתורת רשות הנהגה הכשרה כזאת גם לגבי הסטודנטיות. המשתמשים מחובות חדשות אלה יעשו בעבודת כפייה.

הכשרת היסוד הטרנס-צבאית של בני הנעורים, החל מגיל 17 ועד לחילום לשירות הצבאי המלא, הוכרזה ביוגוסלביה כחובה החלה על כולם. כן הוטלה מעתה כחובה (1) "חוץ-צבאית": מחוץ למסגרת הצבא.

צָרֹר יִדְיָעוֹת מִן הַמְזֹרָח הַתִּיכוֹן

לכונן

לקראת שירות-חובה צבאי

● **באמצע ספטמבר** נדרש מיניסטרוני-הפנים הלבנוני, ע"י מיניסטרוני-ההגנה, למסור לרשותו של האחרון את רשימת השמות של כל הצעירים, אשר בינואר 1949 ימלאו להם 20 שנה. את הפניה הזאת רואים כצעד הממשי הראשון בדרך ההגשמה-למעשה של חוק שירות-החובה הצבאי, ה' נמצא עתה בדיון בממשלה ובפרלמנט. אין עדיין ידיעות על כך, האם תהא זאת חובת-שירות מוחלטת, או שיותר גב תשולם, "דמי-כופר" לבני-העמידים.

סוריה

לקראת נמל עצמאי

● **לאחר הכרזות** והבטחות רבות במשך השנים האחרונות, עומדת עתה ממשלת סוריה, "לגשת באמת" לטיפול נמל עצמאי משלה, במקום היחידי הבא בחשבון לכך, דהיינו — בלטיקה, בירת ארץ העלווים (לאחר שעד כה השתמשה סוריה בעיקר בחופי בירות וטרי-פול, אשר בלבנון). אופייני הדבר כי ממשלת סוריה עומדת לפנות לממלכת מצרים בבקשת שיתוף מהנדסיה של זו בעיבוד התכניות להרחבת נמל בלטיקה.

סוריה

ראשית החיול לשירות חובה

● **בחדש אבגוסט** נתאשר חוק שירות החובה הצבאי, שבית-הנבחרים הסורי טיפל בו מאז שלהי 1947. חוק זה, המשנה את יסוד חיולו של הצבא הסורי — בהוסיפו על חיל השכירים, המשרתים לפי חושים, את הצעירים המגויסים — יכנס לתוקפו מיד. ב-1 בספטמבר יקראו אל השירות ילידי ענת 1929. רק לאחר שיתברר איך

יבוצע החיול למעשה — אפשר יהיה לאמוד את גודל הקבוצה המתגייסת מדי שנה. להלכה, יכול המספר להיות קרוב ל-15 אלף, אך אין לדעת באיזו מידה ישפיעו כאן הברירה לפי מצב הבריאות, שהרורים לפי מצב משפחתי, אפשרויות של כופר-נפש, וכיו"ב. התקציב — יכריע.

הגשמת שירות החובה תחול, כנראה, בתקופת פעולתה של הממשלה המחרת של ג'אמיל מרדס, המוסיף לעמוד בראשה, בהחזיקו בידו הן את תיק ענייני החוץ והן את תיק ההגנה.

עיראק

מה תקציבה הצבאי?

● **באמצע אבגוסט** נתפרסמו הנדונים הראשונים של תקציב מדינת עיראק לשנת הכספים הנוכחית. בדרך כלל יהיה בתקציב זה גרעון של כשני מיליון דינר (ההפרש שבין 25 מיליון הוצאות ל-23 מיליון של הכנסות); וכמחציתו של גרעון זה יש ליחס להפיסת הזרמת הנפט לחיפה במשך החדשים האחרונים; לו היה סעיף ה' הכנסה החיוני הזה מתבטל למשך שנת תקציב שלמה, היה גרעון המדינה גדל, כמובן, בהרבה. בתקציב ההוצאות הנ"ל, שצוין ע"י מיניסטר הכספים, ישנו סעיף מפתיע: סעיף ההוצאות על הכוחות המזוינים, המהווה 38% מן התקציב הכללי. והנה, תקציב 1947 מנה כ-23 מיליון לירות הוצאות (רק בשני מיליון פחות מאשר השנה). לצרכי בטחון הוקצבו 39%, מזה 12% היו מוקצבים למשטרה, ג'נדרמריות ובלתי-סדור (סכום, שלא יכול היה לקטון השנה, נוכח מצב ה' בטחון הפנים); ואלו 27% — להוצאות הצבאיות גרידא, שהן ששה וחצי מיליון דינר. ההוצאות בסעיפי התקציב החיוניים הכלליים גדלו מאז אך במעט (כאז כן עתה) — כ-10% לחינוך וב' ריאות יחד). 38% ההוצאות לכוחות

המזוינים, שבתקציב שנה זו, כוללים כנראה גם הפעם את המשטרה והג'נדרמריה. מתקבל, איפוא, שאם הוצאות שוב 24 מיליון (כמו בשנת 46'7) על כוחות משטריים — הרי זכו הצבא וחיל-האוויר העירקיים רק ב-6 מיליון לירות/מתקציב השנה (93 מיליון — פחות 24 מיליון). דהיינו רק כרבע מיליון לירות יותר מאשר ב-1946! נשאלת איפוא השאלה: מנין מימנה וממנה עיראק את הוצאות ה' מלחמה אשר לא נכללו בתקציבה המוצהר? האין בכך אות רב-משמעות למקורות נוספים נסתרים? האין לה' סיק מכך על "סידורים" כספיים מיוחדים ברכישת הנשק והציוד, ובתשלוח מיס בעד התחמושת המוצאת, שאותם "מספקת לעיראק במסגרת החוזים ה' קיימים" בעלת בריתה בריטניה? דומה, כי לשאלת מימנו של הלגיון הערבי בעבה"י יש להוסיף עוד קושיה צבאית-פיננסית: — עיראקית בריטית.

עבר-הירדן

תמורות בפיקוד

● **ההאחדה של** הפיקוד על כוחות הצבא של עיראק ועבה"י — הנראית כנובעת באורח הגיוני מהברית שכרתה בין שתי המדינות (ראה ב"מערכות", חוב' מ"א, יוני 1947, עמ' 68'9) — מתחילה, כנראה, להתגשם. לפי ידיעות שטרם נתאשרו סופית ירוכו הפיקוד בידי של המצביא של הצבאות העיראקיים שבחזית ארץ-ישראל. מכך נראה, כאילו, שההאחדה תחול על ה' גייסות המופעלים נגד כוחות-ישראל — אך לא על כלל שני הצבאות; אכן, לגבי עבה"י ספק הוא האם יהיה ממש בהבחנה כזאת, כי כל צבאה נמצא, עכ"פ, ב"איור-החזית". אשר ליסוד הבריטי שבפיקוד ה"לגיון", הרי טרם נתאמתו השמועות על סילוקו הגמור. במשך אבגוסט וספטמבר התפטרו מהשירות ב"לגיון" (ואין לדעת באם מרצונם הם, ב"רמז" ממש" לת בריטניה, או כתוצאה מיחס שלטון

נות עבה"י) קבוצות ופרטים מבין חבר הקצינים הבריטיים, אשר שימשו בו; ביניהם אף הבריג. ברוד הרסן בעצמו, שהיה משנה לגלוב-פחה. (אך הבריג. גלוב-פחה נשאר בתפקידו). וכן הבריג לאש, בחזית ירושלים. נראה, איפוא, כי לע"ע בא צמצום חמור בחבר הקצינים הבריטיים — ואין לדעת עדיין האם זה צעד לקראת עקירתו המוחלטת.

עבר-הירדן

שידור מערכות בארגון כוחות הכבשון

● **לפי הודעה רשמית**, שהופעה באמצע חודש אבגוסט, מבוצעת עתה בעבר-הירדן הפרדה של כוחות המשטרה, ושל חיל הג'נדרמריה, מעל "הלגיון הערבי", אשר עד כה היוו, — מראשית קיומו — חלק ממנו. בעתיד יימצאו כוחות המשטרה והג'נדרמריה תחת הפיקוח הבלתי-אמצעי של מניס-טריון ההגנה ולא תחת זה של מפקדת ה"לגיון". רדיו בגדד, במסרו על הודעה זו שפורסמה בעמאן, ציין כי אין דבר זה מהווה אלא חלק בפעולת אר-גונר-מחדש-הכללי של "הלגיון הערבי". יתכן כי קיים כאן קשר עם תכניות האחדת הפיקוד בין צבאות עבר-הירדן ועיראק. במידה שנכונה ההשערה על מסירת הפיקוד הצבאי העליון לידים עיראקיות, דוקא, הרי ייתכן כי יש לראות בהפרדה הנ"ל אמצעי לש-מור על פיקוח משטרי (וג'נדרמרי) בידי שלטונות עבר-ירדניים בלבד.

מצרים

אגמנות להגדלת חיל-האוויר

● **ידיעות מימי אבגוסט הראשונים** (אמנם ידיעות ממקורות רוסיים אשר

ריחוקם מהמזרח-התיכון הכביד עליהם, עד כה, את השגת הידיעה המדויקת). מדברות על כך כי מצרים רכשה בזמן האחרון באיטליה 25 מטוסים. לא פורש בידיעה זאת אם אלה הם אויירוני מל-חמה או אוירונים אזרחיים. אישור-מה לידיעה זאת יש למצוא בפרטים שנת-פרסמו באמצע אבגוסט אגב מקרה הט-מנת פצצות במטוס מצרי באיטליה. מתוך כך נראה, שעל כל פנים כמה מטוסי נוסעים איטלקיים נרכשו לקוי תעופה מצריים והם משמשים בהם, כמובן, שניתן גם להפוך מטוס-הובלה או מטוס-נוסעים למין "מפציץ לשעת חירום". אותה ידיעה מדברת גם על הזמנת 55 מטוסים ע"י מצרים ב-שבדיה. שבדיה אמנם מפתחת תע-שית בנין מטוסים משלה, ובודאי ש-הנה מעונינת בהזמנות מבחוץ המרחי-בות את היסוד לתעשייה מעין זו. לעו-מת זאת, קשה להניח שבמצב הדברים הנוכחי תסכים שבדיה למסור מטו-סים לאחד הצדדים שבסיכסוך הארץ-ישראלי. ייתכן כי המדובר כאן בהז-מנה שביצועה ידרוש זמן ניכר, וההנ-חה היא כי אז יאפשרו התנאים את מסירת המטוסים. בחירת שבדיה, דוקא, למסירת הזמנות כאלו (לעומת אמריקה, למשל) יכולה להתבאר ע"י מניעים שבמטבע ובאשראי. אכן, ישנו כל היסוד לחשוב כי בינתיים מקבלת מצרים מטוסי-מלחמה ממקומות אחרים, ויותר רגילים בשבילה (אם כי גם מהמקור האיטלקי — ואם נשפוט לפי הידיעות המאוחרות יותר על רכישת מטוסי-קרב ומטוסי-נוסעים — אין מצלים מושכת את ידה, כנראה.

מצרים

הרחבת צי-הסוחר

● **בסוף חודש יולי** עמד לבצע באיטליה את מסירתה של חשניח

מבין שלושת האניות שהוזמנו שם ע"י מצרים. כל אחת מהן הנה בת 6200 טון. הראשונה כבר משמשת בקו מס-חרי מצרי (ביס-סוף וביס-התיכון); השניה עומדת עתה להצטרף לשירות. אין אלו כמובן אניות מלחמה, אולם יש בהן כדי להגדיל את אפשרויותיה הימיות הכלליות של מצרים, לפתוח אפשרויות של אספקה והובלת גייסות בים, וכן של זיון אניות כאלה בתור "סירות-סוחר" (Merchant Cruisers) מזוינות. אמנם המעשה האחרון עשוי להצריך התאמות ותיקונים במבנה, כ-גון: ביצור מיוחד של הסיפונים (לה-צבת תותחים), וכיוצא בזה.

לוב

הופעתם של החדשים שכמטוסי הקרב האמריקאיים

● **תחנת אויר אמריקאית** ביס-התי-כון טופחה במשך השנה האחרונה סמוך למיצרים רבי-הערך האינטרטגי שב-מרכז היס-התיכון (אפריקה — סיציליה — איטליה) — מאז נמסר ע"י הבריטים שדה-התעופה של מלחה (ליד טרי-פולי) לידי ארצות הברית. היא נחשבה בראש וראשונה לתחנת תחבורה — וביחוד לשם קיום נתיב-אוויר אל יוון, ואף לצרכי קשר עם הכוחות האמריקאיים שבאיוור הכיבוש בגר-מניה. כנראה שבזמן האחרון החלה תחנה זו מקבלת גם יעוד אופרטיבי מובהק יותר. על כך מעידה הידיעה, מסוף אבגוסט שנה זו, כי 18 מטוסי קרב אמריקאיים, מסוג בעלי מנוף-ה-דחף, החדשים והמהירים ביותר, הש-תתפו בתמוני-יריות מיוחדים על פני שטח ביס-התיכון, שמקומו לא פורש במדויק. המטוסים הגיעו כשבוע לפני כן, אל נמל-אוויר ללא הרחק מטרי-פולי.

ד. ע. א. ת. נ. ש. ק. ר.

יש לקדם בברכה כל נסיון להגביר את כוונותו הקרבית של הקהל הרחב. אך מאמץ כזה צריך להיות מכון ובנוי על יסוד ידיעת הנתונים לגבי אותם כלי הנשק שהקהל הרחב עשוי להשתמש בהם.

המקורות שמהם נשאב החומר המובא בחוברת הם:

1. חוברות הנשק של "משמר הארץ" בבריטניה.
2. חוברות ההדרכה של הצבא הבריטי משנות 1937-42.
3. חוברות ההדרכה של ארה"ב.

שלושה מקורות אלה מכילים, לדעתי, חומר הדרכה בעל רמה גבוהה, שהנו תוצאה מנסיון רב בהדרכה; אך נראה שהמחבר לא השכיל להשתמש בו. כן ראוי היה, לדעתי, לציין במבוא לספר את המקורות שהמחבר הסתייע בהם בעבודתו.

רצוי היה לו ספר הכתוב בשביל הקהל הרחב **האקדח**. היה מטפל בכלי נשק שכיחים, ולא דוקא באלה שצוינו בחוברות הצבא הבריטי. האקדח 0,455, על כל טיפוסיו, אינו שכיח בארץ. קשה להניח שמדריך מנוסה ששירת, כפי שהוא כותב, בבריגדה העברית וכוחות ההגנה, לא יוכל להסביר בצורה קלה את ההבדלים בין 'selfloading' 'selfrepeater' 'automatic'. אבטומטי הוא רק כלי מטיפוס של, נאמר, ה"סטן" או ה"ברן" המסוגל לירות צרורות. אותו טיפוס אקדח, שהמחבר קורא לו "אבטומטי", הוא רק חצי אבטומטי, או "נטען-מעצמו". אין בשום פנים לאמר שהאקדח התופי הוא "אבטומטי", לפי שאין בו פעולה אבטומטית של טעינה והכדור מובא ע"י פעולה מיכנית אל המקור. אשר לאקדחים מטיפוס 9 מ"מ, הרי כל מי ששימש מדריך בכוחות ההגנה יודע, כי קיימים 3 סוגי תחמושת 9 מ"מ: 9 מ"מ מטיפוס קצר בשביל ה"פיסטולה ברטה"; 9 מ"מ סטנדרטית בשביל ה"פרבלום" וכלים דומים לו; ו-9 מ"מ בשביל ה"שטייר". נוסף לזה קיימים אקדח "פרבלום" מקליבר 7.65 מ"מ ו"מאור" מקליבר 7.63 מ"מ. משונה הדבר שהמחבר פסח על האקדחים: 7.65 מ"מ, 6.35 מ"מ, ו-8 מ"מ מהטיפוסים השונים. יש לציין שספר שנועד לקהל הרחב מאבד הרבה מערכו בגלל מידות המשקל האנגליות שבו.

לידיעתו של המחבר: ה"סטן" נוצר באוסט-**תת-מקלע** רליה כנסיון לחקות את תת-המקלע "שמי" "סטן". סר 9 מ"מ ולא בא להחליף את תת-המקלע "תומפסון". הסיבה שה"סטן" בא במקומו

היא: מחירו הגבוה של "תומפסון". המחבר נוטה לבלבל בין לודא ובין להבטיח, וראיה בכך שלא נסתייע בחוברות הדרכה של אה"ד 1942 מהדורה מחודשת. וכן מוזר לשמוע ממדריך מנוסה, שירים מה"סטן" תוך כדי ריצה. מצב העמידה הניתן בעמ' 20 אינו מצב של יריה. בכמה מקומות נוגע המחבר באופן חלוקת ציוד בצבא ודבר זה רק מכביר, לדעתי, על אדם שלא עסק קודם לכן בענייני נשק.

* דע את נשקך", לש. ציוני, הוצאת "ידיעות מעריב", תלאביב, תש"ח.

תת-מקלע זה עולה על ה"סטן" לפי שבכלי הנשק לטווחים קצרים נודע יתרון לאותו "תומפסון". קליבר אשר לו הכח העוצר הגדול יותר ולא לזה בעל כוח החדירה. לפי מיטב זכרוני לא הוצא אף טנק מפעולה ע"י "סטן".

כוח החדירה של תת-מקלע תומפסון לגוף-האדם מספיק מכל הבחינות. כן אין טוענים מחסנית ביד 20 כדורים אלא רק ביד 18.

עמוד 21 סעיף 3: אין סלילים טובים את הקנה מבחוץ אלא טבעות הקרנה.

המחבר נוגע רק ברובה SMLE MK III **ריובה**. בעוד שרוב הרובים הנמצאים אצלנו בכמויות רבות יותר אינם נזכרים. התמונות, בהן משתמש המחבר כדי להסביר מצבי אחיזה ויריה, הם משנת 1937. בינתים הבין הצבא הבריטי שאין להראות את המצבים האלה בלבד, אלא שיש להשתמש יותר בתמונות חזיתיות המבליטות את המשולש של האחיזה והשענת הרובה. אין זה מובן על שום מה הושמט ענין טעינת המלאים.

המונה Bren-gun carrier **נושא ברן**. בצבא הבריטי, המונה הנכון — Carrier

universal. קשה להגיד שה"ברן" הוא כלי סופולרי באנגליה. הוא המקלע של הצבא הבריטי ולכן זחל אשר תפקידו לשאת חולית מקלע-ברן נקרא Bren carrier בלשון המקובלת. לעתים קרובות מאד ישא זחל זה מכונית יריה מטיפוס ויקרס, מקלע קל מטיפוס Vickers Berthier מרגמה 3", 2", פיאט, להביור וכל כלי בעל משקל מתאים הניתן להרכיבו עליו.

הנתונים אשר המחבר משתמש בהם בדבריו **מרגמה 2**. על המרגמה 2 מבוססים, בדרך כלל, על הטיפוס הבריטי של מרגמה זו, ויש להדגיש זאת כדי למנוע בלבול יוצרות. המחבר - מכנה את המרגמה: "נשק הסוואה". ברצוני לתקן: — מרגמה זו היא "הארטילריה של מפקד המחלקה" ואינני מכיר צבא בעולם שישתמש בנשק זה בעיקר למטרות הסוואה. בבריגדה היהודית היו אמנם מסבירים כיצד להסוות את המרגמה. רק הצבא הבריטי משתמש במרגמה 2 ליצירת מסך עשן. מגוון ממש לכתוב שהמרגמה 2 נוצרה מנת להסתיר תנועות אסטרטגיות. לכל היותר יכולת להסתיר תנועה טקטית בגזרה מסויימת. האם ניסה המחבר לירות ממרגמה 2 בזווית של 90° בין בסיס המרגמה והקנה? חברי אומרים לי שהדבר בלתי אפשרי. "מרגמה 2" כלי מסובך. אנו, וכן הצבא הבריטי, רואים אותו ככלי פשוט ביותר, וכלל לא כמסובך.

חוברת מטיפוס זה צריכה להיות: **סיכום**: (א) מכוונת לקהל הקוראים. (ב) מבוססת על אותם כלי נשק שהקהל הרחב עשוי להשתמש בהם.

(ג) בנויה על טרמינולוגיה שתהא מובנת לקהל הרחב — אבל כזו, שתמנע מסירוס מונחים צבאיים מדוייקים.

ח. ק.

צ'ים חברת השיט הא"י בע"מ

חברת הספנות הלאומית

מיסודה של: הסוכנות הלאומית לא"י

נחשון בע"מ

החבל הימי לישראל

ההון הרשום: 500.000.- לא"י

חברות מסונפות:

קדם שרות ימי בע"מ

צ'ים נסוכנויות בע"מ

המשרד הראשי:

חיפה, רח' המלכים 61

ת.ד. 1723

טל. 4483/4484

סניף תל-אביב:

בנין פלמין

רח' אחד העם

טל. 2167

סולל בונה בע"מ

מ ר כ ז ק ב ל נ י

שלה הסתדרות הכללית של העובדים העברים בארץ-ישראל

ח י פ ה

תיבת דאר 563

טלפון 4-4311

ב. לוריא בע"מ

חיפה, רחוב המלכים 35

טלפון 3539 - - - ת.ד. 1595

חבלים, חוטים,
בדים, חגורות,
חמרי רפוד
חמרי דיוג,
צרכי חקלאות,
צבעים, חימוקים
ומכשירי ספנות

ל. גליקמן בע"מ

חמרי בנין וסניטריים

צנורות להשקאה ופיטינגים,

פחים, מודדי מים,

כל מיני ברזלים וכו'

תל-אביב

ת.ד. 317, 20, 4455

ירושלים

ת.ד. 637, 20, 3118

ח י פ ה

ת.ד. 52, 20, 172

תְּנוּכָה

מברכת את משקיה,
עובדיה ולקוחותיה,
את צבור הפועלים
ואת הישוב כולו
עם הקמת מדינת
ישראל ומאחלת
שנת נצחון, עליה
ובנין

צבאנו האמין
שנת נצחון -
למדינתנו
שנת התבססות,
פריחה ושגשוג
ולכל עמנו
הגשמת הלום
שיבת ציון

דובק בע"מ